J. J. STARTERS

FRIESCHE

LUSTHOF

BEPLANT MET

Verscheyden Stichtelijcke Minneliedekens,

GEDICHTEN

ENDE

BOERTIGE KLUCHTEN;

DEN ZESDEN DRUCK,

op nieus vermeerdert ende verbetert, met verscheyden Dichten ende Kluchten.

'T FRIESCHE LUSTHOF.

J. J. STARTERS
FRIESCHE
LUSTHOF,

BEPLANT MET

Verscheyden Stichtelijcke Minneliedekens,

GEDICHTEN,

ENDE

BOERTIGE KLUCHTEN;

DEN ZESDEN DRUCK,

op nieus vermeerdert ende verbetert, met verscheyden Dichten ende Kluchten.

(MET INLEIDING EN AANTEEKENINGEN

VAN

Dr. J. VAN VLOTEN,
Hoogleeraar te Deventer.)

t' Utrecht
voor L. E. BOSCH ende Z^{n}., boeckdruckers.
MDCCCLXIV

Niet altijd blijft het publiek in zijn beschouwing onrechtvaardig. Meer dan éene stem heeft zich in de laatste tijden verheven, om de geschonden eer van STARTER te wreken, om recht te doen wedervaren aan de voortbrengselen van zijn vernuft, om hem den dichtkrans terug te geven, die te lang aan zijn hoofd onthouden werd, en zijn liederen aan te prijzen, als voorbeelden van de wijze, waarop onze taal, aan wie met haar geheimen bekend is en ze met oordeel weet te gebruiken, elke andere in zangerigheid op zijde streven kan.

Mr. J. VAN LENNEP.

Siet hier het constrijc werck eens kloecken dichters aerdich,
Die geen prijs heeft van doen, maer dubbel prijs is waerdich.

BOUDEWIJN J. WELLENS.
Verkiest het beste.

INLEIDING.

’t Is nu dertien of veertien jaar geleden, dat ik mijn *Nederlandsch Liedeboek* met een liedjen van den dichter opende, wiens gezamenlijke werken — zijn beide Treurspelen uitgezonderd — den lezer hierbij in één bundel worden aangeboden. En voorzeker kon niemand eerder dan hij daartoe geroepen heeten, die, even natuurlijk en ongedwongen als zangerig en geestig, te lang de eere-plaats heeft moeten derven, hem van rechtswegen toe te kennen. Nog geen dertig jaar zijn er toch verstreken, sedert STARTERS naam is komen „opdonderen” — naar VONDELS uitdrukking — uit de duisternis, waarin hij minstens anderhalve eeuw, even onverdiend als onverantwoordelijk, gedompeld bleef; waaruit hij alleen door dezen of genen, als den welmeenenden schrijver van den Maurits Lijnslager bijv., werd opgeroepen, om tot een zedepreek aanleiding te geven, en de goê gemeente tegen zijn „zedeloos” gerijmel te laten waarschuwen. Die klad was den miskenden zanger het eerst aangewreven in een bekrompen kreupeldicht, hem zelven, bij wijze van „Klachte over zijn dertel en ontuchtig Lied-boek” in den mond gelegd, en ’t welk men — om ’t des te meerder invloed te verschaffen — zich niet ontzag, *tegen beter weten aan* [1]), den even edelen als ge-

1) Het stuk verscheen het eerst in de langwerpige, met prenten versierde uitgave der *Stichtelijke Rijmen*, bij COLOM, in 1648, niettegenstaande de uitgever er den waren maker van kende. Zie het

moedelijken KAMPHUYZEN toe te dichten. Van dien tijd af, was het met den armen dichter gedaan, en zelfs thans — nu men allengs tot een juister waardeering van STARTERS dichtgewrochten begint te komen; — ook thans nog is er, die — als een EEKHOFF bijv. — uit een even bekrompen als inderdaad eigenlijk *onzedelijk* beginsel, bij allen ophef en vermeende huldiging van zijn verdiensten, zijne Boertigheden, en daarmede sommige van zijn geestigste dichtjens [1]), maar kortweg ten vure zouden willen doemen [2]); al moet

---

meêgedeelde daaromtrent in de *Dietsche Warande*, VII. 1, waar ik tevens eene gissing naar den vermoedelijken maker waag.

1) Zijn Mennisten zusjen, bijv ; verg. ook BUSKEN HUET in den *Gids* voor 1862, bl. 942.

2) Buiten 'tgeen daaromtrent in de „Geschiedkundige Berichten," achter zijne *Bloemlezing* voorkomt, drukte hij mij ook, in een welmeenend schrijven van Oct. 1862, zijne „hoop" uit, „dat ik aan (zijn) wensch voldoen (zou), om de Boertigheden weg te laten. „Kan ik" (zoo liet hij er op volgen) — „durf ik vragen — kan ik STARTER bij mij op de toonbank ter inzage leggen, als de Latijnsche jongens komen, en daaruit mij een en ander voorlezen?! Kan ik zulk een boek mijn eigen zoon in handen geven, of het voor leesgezelschappen aanbevelen? Als men niet met *doen*, maar met *laten*, de gunst van 't publiek kan winnen of behouden, mag men dit dan niet doen? — STARTER zelf zou dien herdruk *thans* niet begeeren." — Ik betwijfel 1°. of STARTER, thans herrijzende, dat juist wel in den allerbetamelijksten, maar minder verkwikkelijken vorm van een EEKHOFF doen zou; 2°. dunkt mij dat ijverig gunstbejag bij 't publiek, meer uit het oogpunt van een winstzoekend handelaar, dan van een minder tot eigenbelang dan dat der kunst en letteren werkzamen uitgever gesproken; 3°. heb ik noch voor de lectuur van 's Heeren EEKHOFF leesgezelschappen, noch voor de opvoeding van zijn kinderen te zorgen; maar zou ik hem zeker in gemoede moeten ontraden, bij de opleiding der laatste,

zelfs hun eigen onmanlijke viesheid erkennen, dat er „slechts enkele verzen onder zijn, die aanstoot kunnen geven, doch niet zóó veel, dat één enkel (STARTERS) hevige (?) veroordeeling zou verdienen." Verstandiger was dan waarlijk de opmerking van een ander kampvechter dier richting, van JERONIMO DE VRIES, die het „van den kant der kunst zoude bejammeren, dat zulke verzen of liederen, louter als *hare* voortbrengselen beschouwd, niet zouden bestaan"; die ze „ook in de meest weelderige uitdrukkingen van de zijde der kunst bewondert", maar meent, dat men dit kunst-beginsel voor „iets hoogers, iets stelligers" moet doen zwichten, „om" (naar zijn zeggen) „de zedelijkheid en zedigheid niet te kwetsen, niet het zinnelijke te zeer te prikkelen, en alzoo tot verleiding mede te werken." Men heeft blijkbaar, bij allen erkenden smaak en kunstzin, niet tot het inzicht weten door te dringen, dat warachtige kunst alles adelt, en niet het door haar behandelde onderwerp, maar alleen de wijze van zijn voorstelling en behandeling, tot het oog of oor van den kunstlievenden hoorder of beschouwer, spreekt. Wien het onderwerp zelf òf stuit òf aanlokt en op verkeerde gedachten

---

al te vroeg met het lezen van STARTER te beginnen; ten 4e. ware 't wat veel gevorderd, om, ten gerieve der Leeuwarder of andere Gymnasiasten, onze dichters en schrijvers te laten castreeren, en zou ons dat, zeer ten onpas, weder tot de zedelooze eeuw der uitgaven *in usum Delphini* — ware 't ook den stamhouder EEKHOFF's — terug voeren. Buitendien weet de Latijnsche schooljeugd — naar de gulle bekentenis van een harer geestvolste vertegenwoordigers — toch wel „bij Corinna's guit" de ondeugendste „elegietjens" uit te zoeken, en zullen haar al de stichtelijke boekdeelen van 's Heeren EEKHOFF toonbank daarvan niet terug houden; en wie OVIDIUS tot zijn beschikking heeft, zal uit STARTER geen kwaad meer leeren.

brengt, heeft dat alleen aan zich zelf en zijn eigen bedorven hart of ongenoegzame ontwikkeling te wijten; en nog steeds heeft STARTER-zelf al de zoodanigen, reeds bij voorraad, met die beide, door den argeloozen EEKHOFF zelf aangehaalde versregels beantwoord:

De woorden van (mijn) lied geen *zuivere* ooren krenken;
Maar erg vaar' hun in 't lijf, die 't ergste daaruit denken.

„Wee dengene, door wien de ergernis komt", schreef de krachtige Apostel, die zelf, in zijne dagen, zijn bekrompen tijdgenooten zooveel ergernis en aanstoot gaf; maar hij wist wel, dat die ergernis niet door hen, die ze schijnbaar geven, maar alleen door hen, die ze — naar eigen beperkte of bedorven zienswijs — zoeken, in de wereld komt. Ik heb daarom ook 's Heeren EEKHOFF even onverstandigen, als onbillijken wensch geheel onverhoord gelaten, en reken er op den dank van allen voor, die, met mij, zulk een bedroevende zienswijs versmaden. En hiermede moge men dit vraagpunt, zonder verdere bespiegeling, voor genoegzaam toegelicht achten.

Ik zelf leerde, zooveel ik mij herinneren kan, STARTERS naam, in mijn eersten studietijd, het eerst uit de opmerkingen van een bekenden ongenoemde, in den eersten jaargang van den *Gids*, kennen. In den Maurits Lijnslager (die mij anders zeer geboeid had), was hij mij, als schooljongen, met den smaad zijner „ontuchtigheid" onopgemerkt voorbijgegaan, en elders werd er — men weet het — nergens van gerept. Behalve met STARTER, begon ik, naar aanleiding van dien *Gids*, tevens met den schat onzer Mopsjens en oude Liedeboekjens eene nadere kennis aan te knopen, zonder toen te vermoeden, dat het, nog twaalf jaar later, mij zelf zou overgelaten blijven,

de eêlste bloemen daaruit, als zooveel „rozen van zoeter roken", onder 't nog altoos voor haar gesloten oog der Nederlanders onzer dagen te brengen. STARTER bekleedde daar natuurlijk meê de voornaamste plaats in. Ik dank het voorts den Heer EEKHOFF zelf, door eene, toen nog alleen in handschrift bestaande, verhandeling van zijne pen, tot de kennis eeniger nadere bijzonderheden, door hem opgespoord, omtrent 's dichters levensloop gekomen te zijn. Sedert gaf hij die, met nieuwe nasporingen verrijkt, achter zijne Bloemlezing in 't licht. Hoe luttel in aantal, geven ze ons echter, bij veel wat onzeker blijft, enkele vaste punten in 's dichters levensgeschiedenis aan. Stoffelijk gelukkig mag die zeker niet heeten; de arme zanger heeft zijn onmiskenbaren levenslust blijkbaar meer uit zijn eigen blijde gemoedsstemming, dan de uiterlijke omstandigheden, waarin hij voortdurend verkeerde, moeten putten. In 1594 te Londen geboren, kwam hij, even als zijn broêr FRANS [1]), vermoedelijk in 1607, met ettelijke Engelsche *dissenters*, te Amsterdam de strenge Staatskerkwetten van den Engelschen koning [2]) ontvluchten. In 1612 werd hij, als aankomend dicht-talent, onder de leden der kamer „in liefde bloeyende" opgenomen; maar verliet reeds twee jaar later Amsterdam, om zich te Leeuwarden als boekverkooper en huisvader te vestigen. NIESKE HENDRIKS dr. stond hem bij die laatste onderneming ter zij, maar bleek evenmin in staat, zich met hem den blijvenden stoffelijken welstand te verzekeren, voor een rustig en ordelijk huishou-

1) Dezen leeren wij uit de rekening van een Franeker chirurgijn kennen, die hem in JAN's huizing aldaar een arm afzette.

2) JACOB, niet KAREL I, gelijk de Heer EEKHOFF, zeker bij vergissing, schrijft.

den vereischt, als hij zelf in zijn boekhandel een afdoend en duurzaam middel van bestaan wist te vinden. Als dichter daarentegen en rederijker, vinden wij hem al ras met den vurigsten ijver werkzaam. Onder de zinspreuk: *och, mocht het rijzen!* richtte hij in 1607 eene Rederijkers Kamer op, die in 't volgende jaar, onder zijne leiding, in de St. Anna's-kapel, thans de Westerkerk, vergaderde, en daar onder andere zijn beide Treurspelen [1]) met ingelaschte Kluchten gaf.

Ongelukkig stemden ettelijke „ernstige" — zegt Eekhoff, lees liever: laatdunkende — personen minder met den vrijeren geest der Leeuwarder kamer in, en beletten deze den wensch verwezenlijkt te zien, in haar bescheiden leus geuit. „Schrale nijd en waanwijs onverstand," gelijk hare voorstanders zich uitdrukten, „met heiligen schijn" vermomd, rustten niet, voor zij „de eerbare, kuische, en redenrijke maagd met wreede hand vermooid en van het pronktooneel geschopt hadden." Den 8en Jan. 1619 nam, op hun bekrompen aandrang, de Leeuwarder Overheid het besluit, „dat d' Rethorizijns het ageeren voortaan opgezegd of verboden zou worden"; en reeds den volgenden dag werden zij, van wege de Friesche Staten, gelast, hun „gebouw op 't spoedigste te verlaten, en te ontledigen van al hunne versierselen en gereedschappen." De dichter, zich over die jammerlijke bestoking door „'t nijdig achterklap" te recht beklagende, had wat vroeger reeds [2]) de zinspreuk,

---

1) Timbre de Cardone, naar de Tragische Historiën van Belleforest, en Dareide, naar het 12. boek van den Amadis bewerkt. Zie Mr. J. de Witte van Citters in den Kunst- en Letter-bode 1856, I., en Dr. J. ten Brink, in zijn *Bredero*, bl. 265, aant.

2) In den oorspronkelijken druk van den *Timbre* (Leeuwarden, 1618) komt toch die zinspreuk al voor.

waaronder hij tot dusver geschreven had „Leer volmaakt natuur," in die zijner wreede ervaring „Gunst baart nijd", veranderd, onder welke hij sedert steeds bleef dichten.

Ruim een jaar bleef STARTER nog in Leeuwarden wonen, om zich toen te Franeker neêr te zetten, en daar, bij zijn boekhandel, ook de studie der Rechten ter hand te nemen. In Mei 1620 derwaarts gekomen, werd hij er als student in de Rechtsgeleerdheid ingeschreven. Het liep hem echter, als ons blijken zal, ook in Franeker niet meê; nog geen twee jaar later werd er zijn gansche inboedel voor schuld verkocht. Hij zelf had toen de stad reeds sedert eenigen tijd verlaten, en schijnt er in 't geheel slechts korten tijd te hebben zoek gebracht. In 't jaar 1620 toch, vond hij zich zeer onaangenaam verrast door eene slordige Utrechtsche uitgaaf eeniger hem ontfutselde bladen van zijn ter perse gelegden *Frieschen Lusthof*, en dreef hem dit, zijne eigene uitgave te Amsterdam te bespoedigen. Hij reisde dus derwaarts, en gaf er, nog vóór het einde van 't jaar, een gedeelte, in 1621 het overige van uit. In February van dit jaar zag hij er tevens, in COSTERS Academie, zijn *Dareide* opvoeren, maar beklaagde zich reeds, in de Opdracht van dat stuk aan zijn Akademievriend GRASWINKEL, over al „de moeyelijke onlusten" waarin hij „leefde en zweefde." Denkelijk bracht hij een groot gedeelte althans van dat jaar in Franeker door, en verwierf er in Oogstmaand een Friesch octrooi voor zijn Lusthof. In 't voorjaar van 't volgende ging hij dan echter, op zijn laatst, weder naar Amsterdam, en liet zijn vrouw in het berooide huishouden achter, waaruit zij en haar moeder te vergeefs nog een en ander in veiligheid te brengen zochten. In April 1622 namelijk, geven DIRK LOLCKE ZN., bakker, en TRIJNTJE, Mr. JAN LAMBERTS wijf „aen

den Ed. Gerechte der stede Franeker reverentelijck te kennen, hoe hen suppl[n]. merckelicke penningen competeren ven JAN STARTER ende sijn wijff, ter saecke van brood ende van bodeloon, tsampt gehaelde waren, waeraen zij niet en kunnen geraken; hebben tot dien einde, tot hun verseeckeringe, eenige goederen ende huysraden, die de debitoren hier hebben staen, met consent van den praeses doen arresteren; ende so d'huysvrouwe van JAN STARTER besich es (niettegenstaende het gedane arrest, om de voors. goederen te mogen verfoeren vóór ende aleer suppl[n]. zouden wesen gecontenteert), om deselve goederen te verfoeren, sonder eenige betaelinge aen hun suppl[n]. te doen; so nemen d' suppl[n]. alsnu hun toevlucht wederom tot UE., zeer demoedelycken biddende, dat d' goederen, ten overstane van Commissaris van 't Gerechte, mogen werden geïnventariseert, diesvolgens in goede bewaringe werden gebracht, ter tijt ende so lange sy, neffens hun competentie, zullen wezen vernoucht." Waarop „'t Recht der Stadt Franeker heeft geord[t]. ende gecom[t]. den presiderenden Burgem[ren] WYBE JACOBSZ ende ANDRIES DOEDESZ, tsamen ende elcx bijzonderlijck, die goederen in desen gementioneert te inventariseren"; terwijl Burgem[r]. DOEDESZ bericht, dat hij „achtervolgende (die) apostille, d'goederen die JAN STARTERS wijffs moeder van wegen JAN STARTERS (wijf) ten huyse van sekeren CORNELIS, wten arreste van BARBAR CLAES JANS d[r]. gedragen heeft," heeft geïnventariseerd [1]); meest vrouwen-

---

1) Als: „vier groene gordijnen met een rabat; een keensack, daerin bevonden: twee vrouwen hemden, een vrouwen kraeghe, twee dopgies neusdoecken, een sijde olde gordel, twee groene morsmouwen, eenige olde fluwelen lappen, een ruyghe borstlap; een lyoermand, daerin bevonden: vijf slaeplakens, drie groote

en kinderondergoed, en bed- en tafellinnen. Zoowel uit het hier gevondene, als uit hetgeen gemelde burgem[r]. elders inventariseerde [1]), mogen wij opmaken, dat het oorspronkelijk een vrij deftige inboel geweest is. Al het luur- en kindergoed wijst ons voorts op enkele huwelijksspruiten, van welke wij, zoo min als van hunne moeder, verder niets

kinderdoecken, daeraf eene met speldwerck, een linnen hantdoeck, een noesdoeck, 3 mutskes, een foorbandt, 4 slippen, 5 hullen, 2 kinder slabben, 3 beffkes, 17 kussenslopen, een paer frouwen hantschoen, een elpenbeenen signet om te drucken; een doos, daerin bevonden: 19 puniëtten, 2 lubde doecken, 1 kussensloop, 1 fine nachtmanteltië met speldwerck, een kinder hemtië, 2 kindere linneuschorteldoeckies, 5 grote dopgies tafellaeckens, 20 servettten, drie kinderen grove wiegelaeckens, een slaeplaken.

1) Tot Barber Claesz Jans d[r]. bevonden: een groote wttreckende tafel, een eecken kas, vijf taeffereelen, twee Spaense stoelen, een eecken spynde, drie bedden, zes oorkussens, twee Spaensche dekens ende een roode deken, een wytlinghe, ses stoelkussens, noch een Spaense en een groen Spaense deken, twee ijzeren branders, 1 ijzeren hengel, 1 ijzeren braedpan, 1 tanghe, 1 kandler, 1 fleysforck, 1 rooster, noch 1 hengel, 15 tinnen platelen, 6 tinnen teljoeren, 2 wijncanuen, 2 kandlers, 3 soutvatten, 1 kandler, 3 tinnen waterpotten, 1 tinnen schuttel, 1 beker in tin, 2 belle blaeckers, 1 kumfoor, 2 kransen, twee handblakers, een messchen lepel, een messchen schepportië, twee messchen kammen, een vuyrbecken, een ketel, een koperen pan, een smoorpan, een kerkstoel, noch een spynde, een spinwiel, een rysen stoel, een handtdoeckstock, een kleerkorff met eenige lyoersgoedt, met vlessen ende andere romlinghe, acht stoelen, een rest ongebonden Latijnse boecken, een pakje rou gaeren, een heerdijzer, een waterpotsback, 2 hertshoofden, 1 kanbord, 2 gardijnsroeden; een slaepbanck tot Willem Roeloff, een sitbanck met een kantoor tot Mr. Jans.

vernemen, en die wij 't er wellicht voor zullen mogen houden, dat, met deze, bij STARTERS schoonmoeder verbleven zijn, terwijl hij zelf in Amsterdam en elders zoo goed en zoo kwaad hij kon zijn eigen levensonderhoud zocht; ten zij zij (als EEKHOFF verzekert) hem in Nov. naar Amsterdam gevolgd zijn. Eene gespecificeerde rekening van den heelmeester Mr. JAN LAMBERTS, geeft ons een niet onvermakelijk overzicht van 't geen — na een eerste afrekening, waarbij NIESKE ruim *f* 13 schuldig bleef — in STARTERS huishouden aan verschillende waren verbruikt werd, waaronder bier en brandewijn een betrekkelijk vrij aanzienlijke plaats bekleeden. Wij vinden daar een reeks van kleine posten, tot een gezamenlijk beloop van 275 kan bier van 2, 2½, en 3 ct. de kan, en 24 mingelen (of halve kannen) brandewijn van 12 st. 't mingel, voorts 12 pond kaarsen, 3 maat boekweitenmeel, 30 eyeren, een pond of wat boter, wat olie en azijn, 8 of 10 pond zeep, wat boomolie, biksteen en schuurzand, wat bokkings, 4 bezems, 2 koppen, voor 3 stuivers beschuit, 4 st. suiker en koek, een muskaat van 1 st., enz. „Noch heb ick" schrijft de chirurgijn-slijter verder, en treedt hier weder in eerstgemelde hoedanigheid op, „JAN STARTERS, met sijn huysvrouwe NIES HENDRICXS dochter, met mij verackerdeert met zijn broeders arm FRANS STARTERS, was hem afgezet, ende ick ondergeschreven hebbe hem voort genezen, ende FRANS heeft mijn gelt aen NIESKE betaelt: vier gg." Eerst in November 1622 werd er boelhuis gehouden, en bracht toen alles zamen een som van *f* 290, 6 st. en 4 p. op [1]), de boeken daarenboven nog *f* 65,

---

1) Blijkens de daarvan opgemaakte lijst, mij, met de overige hier aangehaalde stukken, uit Franeker overgemaakt door de vriendschappelijke hand van den Archivaris-Bibliothecaris van Fries-

't geen de gemaakte schulden met bijna *f* 165 te boven ging. Deze som werd den 24[en] Mei 1624 door burgem[r]. Doedes in ontvangst genomen, en bij zijn aftreden, met Jan. 1626, aan zijn opvolger Meves Reins overhandigd. Starter zwierf toen met den Graaf van Mansfelt in den dertigjarigen oorlog om, en waar zijne vrouw en kinderen mogen gezeten hebben, is ons onbekend. In Friesland zeker niet, of hoe ware anders dat geld, al dien tijd, in handen van den burgem[r]. gebleven.

Hoe berooid intusschen de zaken van Starter waren, zijn voortdurend werkzame dichtgaaf werd naar eisch gewaardeerd; zijn Lusthof beleefde van 1621—1627 vier drukken; zijn Muze was op bruiloften en feesten gezocht, of liet zich ook in hekel- en geschieddicht hooren, en gaf daardoor, tot in 't jaar 1626 toe, van 's dichters aanwezen blijk. Het laatste, wat hij toen ten beste gaf, was een zoogenoemde Voorlooper der Mansfeldsche Heldendaden (zie hierachter bl. 383), ter inleiding van een nooit verschenen verslag dier heldendaden zelf gerijmd. Waarschijnlijk is de in Slachtmaand van dat jaar gevolgde dood des Graven daarvan wel de hoofdoorzaak geweest. Wat er van Starter later geworden is, weten wij niet; hem, met Eekhoff, naar aanleiding van dien Voorlooper, tot 's Graven geheim- en geschied-schrijver te maken, verbiedt de waarschijnlijkheid. Nederland heeft hij denkelijk niet terug gezien, en was misschien wel reeds vóór den Graaf overleden, en dan zeker in die hoedanigheid, waarin hij dezen waarschijnlijk gevolgd was, als — soldaat. In

---

land, Dr. E. Verwijs. Wellicht vindt zich elders gelegenheid, die lijst in haar geheel meê te deelen.

Amsterdam althans kende men hem geen andere toe, en in 1642 rijmde TENGNAGEL, gelijk men weet van

. . . . den grooten Bruilofthymen,
STARTER meen ik, die de maat
Van zijn staat verloor door rijmen,
En moest sterven als soldaat.

TENGNAGEL was een liederlijke vuilik, maar er bestaat niet de minste reden, om aan de waarheid van dit bericht te twijfelen, al had een dichter als STARTER minder treurig lot verdiend. „De eeuwigheid", zijn dichtbundel door SCRIVERIUS toegekend [1]), was een schrale troost voor zijn verarmde beurs en zijn berooid gezin, al hecht de nakomelingschap — eenige bruilofts- en andere rijmen daargelaten — gaarne het zegel aan die uitspraak, en zal zij, op nieuw weder met hem in kennis gebracht, wel immer blijven voortgaan, „ook na zijn dood, zijn geestigheid te loven" [2]).

DEVENTER, VAN VLOTEN.
27 February 1864.

1) Zie het volgende gedicht, op zijn Afbeelding.

2) Naar de uitdrukking van zijn klankspelenden dichtbroeder P. VAN MALSEN voor de *Dareide*:

Laat glinsteren uw STAR-TER eeren van uw land,
Opdat men na uw dood uw geestigheid mag loven!



OP DE AF-BEELDINGH
VAN
JAN STARTER,
ENDE SIJN
FRIESCH LUST-HOF.

Die wonderbare geest in Liedekens, in Kluchten,
In koddigh Boertery — Thalia! uwe vruchten —
  Hy, wien ghy 't schersen leert; — u Suster niet-te-min
  Melpomene' hem den pronck en deftigheyd stort in
Op 't hoog-geschoent tooneel, met treffelijcke zeden
Verheerlijckt, en besielt met ongemeene reden,
  Vol glans, vol stofs, vol sins; — die bloeyende Poeet,
  Die nergens in zijn Dicht van een stop-woordtje weet,
Die is van sulck gedaent: van neus, van mond, van hayren,
Als die zijn ouderdom telt negen-mael drie jaren.
  Kort-om; Jan Starter is 't. Wat segge ick? geen so stout
  Die hem wel schild'ren kan op koper, of op hout.
Dit is een schim alleen, hy treft sich selfs te degen
Hier achter in dit Boeck: in 't Lust-Hof en de wegen

Van 't al-bestierend Wicht, dat Dwingelandtje blind.
Komt hier, die sijt geraeckt in Liefdes Labyrinth:
Hoe diep ghy sijt gedoolt, ghy sult daer uyt geraken:
Dit 's Ariadnes kloên, dit is de rechte Baecken,
De groote Zee-vaerts Reê; al blindelings men hier
De Haven-vinding leert van sijn gewenste vier.
Doch, Holland! stoot u niet aen deze Friesche boomen:
Weet, dat ghy sijt wel eer van Frieslandt afgenomen,
Een stuck omtrent den Rijn, daer ghy noch huyden leght,
Voor menigh hondert jaer ten Graefschap opgerecht.
Dus Fries-Hollandsche Jeught, gaet aen! dees Rymeryen
Die leeren u de Konst, en dienen in het Vryen,
Singt, Speelgenoodtjes! singt, geen hart soo wreet, so fel,
So trots, of 't word gedweeg door sang en snaren-spel.
Was selfs Ulysses niet met sang te overwinnen,
Daer hy voer in de Zee voor-by de Mereminnen,
De vrolicke Sireens? dien Helt kost haer gelaet
Nau levendigh aensien, of hooren 't soete quaet;
Sulcx dat hy heeft gestaen vast aen de mast gebonden,
Daer ronts-om her matroos en 't rouwe boots-volk stonden
Met toegestopten oor; want waer de sang gehoort,
Sy hadden altemael gesprongen buyten boort:
De plaets, daer haer in Zee dees Maeghden lieten vinden,
Gebrack noch macht, noch kracht van d' onder-aerdsche winden;
Want Scylla menigh schip door 't bassen maeckte bang;
Maer 't Acheloîdsch gebroet vermocht noch meer door sang.
Als Orpheus sloeg den Luydt, en roerde meê sijn lippen,
Beweeghd' hy al 't gediert, ja selfs de harde klippen.
„Eurydice!" song hy; Eurydice terstont
Liep op der Tigers tong, en in der Leeuwen mondt.
Die vloeyende Rivier stond stil, en gaf sijn ooren;

De Steen-rots liep ten sang; de Bosschen quamen hooren;
  In 't gantsche Thracisch landt geen mensch en was so wilt,
  Of is door Orpheî Lier en soeten stem gestilt.
Amphion heeft by een de steenen oock geropen
Van Citheronis berg, die self te samen kropen,
  En groeyden in een stadt; den arbeyd was daer licht:
  Door spelen en gesang de Theben sijn gesticht.
Amphions Cither heeft het manlick hert ontsteken,
In 't Oorlog aengevoert, so dat sy noyt en weken.
  O Thebe! dit was u een heft' en stercke muer,
  Die u wel heeft bewaert, den vyandt stont soo duer.
Als Saül wierd bestormt met sinne-loose vlagen,
Met rasery geplaeght, heeft op sijn Harp geslagen
  De groote en wyse Vorst, van Jesse voortgeteelt;
  Terstont is 't swaer verdriet van Saüls hals gespeelt.
Daerom is oock voor 't bed der overwonnen siecken
De sang wel eer gepleeght (dit tuigen ons de Griecken)
  Tot beternis van 't quaet, verquicking van 't gemoet;
  Het geen men nu met dranck en ader-laten doet.
Daer legt in het Musyck ick weet niet wat verborgen;
Musyck kortswijligh is; Musyck verwurght de sorgen;
  Musyck verjaeght ellendt; Musyck verfraeyt den geest;
  Musyck licht pijn van 't hert, en droevigheyd geneest.
Wat gluurje dus op my met over-hoecksche oogen,
O Bacche! en schud dijn spies met blad'ren overtogen?
  Als of ick u vergat, en kende van geen waerdt,
  Daer eene Minnaer is weemoedigh en beswaert.
Vergeeft my, groote Godt! ick weet genoegh u krachten,
Die somwyl heb vermaeckt mijn droevige gedachten
  Met uwen soeten dranck, de Minnaer in onlust,
  Als hem de tijdt verdriet, is met de Wijn gerust;
Hy soeckt door u den slaep en aengename droomen;

Als 't Meysjen achterblijft, en aerselingt te komen,
  Dan komt u druyf te staed', dan sijt ghy wonder goet;
  Maer neemt men u te veel, den mensch ghy schade doet,
En helpt hem aen een sieckt, en bindt hem in sijn kamer.
Wie is dan (seg my doch) Musyck, of ghy, bequamer?
  De soberheydt wordt dan genaemt een groote deucht:
  De Wijn die word verboôn: Musyck het hert verheucht.
Musyck yet Godlijx is: Musyck versoent de Goden,
Musyck de straf versacht van 't Nood-lot en Geboden
  De Veerman staet stock-stil by sijnen Helschen schuyt:
  En Cerberus hoort toe nae 't lieffelijck geluyt.
Door sang vergeten haer de swarte drie Godinnen,
Gestelt op 's levens draet; sy luysteren, het spinnen
  En 't hasp'len heeft geen val, verloren gaet de tijdt:
  De twee bedrijven niet, de derde niet en snijdt.
De Swanen, als sy 't eind haers levens voor-bevoelen,
Soo singen sy een liedt, en worstelen en woelen:
  Is 't niet, om dat dit beest vernuftelyck verstaet,
  Dat altemet de Dood door sang te rugge gaet?
Waer door dees Vogel is ge-eigent den Poëeten,
En Phoebo haren Godt, begaeft al met voor-weten.
  Jan Starter, soo men my oock in dees konst gelooft,
  Ick sie de Eeuwigheyd u hangen over 't hooft.

VERONTSCHULDINGE OVER 'T VOORGAENDE.

Dewijl ick hadd' in 't hooft een kort en bondigh Dicht
Van hoogen inval en van sin en van gewicht,
Soo raeckt' de schroeve los, en lopend' ongebonden.
Soo hebbe' ick, Starter! u dit slechte Dicht gesonden;
Juist hondert versen groot. Het ander wou niet wel:
Daerom is, dat ick u de regeltjes toe tel.

P. SCRIVERIUS. *Legendo et Scribendo.*

SONNET

TOT LOF VAN DEN TREFFELIJCKEN ENDE VERMAERDEN RIJMER

JAN STARTER.

Beruchte Friesen! noyt en waert ghy so volmaeckt,
In ware wetenschap van brave Poësyen,
Als ghy gheworden sijt nu recht in dese tyen,
Nu ghy de stromen hebt van Pegasus ghesmaeckt,
Waeraen ghy wonderlijck en schielijck sijt gheraeckt,
Hetgheen wy Bataviers u t' samen schier benyen;
Dus mooght ghy u met reên verheughen en verblyen,
Mits ghy hetgheen gheniet daer onse siel naer haeckt.
Ha, STARTER! of ghy waert ons tot een licht ghebleven,
Ach! of ghy noyt en waert vertrocken uyt der stadt!
Maer, laes! het is om niet; wy hadden 't luck niet, dat
U star hier schijne mocht tot vreughde van ons leven;
Tot Leeuwarden daer most de glans zijn van u son,
't Was Leeuwarden, dat u ons, laes! ontrecken kon.

't Verkeert haest.

INHOUD.

BOERTIGHEDEN.


T'FRIESCHE LUSTHOF
FRIESCHE MAECHT



JAN JANSZOON STARTER.

TOT

DE IONG-FROUWEN

VAN

FRIESLAND.

Vroet-vrouwen van de lust, die met een soete vreughd
Ons' aderen vervuld in 't wassen van de jeughd!
't Onsterfelijck geslacht der vloeyende poëten,
Die hebben in hun dicht de Musen noyt vergeten,
5 Maer eeuwigh in 't begin hun gonsten aengebeên;

regel 1 *Vroet-vrouwen van de lust.* Het beeld zou ons misschien wat onkiesch dunken. Beter beneden *fonteinen van ons lust.*

r. 2 *Ons'.* Daar wij thans de slot-*e* in den volgenden klinker laten versmelten, ware de afkorting niet noodig; in STARTERS tijd echter, gelijk nog steeds in 't Hoogduitsch, had die versmelting niet plaats; verg. o. a. beneden r. 26.

r. 4 *Die hebben.* Nog steeds in de dagelijksche spreektaal gewone herhaling van 't pers. voornaamw.

r. 5 *hun gonsten.* Thans *haar gunsten;* de bepaalde onderscheiding van *hun* en *haar*, voor 't mannelijk en vrouwelijk bezitt. voornaamw., is eerst van later dagteekening. Vroeger dan STARTER was zelfs het tegenwoordig vrouwelijke *haar* (*haer*, *hoer*) algemeen voor beide geslachten in gebruik; daarnevens vestigde zich het oorspronkelijk persoonlijke *hen* of *hun*, dat toen alras, in onderscheiding van 't vrouwelijk gebezigde *haar*, voor 't mannelijk en onzijdig in zwang raakte.

Dan ick, ick laetse staen, en kom by u alleen:
Want ghy zijt de Rivier (waar woud' ick 't anders halen ?)
Daer uyt de stromen van al mijn gedichten dalen.
Iongh-Frouwen groot van roem, wiens dienaer dat ick ben,
10 Al wat ick dicht of schrijf, dat stort ghy in mijn pen:
Ick weet niet aerdighs, noch niet treftighs te versieren,
Ten sy het u belieft my in de kop te stieren.
Och! had ick HEYNSIJ Geest! de defticheyd van HOOFT!
En CATSIJ soete stijl, uyt PAEANS hand gerooft!

---

r. 8 *Daer uyt.* Thans zou men hier *waaruit* vorderen; een onderscheiding, in STARTERS tijd, zoo wel als bij de latere dichters zijner eeuw, nog onbekend. Even zoo later *daer* voor 't tegenw. *waar.* Verg. echter beneden r. 26 reeds *waer in.*

r. 9 *dat ick.* Gelijk nog steeds in de gemeenzame spreektaal.

r. 11 *niet.* Thans *niets* (d. i. *nietwes*) gelijk *iets* (d. i. *ietwes*) van 't vroegere *iet. Iet* en *niet* toch zijn oorspronkelijk zelfstandige naamwoorden, waarvan 't laatste allengs als ontkennend voegwoord gebezigd werd.

Afd. *treftighs* Naar 't Friesche taaleigen voor *treffelijks*, dat echter evenzeer bij STARTER bekend, en (al naar den eisch van den maatslag) in gebruik is. Verg. bijv. in dit zelfde gedicht r. 24.

Afd. *versieren.* Verdichten.

r. 14 *Pæans.* Naar de hebbelijkheid van dien tijd, om de Godenleer der oudheid op den Nederlandschen Zangberg (gelijk het mede naar Griekschen trant heette) toe te passen. *Pæan* was bij HOMERUS de naam van den lijfarts der Goden, die vervolgens op den dichtgod Apollo en zijn zoon Esculaap werd overgebracht, als door wier uitspraken men van kwaad en kwelling bevrijd werd.

Aan denzelfden geleerden wansmaak als dezen Grieksch-Latijnschen Goden-rommel, dankt men ook 't verlatijnschen der namen HEINS, CATS en HOOFT, en hun tweeden naamvalsuitgang op *i*, in dezen en den volgenden versregel.

15 Ick sou soo dapper van u hooge schoonheyd roemen,
Dat ghy my soud met recht u trouwe dienaer noemen:
Dan, wijl ick, soo ick wensch, het niet uytvoeren kan,
Is 't beter dat ick swijgh dan dat ick spreeck daer van.
Maer hoe, hoe kan 't geschien? wie isser, die niet dol is
20 En spreken kan, die swijght van 't geen zijn herte vol is?
Iongh-frouwen dan, wel aen! betoond my maer u gonst,
Ghy MUSAE van u tijd en Moeders van de konst,
Schat-kamers van de vreughd, Rivieren, daer de reden
Wtvloeyen, met een glans van treffelijcke zeden!
25 O sinnen vol vernufts, met wetenschap beboud,
Waer in de eerbaerheyd haer kuysche woonplaets houd!
Fonteynen van ons lust! vrypostige Goddinnen!
Die door u aerdigheyd verwackert onse sinnen;
Naturaes hooghste roem, die sy op deser aerd

---

r. 15 *dapper.* Thans *wakker*, daar 't eerstgemelde allengs voor 't oorlogshandwerk alleen in zwang gekomen is.

Afd. *u.* Thans *uw*, in onderscheiding van 't pers. voorn., dat zonder die toegevoegde *w* geschreven wordt.

r. 20 *van 't geen.* Samentrekking, bij dichterlijke vrijheid, voor *van 't geen*, *waarvan.*

r. 22 *Musae.* Zie de aant. op r. 14.

r. 24 *Wt.* Naar de oorspronkelijke uitspraak van ons *ui* als *uu*, en met bezIging der *w*, in haar oorspronkelijken aard van dubbele-*u*, gelijk zij dan ook door onze groot-ouders nog genoemd werd.

r. 25 *vol vernufts.* Naar den oorspronkelijken aard der taal, die achter *vol* de verbuiging van 't zelfst. naamw. vorderde.

r. 27 *ons lust.* Naar de Friesche spreektaal voor 't Hollandsche *onzen.*

Afd. *vrypostige* Eigenlijk *vrij met de tong.* (Verg. het Fransche *ri-poster*).

r. 29 *op deser.* Naar den oorspronkelijken eisch der taal, die

30 Heeft tot een proef-stuck van haer wetenschap gebaerd,
Tot u is 't dat ick kom, barmhertigh van gesichte,
En bidde dat ghy wild doen vloeyen mijn gedichte;
Betoond my dese gonst, en ick sal wederom
Verbreyden uwen lof ter plaetsen daer ick kom;
35 En daer ick niet en kom, daer komen mijn Sonnetten,
Die van u schoonheyds glans doen blasen de Trompetten:
Maer hoe? wat hoef ik veel te seggen van het geen,
Dat duydelijck genoegh bekend' is yeder een?
Al trecktmen over Zee, naer Eng'lands ruime palen,
40 Daer hoort men tot u roem, uw's schoonheyds roem (verhalen;
Want d'eerste Friesche vrou, die oyt in Eng'land quam,
Was die de Coningh tot zijn echte huys-vrou nam.
Ronixa was het self, die, met haer soete oogen,

---

achter *op*, *in*, *met*, enz. den zoogenoemden derden naamval wil; eerst de willekeur van den staats-spellingmeester Siegenbeek heeft daaraan een einde zoeken te maken, maar dat in eenmaal vastgestelde uitdrukkingen, als *inderdaad*, *mettertijd*, enz. toch niet vermocht.

r. 31 *barmhertich.* Hier in den minder gewonen, lijdenden zin: *deerniswaard* in plaats van *deernishebbend;* gelijk bijv. het zelfst. naamw. *barmherticheyt* (*deernis*) in de laatste regels van dit zelfde gedicht.

r. 34 *ter plaetsen.* Enkelvoud, maar met den oorspronkelijken verbuigingsvorm, die thans geheel is afgesleten; zooveel dus als *op ieder plaats.*

r. 39 *palen.* Namelijk *grenspalen*, en vandaar de tusschen die grenspalen besloten uitgestrektheid. Hetzelfde is met alle dergelijke grens-aanduidende woorden het geval geweest: verg. slechts *haag*, *tuin*, *park*, *mark*, enz.

r. 43 *de Coningh; Ronixa.* Naar de bekende overlevering der

Sijn Coninghlijck gemoed heeft tot haer min getogen.
45 Ronixa was de Maeght, het over-soete dier,
Dat datelijck zijn hert deed' branden als een vier;
Sy brocht hem eenen dronck, en gaf hem (na de wyse
Die men in Friesland houd, en die hem hoord te prysen)
Een liefelijcke kus, een liefelijcke wond; —
50 O kus! o soete kus, van sulcken schoonen mond!
Du leaver Kingh wachts heyl! — dat waren hare woorden,

Engelsche en Friesche kroniekschrijvers, dat de Friesche vorstenzonen Hengst en Horsa den Britschen koning Vortigern tegen de Picten en Schotten geholpen, dat zich Hengst — na den dood van Horsa — in 't Graafschap Kent gevestigd, en dat koning Vortigern, door de schoonheid en bevalligheid zijner dochter of zuster (Ronwen of Rowena, hier Ronixa) en den wijn bedwelmd en betooverd, haar gehuwd hebben zou. (Verg. o. a. Turners *History of the Anglo-Saxons*, I, 151—155, en de daar aangehaalde schrijvers.)

r. 51 *Du—heyl.* „Ende als die Coninc feestelick ende eerlick wel tracteert was, quam in 't eynde dese ioncfrouwe Ronixe wter cameren, costlick bereit ende toegemaect, hebbende in haer hant een gouden coppe mit wijn, ende viel den Coninc te voete seggende: „liever King, wacht heyl''. Die Coninc siende dese scone ioncfrouwe voer hem knielende, en verstontse niet, wat si seyde, ende verwonderde seer van hoerre wtnemende scoenheyt, ende riep sinen camerlinc, dat hi hem seggen soude, wat dese ioncfrouwe seyde, ende wat hi antwoorden soude. Doe seyde die camerlinc: si noemt u te wesen Coninc ende gruet u vrientlicken, ende begeert, dat ghi van haer hant drincken wilt; aldus suldi seggen: „drinct heyl.'' Dwelck die Coninc dede, ende seide: „drinct heyl.” Ende si dranck voer ende gaft den Coninc; ende als hi gedroncken hadde, custe hi dese ioncfrouwe, ende wert mit groter liefden van binnen ontsteken. Ende hiervan is die maniere in Engelant gebleven, als si in geselscappe sitten, dat

Getempert met een lach; waer door sy hem bekoorden.
Ick sou veel seggen van haer schoonheyd: maer 't mocht
(schien,
Dat ick daer doolden in, want 'k hebse noyt gesien;
55 Dus staeck ick dat verhael: maer soo veel moet ick schryven,
En denck daer tot de dood standvastigh by te blyven,
Hoe seer hem yder 't zijn te prysen onderwind,
Dat men in Friesland noch de schoonste vrouwen vind.
Misschien sal yemand hier beginnen om te rasen,
60 En seggen: lieve man, hoe staet ghy dus te blasen?
Het schijnt wel, ghy begeerd niet dat u mond verbrand,
Is 't nu in Friesland al, wat 's dan in Engeland?
Ick antwoord, dat men my wel licht'lijck kan betoonen,
Dat oock in Engeland seer schoone vrouwen wonen:
65 Maer die zijn voortgeteeld, dat 's meer dan al te wis,
Van 't Edel Friesch geslacht dat daer gebleven is,
Doen sy met haren Heer ENGISTO ginder quamen,
En met een moedigh hart gansch Engeland innamen;

---

die ghene die drincken wil, seyt: „wacht heyl," ende d'ander seyt: „drinct heyl." Die Coninc mit groten drancke bevangen wesende, ende die Duvel sijn hert beseten hebbende, wert mit groter onsprekelycker liefden bevaen van deser ioncfrouwen, ende begeerdese van horen vader tot enen wive te hebben ..... ende dit huwelick is toegegaen, ende die Coninc sliep bi deser ioncfrouwen, ende hadse wtermaten lief." *Die Cronycke van Hollant, Zeelant ende Vrieslant*, enz. fol. xlvij.

r. 53 *schien.* Voor geschien, gelijk in *mis-schien* (d. i. *magschien*).

r. 54 *doolden.* Voor *doolde*, met tusschengevoegde *n.*

r. 57 *hem.* Thans *zich*, dat echter, als in den Beyerschen Graventijd uit het Hoogd. overgenomen, reeds vóór STARTER met het pers. voornaamw. wisselde; verg. daarover mijn *Spraakwording, taal en schrift* (Zutfen, THIEME, 1859) bl. 138, aant.

Waer door *Britanyen*, te voren soo beroemd,
70 Doen, naar ENGISTI naem, wierd *Engeland* genoemd.
O, dat ick uwe roem, u deughden sou verhalen,
Of uwe schoonheids glants met myne pen af-malen,
Dat waer niet in mijn macht; te swack is mijn verstand;
Ick sou den Hemel eer bereycken met de hand,
75 De zee eer drincken uyt, de bergen eer verplaetsen,
Ja, eer de Donder met mijn hand te rugge kaetsen!
Neen, liefelijck geslacht, ick sou dan PHAETON
Rechtschapen bootsen na in 't mennen van de Son:
Dan wat ick niet en doe, ontbreeckt my aen mijn krachten,
80 Maer geensins aen mijn wil noch gonstige gedachten,
Ghy doet my ongelijck (gelooft het, Nimphen, vry)
Soo veer ghy anders denckt, gevoeld, of spreeckt van my.
Ick soeck u dienst te doen; en om u te vermaken
Is 't opperste, daer ick met lijf en ziel naer hake:
85 Daerom ist dat ick schrijf, daerom ist dat ick dicht,
Daerom ist dat ick brengh dit Lied-boeck in het licht.
Dees liedtjes vol vermaecks, vol minnelijcke kluchtjes,
Vol minnelijck geklagh, vol minnelijcke suchtjes,
Vol minnelijck gequel, vol minnelijck onrust,
90 Die worden uytgedeeld alleen tot uwe lust.
Iongh-frouwen, als ghy die dan eens begind te singen
Laet de barmhertigheyd dan uyt u boesem dringen,

---

r. 70 *Doen*, thans *toen*. — *Engisti*, *Engeland*. De afleiding is (als bekend) minder juist; niet naar HENGST, maar van den volksstam der Anglen draagt Engeland zijn naam. *Engisto* en *Engisti*, door verlatijnsching van den naam; verg. boven op r. 14.

r. 78 *Rechtschapen*. Volkomen, juist; in den zin van 't Hoogd. *richtig*.

r. 82 *Soo veer*. Voor zoo verre.

Herkauwt en overleght dan eens in u gemoed,
Wat pijn u schoonheyds glans den minnaers vaeck aendoet:
95 Hoe dat sy uwe gonst, met suchten en met klachten,
lae, duldeloose pijn, gansch yverigh verwachten;
Hoe dat sy uwe lof verheffen tot de lucht,
En hebt dan deernis met haer tranen en gesucht;
U strafheid varen laet, wilt haer u gonst betoonen,
100 En met u weder-min haer trouwe dienst beloonen;
Op dat een yeder weet, *dat binnen Frieslands lijn*
De heuschste, schoonste, en beleefste vrouwen zijn.

I. Starter.

---

r. 101 *lijn.* *Grenslijn.*

r. 102 *heuschste: wellevendste, hoffelijkste. Heusch* toch is eigenlijk het saamgetrokken *hoofsch* of *hovesch.*



Wanneer ghy by de Wijn sijt, soeckt u te vermaken,
En schuwt het vies geklap van Goddelycke saken,

Elck dingh heeft synen tyd: 't is pryslick dat een Man
Is wys in syn beroep, en vrolyck by de Kan.

INLEYDINGH

TOT

VREUGHD EN GESANG.

I.

Op de wijze: *Van d'Engelsche indrayende dans Londesteyn.*

Is dit niet wel een vreemde gril?
't Sou hier goed haver saeyen sijn:
't Geselschap is dus wonder stil,
In 't midden vande Wijn:
5 De Wijn die yeders hart ontfonckt,
En alle swarigheyd verlicht,
Daer by sit men nu noch en pronckt
Met een beveynsd gesicht!
Ey, waerom, doch dus stom, en bedeckt?
10 Door goê vreughd, wierd de deughd, noyt bevleckt:
Hey! wilt dat staken, en u vermaken
Met al wat lust verweckt.

---

r. 2 *Goet haver saeyen.* Een uitdrukking, die ons den geboren Engelsman verraadt, en zonder dat niet te verklaren zou zijn *To sow one 's wild oats* (zijn wilde haver zaayen) wordt gezegd van iemand, die (als wij zeggen) heeft uitgeraasd, en zijn vroegere wilde levensmanier voor een bezadigder leeftrant verwisselt. De dichter wil dus zeggen: 't zou hier een goede plaats voor bezadigde, stemmige luî zijn, zoo stil is 't er.

r. 7 *sit men — en pronckt.* Naar den gewonen zegtrant van dien tijd voor *zit men te pronken* d. i. *statig en stijf.*

Wy zijn in 't soetste van ons jeughd,
In 't alderschoonste van ons tijd,
15 Ey, dat wy die niet sonder vreughd
Dus klanck'loos worden quijt!
Wanneer den grysen ouderdom
De groente van ons jeughd verdort,
Dan komen all' ons lusten om,
20 Ons vreughd wordt opgeschort.
Dus wel an, laet ons dan, wijlmen mach,
En de tijd, sullix lijd, tot den dagh
Recht lustigh wesen; vreughd wordt ghepresen
En 't lachen in 't ghelagh.

25 Tsa, Iongh-mans of Iongh-vrouwen! seght,
Aen wien ist dat de Roemer staet?
Men sal over dien houwen recht,
Die hem niet omgaen laet.
Want ick weet een die dorstigh is,
30 En garen drincken sou zijn deel,
Vermits hy heel aem-borstigh is
En 't drooght seer in zijn keel.
Drinckt het leêgh, met een veegh, soo is 't wel,
D'elen baes, die word haes, daerom sel
35 Hy 't u wel na doen, en sich wat dra spoèn,
Hy eyscht gants gheen uytstel.

---

r. 26 *Aen—staet.* Aan wien is de beurt van drinken

r. 31 *aemborstig*; *gebrekkig van adem*, *kort-ademig* (van *bersten*, *gebreken*, *ontbreken*). Verg. de uitvoerige aanteekening van DE VRIES, in den *Taalgids*, II.

r. 34 *haes.* Voor *haast*, thans — als bijwoord of bijv. naamw. — alleen in den verlengden vorm, *haastig* gebezigd.

Waerom begind ghy maeghden niet?
My dunckt een yeder prijckt om 't seerst;
Ey, naeste buertje! singht een lied,
40 Begint ghy liever eerst,
Soo word u hoofd met vreughd bekranst,
En soo ick yet van 't liedtjen weet,
Ick sal u helpen als een lanst,
En singhen dat ick sweet.
45 Weest niet stil; ist u wil, toont u aerd,
Vanght eens aen, laet het gaen, geen vreughd spaerd;
Want wy om kluchten, vreughd en genuchten
Alleen hier zijn vergaerd.

II.

Stemme: *Phœbus is langh over de Zee, enz.*

Ieughdige Nimphen, die 't boerten bemind,
Vrolike herten! hoe mach het doch komen,
Datmen, in plaetse van 't singen, begind
Stil, en hoe langer hoe meerder te droomen?
5 Is de genuchte dan so besnoeyd,
En uyt u ieughdige harten geroeyd,
Dat die niet weder en bloeyd?

r. 43 *lanst:* voor *lansknecht*, wakker soldaat.

r. 38 *prijckt*, gelijk reg. 7 *pronckt*, voor *stijf en statig zitten*.

De tijd sal u vallen soo veel te lanck!
Laet ons wat lacchen, wat mallen, wat deunen,
10 Singhen en springhen, ja maecken een klanck,
Datter de kamer begind van te dreunen;
Hey, wie weet wanneer het ghebeurd,
Datmen 't geselschap dus t' samen bespeurd!
Waer toe dan nu ghetreurd?

15 D'ouderdom komt ons doch op de hand,
En ons ontslippen de ieughdige jaren,
't Wellick de vreughden dan stelt aen een kant,
Voorts soo beginnen wy dan te bedaren.
Dus wild doch, in u luchtige ieughd,
20 Niet laten te bruycken, in eeren en deughd,
De blye bequame geneughd.

Sult ghy dan niet beginnen een reys?
Waer na begeert ghy doch langer te beyen?
Naeste gebuurtje, voldoet ghy mijn eys:
25 Heft op een Liedtjen men sal u geleyen.
Zijt ghy beschaemd? ey, houd doch u k'leur;
Meught ghy wat wachten, ick sing u wel veur,
Soo niet, ick geef u de keur.

---

r. 26 *k'leur:* voor *koleur*, 't Fransche *couleur;* thans geheel verhollandscht.

MINNELIED.

Stemme: *Peckingtons pond.*

Goddinne, wiens minne, mijn sinnen altijd,
In kracht en gedachten, na trachten om strijd!
O krone, der schonen, lof-throne des deughds!
In dy leyd, de vryheyd, de blyheyd mijns jeughds:
5 U deftigh gebaer, u goud-dradigh hayr,
U leden, u zeden, met reden voorwaer,
De Goden (als boden) doen noden tot min,
Sy draven u gaven nae, brave Goddin!

U hayren, vergaeren, als baeren verguld
10 Met kuyfjes, met kruyfjes, als druyfjes gekruld,
U ooghjes, pas hooghjes, met booghjes beset,
Bruyn-helder, sien snelder, en felder te met,

---

r. 1 *Goddinne.* Starter gebruikt zoowel dezen, als den gewonen vorm van 't woord, *Godin.*

Afd. *Wiens.* 't Onderscheid der geslachten werd bij dit en 't aanwijzend voornaamw. nog niet in acht genomen.

r. 3 *throne.* Hier nog meer in zijn oorspronkelijke beteekenis van *uitspansel*, *gehemelte.*

r. 4 *dy.* Verbogen naamval van het thans helaas! geheel en al verouderde en verdrongen tweeden persoons-voornaamw. *du.*

r. 10 *kruyfjes*, *krulletjens;* zoo later: het blond *gekruyfde* hayr.

Als 't flickerigh licht, van Jupiters schicht,
En ylen, by wylen, als pylen seer dicht,
15 In 't harte, vol smarte, ja, marteren, dien
Te spade, moet rade' en genade geschien.

U mondtje, dat stond me in 't ronde ten thoon,
Dat fyne Robynen, nau schynen soo schoon,
U tanden, als randen kleyn van wit yvoor,
20 Die pronckten, en bloncken, als voncken daer door;
U halsjen in 't rond, soo cierelijck stond,
Daer d' aeren, soo klare, deur waren ghegrond,
Dat het vast meer albaster scheen, als teêre vleys;
O schoone persone! wat kroon is u eys?

25 By posen, soo blosen, als rosen, in snee-
Wit laecken, u kaecken, vermakende meê
Diens ooghen, die poghen het hooge ongemien
Cieraet, van u staet en ghelaet, te besien.
O lieflijcke kin! ghesteld na mijn sin,
30 By de top, van u krop, met een dopje daer in,
Ghy soud me de oude, verkoude, seer haest
Doen 't minnen beginnen, met sinnen verbaest.

---

r. 15 *marteren.* Thans *martelen* (van 't Grieksche *martyr*, eig. *getuige*, maar, door de *bloedgetuigen* van 't geloof, allengs tot die overdrachtige beteekenis gebracht).

r. 22 *ghegrond.* Daarop als hun grond uitkomende.

r. 25, 26 *snee-Wit.* Door VONDEL beide en BILDERDIJK meer dan eens gebezigde woordsplitsing.

r. 27 *ongemien.* Voor *ongemeen;* hier wegens den rijm.

r. 30 *krop.* Min of meer onedel woord, maar hier door den rijm geboden.

Lofwaerde, bedaerde, soetaerdighe beeld!
O vreugd van mijn jeugd, mijn geneugt en mijn weeld!
35 Seght my nu, sijt ghy schu van die u, met vlijt,
Sijn leven heeft even verheven altijd?
O schoone die my, beyd droevigh en bly,
Naer u haken, kond raken, te maken, laet dy
Dees klagende, vlaghen, mishaghen, en send
40 Mijn lijdende tijden, 't verblijden in 't end.

r. 36 *verheven; opgedragen, toegewijd.* Naar de beteekenis van 't woord in 't leenrecht, waarbij men van iemand iets *verhief.*

TROU-DICHT

TER EERE D'HEERE

ERICH BRAHE, STEYN-SOON,

Heer tot Knufdorf, &c.

EN JUFF.

LUCIA VAN EYSINGA.

In 't midden vande nacht, doen 's Hemels blauwe rocken
Met een ghesterde kleed heel waren overtrocken:
Doen d'aerdsche Cirkel was van Phoebi glans beroofd,
Vermits hy leyde neer de stralen van zijn hoofd,
5 En ick op 't aldersoetst was van mijn slaep gelegen,
Is Morphaeus den droom uyt zijn spelonck gesteghen.
O droom! o soete droom! my dochte, daer ick lagh,
Dat ick den kleynen God Cupido voor my sagh;
Cupido was het selfs, die duydlijck tot my seide:
10 Nu wil ick eerst mijn lof door al de werld verbreyden;
Al leght ghy nu en slaept, noch sal ick u doen sien
Het gene noch eer langh in Friesland sal geschien.

r. 3. *Phoebi.* Voor *de zon*, met Latijnschen naamvalsuitgang; verg. boven, bl. 2, r. 14.

r. 6. *Morphaeus den droom.* Eigenlijk *Morfeus*, de *droomgod* der Grieksche oudheid.

r. 11 *Leght ghy nu en slaept.* Verg. bl. 10, reg. 7.

Ghy hebt voor leurery, daer niet was aen bedreven,
Geacht tot heden toe, wat de Poëten schreven
15 Van mijn verheven macht; ghy hebt oock noyt gelooft,
Dat ick den trotsen Mars had van zijn kracht berooft,
En hem bedwongen flucx de Krijgh te laten steken,
En Venus om haer min te bidden en te smeken.
Maer beyd (al sijt ghy schoon dus godloos van vermoên),
20 Ick sal u wel terstond wat anders mercken doen.
Hy had het nauw geseyd, of hy was voort verdwenen,
En daer is in sijn plaets een Krijgs-Held weer verschenen,
Wiens wesen bloosend rood staegh bly-koleurigh stond,
En een gold-g'lijcke baerd verçierden hem de mond.
25 Een wonder groot vernuft men merck'lyck kond' bespeuren,
Te stieren sijn gedaent in blijdschap en in treuren.
Zijn oogen als een git, die stonden na sijn sin,
Dan soet, dan straf, dan weêr vol lieffelycke min.
Maer ach! wat had hy leên! twee beenen, als pilaren,
30 De stercke steunsels van sijn trotsche lichaem waren.
En wijl ick noch dus stond star-oogend op sijn leên,
Een over-schoon Godin hem aen sijn sy verscheen;
Ick schrickte van 't gesicht, en dachte in mijn sinnen:
Is dit een mensch, of is het een van de Goddinnen?

---

r. 13 *leurery*, bedrog; van 't Fransche *leurre*. Van daar ook de verhollandschte spreekwijs: in de *luren* leggen.

r. 18 *te bidden en te smeken*. De rangorde zou thans min juist schijnen; niet echter, wanneer men beide woorden meer overeenkomstig hun oorspronkelijke beteekenis van *vragen* (verg. *bedelen*) en *vleyen* (verg. het Hoogd. *schmeicheln*) opvat.

r 19 *Maer beyd: doch wacht maar.*

r. 24 *Gold g'lycke*. Naar de volksspraak voor *goudgelijke*; evenzoo later *d'olde stam* voor de *oude* stam.

r. 27 *git* Zwart gesteente.

35 Nu, 't sy Vrou of Godin, of wat het wesen mach,
Ick sweer by al de Goôn, dat ick noyt schoonder sagh.
Haer blond gekruyfde hayr mocht 't goud soo wel gelijcken,
Dat self de Son daer voor in glans sou moeten wijcken;
Om schoon HELENÆ wil is dapper veel geschied,
40 Maer dat sy dees Godin geleeck, geloof ick niet.
Haer voorhoofd hoogh en breed, so braef en uytgelezen,
Dat het een silv'ren bergh scheen duidelijck te wesen;
Twee oogen, als een Git of Diamanten sijn,
Haer teysterden in 't hooft gelijck een Sonne-schijn;
45 Die wist sy, na haer wil, dan lodderlyck te swieren,
Dan met een fier gelaet heel deftigh weer te stieren.
Haer wesen Princelyck was soo vol Majesteyts,
Dat ick noyt in een Vrou sagh soo veel deftigheyds;
Op haer sneeu witte vel, heel lieffelijck te blosen
50 Stonden haer wangetjens, gelijck twee roode Rosen;
Haer kin, niet uiterlijck, maer maet'lijck breed en rond,
Vercierde met een kloof haer welgestelde mond.
Haer lipkens, als een kars, heel lodderlijck omranden
Den kleynen silv'ren boogh van haer yvooren tanden.

r 37 *gekruyfde* Verg. boven, bl. 13, op r. 38.

r. 39 HELENA. De bekende schoone vrouw van koning MENELAUS, om wier wil, naar de overlevering, de Trojaansche oorlog gevoerd werd. De *æ* is de Latijnsche tweede naamvalsuitgang.

r. 41. *braef: kloek*, *open.*

r. 42 *Silv'ren bergh.* De vergelijking is meer Oostersch dan gelukkig.

r. 44 *Haer teysterden in 't hooft. Brandden;* versta eig. *teisterden* (door hun glans) van uit haar hoofd (nam. haar aanbidders)

r. 51 *uyterlijck.* Versta *uiterst*, *overdreven.*

r. 54 *silv'ren boogh.* Verg. op r. 42, en zijn *zilvren berg.*

55 Ach! haer albast'ren hals, daar sneeu en Cristalijn
Veel minder noch als niet in held'righeyt by zijn,
Haer schoonheid beelden uyt, soo haest sy maer eens lachte,
Het welk ick duyd'lijck sagh als 'k op haer gorgel achte;
Haer borstjens hard en rond, veel blancker als yvoor,
60 Daer schenen met een glans die blaeuwe ad'ren door.
Wat wil ick veel haer leên van stuck tot stuck beschryven,
Ick sou de gantsche dagh daar meê wel besich blyven,
En rechten noch niet uyt. Om haer te prysen recht
Is mijn begryp te kleyn, en mijn verstand te slecht.
65 Naer desen wenden hem de Iongman met sijn ogen,
En heeft voor haer sijn knien gansch nederigh gebogen,
En seyde (so my dunckt, na mijn onthouden) dit:
»O schoone! die mijn ziel volkomentlyck besit,
O schoone, die mijn geest, o schoone, die mijn sinnen
70 Bedwongen hebt, om u dus vierigh te beminnen.
Aensiet mijn lijen doch, en de stantvastigheyd,
Daer mijn te heete min sijn trouw op heeft geleyd.
O schoone Vyandin! ick hebbe noch tot heden,
Heel vruchteloos voor u gestort al mijn gebeden.
75 En isser dan, Godin, barmhertigheyd in u,
Ick bid u, toond het doch u trouwe Dienaer nu.
Of soo ghy uyt zijn dood kond scheppen u vermaken,
Hy sal met dit geweyr wel aan het sterven raken.
En wild ghy dat hy leefd, soo helpt hem uyt de nood,

r. 56 *niet.* Thans *niets;* verg. bl. 2, op r. 11.

r. 63 *rechten.* Thans *richten.*

r. 64 *slecht.* *eenvoudig*, *onbeduidend;* naar de oorspronkelijke beteekenis van 't woord *effen* (verg. het werkw. *slechten*).

r. 65 *Naer:* thans *na*, dat vroeger niet van *naar* onderscheiden werd, en er dan ook slechts de stellige trap van uitmaakt.

80 Ach! gund hem een van tween, het leven of de dood.
Ick ken wel, o mijn Son (u schoonigheid aansiende)
Dat ghe veel hooger Heer, als die u vrijd, verdiende;
Ick weet wel, dat u deughd en schoonigheyd de min
Verdienen van die u kan maken Koningin:
85 Maer laes! (mijns levens vreughd!) mijn mannelijcke zinnen
En konnen niet als 't geen gantsch Prins'lyck is, beminnen.
U treffelijcke gangh, u Goddelijck gesicht,
U Prinçelijck ghelaet, is al mijns levens licht.
Laet my doch wederom, Prinçes, u liefd' beërven.
90 Och! waer med' is u min (seght, Iuffrou) te verwerven?
Verwerft men die door liefd, of trouheyd van gemoê,
So komt my daer alleen de hooghste prijs van toe.
Verwerft men die door goet, of overvloed van haven,
Soo danck ick dan de Goôn voor al haer milde gaven.
95 Verwerft men die door roem van treffelijck geslacht,
Soo danck ick d' olde stam, die mijn heeft voort ghebracht;
Of wilt ghy die op pracht van lijf en leèn besteden?
Soo danck ick ook de Goôn voor mijn gesonde leden.
Aensiet mijn wesen, 't welck het boeck is van mijn hert,
100 En oordeeld eens daer uyt mijn lyden en mijn smert.

---

r. 80 *tween.* Nog altijd gebruikelijke, verbogen vorm van *twee.*

r. 81 *ken: weet, erken. Schoonigheyd.* Min gebruikelijke verlengde vorm van *schoonheid*, hier door den maatslag gevorderd. Even zoo (r. 56) *heldrigheid* voor *helderheid*, enz.

r. 90 *Iuffrou.* In zijn oorspronkelijke beteekenis van *jonkvrouw.*

r. 91 *gemoê:* voor *gemoed.*

r. 93 *haven:* voor *have, bezitting, eigendom.*

r. 99 *boeck.* Anders *spiegel.* Zijn wezen (bedoelt de dichter) legt haar zijn hart open.

Ach! troost my doch, mijn troost! siet, hoe ick mijn verneder,
Gund voor mijn trouwe dienst my doch u liefde weder."
Doe sprack de Iuffrou weêr: »o krijgs-held, dat ick dus
My heb voor u geveynst, dat boet ick met een kus.
105 Ick had wel over langh besloten in mijn sinnen,
Dat ick geen ander man als u sou willen minnen:
Maer het bedrog, dat men nu hedens-daeghs hanteerd,
De vrouwen tot haer schaed' wel vaeck het veynsen leerd.
Doch doen ick duydlyck sagh (o roem van alle Helden!)
110 Dat u volmaeckte jeughd sich in mijn veynsen quelden,
Wat stond my doe te doen? een onbeveynsde vlam
Wierd noyt verborghen datse niet te voorschijn quam;—
Ick kon (hoewel de schaemt daer sterck wou tegen steygeren),
Mijn weder-min aen u, mijn lieve lief! niet weygren,
115 Ick kies u tot mijn lief, mijn hoop, mijn troost, mijn Heer!"
»Ick danck u, ô mijn vreughd!" sprak doe de Iongh-man weêr;
»Nu wil ick in mijn hert met gulde letters schryven:
Ghy sijt mijn liefste, en ghy sult mijn liefste blyven."
't Was niet soo haest geseyt, of sy verdwenen voort,
120 En Cupid' in haer plaets quam my doe weêr aen boord,
Die seyde: »lieve man, wat leght ghy, in u slapen,
Na 't gheen ghy hebt gesien, dus in u geest te gapen?
De Iongh-man die ghy saegt, was den manhaften Bra.,
En d'edele Princes was Iuffrou Eysinga;
125 Ick hebse wel soo sterck gebonden alle beyden,

---

r. 103 *Doe* (gelijk vroeger *doen*) *toen.*

r. 104 *boet: vergoed, betaal.*

r. 112 *verborghen.* Versta *zoo verborgen.*

Dat niemand als de Dood (mijn vyand) haer kan scheyden;
En mits haer Bruylofts Feest de naeste woensdag sy,
Siet, soo begeer ick nu heel yverigh, dat ghy,
Ter eeren van de twee ghelieven, voort wilt dichten
130 Een vrolijck Bruylofts-lied om alle vreughd te stichten."
Mits sprongh ick uyt den slaep, en dacht: dit vreemd gesicht
Moet ick van stonden aen gaen stellen in 't ghedicht.
Ick nam flux pen en inckt, en doen het was geschreven
Gingh ick my op de straet by goede kunde geven;
135 Daer sprack een met der haest ('t was my een soet geluyd):
»Nu 's Lucia Eysinga met Erich Bra de Bruyd."
't Was my genoegh geseyt, ick docht: kan dan het dromen
De klare waerheyd dus flux op de hielen komen?
Soo ist best dat ick voort, na Cupidoos bevel,
140 Tot dees ghelief kens eer, my tot het dichten stel:

»Wel dan, o Bruydegom, die van soo verre stranden
Comt, en onthaeld ons hier de Phoenix onser landen,
Een eenigh dochter daer ick wel van roemen mach,
Dat 'k haers gelijcke nau, veel min oyt schoonder sagh
145 Van adel, kuyscheyd, deughd, en wel ghemaeckte leden,
De rechte roem en 't puyck van alle Friesche steden,
Die, met haer soet ghesicht en zeden, heeft gheveld

---

r. 134 *kunde. kennis*, *bekenden* (verg. 't Hoogd. *kunde* voor ons *kalant*).

r. 135 *met der.* Verg. boven, bl. 3 en 4 op reg 29.

r. 139 *Cupidoos.* Men ziet dat de dichter het met zijn Grieksche Goden zoo naauw niet neemt; even als Morfeus een lettergreep te veel, geeft hij Cupido hier den verkeerden klemtoon.

r. 142 *onthaeld.* Versta *ontvoert.* Het woord verraadt den vreemdeling

Soo menich Edel man en dapper strijdbaer Held,
Die sy soo met haer min wist innerlijck te quellen,
150 Dat al ons land daervan ghenoegh weet te vertellen; —
Dies segh ick, dat ghy meught van onverwelckbaer stof
Tropheën rechten op, tot teycken van u lof;
Want ghy gaet met de Bruydt, gelijk een krijghsman strijcken,
En laet de Friesen na met blaeuwe schenen kijcken.

155 En ghy, o schoone Bruydt! die met u soete ooghen
Een soo volmaeckten man hebt tot u min getoghen,
Een man die van geslacht, van rijckdoms overvloed,
Van welgemaeckte leên, van mannelijck ghemoed,
Van wijsheyd, achtbaerheyd, van loffelijcke deughden,
160 Van bly-geestigh gemoed, en minnelijcke vreughden,
Soo dapper is voorsien, dat hy de soete min
Wel waerdigh waer van een gheboren Coningin; —

Ick wensch u veel gelux, en alles wat een mensch
Sou konnen van den Heer begeeren met een wensch.
165 Ick wensche, dat de vreughd en minne van u beyden
Mach duren tot de dood u zielen komt te scheyden!

Nu houd, mijn Musa, houd! ghy maeckt het al te langh,
Het wachten valt dees twee geliefkens al te bangh.
De duysternis des nachts, van Venus uytverkoren,
170 Verdwijnd nu, en de dagh begind vast door te boren.
Het soete lieve paer, dat siet malcander aen,

---

r. 167 *houd:* ('t Hoogd. *halt*) voor *stil.*

En dencken in haer sin: och, was dit eens gedaen!
Sy souden tot de strijd haer garen gaen bereyden,
Daer niemand dood en blijft, noch niemand hoeft te scheyden.
175 Wel, Bruydegom, wel aen! ick weet wel hoe het hoord;
Sa, Iufferkens, komt aen, en helpt de Bruyd doch voord!
Wel hoe, vrouw Bruyd! wat 's dit? hoe sit ghy dus te peynsen?
Wild ghy u nu quansuys oock voor 't gheselschap veynsen?
Ick hoop niet, dat ghy u nu van de strijd verveerd!
180 Ghy weet te meer den wegh, en hebt de spraeck gheleerd,
En ist u uyt den sin (wilt vry u sorghe staken),
De Bruydegom sal 't u wel weêr indachtigh maken.
Het kan my missen, maer ick sie hem daer voor an,
Dat hy van één Iuffrou veel Iuffrous maken kan.
185 Nu, soete Iufferkens! gaet met de Bruydt vry decken,
De Bruyd'gom meend in 't ernst, hy wil daer niet met gecken.
Nu dan, waer wacht ghy na? geeft haer den laetsten soen,
Het ghene dat ghy laet, dat sal den Bruyd'gom doen.
Of wild ghy al te saem eerst en voor alle dingen,
190 Tot het geselschaps vreughd, dit liedtken helpen singen?

---

r 172 *dencken:* met dichterlijke vrijheid voor *denkt*.

r. 180 *Ghy weet*, enz. Vreemde toespraak aan een maagd, en zeker alleen van vroegeren dienst als bruidsjuffer te verklaren.

r. 185 en 187 *met: mede.*

r. 86 *meend in 't ernst.* Versta: *meent het in ernst*.

SCHEYD-LIED,

OP HET VERTRECK VAN JUFFROU LUCIA VAN EYSINGA

NAER DENEMARCKEN,

BY HAREN MAN D'HEERE ERICH BRAHE.

Stemme: *O nacht, jaloersche nacht.*

Bedroefd u nu met recht, ghy welgemoede Friesen!
Want d' hooghste hovaerdy, de schoonheyd, het çieraet,
De peerle van u land, die sult ghy nu verliesen,
Komt, siet se noch eens na, nu sy te schepe gaet.

5 't Schijnd, dat de zee en 't land nu sterck te samen stryden,
Om 't wenschelijck genot van sulcken schoonen buyt;
Maer laes! de zee die wint, het land dat moet het lyden,
Men treckt met groot geweld het schip ten haven uyt.

Vaert wel, Goddin! verçierd met alle de çieraden,
10 Die oyt den Hemel heeft een sterflijck mensch verleend;
Het schip van blijdschap springht, om dat het heeft geladen
De deughden al te saem in ééne Vrou vereend.

Siet, hoe de trotsche zee van vreughd begind te schuymen,
Om dat ze op haer rugh soo schoonen Nimpha voerd;
15 De zeylen swellen op van hovaerdy, en ruimen
De schoten, als den wind haer nae den eysch aenroerd.

r. 1 *welgemoede: edel-, kloek moedige.*
r. 16 *nae*; thans *na;* verg. boven, bl. 20, reg. 65.

O, schoone Son, vaerd wel! ick wensche, dat den Heere
U alle voorspoed op u groote reys toesend,
Dat regen, wind, noch zee, noch lucht u yet mach deeren,
20 Tot dat ghy by u lief, u brave Brahe bent.

Ick wensche, dat u reys geluckigh mach gedyen,
Dat d'ende daer van sy 't beginsel van u vreughd;
En u (met uwen Bra braverende) verblyen,
Ja, wat u soete hert begeerd, genieten meught!

WELLECOMST-GHESANGH,

GESONGHEN DOOR DE FRIESCHE MAEGHD,

OP DE WEDER-KOMSTE VAN D'HEERE

ERICH BRAHE ENDE JUFFROU LUCIA VAN EYSINGA.

De Friesche Maeghd:

Wat schijnd daer voor geraes te schatren in mijn ooren?
Wat is het voor gherucht, dat ick daer schijn te hooren?
Den Hemel galmt daer van, men roept vast om end' om:
Lisck Eysinga die komt, die komt daer wederom!
5 O, overbrave vrou, van d'Hemel uytvercoren,
En al de Wereld tot verwonderingh gheboren!

r. 20 *brave Brahe*, en drie regels lager, *Bra braveerende.* Klankspeling naar den smaak der eeuw.

r. 4 *Lisck* of *Lutske.* Friesche verkorting voor *Lucia.*

Pronckpeerle van mijn Troon, Goddinne! dien ick noem
Mijn pracht, mijn hoovaerdy, mijn eer, mijn hoogste roem,
Ick heet u wellekom! o, wellekom van harten,
10 Die met u schoonheyd meughd all' andere schoonheyd
tarten;
In wien Natura selfs haer eere heeft betracht,
En al haer wetenschap volcomentlijck volbracht.
O, wellekom! Goddin, dien ick heb willen kiezen,
Als voorbeeld van de glans en schoonheyd van de Friesen,
15 En dien ick, als een pronck en eere van haer land,
Te worden omghevoerd, alleene waerdigh vand.
Ick weet, doen ghy gestrand waert, riepen al de Denen:
»Op aerden heeft de Son noyt schoonder vrou beschenen!"
Men hoorde niet een mensch yet anders segghen, dan:
20 »Daer komt het voorbeeld van de Friesche schoonheyd an.
O vrienden! dit's een vrouw; neemt nu eens af by desen,
Wat moeten in dat land al schoone Maeghden wesen!"
Dat waren hare reên, en die u glans mocht sien,
Die achte sich te zijn de salighst van de liên.
25 De Coningh schrickte selfs, en bleef schier opgetoghen,
Doen uwe schoonheyd stond te scheemren voor sijn ooghen,
En dacht (soo haest hy sagh u braef ghestaltenis):
Geluckigh is het land daer sulcken vrou-volck is,
»Nu (sprak hy) is 't niet vreemd het geen men heeft ge-
schreven,

---

r. 7 *dien ick*, en reg. 11 *In wien*, verg. vroeger.

r. 16 *vand.* Met den oorspronkelijken klinker, thans *vond.*

r. 17 *gestrand:* op 't Deensche strand aangekomen, *geland.*

r. 18 *aerden.* Volle verbuigingsvorm, thans tot *aard* afgesleten. Even zoo later *met eeren.*

r. 27 *u braef ghestaltenis : uwe kloeke gestalte.*

30 Dat van den Coningh sou van Eng'landt sijn bedreven,
Die d'eerste Friesche vrouw, die oyt in Eng'landt quam,
Verzocht tot zijn ghemael, en tot zijn huysvrou nam.
Wie isser, die niet soud', aenziende sulcke vrouwen,
Haer soecken in zijn land met alle vlijt te houwen?"
35 Hy heet u wellekom, en haelt u, als Goddin
En peerle van zijn land, triumphelijcken in.
Hoe menichmael heeft hy u byder hand ghenomen,
En met u omghedanst? en, weêr by u ghekomen,
Heeft hy u niet, Goddin! en u geselschap beyd,
40 Op zijn onwinbaer Slot met achtbaerheyd gheleyd,
En u daer laten sien sijn schatten en juwelen,
Sijn dierbare gesteent (gheweygert aen soo velen)?
D'eer, die u daer in 't land, mijn Engel! is geschied,
Die laet ick in de pen, en die verhael ick niet;
45 Want, dat ick daer wou staen thien daghen van te schryven,
Noch souder (dat gaet vast) veel ongeschreven blyven.
O, cierlijcke cieraad, die my soo seer vermaeckt,
En tot den hooghsten top van alle schoonheyd raeckt,
Wiens deftighe gelaet, wiens cierelijcke reden,
50 Wiens deughdelyck gemoed en welghemaeckte leden,
De wijste van de Werld vermagh te maken stom,
Ick heet u wederom met vreughde wellekom!
De Heere sij gelooft, die u heeft willen sparen,
En op u groote reys voor ongeluck bewaren;
55 Die u heeft voort gebraght, doen worden die ghy sijt,
De peerle van mijn Troon, de Phenix van u tijd.

---

r 30 *Coningh van Eng'landt.* Verg. boven, bl. 4.

r. 32 *ghemael.* Thans *gemalin*, maar oudtijds voor beide geslachten in gebruik.

r. 36 *triumphelijcken:* anders wel *triomfantelijk.*

Tot noch toe heb ick in Ronixa mijn behaghen
Gesteld, en oock op haer mijn hooghste roem gedragen.
Ronixa segh ick, die het Coninghlijck gemoed
60 Van groot Brittannyen deed branden in een gloed,
Deed branden in een gloed, een gloed van reyne minne,
Ja soo, dat hy haer heeft getroud als Coninginne!
O roem, o groote roem! die eerste Friesche maeghd,
Die oyt in Eng'landt quam, den Coningh soo behaegd',
65 Dat hy zijn trotsch gemoed niet langer kon betomen,
Maer heeft haer tot zijn vrou, zijn echte vrou genomen;
Dan dese quam hem t' huis, dees quam hem in de hand,
En ghy, ghy blijft alhier, ghy blijft hier in u land;
Daer komt den trotschen Held, de roem van alle Deenen,
70 Die met een Hartogin met eeren mocht vereenen,
Die alle landen had van Christenrijck deur-reyst,
En over al gesien wat het gesicht vereyst,
De schoonste schoonen daer oyt eenigh mensch van hoorden,
Maer nimmer een soo schoon, die hem tot min bekoorden,
75 Die (segh ick) komt by u; hy siet u schoonheyd aen,
Doe stond hy als verbaest, doe wast met hem ghedaen:
U hayren, daer de Son zijn glans van schijnd te halen,
U voorhooft als yvoor, u lippen als Coralen,
U ooghen als een git, vol soete soetigheyd,
80 U Princelijck gelaet, u brave deftigheyd,
U treffelijcke gangh, u wel gestelde leden,
U heuscheyd, u vernuft in 't kav'len van u reden;

---

r. 57 *ick:* wel te weten, de Friesche maagd, die dit geheele wellekomstdicht spreekt.

r. 67 *dese:* nam. Ronixa.

r. 70 *vereenen: zich paren.*

r. 82 *kavl'en van u reden.* Thans meer van een logisch betoog,

Maer boven alle dingh, de deughd van u gemoed,
Doorwonden inder ijl zijn welgeboren bloed.
85 U lieffelijck gelonck, Goddin! dat was de schichte,
Die desen soeten brand in syne boesem stichte;
U lodderlijck gegluer had zijn manhaftigh hert
Doornagelt met de min, een ongewoone smert.
Ghy waert de dool-hof voort van alle zijn gedachten,
90 Hy storte voor u neêr de stromen van zijn klachten,
Hy ruste dagh noch nacht, maer heeft u staech gevleyd,
Tot dat ghy hem op 't laest u trou hebt toegeseyd.
O wel gewenste paer! van d'Heere soo gesegend,
Als oyt den Hemel heeft beschenen of beregend;
95 Cieraet van desen Eeuw! ick heet u wederom
Met een verheughd gemoed, van herten wellekom!
Wat zullen nu hier toe der Nydris tongen seggen,
Die naer u ondergangh vergeefs te wachten leggen:
Die yder een soo slim gewittight hebben van
100 De trouwe, die ghy deed met sulcken braven man?
En hadden wel gesien haer opperste behagen,
Zoo veer het qualijck u had komen te beslagen?
Wat ist? sy moeten sien, tot haer misnoegen, aen,
U lof en u geluck op 't alderhooghste gaen.
105 Hoe mach de Wereld soo verkeerd zijn van gedachten,

---

dan zoeten vrouwenkout gebezigd. 't Woord *kavelen* beteekent eigenlijk *afdeelen*, en dat wel bij 't lot.

r. 97 *Nydris: nijders, benijders.*

r. 98 *leggen.* Thans *liggen; leggen* was oudtijds voor beide in gebruik.

r. 99 *slim gewittight: kwaads doen weten, gespeld;* van 't verouderde *wittig* (wijs), verg. nog ons *verwittigen.*

r. 102 *beslagen.* Thans veranderde, langere vorm van *beslaan*, nog in ons *besloeg* herkenbaar.

En d'een den and'ren soo genegen te verachten?
Als d'Hemel d'eene mensch een groot geluck toe vlijd,
Die word dan daedlijck van zijn mindere benijd.
Mitsgaders van haer vreugd, och! had ghy doch geswegen,
110 Tot dat ghy saeghd, hoe dat de sake was gelegen;
Dat waer noch yet geweest, nu hebt ghy afgemaeld
U nydigh hert, en vind u van de wegh gedwaeld.
Siet, nu bevind ghy in u meningh u bedroghen,
En wat ghy hebt geseyd bewijst de tijd gelogen.
115 Ach! d'Opper-Heere, die verander' doch u sinnen,
En gunne dat ghy mooght malkanderen beminnen!
Die geef, dat ware liefd' aan uwe herten grenst!
En niemand d'ondergangh meer van den ander wenst.
De tijd die is doch kort, die u hier is gegeven,
120 Wilt die in vriendschap met malkanderen beleven.
Wel dan gesegend paer, hier met beveel ick u
Des Opper-Heeren schut, en segh u voort Adieu.
Och! dat ghy soo veel vreughds genoot als ick u wensche,
Geluckigh soud ghy zijn ver boven alle menschen.
125 Gelooft, gelooft het vry, ick wensch u soo veel vreughd,
Als aende blaeuwe lucht ghy sterren tellen meught,
Dat Hemel, Aerd', en Hel, eer mengel deur malkander
Als dat uw liefd' in haet, u vreughd in druk verander.
Och, dat ick by u moght gestadigh blyven staen!

r. 107 *vlijd. Schikt, legt;* hier zeker vooral om den rijm gebezigd.

r. 114 *bewijst de tijd gelogen.* Met dichterlijk vrije verkorting, voor *bewijst, dat de tijd gelogen heeft.*

r. 117 *Aen uwe herten grenst.* Minder gelukkig uitgedrukt, voor *in uwe harten woont*, of iets dergelijks.

122 r. *Adieu.* Spreekt uit *adiu*, gelijk de rijm en volksspraak het vereischen.

130 Dan sou het na mijn wensch en na mijn wille gaen.
Hoe garen soud' ick al des Werelds vreughden laken,
En in u schoon gesicht alleene my vermaken!
Maer, vrolijcke Juffrou! hoe seer het my oock spijt,
Ick moet, ick moet van hier gedwongen door de tijd!
135 Ghy weet hoe my den Heer der Heeren heeft gesegend,
En wat my al gelucx tot heden is bejegend:
Ja, dat (na mijn begrijp) geen landschap sou by mijn,
In vruchten noch gewas, geleken mogen zijn;
Want dat laet d'Opper-Heer soo overvloedigh groeyen,
140 Dat yder segghen sou, het suyvel hier te vloeyen;
Kaes, botter, honich, melck, dat vloeyter allegaer,
Niet anders dan of dit 't land van beloften waer.
Mijn Grenzen zijn voorzien met schanssen en met dijcken,
De vyand moet voor 't een, de zee voor 't ander wijcken;
145 Drie honderd dertich en vier Dorpen wel beboud,
Met Kercken braef voorsien, mijn kleyne landschap houd;
Wat gheeft mijn land al op van paerden en van volen,
Wat schoone schapen siet men op mijn Heyden dolen!
't Gevogelt, dat ick heb (hoewel ick het beny),
150 Spijst Holland niet alleen maer Engeland daer by.
'k Heb Veenen groot genoeg om Neêrland gantsch te warmen
Daer toe heeft my de zee omcingeld met zijn armen;
Van Adel ben ick rijck, door wiens manhaftigheyd
Tot aen des Werelds end mijn eere wordt verbreyd;
155 Wat hooge scholen, en geleerde luy betreft,

r. 137 en vv. De dichter geeft ons hier als een kortbegrip van zijn bekend en liefelijk *Liedeken tot lof van Friesland.* Zie later.
r. 147 *volen:* thans *veulens.*
r. 152 *Daer toe.* Thans *daarbij.*

Daer in den Heere my noch dagelijcx verheft,
Behoefd mijn heerlijckheyd geen Hartoghdom te wijcken,
Ja, soud my by de braefst wel derven vergelijcken;
Mijn dienaers van Gods woord, die trecken éène lijn,
160 En soecken in de vreed' en buyten twist te zijn;
Zy houden sich al stil, in 't midden van de baren,
Dus, moet ick het oock sien sorghvuldigh te bewaren;
Ja, duysend dingen meer, die ick moet gade slaen,
Bedwingen my van hier op 't spoedigste te gaen.
165 Maer, als ick al vertreck, mijn sinnen en gedachten
Die sullen staegh op u en u welvaren achten.
Al word ghy somtijds van d' onwetende benijd,
Versteurd u daer niet in, het heeft een kleyne strijd;
Of sy u groot geluck beschempen en versmaden,
170 Het heeft niet veel om 't lijf, het kan u weinig schaden;
Hoe hard de sachte zee komt op de Rotse slaen,
De Rots staet even stijf, en treckt het hem niet aen;
De Wijngaerd-ranck, die bloeyd veel hooger door 't besnoeyen,
Hun tongh, dat nydigh mes, sal oock u lof doen groeyen.
175 O, overbrave vrou! hiermet beveel ick weêr
U en u lieve man den al-vermogen Heer.
Ick sweer u, dat mijn gunst sal eeuwigh by u blyven
Soo langh den Hemel sal op syne polen dryven;

---

r. 158 *Ja, soud* Verouderde woordvoeging voor *ja, ik zou.*

r. 159 *Mijn dienaers van Gods woord*, enz. Genoegzaam alle Friesche predikanten behoorden tot de partij der Contra-remonstranten, gelijk dan ook de beruchte voorzitter der Dordsche Synode, BOGERMAN, uit Friesland kwam.

r. 168 *het heeft een kleyne strijd.* Het beteekent niet veel.

r. 176 *al-vermogen.* Versta: *alvermogenden, almagtigen.*

Den Olyphant sal eer gaen vliegen in de lucht,
180 't Onnosel schaep den Wolf eer dryven op de vlucht,
De visschen sullen eer sich nestlen in de boomen,
De vog'len van de lucht gaen swemmen in de stroomen,
De Maen sal eer by daegh, de Son by nachte staan,
Eer mijn getrouwe liefd tot uwaerts sal vergaen.
185 Wel dan, de groote God wil u voor druck bewaren,
En laten u met vreughd verslyten uwe jaren!

---

r 2 van 't onderschrift der volgende bladz , *al — schoon :* thans voor het onafscheidbare *ofschoon* verouderd.

r. 4 aldaar, *dijn.* Thans helaas! door het meerv. *uw* verdrongen.



Cupido, hoe heeft u mijn liefs gesicht bedroghen!
Heur hert is koud als ijs, al vlammen schoon haer ooghen:

Nu daeld ghy in mijn hert; daer mooght ghy niet meer uyt:
Want daer verbrand mijn vlam dijn vleugels van de huyt.

MINNEDICHTEN.

I.

Stemme: *Questa dulce serena*, enz.

Cupid', onlanx geleên,
Quam recht naar Vriesland treèn,
Hy verliet, vol verdriet, gantsch Griecken,
En koos ons land alleen;
5 Daer quam het Boefjen doe,
Verheughd en wel te moê,
't Had een boogh, en het vloogh met sijn wieken,
Recht naer mijn liefste toe.

Voor deur sagh hy haer staen,
10 Haer glans stond hem strax aen,
Dies was hy, dapper bly; maer die Bengel
Woud nader by haer gaen.
Hy maeckten hem seer schoon,
Sijn hayr gelijck een kroon
15 Van fijn gold, stond gekrold; 't scheen een Engel,
Gedaeld van Jovis Throon.

---

r. 3 *Griecken.* Het meervoud van den volksnaam voor dien van 't land; verg. Zweden, Beyeren, Saxen, Franken, Zwaben, enz. en het Hoogd. Geldern voor ons Gelderland.

r. 15 en 16 Die *Engel* naast *Jovis Throon* is wel het sprekendst toonbeeld van den mythologischen wansmaak der eeuw.

Doen stack die kleyne guyt
Sijn beentjen achter uyt;
En hy groet, met ootmoet, mijn schoone,
20 Mijn lang gewenschte Bruyt;
En doelden voort om hoogh,
Naer haer uytmuntend oogh,
Daer hy in, met de min, dacht te woonen,
Maer 't Boefjen hem bedroogh.

25 Hy sagh het vlammend licht
Van Galatees gesicht,
Dies hy lacht, en hy dacht, dat daer binnen
De hette wierd gesticht.
Maer hy vond Galatee
30 Gelijcket ijs en snee,
Ja, soo koel, dat gevoel van de minne
Daer gantsch geen werking deê.

Dies vloogh hy, vol gevaer,
Anxtvalligh weêr van daer,
35 So beschreumd, en verkleumd, dat hy lette
Of hy versturven waer:
En kroop strax in de brand
Van mijn heet ingewand,
Daer het dier soo veel vyer, soo veel hette,
40 En soo veel vlammen vand;

---

r. 21 *doelden: mikte.*

r. 35 *lette.* De dichter bedoelt natuurlijk *uitzag*, maar bezigt daarvoor een meer Engelsche dan Hollandsche uitdrukking.

Dat hy, al eer hy 't wist,
Daer beyd sijn vleugels mist,
Die de vlam van hem nam, door het blaken,
Midts hy hem had vergist;
45 Daer leyd hy nu en swerfd,
Tot ick of hy 't besterfd;
Want hy kan daer niet van geraken,
Mids hy sijn vleugels derfd.

Aspice quam varijs destringar Vesbia curis. (Zannasarius)

Aensiet, ô Vesbia! hoe vreemd ick word gekruyst:
Ick brand, en uyt mijn vlam het bracke water bruyst.
'k Ben Aetna en de Nijl; o, tranen dempt mijn hette!
O! hett', mijn tranen drooghd, en wild haer vloed belette!

II.

Stemme: *L'Avignone.*

O, cierlijcke cieraed,
Wtmuntend in deughd en schoonheyd van gelaet,
Dien ick bemin, met hart en sin,
En dien ick hou voor mijn Goddin;
5 Princesse, Voogdesse, die meest mijn geest
Wond en geneest,
Door 't lieve licht
Van u gesicht,
Ontfarmd u eens, voldoet u plicht!

r. 2 *Wtm.* Thans, met gewijzigde uitspraak, *uitm.*, gelijk ook reeds, maar met nog ongebroken uitspraak (*uutm.*), in reg. 22 der vorige bladz. en elders.

10 Hoe lange sal ick doch,
(Dit vraegh ick) dus wreed gemarteld worden noch?
U strafheid wend, o schoone! en end
In blije vreughd mijn droev' elend:
Met reden, doch heden aensiet 't verdriet,
15 Dat my geschied,
Daer ick soo seer,
U schoonheyd eer,
Ja, vyer en dien hoe langs hoe meer.

Sal ick dan stadigh leyd
20 Genieten, tot loon van al de dienstbaerheyd,
Dien ick met lust, die noyt geblust
Was, u betoond heb sonder rust?
O schoone persoone! laet af de straf,
Eer ghy in 't graf
25 Vervoerd die geen,
Daer ghy alleen
Met yver word van aengebeên.

Mijn hartjen, soo ghy maer
Wt liefde my aennaemt tot u trouwe dienaer,
30 Ick soud' u staegh by nacht, by daegh,
Gedienstigh sijn van herten graegh:

---

r. 18 *vyer*. De in dit en andere woorden gebezigde *y* is slechts een ander letterteeken voor de *i*, met welke en de *j* het vroeger dooreen gebruikt werd. Eerst allengs kregen alle drie haar bepaalde rol: de *j* het meest gestadig als aanvangsletter, de *i* als klinker, de *y* als overgangsletter. De laatste raakte toen alras schromelijk met de dubbele *i* of *ij* verward, vooral sedert deze zich met de oorspronkelijk Brabantsche tweeklanks-uitspraak (als *ei*) hooren liet. — R. 19 *leyd*: voor *leed*.

Wat lusten, wat rusten, wat vreughd u jeughd,
Tot haer geneughd,
Bedencken mocht,
35 Of oyt versocht,
Dat sou geschieden, soo ghy 't docht.

Ick wed mijn Engel dan
Sou seggen, dat noyt op aerden eenigh man
Sijn lieve Vrou was oyt soo trouw,
40 Als ick u stadigh wesen souw.
Dus eenig, alleenigh te sijn, is pijn,
Voor dy en mijn;
Dus laet ons beyd,
O soete Meyd!
45 Versamen eens in Vrolickheid.

Wy sullen met malkaer
So leven, wat d' een wenscht sal wenschen d' aer;
Wat d' een bemind, of goet bevind,
Daer toe sal d' ander sijn gesind.
50 Wat staet ghy? beraed dy doch snel, 't uytstel
Komt selden wel.
Seght: laet voortaen
U droefheyd staen,
Ick neem u tot mijn Dienaer aen.

---

r. 36 *soo*: *zoo als*. *Docht:* hier voor *dacht*.

r. 37 *Ick wed mijn*, enz. Gelijk reeds vroeger naar de nog steeds, in Friesland vooral, gewone spreektaal, met weglating van het voegw. *dat*.

r. 42 *dy*, zie vroeger. *Mijn:* gelijk nog wel in de platte spreektaal voor *mij*.

r. 45 *Versamen : samen zijn*, thans alleen in den herhalingsvorm *verzamelen*, en dan ook slechts van meer dan twee personen, in gebruik.

III.

Stemme: *De Nieuwe Laboré.*

Stil, stil een reys,
Ghy, die het blancke vleys,
En schoonheden van u Goddinnen prijst;
Ghy, die u tijd
5 Al dichtende verslijt,
Op dat ghy u liefkens min bewijst:
Het heeft geen slot,
Al wat ghy tot
U liefstens eer meugt brouwen:
10 Want de Koninginne, die
Mijn gemoed heeft in 't gebiê,
Is 't puyck van alle vrouwen.

Geen sneeuw is soo klaer
Als haer wangetjens, daer
15 Twee roode Rooskens bloeyen staen.
Geen Goud is soo geel
Als heur hayr, kruyf en eêl,
't Welck dagelijx schijnt te groeyen aen.
Haer veurhoofd blanck,
20 Glad, hoogh, en lanck;
Haer ooghjens glinstrigh tintelen,

r. 7 *Het heeft gheen slot: het sluit, zij uit niet;* thans alleen in de spreekwijs *slot noch zin* gebruikelijk.

r 11 *gebie:* voor *gebied* (van *gebien* voor *gebieden*)

r 17 *kruyf*, *gekruifd*, *gekruld*, zie vroeger.

Die soo bruyn, soo gittigh swart
Sijn, dat sich daer door mijn hart
In vreughden schijnt te wintelen.

25 Sy heeft een kin
Met een kloofjen daer in,
En een putjen in beyd haer wangen;
En als haer gesangh
Begind te gaen zijn gangh,
30 Soo leyd mijn hert gevangen;
Geen snaren-spel
Klinckt half soo wel;
Want by haer melodye,
Is het over-soet gheluyt
35 Van het snaren-spels getuyt,
Maer rechte leurerye.

Haer wynbrauwen swart,
Niet te sacht, niet te hart,
Niet te na, niet te wijt van een ander;
40 Haer lipkens rood,
Niet te kleyn, niet te groot,
Die kussen steeds malkander;
Haer tantjens kleyn
Sijn blanck en reyn,
45 Haer adem als Fioelen,
Steeld een mensch sijn hert terstont,

---

r. 24 *wintelen:* voor *wentelen.*

r. 37 *wyn-brauwen.* Thans veelal *wenk-brauwen*, maar oorspronkelijk eigenlijk *wimp-brauwen* (verg. nog ons *wimper*).

r. 45 *Fioelen*: *viooltjens.*

Als men die maer van haer mond
Begind van vers te voelen.

By haer hals, als yvoor,
50 Deurstraeld, door en door,
Met blaeu verheven aderen,
Swoer ick wel bykans
Dat gheen albasters glans
In 't minst sou kunnen naderen.
55 En na haer staet,
Weet sy haer gelaet
Soo loffelijck te stieren,
Dan lieffelijck, dan weder stuyr,
Dan vol vreughd, dan vol getruyr,
60 Op alderley manieren.

Roos-root is haer mond,
Haer borsjes hard en rond,
Daer op twee karsjes wassen; —
Och! moght ick haer een reys,
65 By dat lieve blancke vleys
Al grypende verrassen;
Ick wed, ick sou
Mijn lieve Vrouw
Soo lieffelijck omarmen,
70 Dat sy, over mijn elend,
Sou haer selven noch in 't end
Genadighlijck ontfarmen.

---

r. 48 *vers:* voor *ver*, *verre*.

r. 59 *getruyr:* voor *getruer*, thans *getreur*. De *y* (d. i. *i*, zie boven, bl. 40) strekte (even als de *e*) eenvoudig tot klankverlenging.

Want ick segh in 't kort,
Dat op haer niet en schort
75 Van 't gene dat na mijn sin waer;
Gheen deughden soo groot
Den Hemel oyt ontsloot,
Of men vintse al t' saem in haer.
Ick ben te grof,
80 Om half haer lof
Volkomen te beschryven;
Want al waer mijn pen van stael,
En mijn stem van klaer metael,
Ick sou al niet bedryven.

IV.

Stemme: *Nu leef ick in 't verdriet, enz.*

Overschoone vrou, cieraed van onse tijd!
Ick sweer u by mijn trou, dat ghy alleenigh zijt
De roem van onse stad, al Frieslands hovaerdy,
Vercierd, vercierd, vercierd, met alle bravery.

5 Ick wed, had Paris oyt u schoonheyds glans ghesien,
Hy had den appel noyt vrou Venus willen biên;
Want hy u, o Princes, recht edele Juffrou!
Alleen, alleen, alleen, den appel schencken sou.

---

r. 77 *ontsloot:* versta *zich ontsloot voor geen deugden.*
r. 4 *bravery: keur;* verg. reg. 13 *braefst: keurig.*

U blond gekruyfde hayr, u voorhoofd hoogh en wit,
10 U oogjens, die voorwaer veel bruynder sijn als git,
U lipjens als Corael, die hadden in der ijl
Sijn hert, sijn hert, sijn hert, deurwond gelijck een pijl.

U wesen, dat altoos op 't braefst is gemanierd,
U wangen als een roos, met doppetjens vercierd,
15 U tandjens wit en kleyn, en u gekloofde kin,
Had hem, had hem, had hem, gedwongen tot de min.

Ach! u albast'ren hals, 'twelck u recht prince, 't hooft,
Soo loflijck voerd in als, had hem terstond verdooft,
U welgestelde leên, u Goddelijck gelaet,
20 Doorwond, doorwond, doorwond, de mannen metter daed.

O lieffelijcke vrou, meestersse van mijn hert!
Ick brand en ick verkou, o overgroote smert!
Als ick alleen gedenck aen uwe schoonheyds glans,
Dien ick, dien ick, dien ick begeven moet althans.

25 Noyt trouwer minnaer heeft een schoone vrou bemind,
Als die u nu begeeft, mits hy geen troost en vind;
Ach, lieffelijcke lief! ick min u als een man,
Maer ach, maer ach, maer ach! daer helpt geen minnen an.

U ouders, die de min en soete vryery
30 Geheel is uyt den sin, ach! die misgunnen my

---

r. 18 *als*: voor *alles*.

r. 21 *meestersse*. Naar den oorspronkelijken Nederlandschen vorm; later met den Franschen bastert-uitgang *meestresse*.

r. 22 *verkou: verga van koû.*

r. 24 *althans*: *thans*.

De liefde, dien ick graegh van u verwerven sou,
Dien ick, dien ick, dien ick, gewenscht had tot mijn vrou.

Dan wijl sich het geluck my dus wangunstigh toond,
En dus mijn min met druck, in plaets van blijdschap, loond,
35 Soo segh ick u, Princes! met tranen en geklagh,
Adieu, adieu, adieu, alst doch niet wesen mach.

Adieu, mijn lieve lief! adieu, mijn schoone Son!
En wijl ick nu van u verreysen gae, soo kon
Ick wenschen dat den Heer een Minnaer u toeschick,
40 Die u, die u, die u, soo trouwlijck mind als ick.

Die gun my oock met een, dat ick een lief verkies
Van wel gemaeckte leên, soo schoon als ick verlies,
Die gun u soo veel vreughds, als ick verdriets geniet,
En dat, en dat, en dat, u nimmer quaed geschied!

V.

Stemme: *Phoebus is langh over de Zee.*

Wel op, mijn Musa! heel vrolijck van sin,
Om tot de Hemelen toe te verheffen,
D'ontelbare schoonheden van mijn Goddin,
Dien alhoewel ghy niet recht sult treffen:
5 't Sal nochtans wel blijcken daer aen,
Dat ghy yet treflijcx derft bestaen,
Als Phaëton heeft ghedaen.

---

r. 38 *verreysen.* Thans verouderd voor *vertrekken*, dat vroeger in geheel anderen zin gebezigd werd.

't Goud-dradigh hayr is soo schoon, datmen looft
Dat daer Apollo zijn glants af komt halen,
10 D' oogen, soo bruyn als een git, in haer hoofd
Blickeren stercker dan Jupiters stralen,
Haer wangen, veel rooder als eenige roos
Glinsteren, glimmen, en blosen altoos
Met een bly-kleurigh gebloos.

15 Haer halsjen, veel blancker als eenigh yvoor,
Weet sy soo loflijck op 't lichaem te voeren,
Datse de herten der mannen daer door
Weet te ontstellen en heel te beroeren:
Haer brave gestalt, haer aerdighe tret
20 Haer lieflijck gelaet, en haer ledekens net
Sijn waerdigh wel op gelet.

D' Hemelsche Nectar (so Naso verhaeld)
By d' hooge Goden alleen was te vinnen:
Is 't niet wat wonders? nu isse gedaeld
25 Tusschen de lippen van mijn Coninginne;
Ach, Hemelsche schoonheyd, in allen volmaeckt!
Wat leden, wat seden, wat deughden genaeckt,
Is al in u gheraeckt.

---

r. 8 *looft*: naar de Friesche volksspraak voor *gelooft*.

r. 11 *Blickeren*: *blinken*, *flikkeren*. — *Jupiters stralen*: voor *bliksemstralen*.

r. 19 *brave*: *keurige* of, als men ook wel zegt, *keurlijke*.

r. 21 *Sijn — gelet*. Zijn waardig dat men er acht op geeft.

r. 22 *Naso*. De Romeinsche Minnedichter P. Ovidius Naso.

r. 23 *vinnen*: voor *vinden*.

r. 26 *in allen*: *in alles*, *allen deele*.

TROUW-DICHT,

TER EEREN JONCKER

DOCO VAN IONGAMA,

EN IUFFROU

LISKIA VAN EYSINGA.

Aurora had noch nau haer Paerden in de wagen
Gespannen, om de nacht van 't blaeu gewulf te jagen,
Op dat de blonde Son, des Hemels hooghste glans,
Sijn henxten alle vier mocht brengen aenden dans,
5 Om soo den blyden dagh aen landen ende steden
T' ontdecken, doen ick ben na buyten toe getreden;
Na buyten, daer 't gesicht, om 't heugelijcke groen,
En d' ooren, om 't gehoor der vog'len was te doen.
Daer is het blinde wicht, vrou Venus dart'le jongen,
10 Eer ick daer eens om dacht, my om den hals gesprongen:
„Vriend (sprack hy) wat hebt ghy nu weder inde kop?
Kom, kom, ghy moet met my voort na den Hemel op."
Hy had het nau geseyt of hy is opgevlogen,
En droegh my, met een swinck, uyt aller menschen oogen,

---

r. 4 *Sijn henxten.* Die namelijk, naar de fabelleer der oudheid, voor den zomerwagen gespannen waren.

r. 7 *daer 't gesicht:* eigenlijk bij verkorting voor *daar het het gezicht.*

r. 14 *swinck: zwenk.*

15 Tot in den Hemel toe, den Hemel van de Goôn
Daer setten hy my nêer, heel dicht by Venus throon,
Die rondom was beset met Iongmans en Iongh-vrouwen,
Die in den Echten-staet haer noch begeven souwen.
Ick sagh vast om end' om, beteuterd en bevreest,
20 Want in den Hemel had ick noyt voor heen geweest;
Och! (docht ick) wat is dit? stracx komt hier een van allen,
En schopt my hier van daen; o bloed! hoe sal ick vallen!
Cupido sagh my aen, ick stond voor hallef dood,
Dies quam hy na mijn toe, en seyd': „ghy hebt geen nood,
25 Ghy sijt onsichtbaer gantsch, u lijf heb ick bestreken;
Dus luysterd neerstigh toe na al dat ick sal spreken,
Op dat ghy levendigh (wanneer ghy neder daeld)
Den menschen myne deughd en wetenschap verhaeld.
Sy schilderen my blind, wulps, dartel, onbescheyden,
30 Onwetend', en gheneyghd om yeder te verleyden.
Maer nu, nu sult ghy sien, eer ghy van hier weer gaet,
Dat alles wat ick doe in recht en reên bestaet."
Mits is hy na sijn Moêr eerbiedighlijck getreden,
En sprack haer lieflijck aen, met Goddelijcke reden,
35 Die ick eerst niet verstond, maer namaels heb geleerd;
Daer van heeft hy verlof op 't heuschelijckst begeerd.
Doe keerden hy hem om na d' Ed'le jongelingen,
Die bésigh waren elck met sonderlinge dingen:
Een eyscht hy van haer voort, een wack're Iongeman,
40 Wiens naem ick rechtevoort niet wel bedencken kan;

---

r. 19 *om end' om: aan alle kanten rond.*

r. 24 *na mijn: naar mijn.*

r. 25 *bestreken:* namelijk met een of ander onzichtbaarmakend toovermiddel.

r. 36 *Daer van*: namelijk *van die moeder.*

Maer 'k had hem (soo my docht) gesien meer op der aerden,
Met dien begon het wicht dees reden aen te vaerden:
„O, Ed'le Iongeman! hoe komt, dat met de min
Tot heden noyt en was bekommerd uwe sin?
45 Gedenckt ghy uwe jeughd, u aengenaemste jaren,
Dan sonder alle vreughd dus heen te laten varen?
Dat hoop ick nimmermeer; ick bid, dat ghy u tijdt
Dus sonder minnery, de hooghste lust, niet slijt.
De vryerlijcke staet, een vyand van de rusten,
50 De born van achterklap, d' ontschaecker aller lusten,
Wat brenght die anders in, als nijdt, verdriet en rou?
Maer alle vreughden sijn te soecken in een Vrou."
Waer-op de Iongman weêr: „maer swarelijck te vinden!
Daerom gedenck ick my niet aen een Vrou te binden:
55 Ick klaegh nu nimmermeer, ick leef nu gantsch gherust,
Ick doe al wat ick wil, en wat my selven lust.
Maer neem ick my een Vrou, so moet ick hare sinnen
Steeds volgen, so ick wil, dat zy my sal beminnen;
Mijn vryheyd is dan wegh, en hoe crijgh ick die weêr?
60 Want wie een Vrouwe heeft, heeft in 't gemeen een Heer,
En dat en diend my niet; een ongebonden leven
Sou ick niet om al 't goed des werelds willen geven,
Noyt isser grooter vreughd van d' Hemel afghedaeld."
„Ach! (sey Cupido) vriend! hoe veer sijt ghy verdwaeld!

---

r. 42 *aen te vaerden:* minder juist voor *ontvouwen* of iets derg.

r. 50 *born:* later met omzetting tot *bron* geworden; verg. nog den, ook elders voorkomenden, Veluwschen plaatsnaam *kwikborn* (*frisch*, *levend water*), die geheel één is met dien van Klaus Groth's bekenden plat-Duitschen dichtbundel *Quickborn*.

r. 60 *Want — Heer.* Hetzelfde zeggen, met slechts eenigsints gewijzigden maatslag, komt ook in een van Starter's liederen voor.

4*

65 En hebt ghy dan noch noyt ghelesen van te voren,
Dat vrouwen tot de troost der mannen zijn geboren?
Daerom heeft de Natuur (die alle dingh bestierd)
Haer met een wesen, dat aentreck'lijck is, vercierd.
Een lieffelijcke vrou, vercierd met brave deughden,
70 Wat isset anders als een schat-kist aller vreughden?
Hoe aengenaem, hoe schoon, hoe soet is haer gelaet,
Waer in der mannen troost, gelijck gheschreven staet.
O, die een brave vrou bekomt van d' Heer der Heeren,
Voorwaer hy heeft een schat die niet is te waerdeeren:
75 Het is sijns levens vreughd, de haven van zijn rust,
De borne, de fonteyn, de woonplaets van zijn lust;
Een koffer, daerin hy al zijn verborghentheden
Op 't alderveylighst mach betrouwen en besteden;
Een sorghe voor sijn huys, een trooster in sijn druck,
80 Een voedsel van sijn lof, een stroom van sijn geluck;
Een soeten breydel, een versachtster van sijn toren,
Wanneer hy yemands haet heeft in zijn borst gesworen;
Een troost, een hulp, een sorgh, in sieckte, smart en nood,
Een trou Med-gesellin tot d' ure van de dood:
85 Wanneer hem eenigh ramp of onheyl komt bestrijen,
Sy weet hem vriendelijck te troosten in zijn lijen,
Al was hy noch soo droef, de loncken van sijn vrou
Die strijcken van sijn hart de nevels van de rou.
Ick swijgh noch van de vreughd, waer met sy onder 't laken
90 Sijn droevigh herte kan verquicken en vermaken,
Haer lodderlijck gegluur, haer lieffelijck ghewoel
Ontfoncken wel sijn borst al waer hy noch soo koel,
Sijn ad'ren en sijn bloed doet sy van vreughde rysen;
Wie isser die de reên niet dwingt een vrou te prysen?

---

r. 70 *isset: is het.*

95 Maer, dat noch 't meeste is, de kind'ren die sy teeld,
Waer met ghy, na u dood, word weder afghebeeld,
De erven van u schat, die soetigheden, souwen
Bewegen u alleen, een vrou daerom te trouwen.
Wel, Iongheman! hoe dus? hoe staet ghy nu soo stil?
100 Veracht ghy wat ick prijs? hoe hebt ghy 't inde wil?"
Waer op de Ionghman weêr: „hoe soud ick dat verachten,
Dat uwe Godheyd prijst! dat sal ick my wel wachten,
Maer dit 's de swarigheyd: waer vind ick soo een maeghd,
Die dese deughden, die ghy noemd, in 't herte draeghd?
105 Ick weet wel, dat een vrou, die haren man in waerden
En alder eeren houd, een pronck is van der aerden;
Maer hoe bekom ick doch soo lieven licht voor mijn,
Dewijl sy nu ter tijd soo slim te vinden sijn?"
Waer op Cupido weêr: „wild daer geen sorgh voor dragen,
110 Ick sal u soecken een die u wel sal behagen,
Een spiegel van de deughd, een lust-hof, daer een man
Met alderhande vreughd sich in vermaecken kan;
Wiens schoonheyd van gelaet, wiens welgestelde leden,
Wiens heuscheyd in 't gespreck en aenghename seden,
115 Wiens wijsheyd, aerdigheyd, en treffelijck geslacht,
De braefste van het land heeft tot haer min gebracht,
Die d' een na d' ander vast al hebben slip gevanghen,

---

r. 96. *Waer met: waarin, in welke.*

r. 102 *dat sal ick:* voor *daarvoor, des zal ik.*

r. 105 *in waerden En alder eeren.* Beiden, even als *van der aerden* in den volgenden regel, in den derden naamval enkelvoud, met vollen verbuigingsvorm.

r. 108 *slim: moeilijk*, gelijk nog in de volkstaal.

r. 117 *slip vanghen: mis tasten;* eig. de slip van iemands kleed, in plaats van hem zelf, in handen krijgen. Evenzoo zeî men,

En niemand mocht tot noch haer lieve min erlanghen;
Dan ghy, soo ghy de strijd met moedigheyd aenvaerd,
120 Ghy sult verwinner sijn, want s'is voor u bewaerd."
De Iongman danckten hem, en heefd hem voord gebeden
Dat hy in alder ijl wou na de Iuffrou treden,
En sijne min soo soet, soo schoon haer draghen voor,
Dat sy op sijn versoeck hem geven mocht gehoor.
125 Waer op Cupido: „dat mooghd ghy my wel betrouwen!"
Mids keerden 't wicht hem om nae d'edele Iuffrouwen,
En saghse naerstigh aen; ten lesten riep hy een,
Die d'opperste van al den hoop te wesen scheen,
Wiens voorhoofd hoog en wit, wiens lodderlijcke oogen,
130 Wiens hayren kruyf en blond, vol Princelijck vermogen,
Wiens wangen als een roos, wiens welgestelde kin,
De stuurste van de wer'ld sou dwingen tot de min.
Tot haer sprack 't arge wicht: „sult ghy u straffe sinnen
Niet van de soete min eens laten overwinnen?
135 U jonge jeughd vergaet, en houdt u voor gewis,
De tijd die eens verloopt, onwederroeplijck is.
O, dese schoone leên, van d'Hemel u ghegeven,
Sult ghy die sonder lief verslyten al u leven?
Dat waer gantsch teghen reên! ghy sijt versocht nochtans
140 Tot min vaeck van de bloem der braefste Iongemans.
O, keerd u sinnen om! want dus in eenigheden
Mooght ghy u schoone tijd niet troosteloos besteden.
Gins staet den Iongeman, daer voor ghy sijt bewaerd,

---

vroeger ook *slip bieden* voor *teleurstellen*, *met de noorderzon verhuizen*, en dergelijke.

r. 133 *arge*: *looze*, *verraderlijke*.

r. 136 *De tijd*: voor *dat de tijd*, verg. boven, bl. 48, op r. 8.

r. 139 *versocht*: *aangezocht*.

Ick wenschte selver u met hem te sien ghepaerd.
145 Ach! als ick overdenck, wat treffelycke gaven
In sijn deughdsame borst vergaerd zijn en begraven,
So schrickt mijn Godheyd selfs; want ick had noyt gemeend,
Soo veel deughds in een mensch alleen te zijn vereend;
Hoe aengenaem, hoe soet, hoe loflijck zijn sijn zeden,
150 Hoe statigh sijn ghelaet, hoe treffelijck sijn reden,
Hoe heusch is sijne mond! ick sweer u, dat gewis
Al wat men aen hem siet aenmerckenswaerdigh is.
Die heb ick tot u min gantsch yverigh gheraden,
Betoond hem doch u gonst, ten sal u nimmer schaden;
155 Hy is de goedheyd selfs, een onbequamen woord
Heeft niemand uyt sijn mond zijn leven langh gehoord;
Ghy sult in alle vreughd verslyten uwe daghen,
En van de nachten sult ghy u oock niet beklaghen.
Hoe staet ghy dus en dut? wat vreughde had een vrouw,
160 Als sy haer met gheen man in 't end vereenen sou?
En beter man als hy en soud' ick naulickx meenen,
Dat u den Hemel selfs op aerden kan verleenen,
Dus seght my 't ja-woord toe, want of ghy u beraedt,
Ick merck wel wat ghy wild, alleen uyt u ghelaet."
165 Doe werd de maeghd beschaemd, en sy begon haer woorden,
Maer wat? sy sprack soo sacht dat ick het naulijckx hoorden;
Dan eyndlijck liep het wicht wêer na de Iongman toe,
En brocht hem by de Maeghd; doe ging (so ick vermoê)
Het vryen heftigh aen, dat merckt' ick aen haer zeden,

---

r. 154 *ten: het en.*

r 159 *Hoe — dut: Hoe staat gij zoo te suffen.*

170 Hoe wel ick niet een woord kon hooren van haer reden,
Die sy oock nau te recht gevangen hadden aen,
Of het vergulde rad begon sterck om te gaen,
Dat boven Venus hoofd stond cierelyck te blincken.
Wat dat beduyden mocht en kon ick niet bedincken,
175 Ten waer Cupido self my had gewesen, dat
De tyden stonden al geschreven in dat radt,
Hoe langh elck minnaer was gedwongen om te vryen,
Eer hy yet in de gonst mocht van sijn lief bedyen:
„Neemt (seyd hy) acht daer op, want als het rad staet stil,
180 Soo is het vryen uyt, de minnaer heeft sijn wil."
Ick sagh 't gestadigh aen, verwondert van het wenden,
En dacht, wanneer sal 't rad dit draeyen doch eens enden?
Ten lesten stond het stil, doe gaf het lieve paer
Malkanderen de hand, en 't hylick dat was klaer.
185 Terstond begon 't Musijck den Hemel door te brallen
Soo soet dat ick daer van ben inde slaep gevallen,
En doen ick wacker wierd, doe sagh ick eens rondom,
En ick bevond my op der aerden wederom.
Ick liep voort na de stad; daer wierd my voorghehouwen
190 Dat Doco Iongema Lisck Eysinga sou trouwen.
Ick was daerom verheughd, en docht doe oock met ien,
Dat is het selve paer dat ick t'hans heb gesien:
O Bruydegom en Bruyd, van d'Hemel dus gesegend!
Ick wensch dat alle vreughd des werelds u bejegend,
195 Dat nijd, noch list, noch twist, dat weelde, vreughd, noch leyd,

---

r. 175 *Ten waer*: *zoo niet.*

r. 185 *brallen*: minder gelukkig voor de zachte toonen der muziek.

r. 191 *met ien: met een, tevens.*

r. 192 *t'hans*: *daar aanstonds.*

Soo langh ghy adem hebt u trouwe liefde scheyd,
Ick wensch dat ghy te saem mooght leven Nestors jaren,
En sonder ongeval vergrysen uwe hayren,
En u kinds kinderen volwassen in de deughd,
200 Met blyschap en met vreugd noch beyd aenschouwen
meughd.
Nu, Musa! stil, houd op, de Bruydgom sit te loeren,
Wanneermen eens de Bruyd sal naer het bedde voeren,
Op dat hy, na beloft van Venus kleyne soon,
Voor zijn getrouwe min genieten mach de loon.
205 Nu ruymt een weynigh op, ghy edele Iuffrouwen!
Wild tegen haren wil de Bruyd niet langer houwen,
Maer gheeft haer eenen soen, en gaet daer dan meê voord,
En neemtse hier van daen, en brenghtse daerse hoord,
Na 't aengename bed, dat ghy hebt doen bereyden
210 Met lovers en met kruyd', ter eeren van haer beyden,
Het ende van haer smart, 't beginsel van haer vreughd,
En schickt, dat ghy haer op die wijs haest volgen meughd.

---

r. 207 *daer dan meê voort*: *daarop dan weg.*
r. 212 *schickt*: *voegt*, *richt het zoo in.*

NIEU-IAERS-LIED.

Stemme: *Ick lij in 't hart pijn onghewoon, enz.*

Mijn lief, mijn hoop, mijn troost, mijn vreughd,
Mijn licht, mijn leven,
Dien ick verheven
Heb, en alleen over mijn jeughd
5 Vooghdy ghegeven;
Ghy, die gheschreven
Staet vast in 't hart, vol smart
Van u dienare,
Die u wenst soo veel ghelucx,
10 Als hy om u lijd drucx,
Tot een nieu Jare;

Ach! seght, wanneer sult ghy hem van
Sijn bitter lyen
Doch eens bevryen?
15 Opdat hy sich met vreughden dan
Eens magh verblyen,
En droefheyd myen?
Ach! wilt zijn ziel niet hiel
Met druck beswaren,
20 Maer vermindert hem sijn smart,
En neemt in danck sijn hart
Tot een nieu Jare.

---

r. 18 *hiel*: voor *heel*, *geheel*.

't Welck hy nu schenckt, en als ghy 't wel
Besiet van binnen,
25 Sult ghy daer vinnen
U beeld geschildert, straf en fel,
Waer voor sijn sinnen
Vol drucx, door 't minnen,
Staegh knielen nu, om u
30 Te openbaren,
Den aengeboden dienst, dien hy
Ootmoedigh offert dy
Tot een nieu Jare.

Ach! keerd, keerd, segh ick, lief! laet met
35 Dit olde Jare
Doch eenmael varen
U olde straf en wreed opset,
En wild u paren
Met u dienare,
40 Die u sijn min met zin
Dan sal verklaren;
Loond sijn olde dienstbaerheyd
Met nieuwe vriend'lijckheyd
In 't nieuwe Jare.

---

r. 25 *vinnen*: gelijk vroeger, voor *vinden*.

r. 35 en verv. *olde*: voor *oude*, verg. reeds vroeger.

S. V. B. CLAEGH-LIEDT,

Over de ONRYPE DOOD van de

Recht-Edele Iuffrou M. V. B. sijne Nieus-getroude.

Stemme: *Twas a youthful knight, which loved a galjant Lady.*

Ofte: *Soder yemand vraeght wie hier leyd begraven, enz.*

Blijdschap van mijn vliet, laet ick mijn bereyen,
Om mijns siels verdriet droevigh te beschreyen;
Want ick, in mijn jeughd, heb mijn uytverkoren,
Al mijn hooghste vreughd en vermaeck verloren.
5 Barst uyt, bracke dou! ach! ick smelt in rou,
Als ick overdenck, met smart,
Dat de schoone vrou, dien den Hemel woû
Mijn te plaetsen in mijn hart,
Daer op ick had gheslaghen 't opperst van mijn behaghen,
10 Dien ick hiel voor al mijn lust,
Is, in haer jonghe daghen, my vande dood ontdraghen
Naer d'onendelijcke rust.

Ach! als ick haer deughd, haer roem-waerde zeden,
Eerbare geneught, welgestelde leden,
15 Vriendelijck onthael, lieffelijcke woorden,
Daer met menighmael sy mijn ziel bekoorden,

Soder yemand vraeght, enz. Uit STARTER's *Don Timbre de Cardone.*
r. 5 *bracke dou.* Minder gelukkig voor de zilte tranen.
r. 7 *woû — te plaetsen.* Verkeerd voor *woû plaatsen.*

By my selfs betracht, en op alles acht
Dat my is van haer gheschied,
Klaeg ick klaght op klaght, ja, swem dagh en nacht
20 In een borne van verdriet!
Ach! dat de dood so spoede, en eer wy 't beyd vermoede
U van my heeft af geruckt?
Waerom, o wreede roede! hebt ghy niet in het woeden
My met een in 't graf ghedruckt?

25 Wat ick doe of laet, 't voed doch steeds mijn klachten,
Mijn beminde gaet noyt uyt mijn gedachten,
Sit ick aen den dis (na mijn oude wyse),
Daedlijck ick haer mis, wegh dan met de spyse!
Wil ick daer van daen, na mijn kamer gaen,
30 Spreken mijn ghedachten weêr:
Hier sagh ick haer aen, daer plagh sy te staen,
Ginder sat sy by my neêr.
En mijn lief, mijn waerde, mijn deugdelick vermaerde
Troostertjen, leyd nu helaes!
35 Inde swarte aerde, by die haer eerst baerde,
En is daer der wurmen aes.

Dan ist, of mijn hert barst aen duysend stucken,
Dan vernieut mijn smert met mijn ongelucken.
Gaen ick, tot mijn rust, dan op 't bedde legghen,
40 Mijn verloopen lust port my strax te segghen:
Hier genoot ick vaeck eerbaer mijn vermaeck,
Soete lam! in d' Echt met u;
En, o droeve saeck! lief, mijns levens baeck!
Waer berust u lichaem nu?

---

r. 40 *verloopen*: *verleden*, *voorbijgegane*.

45 Ging d'Echt ons niet bereyden, doen 't ons te samen leyden,
Eén gheluck en één ghevaer?
Waerom, in 't verscheyden, hadden wy niet beyden
Insghelijcks oock éene baer?

Doch, bedacht ick recht, ick en most niet klagen,
50 D'aerd was doch te slecht, om dat beeld te dragen;
Sy was al te vroom, deughdigh en Godvruchtigh,
Loffelijck van roem, heusch, beleefd, en tuchtigh,
Dies heeft haer den Heer opgetogen t'eer
In sijn Hemelsche ghebou;
55 Daer sy haer veel meer sal vermaken weêr
Als zy hier op aerden sou,
Sy leefd in genuchten, daer ick hier in duchten,
Wachtende vast na de uyr,
Die niet is t'ontvluchten, 't ende van mijn suchten
60 Tot ons God weêr t'samen vuyr!

Is dit niet wel een sware kruys?
Men haeld zijn druck met blydschap t' huys.

---

r. 45 *'t ons*: voor *hij ons*, met dichterlijk-vrije geslachtswijziging.
r. 52 *tuchtigh*: *eerbaar.*
r. 57 *duchten*: *vreezen.*
r. 60 *vuyr*: voor *vuer*, *voer.*

MINNEKLACHT.

Stemme: *Wanneer ick slaep, enz.*

Seght doch, mijn licht!
Hoe zijt ghy dus bedruckt
Wanneer 't ghesicht
Uws schoonheyds my gheluckt?
5 Of haet ghy soo de slaef,
Die hem gaerne gaef,
In u slaverny,
Dat sijn by-zijn dy
Droevigheyd verweckt? soo klaeght vry:
10 Want al wat u mishaeght, mishaeght my.

Om u verblijd
Te maken, sal ick voort
Vluchten soo wijd,
Dat niemand van my hoord.
15 En nemen noch in 't soet
't Gheen ick lijen moet,
Denckende ghestaegh,
Dat ick dese plaegh
Om u, overschoone maeghd! ly:
20 Want al wat u behaeghd, behaeghd my.

---

r. 3, 4 *Wanneer — gheluckt.* Wanneer het mij gelukt, te beurt valt, uw schoonheid te zien.

Ick sal u eer,
Wt kryghelheyd noch spijt,
Niet poghen neêr
Te vellen metter tijd,
25 Door schamp're woorden of
Dicht, daer door u lof,
Diemen bloeyen siet,
Mocht in 't minste yet
Van u, o mijn schoon! verjaeghd zijn:
30 Want al wat u behaeghd, behaeghd mijn.

Maer d'wijl ick niet,
Door smeeken of gheklaegh,
In 't minsten yet
U hert kan maecken graegh
35 Tot weêr-liefd, denck ick: och!
Maer hoe ben ick doch
Nu soo bijster dom!
't Blijckt wel, dat ick om
Mijn onwaerdigheyd verjaeght sy;
40 Want al wat u behaeghd, behaeghd my.

Ick klaegh, ick karm,
En wensch om niemands baet,
Als om 't ontfarm
Van u, die my dus haet,
45 En wijl 't niet wesen kan,
Neem ick 't sterven an

---

r. 22 *kryghelheyd*: anders *kregelheid*, *wrevel*.
r. 43 *'t ontfarm:* voor *de ontferming*, *erbarming*.

Voor mijn troost: maer doch,
Soo ghy mijn nu noch
Gaeren voor mijn dood eens saeght bly:
50 Wel, al wat u behaeghd, behaeghd my!

---

r. 48 *mijn:* gelijk reeds herhaaldelijk, voor *mij* of eigenlijk *my.*
r. 49 *Gaeren:* voor *gaarne.*

In 't onderschrift der volgende blz. r. 1 *kramery: koopwaar.*
r. 3 *veur: voor.*
r. 4 *pronckt haer: zit te pronken.*



Ick kocht van Venus-kind noyt minne-kramery,
En 't minnen van een Vrou quam minder oyt in my:

Maer hy doet schoontjens veur, dat doet my van hem koopen,
Sy pronckt haer in de deur, dat doet my na haer loopen.

MINNELIED.

Stemme: *D'Engelsche Kloke Dauns.*

Ick had voor desen (so doen ick noch)
Genomen vastlyck voor,
Cupidoos pesen en schalck bedrogh
Te geven geen gehoor;
5 Ick sagh 't geklagh van so veel minnaers aen,
Die hy bedruypt liet staen,
En in de Liefde verbraên;
Doen heb ick wel vaeck geseyd:
Ick ben anxtigh voor de Meyd,
10 Ick laetse veel liever gaen.

Soud' ick voor deuren (gelijck sy doen
De gansche nacht bekans)
Bedruckt staen treuren? ey! 't is te groen
Voor treftige Jongmans;
15 Of haer een jaer na loopen nacht en dagh,
Met bidden en geklagh,
Als ick geen weêr-liefd sagh;
Ick wou liever, dat de Maeghd
Was daer de Son opdaeghd,
20 Want ick niet treuren magh.

---

r. 6 *bedruypt*: thans *bedropen*.

r. 7 *verbraên*: *gebraden*, voor *verbrand*.

r. 12 *bekans*: *bijkans; bij* toch (of liever *by*) is 't zelfde als *be-*.

Men prijst haer leden, haer ommegang,
Haer aensicht blanck en klaer,
Men prijst haer reden, Syrenisch gesang,
Men seyd, dat heur blond hayr
25 Bekans, in glans, meer als de Sonne praeld,
Als hy op 't schoonste straeld;
Ey! waer toe dus gemaeld?
Sijnse mooy, dat weten sy
Selver, ruym soo wel als wy,
30 Ofmen 't schoon niet verhaeld.

Dat doen sy blijcken, genoeg alle daegh,
Met het verweend cieraed,
Daer sy med prijcken en proncken staegh,
In kerck, in huys, op straet;
35 Wat sijn oock fijn heur kraegjens allegaer!
Vol kantjens net en swaer,
Veel dubbeld op malkaer;
En dus wachtens' inde deur
D'een of d'ander Serviteur,
40 Hoe kan m' ontkomen haer?

De Iuffren peynsen (dunckt my): „voortgedaen
Op 't schoonst is half verkocht;"
En of s' haer veynsen, hier mercktmen aen:
Sy willen sijn gesocht.

---

r. 21 *ommegang*: *gestalte.*
r. 27 *gemaeld*: *gereveld*, *gereld.*
r. 32 *verweend*: *weidsch*, *óverkeurig.*
r. 41 *voortgedaen*: thans *voorgedaan.*

45 Dus dan, wel an, ghy Ionghmans! schept een moed,
En, wat ghy laet of doed,
Vrijdt wel, en dat met spoed!
Is d'een Iuffrou wat traegh,
De ander is weêr graegh;
50 't Lang loopen is niet goed.

---

r. 45 *schept een moed*: thans *schept moed*, sedert *moed*, *gemoed* niet meer in zijn oorspronkelijke beteekenis van *hart* gebezigd wordt, maar een zedelijke eigenschap geworden is. In de Geldersche en Overijselsche volkstaal komt *gemoed* echter nog werkelijk in die eerste beteekenis voor; verg. o. a. het zeggen van CREMERS Miêken: „een lint op 't *gemoed*."

BRUYLOFTS-GEDICHT,

TER EEREN

ALBERT VEELKER,

EN

TAETSKEN ORNIA.

't Is noch niet langh gheleèn, doen Phoebi gulden waghen
Gevoerd wierd uyt de locht en na de zee ghedraghen,
Op dat de paerden, die hun hadden moed' ghetorst,
Daer mochten met ghemack versadighen haer dorst,
5 En dat de nare nacht des Hemels blaeuwe zalen
Gingh, met haer swarte kleed, op 't alderdroefst bemalen
Soo datter gantsch geen licht meer aenden Hemel was,
Mits Iris storte neêr een schrickelijcke plas
Van reghen en van snee, en Aeolus zijn winden
10 Liet met een fel ghedruys ontomen en ontbinden:
De lucht was gansch ontsteld, die anders niet en deè
Als stroomen storten uyt van hagel, ijs en snee.
En Jupiter verstoord, die speelden daer oock onder,
Soo dapper als hy kost, met blixem en met donder,

r. 3 *moed*: *moede*, *moê*; evenzoo beneden reg. 19 *koud* voor *koude*, *koû*.

r. 8 *Iris*: eigenlijk de Grieksche naam voor den Regenboog, maar hier als een soort van *Regengodes* optredend.

r. 10 *ontomen*: verkeerdelijk voor *onttoomen*, *ontbreidelen*.

15 Soo dat de stoutste man was van dat weèr bevreest.
Doe had Cupido op de kittel-jaght gheweest;
Sijn vleugels waren nat, hy kon nu nerghens vlieghen
(Gelijck hy was gewoon), om yemand te bedrieghen,
Hy klapperde van koud, hy scheen wel hallef dood,
20 Soo dat hy was ghebracht in d'allerhooghste nood;
Het wicht was gansch verbaest: „ach! dacht het in sijn sinnen,
Wat sal ick vanghen aen? wat sal ick nu beginnen?
Mijn raed ben ick ten end! te vliegen by de Goòn?
Mijn vleugels sijn te nat, dat is my nu verboòn;
25 Ach! wist ick nu een mensch die my wou herbergh geven!
Ick sou hem, voor die deughd, sijn danckbaer al mijn leven,
Want langher hier te staen in reghen en in wind,
Dat is onlydelijck voor sulcken kleynen kind!"
Dus liep het arme wicht te klaghen byder straten,
30 En wist niet waer het hem van enckel koud' sou laten.
Ten lesten sagh hy licht tot Veelker's door het glas:
„Ach! docht hy, dit is goed, dit komt my wel te pas;
Want inde gantsche Stad weet ick geen huys bequamer."
Dies klopt hy aende poort met een metalen hamer,
35 Terstond trad Veelker voort, en opende de deur,
Doe vond hy daer een kind, en niemand anders veur:
„Wel (sprack hy) arme wicht! dus kleyntjes, en dus teder
Wat maeckt ghy op de straet in dusschen slimmen weder?"

r. 24 *dat*: nam. het vliegen.
r. 29 *byder straten*: *bij* of *langs den weg*.
r. 30 *het hem*: thans *het zich;* verg. boven bl. 6, op r. 57.
r. 31 *tot Veelkers*: Friesche spreektaal voor *in 't huis van* Veelker.
r. 32 *docht*: voor *dacht*.

„Dat is my leed ghenoegh (sprack 't wicht) dat ick hier ben,
40 En vraeghd my doch niet veel, want ick nau spreken ken,
Soo seer ben ick verkleumd; hebt met my mededoghen,
En laet my yligh in, op dat ick my mach droghen.
Soo ghy my herbergh gund, ick sweer u by mijn eer,
Ick sal u honderd-fout dees gonst belonen weêr."
45 Waer op doe Veelker weêr: „wat soud ghy my belonen?
Al wat ghy by u hebt, en acht ick gheen dry bonen:
Ach, arm onnosel Kind! dan, uyt barmhertigheyd,
Soo treed die kamer in, daer een goed vyer aenleyd;
Het weder is te slim, ghy soud gheheel verstyven,
50 Dat ick, o lieve lam! u langh liet buyten blyven.
Ick sal u onder wijl wat warme kost ghereed

---

r. 39 *dusschen*: *zoodanigen.*

r. 40, 41 *vraeghd*, *hebt.* Thans zou men, zeer oneigenlijk, schrijven *vraag*, *heb*, omdat er van een persoon en dus in 't enkelvoud spraak is; sedert echter het tweede persoons voornaamw. enkelv. (het oude *du*) door het meerv. *gij* (naar Franschen trant) vervangen en allengs geheel verdrongen werd, voegde men, zoo goed als in de aant. wijs, ook in de gebiedende het meerv. van 't werkw., en schreef men dan ook in Starters tijd en later nog, allezins juist, niet (gelijk thans) *heb* en *vraag*, maar (naar den eisch der taal en overeenkomstig het gebezigde meerv.) *hebt* en *vraagt.*

r. 42 *yligh*: *haastig*, *ijlings.*

r. 47 *dan*: *maar.*

r. 48 *leyd*: *legt.* *Leggen* werd in Starters tijd, en ook later nog, zoowel voor 't tegenwoordig *liggen* als *leggen* gebezigd, hoewel toch ook Starter reeds, een paar regels later, *lagh* schrijft.

r. 49 *slim*: *boos*, *slecht.* Zie reeds vroeger.

r. 51, 52 *ghereed*: met overgroote dichterlijke vrijheid, van 't volgende *doen maken* gescheiden.

Van suycker en van wijn doen maken, dat ghy eet."
Cupido was verheughd, en met eerbiedigheden
Is hy van stonden aen ter kamer inghetreden,
55 Daer een goed vuur aenlagh, hy stack zijn hantjens uyt
En warmde met ghemack zijn half vervroren huyt.
Sijn goedtjen rees weer op, zijn vleugelen, die hinghen,
Begonden metter tijd weêr over eynd te springhen.
Hy worden weêr verheughd, hy sagh een reys om hoogh,
60 En hingh daer aende wand zijn koker en zijn boogh;
Het hingh wel na zijn sin, hy keerden hem rondomme,
En sagh de maeghd van 't huys daer in de kamer kommen
Met noch een arm vol houts; dat lagh sy op het vyer:
„Nu warmd u deur en deur (sprack sy) mijn soete dier!
65 Ick maeck u kost ghereed, strax sal ick weder keeren,
En soo ghy noch wat wild, dat kond ghy dan begeeren."
Cupido die sweegh stil; hoewel hy wel wat woû,
Soo hiel hy doe nochtans de geck wat inde mou.
Dan 't viel hem wonder swaer: want, ofmen veel wil praten,
70 't Is voor een Exter kunst haer hippelen te laten.
Hy warmden hem al bet, zijn hayrtjens krulden op,
En stonden kroeser als een wijn-gaerd om zijn kop;
Sijn vleugeltjens van goud verspreyden van malcand'ren,
En schenen door de warmt geheelijck te verand'ren;
75 Sijn wangen bloosden oock, so schoon, ick weet niet hoe,
De jongen wierd so moy, soo moy, als daer en toe.
Hy kon zijn dartelheyd ten lesten niet bedwingen,
Of hy begon met vreughd dit liedeken te singen,

---

r. 59 *worden:* voor *word*, *werd*, tot verlenging van den regel.

r. 63 *lagh.* Even als beneden, r. 122, verkeerdelijk, naar de gewestelijk Hollandsche wanspraak voor *legde*, *leî.* Verg. boven op r. 48 en 55.

Al staende by het vyer; och! 't boefjen was soo bly,
80 Het hippelde rondom, met d' handjens in zijn sy,
Het sprongh gelijck een vloo, en 't song, gelijck een Lijster,
Dit Liedeken, tot lof van VEELKER en zijn Vrijster:

(Stemme: *Is dit niet wel een vreemde gril?*)

De groote gonst, die ghy betoond
O, VEELKER! aen mijn teêre jeughd,
85 Sal onlanghs worden dy beloond
Met d' alderhooghste vreughd:
Ick sal de Liefd verwecken van
Een Maeghd, die, door haer schoonheyds glans,
De Goden tot haer trecken kan,
90 Ick laet staen de Iongmans,
Schoon van ieughd, rijck van deughd, goed en eer,
Die u sal, boven al, minnen seer,
En u vermaken, in al u saken;
Wat wellust eyst ghy meer?

95 Sy sal niets voeren in 't ghemoed,
Of ghy sult daer oock haken naer,
En wat ghy wenscht, begeerd, of doed,
Sal weêr behagen haer.
Ghy sult in vreed' en alle vreughd
100 U dagen brengen altijd deur,
En weten van geen ongeneughd,
Onheylen noch getreur:

Stemme: Zie boven, bladz. 10.

r. 81 *ghelijck een vloo.* De vergelijking zou ons wat plat dunken, daar een vloo niet, als een zangvogel, in goed gezelschap past.

Wat een mensch, met een wensch, van de Goôn
Eyschen kan, sult ghy dan, tot u loon,
105 (Vry van verdrieten) vrolijck genieten;
Dit sweerd u Venus Zoon.

Dit hoorde VEELKER aen, die voor de deure stond,
En keeck vast door een schreef, zoo naerstigh als hy kond;
Hy quam ter kamer in, daer sagh hy met verschricken,
110 Hoe hem de kleyne God begonde te verquicken.
Sijn schoone vleugeltjens die schitterden in glans,
En bloncken tegen 't vyer gelijck een gulden krans;
Sijn hayren kroes en schoon, die schenen goude stralen,
Daer Phoebus synen glans ghewoon is van te halen;
115 De gantsche kamer blonck ghelijck een helder glas,
Doen merckte VEELKER dat sijn gast een Goodjen was:
„Ach! (sprack hy, gansch verbaest) sou dit Cupido wesen,
Die nergens komt vergeefs, gelijck ick heb ghelesen;
Best dat ick my terstond gae packen weêr van hier,
120 En dat ick hem alleen laet blyven by het vyer."
Cupido bleef alleen, hy nam sijn oude wapen,
Dat lagh hy onder 't hooft, en hy begon te slapen
Soo soetjens als hy mocht, tot dat den lichten dagh
Verjoegh de swarte nacht, en door de venster sagh.
125 Doe stond hy weder op, hy nam zijn boogh, sijn koker,
En liep door 't gantsche huys, ghelijck een kleyne stoker,
Tot dat hy VEELKER vond; doe sprack hy: „lieve weerd!

---

r. 124 *de venster.* Venster, 't Lat. *fenestra*, was oudtijds vrouwelijk, maar is (even als *feest* voor 't Lat. *festa*) door verscherping der *d* voor de *f*, allengs onzijdig geworden, en zou dan ook juister met *f* dan *v* gespeld worden.

Wat heb ick dese nacht hier in u huys verteerd?
Voor kaerssen en voor vyer, voor drincken en voor eten,
130 End' huysvestingh daer by; dat mocht ick garen weten."
Waer op doe VEELKER weêr: „o, soete lieve lam!
't Was uyt goedgunstigheyd dat ick u by my nam,
Om u verstramde leên op 't mackelijckst te vieren,
Maer niet om geld noch goed, dat's tegen mijn maniere;
135 Derhalven, voor mijn dienst, eysch ick in 't minste niet
Dan dat ghy vast vertroud, dat het uyt liefd' gheschied".
„Wijl ghy (sprack Cupido) u soo beleefd wild toonen,
Soo sal ick wederom u met beleefdheyd loonen".
Hy had het nau geseyd, of het ghevlerckte wicht
140 Schoot krachtig in zijn borst een schoon vergulde schicht:
„Neemt (seyd hy) dat in dank, en trekt terstond aen 't vryen,
Ick sweer u by mijn boogh, dat ghy wel sult bedyen.
Ick heb voor u erweeld de schoonste, soetste maeghd
Die ghy u leven lang oyt met u oogen saeghd;
145 Van leden net besneên, uytmuntend in haer zeden,
Van wesen gantsch beleefd, en treflijck in haer reden,
Bequaem en soet van aerd; maer, dit 's noch 't aldermeest,
By dese gaven, is sy nederigh van geest:
Al d' yd'le grootsicheyd en sotte hovaerdyen,
150 Heeft sy altijd getracht ghelijck een pest te myen;
In 't kort, al wat ghy van een vrou vereyschen meughd,
Dat vind ghy al by haer in 't bloeyen van haer jeughd;
Van treffelijck gheslacht, en tydelijcke haven,
Heeft sy den hoogen God te dancken voor Zijn gaven;
155 Dus, VEELKER! u gheluck sal klimmen inder ijl,

---

r. 143 *erweeld.* Germanisme (*erwählen*) voor *gekozen.*

r. 147 *Bequaem en soet*: *gemakkelijk en zacht.*

r. 153 *haven*: verkeerdelijk voor *have*, *eigendom.*

'tWelck ick u segghen wil met dese gulden pijl;
Het welck een teycken is, dat ghy met gulden jaren
En alle vreughden sult vergrysen uwe hayren.
U kind'ren sult ghy sien vol-wassen in de deughd,
160 Ghesegend in de schat tot uwer beyder vreughd.
Nu dan, mijn vriend, vaerd wel! ick sal wel sorghe dragen,
Dat ghy met vreughde sult verslijten uwe daghen;
Na Dockum ist dat ick nu teghenwoordigh gae,
Daer u beminde woond; volght ghy my ylich nae;
165 Het sal u wel vergaen, mijn meeningh kan niet dwalen,
Ghy hebt my wel onthaeld, sy sal u wel onthalen;
Ick ben daer borghe voor." Dit had het nau gheseyd,
Of 't vloogh ten huysen uyt met alle snellicheyd.
En Veelker die begon, door dese schicht, te voelen
170 Een wonderlijcke brand in syne boesem woelen,
Die hem na Dockum dreef, om hulpe van de Son
Te soecken, die alleen zijn ziel ghenesen kon,
De baken van zijn vreughd, de doel van zijn ghedachten,
Waer van hy alle lust sou hebben te verwachten,
175 De lieffelijcke maeghd, die zijn beminde vrou,
En stroom van zijn gheluck, in 't ende wesen sou.
O, Taetsken Ornia, Fonteyn van alle lusten!
Hy wist om uwent wil noch nacht noch dag te rusten,
Soo branden hem zijn borst, uyt een oprechte min,
180 Die tot zijn sterf-dagh toe staech blyven sal daer in;
Maer Cupido, die God, die sagh op zijn verdrieten,
En deed hem op het laetst u wedermin ghenieten,
Tot weêr-loon van de gonst, die hy hem had betoond,

---

r. 167 *het*: nam. *het kind* of *Godjen;* Starter bezigt hier zeker opzettelijk het onzijdig, om de voorstelling te krachtiger te maken.
r. 181 *Cúpido*: even als r. 137, verkeerdelijk voor Cupído.

Dus word de deughd altijd met deughde weer beloond.
185 O dan, gesegend paer! door liefde t'saem ghebonden,
Die door beschickingh Gods malcander hebt ghevonden,
Den Heer die 't al beheerscht, die geef u soo veel vreughd,
Dat ghy nau met een wensch meer van hem wenschen meughd;
Die gun u, dat de vreed' en eendracht van u beyden
190 Te samen met u dood, en eerder niet, en scheyde.
En dat het gheen ick door Cupido segghen liet,
Ia, meerder noch daer by, u, in u tijd gheschied!
Wel aen, mijn Musa, houd! wild doch u seggen schorten,
Of ghy sult 't lieve paer in hare vreughd bekorten;
195 Sy sien malkander aen, de loncken gaen vast om,
Dan na de lieve Bruyd, dan na de Bruydegom.
Iuffrouwen! staet wat op, de tijdt is al voor handen,
Ey! siet de Bruygom aen, hoe wateren zijn tanden!
Al sit de Bruydt wat stil, dat acht ick niet een sier,
200 Sy veynst heur maer alleen quansuys om de manier.
Sy twee zijn nu al een, den een die wil als d'ander,
Houd haer om Venus wil niet langher van malcander,
Tsa, Iongmans! gaet doch voort en tast de Bruydt eens aen,
Sy wil doch zijn gebeên, om na haer lust te gaen.
205 De maeghden zijn jalours, die soecken haer te houwen
Tot teycken dat sy oock de Bruyd wel wesen wouwen;
Sy wenschen doch al t' saem na dese soete staet,
En dat sy mochten gaen, daer sy nu henen gaet,
Na d' aengename lust, de wereld vol ghenuchten,
210 De woonplaets vande vreughd, de schat-kist aller kluchten.
Nu, jonghmans! siet wel toe, dat ghy u eer bewaerd,
Op dat dees Bruyloft ons een ander Bruyloft baerd.

---

r. 193 *houd*: 't Duitsche *halt;* thans zou men 't Eng. *stop* bezigen.

MINNELIED.

Stemme; *Si tanto gratiosa.*

Mijn soete Coninginne!
Ghy sijt de woonplaets van al mijn gepeynsen,
Wat wil ick dan mijn minne
Noch pogen voor u, o mijn Son! te veynsen?
5 Want siet, schoon kind!
Mijn hart begind
Soo heet, soo sterck te branden,
Dat daer geen stelpen
Noch raed toe is,
10 Dan 't helpen uwer handen.

Dies bid ick u, ionckvrouwe,
Mijn eenigh heyl, mijn licht, mijn uytverkoren!
Ontfangt de trouwe Trouwe
Van my, u Dienaer, t' uwen dienst geboren;
15 Ghy zijt de geen,
Dien ick alleen
Bedien en sal bedienen,
Soo lang den Heere
My 't leven sal begeeren
20 Te verlienen.

Aenschouwd, Princes! mijn wesen,
't Welck 't boeck is van mijn al te droevigh harte,
Daer mooght ghy klaerlijck lesen
U Dienaers druck, en d' oorsprong van zijn smarte;

---

r. 20 *verlienen*: om 't rijm voor *verleenen*; verg. reeds vroeger.

25 En d'wijl ick dy
Soo min, wild my
Doch weder-minne toogen,
Soo sal de Vreughde
Flux bannen d'ongeneughde
30 Wt mijn oogen.

En of ghy schoon te vlieden
Woud poogen, om u glans voor mijn te bergen,
Ach, Lief! 't kan niet geschieden,
Ghy sult den Hemel te vergeefs maer tergen;
35 Want siet, ghy bent
Soo vast geprent,
In 't pit mijns harts door minne,
Dat soet noch suere
De macht u heeft te vueren
40 Wt mijn sinnen.

Dat my den Heer der Heeren
Den keur woû van al d'aertsche pracht verleenen,
Ick sou van hem begeeren,
Dat hy my woû, met u mijn lief, vereenen,
45 En dat ick dan
Mocht nimmer van
U lieve by-zijn scheyen,
Tot dat het sterven
Het leven quam bederven
50 Van ons beyen.

---

r. 27 *toogen*: thans geheel verouderd voor den daarvan afgeleiden duringsvorm *toonen* (d. i. *togenen*).

r. 36 *pit: diep, binnenst.*

r. 49 *bederven*: rijmshalven, maar minder gelukkig voor *einden*.

NIEU-LIEDEKEN

TOT

LOF VAN VRIESLANDT.

O Vriesland! so vol Deugden, als ick een Landschap weet,
Vercierd met duysend Vreugden, u bodem is bekleed
Met Korenrijcke Velden, u Steden sijn voorsien
Met Wallen en met Helden, die wijslijck u gebièn.
5 O Friesche Aerd! recht Edel Landt,
Die door het swaerd de Vryheyd want.

U wel beboude landen zijn rijckelijck vercierd
Met vruchten veelderhande, en gras voor u ghediert,
Het welck den Heer laet groeyen, soo vruchtbaerlijck, dat elck
10 Sou segghen, daer te vloeyen Kaes, Butter, Honigh, Melck.
O Friesche Aerd! recht edel Land,
Die met het swaerd u vryheyd want.

Ghy siet u land bolwercken, met steden, schanssen sterck,
Van dorpen, torens, kercken, ick uws ghelijck niet merck;

---

r. 6 *want*: met den oorspronkelijken klank voor 't latere *wont* (even zoo *vand* voor *vond*, *band* voor *bond*, enz.)

r. 13 *bolwercken*: *versterken.*

6

15 In u roem-waerde wetten, ghy van gheen reden wijckt,
Iae, als men 't recht sal setten, Athenen ghy ghelijckt.
O Friesche Aerd! enz.

U grensen, die besluyten de dijcken hoogh en vast,
20 Waerop de zee moet stuyten; gheen Coningh u belast;
O Princelijcke rijcke! gheleghen in het Noord,
Wie heeft van uws ghelijcke zijn leven oyt ghehoord?
O Friesche Aerd! enz.

25 D' inwoonders, heusch van zeden, geneygd tot eer en deugd,
Die hebben inde vreden en stilheyd haer gheneughd,
Den armen goedertieren, barmhertigh, mild, soo dat
Gheen Eeuw heeft in manieren oyt uws ghelijck ghehad.
O Friesche Aerd! enz.

U Adel, soo manhaftigh als oyt de Wereld droegh,
Bewoond het land eendrachtigh, en send oock wonder vroegh
Haer kinderen ten strijde, die, met gheweer in d' hand,
Te sterven niet en mijden tot dienst van 't vaderland.
35 O Friesche Aerd! enz.

Noyt schoonder Vrouwspersonen de blonde Son bescheen,
Als in 't vry Friesland wonen, soo wel gesteld van leên,
Soo rijck van eerbaerheden, soo kuysch, soo soet van aerd,
40 Soo vriendelyck van reden, soo statigh noch bedaerd.
O Friesche Aerd! enz.

---

r. 16 *Athenen*: sedert SOLON, om zijne wetten vermaard.
r. 21 *rijcke*: verkeerdelijk, maatslagshalven, voor *rijck*.

Rijck van geleerde mannen, de Dienaers van Gods woord,
Eendrachtigh t' samen spannen, en brengen vruchten voord,
45 Die tot geen twisten strecken, maer tot de saligheyd,
En om elck te verwecken tot ware' Eendrachtigheid;
O Friesche Aerd! enz.

Wie kan u lof verkleynen? de Friesen in één strijd,
50 Verwonnen de Romeynen, in Keyser CARELS tijd;
Iae, sy bestormden Romen, en namen 't in, dat 's meer,
Dies hebben sy bekomen de gulde Vryheyd weêr.
O Friesche Aerd! enz.

55 Door haer manhaftigheden, de Keyser CAREL braef,
Hun Vryheid, en oock mede sijn halve wapen gaef,
Te voeren in haer schilden, met Privilegie, van
Te leven soo sy wilden, en soo 't hun best stond an.
O Friesche Aerd! enz.

O Friesland! wild beschutten u Vryheyd tot de dood,
Laet niemand u ontnutten u Privilegiën groot,
Wilt u als mannen weeren, blijft stadigh by 't Gebodt
Van u wel-wyse Heeren, maer boven al van Godt.
65 O Friesche Aerd! recht edel Land,
Die met het swaerd u vryheyd want.

---

r. 43 *de dienaers*, enz. Verg. boven bladz. 34.

r. 49—58 Men verschoone, bij den Frieschen dichter, deze min of meer verwarde geschiedvoorstelling der Friesche overlevering.

r. 56 *gaef*: om het rijm voor *gaf*.

r. 62 *ontnutten*. Rijmshalven, maar verkeerdelijk, in den zin van *onttrekken*.



Wanneer Vrou-Venus komt verselschapt met haer staet,
Daer sy Cupido self gemeenlyck buyten laet;

Weest, Minnaer! dan verheughd: dat's 't eynde van u rouwen,
Dat's d'aenvangh van u vreughd, het teycken van u trouwen.

BRUYLOFTS-GEDICHT,

TER EEREN

ELBERT CLAESZ. ELAND,

EN

CATHARINA DE BLOCQ.

Wat vlammen voel ick in mijn drooge boesem blaken?
Wat yver komt mijn Geest weêr op een nieu vermaken?
Wat stijght mijn in het breyn? wat suyvert mijn ghemoed?
Wat lust ist, die mijn lust tot dichten lusten doet?
5 Heb ick het strengh bevel van Themis niet ontfanghen,
Dat ick mijn soete Lier met haer cieraet soud' hanghen
Aen Veneris Altaer, en laten nu voortaen
't Lust-lockende ghedicht voor and're Dichters staen?
Vervolghens 't oud' ghebruyck der waerdighe Poëten,
10 Daer van d'Historiën noch veel te segghen weten,
Die, eyndelijck versaed' van Hypocrenes sop,
Haer Lieren hinghen in vrou Venus tempel op,
En gaven heur verstand tot and're oeffeninghen; —

r. 5 Streng bevel van *Themis*. Het vers is dus blijkbaar uit den tijd, dat de dichter zich te Franeker op de rechtsstudie toeleî.

r. 7 *Veneris*: Latijnsche tweede naamval van Venus; verg. boven.

r. 11 *Hypocrenes sop*. Rijmshalven, maar minder keurig voor *nat* (der Grieksche dichtbron van Parnas).

Wat lockt dan nu mijn tongh om op een nieu te singhen?
15 Wat port mijn, om mijn Lier te nemen byder hand,
Dat doch de Poësie doet springhen uyt de band?
Ha! nu bespeur ick 't eerst, en word deur 't speuren
bangher,
Want, hoe! het blaeu ghewulf gaet selfs tot barsten swanger
Met een'ghe nieuwigheyd. Siet daer, het scheurt van een,
20 Daer daelt een groote schaer van Hemel-liên beneên;
Maer wie ist dien ick daer, op een yvoren waghen,
Dwars door de Wolcken sie van gayle mosjes draghen?
'tIs Venus in haer throon, t is Venus, die haer pracht
En hooghste hoovaerdy te samen heeft ghebracht.
25 Maer wat voor jongetjens, wat zoete bolle dieren
Sijn dat, die om haer throon en om haer lichaem swieren?
Elck heeft een gulden boogh, elck heeft zijn koker vol
Van pijlen glat en gaef: dit staet te krachtigh dol.
Elck heeft sijn vleugeltjes: elck heeft sijn kroesse lockjes:
30 Elck heeft een dicke toorts, ghe-end op dunne stockjes.
Elck heeft sijn tuyghje ficx: elck doet sijn eyghen werck:
Elck vlieght als Venus winckt, elck heeft sijn oogen-merck:
D'een drijft de mosjes voort: de tweede draeyt de raetjes
Van Venus gulden koets: de derde stroyt de gaetjes,
35 Op dat gheen wind noch tocht moght ergens komen door,
En Venus een Catar doen schieten voor haer oor;
De vierde ment de koets, en treckt en viert de zeelen
Van bloemtjes t' saem gestrengt, dat mach wel trecken
veelen;
De vijfde fluyt en queelt, en twintigh te ghelijck
40 Gaen swarmen voor haer throon en singhen daer Musijck:

---

r. 28 *dol:* hier voor *aardig*, *grappig*, *geestig*.

r. 36 *Catar:* Grieksch-medische term voor *verkoudheid*.

En twintigh vlieghen na, bekranst met Myrthen-croonen,
Die Venus met haer voert, om Minnaers te beloonen:
Thien vliegen by de Koets, en thien daer boven om,
Thien roepen, met geneughd, vrou Venus wellekom.
45 Ick sagh dit goedjen aen, en docht wat mach dit wesen,
Wie heeft van meer als een Cupido oyt ghelesen?
En hier, hier sijnder veel: doen schoot my inde zin,
Hoe dat Cupido kroop het Henne-nestjen in,
Ontrent een jaer verleên: wat was daer al gebeyers!
50 Daer vond Cupido in ontrent twee-hondert Eyers:
Denckt wat het schelmtje deed': den afgerechten guyt
Gaet sitten op den hoop, en broedt daer ionghen uyt,
Die hem (soo haest hy van het nestjen is ghetoghen)
Met vleugels zijn ghevolghd, en naer de lucht ghevloghen
55 Als kleyne Engeltjes, als kleyne Cupidoos;
Wat was vrou Venus blijd, en wat was Juno boos,
Om dat haer Paeuwen start voor dese pracht moest wijcken,
Die by dit schoon ghewoel niet was te verghelijcken;
En Venus was verheughd, en sprongh van hoovaerdy,
60 Om dat sy nu in pracht gingh al de Goôn voorby.
Wat word sy nu gediend! want dese kleyne narren
Die legghen in de nacht te kijcken door de starren.
Elck heeft sijn eygen plaets; elck houd sijn eygen wacht,
Elck let wel op 't gheklagh der Minnaers, die by nacht
65 Gaen dolen langhs de straet; sy letten op haer karmen,
En op de wreetheyd oock van die haer niet erbarmen,
En segghen 't 's and'ren daeghs vrou Venus, haer Goddin;

---

r. 49 *gebeyers:* eigenlijk *klokkengebengel*, hier voor *gerucht* in 't algemeen.

r. 57 *Paeuwen start.* De paauw, gelijk bekend is, was Juno's vogel.

Die schickt daer dadelijck beyd raed en middel in,
Die let met rijp beraed op d'onverdiende smerten
70 Der Minnaers, en vermurwt der jonghe dochters herten;
Soo komt het datmen nu in Charons leêren boot
Niet soo veel Minnaers voert, die wanhoop heeft ghedood,
Als by Nasonis tijd; want dese kleyne spièn
Doen Venus haer elend, als in een spiegel, sien;
75 Die lellen haer aen 't oor, die gunnen haer gheen rusten,
Tot sy den Minnaer voert in d'haven van sín lusten.
Met dese lieflijckheyd, dit onghemeen cieraed,
Quam Venus in ons stadt ontrent den avond laet,
En Hymenëus sat op 't voorste van haer waghen,
80 Met Wettelijcke liefd en d'Echt (sijn naeste maghen)
Verselschapt op het schoonst. Noch sagh ick op haer Koets
De Gratiën alle dry, dat gaf my vry wat moeds;
Haer volghden in een wolck de Musen alle neghen,
Die al haer speel-tuygh voort uyt hare kassen kreghen,
85 En stemden haer gheklanck tot droefheyd of tot vreughd.
Doen stond' ick als verbaesd, ghelijck ghy dencken meughd:
Ick sagh de toortsen aen, 't hert scheen my schier te breken,
Wie (docht ick) werd door soo veel vyers en vlams ont-
steken?
Wie ist, die soo uytmunt? wie ist, die Venus hand
90 Ghedenckt t'ontsteken met soo treffelijcken brand?

r. 68 *schickt: zendt, geeft, beschikt.*

r. 71 *leêren boot.* Het uit leêren repen saamgenaaide vaartuig (*sutilis cymbus*), waarin CHARON, volgens de oude overlevering, de schimmen der afgestorvenen naar de onderwereld voerde.

r. 73 *by Nasonis tijd*: in den tijd van (Publius Ovidius) NASO, den bekenden Latijnschen Minnedichter. Ald. *spièn*: *verspieders*

r. 79 *Hymenëus.* De Grieksche Huwelijksgod.

Het woord was nau gheseyd, of ick sagh al de stralen,
Recht voor Blocq's verwery, tot Haerlem neder dalen.
Vrou Venus trad voor aen, sy klopten aen de poort,
Alwaer sy daed'lijck wierd van 't huys-gesin ghehoord,
95 En cierlijck in ghehaeld; sy gaf haer inde salen,
Waer in haer Engeltjes begonden om te malen:
D' een vloogh strax op de Koets, den ander op de Troon,
De derde op de kas; maer ach! wat stond het schoon,
Doen op de aenrecht-banck, recht tusschen al de vaten,
100 Van silver en van goud' dees kleyne Goodjens saten,
Met toortsjes in haer hand, recht perspectijfsghewijs,
D' een hoogh en d' ander laegh; het scheen een Paradijs,
Vol Hemelsche gheneucht: men sagh de salen proncken
Vol cierelijcke glans en blakerende voncken.
105 Doen elck nu op sijn plaets sat naer sijn eygen wil,
Gaf Venus haer een winck, en al den hoop sweegh stil;
Daer op verhief sy strax haer stem vol Godlijckheden,
En sprack, met d' ouden Blocq, dees of ghelijcke reden:
„O Blocq! dat ick nu treed' tot uwen huyse in,
110 Is niet om daer te broèn de gaylheyd van de Min;
Ick heb mijn wulpsche zoon (dat siet ghy) t' huys ghelaten,
En kom u weder by met sulcke onderŝaten,
Als ick voor dertigh jaer, of meer, op uwe Feest,
Ben uyt een goede gonst, dien ick u draegh, gheweest,
115 Voorsegghende dat ghy, door seghen van den Heere,

r. 96 *om te malen*. Rond te zweven (eig *draayen;* vandaar *maal-stroom*).

r. 101 *perspectijfsghewijs*. Wij zouden thans *teeken-* of *schilderachtig* zeggen.

r. 113 *Als i k voor*. Bij dichterlijk vrije verkorting voor *als waarmeê ik*.

U treffelijck gheslacht so treflijck soudt vermeeren,
En sien u kinderen (o overgroote vreughd!)
Seer schoon door schoone leên, noch schoonder door de deughd;
En dat in sulck ghetal, dat niemand uws ghelijcken
120 Soud' zijn in dat gheluck, maer elck u moeten wijcken;
En dat is soo gheschied. Nu kom ick wederom
Op d' eerste gast-mael van u dochters Bruydegom,
Die uyt de lenden van de vroomste is ghesproten,
Die soo veel gaven van den Hemel heeft ghenoten,
125 Dat noyt het Fatum heeft, aen eenigh aerdsche beeld,
Soo veel ghelux en heyls ghenadigh uytghedeeld.
Hy munt in alles uyt, ick swijghe van sijn leden,
Die spreken voor sich selfs en roemen van zijn seden;
Wat wil ick daer oock veel van roemen? onse vriend
130 Is met loftuytery noch ydel eer ghediend.
Den ventelijcken wijn en is gheen krans van noden:
Maer dat hy is een vriend van d' Opperste der Goden,
Dat tuyght Apollo selfs, dien hy soo wel ghelijckt,
Dat hy hem nerghens in als in zijn Godheyd wijckt,
135 't Sy dat men van zijn jeughd of van zijn deftigheden,
Met yemand in 't ghespreck gheneghen is te treden,
Daer sal zijn ommegangh soo wel by hoogh als laegh,
Gewapend voor de Nijd, van tuyghen alle daegh.
Spreeckt ghy van goed verstand of hooghe weten-schappen,
140 Op 't nutlijckst aengheleyd, hy stijght op d' hooghste trappen;.

---

r. 123 *vroomste*: *kloekste*, *wakkerste.*

r. 125 *Fatum*: de Latijnsche naam voor *Noodlot.*

r. 131 *ventelijcken*: *koopbaren*, *waardig gekocht.*

En komt ghy tot de vreughd van 't sang'righ snaren-spel,
Sijn Clavel-cymbel klinckt: strax lijckt hy Phebus wel.
Dit heeft den wysen God beweeght, om af te senden
Sijn Susters dry-mael dry, sijn heughelijcke benden,
145 Sijn opperste vermaeck, de glory van sijn Son,
De beelden van zijn Geest, de vreughd van Helicon,
Om op zijn Bruylofts-feest te spelen op haer snaren;
't Welck niemand is gheschied in soo veel duysend jaren,
Ia, tzedert Cadmi tijd, dien Phebus had besind,
150 En staegh in waerden hiel gelijck sijn eyghen kind,
Alsoo hy in zijn tijd uytstack in alle konsten;
Dies sond Apollo, tot een teken van zijn gonste,
De Musen op sijn Feest, en dese selfde eer
Doet, om de selfde saeck, de selfd' Apollo weêr
155 Aen u kinds Bruydegom; hy vuld het huys met vreughden,
Sijn leven met gheluck, tot loon van syne deughden:
Waer van de hooghste proef en 't eêlste teecken is,
Het gheen hem nu gheschied door dees verbintenis,
Waer in hy sal met vreughd en met geluck versamen
160 Met haer, die een Goddin in alles soud' beschamen;
De glory van het land, de kroone vande jeughd,
De ware schildery van d' onbevleckte deughd:
Een Maeghd, die nimmermeer ghenoegh kan sijn ghe-
presen,
't Sy datmen van haer leên wil spreken of haer wesen;
165 De Gratiën alle drye bewonen haer ghemoed,
Die hebben haer gheleerd, ghekoesterd, opghevoed,

r. 144 *heughelijcke*: *voortreffelijke*.

r. 149 *Cadmi*. Van *Cadmus*, den bekenden held uit den Griekschen fabeltijd.

r. 159 *versamen*: *zich vereenigen*, *paren*.

Dies sijnse oock met mijn op dese Feest ghetreden,
Om noch eens haer vermaeck te scheppen uyt haer seden;
Op dat voor yeder een op dese Bruyloft blijckt,
170 Dat sy in schoonheyd, deugd, noch heuscheyd niemand
wijckt.
Wel, Iacob Blocq! met u verlof sal ick dan enden
Mijn redenen met u, en na de jeughd mijn wenden,
Dien ick voor alle dingh ben schuldig aen te biên,
't Gheluck aen u geschied, aen haer noch te gheschiên:

175 Wel, Bruydegom en Bruyd! van d' Heere so ghesegend,
Dat noyt soo veel ghelux een schepsel is bejeghend
Op 't rusteloose rond: ghesegend in u land,
Ghesegend in 't gheslacht, ghesegend in 't verstand,
Ghesegend in 't gheluck van wel-ghewonnen have,
180 Ghesegend inden Geest van treffelijcke gaven,
Ghesegend in de liefd', ghesegend in 't ghemoed,
Ghesegend inde stam, die u heeft opghevoed,
Ghesegend in de glans van welghemaeckte leden,
Ghesegend in 't cieraet van cierelijcke seden:
185 Ick wensch u veel ghelux, en alles wat een mensch
Soud konnen vanden Heer begeeren met een wensch;
Dat ghy gheluckiglijck moocht treden in de sporen,
Daer in u Vader heeft gheganghen u te voren;
Dat ghy in soete weeld u aenghename tijd
190 (Niet wetende van rouw noch teghenspoed) verslijt;
Dat ghy veel Kinderen mooght uyt u stam sien rijsen,
Die elck sal om haer deughd en om haer schoonheyd
prijsen,
Tot vrolijckheydt van u, tot nut en eer van haer; —

r. 188 *gheganghen*: thans *gegaan* (verg. echter ons *ging*).

Dit wensch ick; wenscht en tracht mijn wensch te komen naer.

195 Nu, Musen! treed doch voort, en wild een Liedtjen singen,
Dewijl ick mijn bemoey met lieffelycke dingen,
Dewijl ick, met mijn volck, op 't weeldighste bereyd
Het aengename Bed, een Hof vol soetigheyd,
Waer op dat soete Paer soo vrolyck sullen rusten,
200 En swemmen in een stroom van kittelende lusten.

Nu vaert dan voort, ick ga, en maeckt het Bed bequaem,
Volgt Bruydegom en Bruydt, en lacht in Venus naem.

Stemme. *Questa dolce Serena.*

O, uyr vol vrolyckheden!
O, uyr vol soetigheyd!
Die de vreughd, voor de ieughd
En haer leden,
5 Zoo aengenaem bereyd!
O uyr, waer in de mensche
De groote God Iupijn,
Voor de rust van zijn lust,
Niet soud' wenschen,
10 Noch garen willen zijn.

---

r. 194 *te komen naer*: *na te komen.*

r. 196 *Dewijl*; thans *terwijl*, sedert *dewijl* uitsluitend redegevend werd.

r. 3 *O, uyr—die*: *Uyr*, 't Latijnsche *hora*, werd vroeger, even als dit, uitsluitend vrouwelijk gebezigd, en eerst allengs onzijdig, door de uitspraak (*'t uur* voor *d'uur;* verg. boven, bladz. 75, r. 125 op *fenestra*).

O welkom moet ghy wesen,
Weest dubbeld wellekom,
Die de smart, in het hart,
    Sult ghenesen
15 Van onsen Bruydegom.
O uyr, die al zijn suchten,
Sijn droevigh ongheneughd
En elend, haestigh wend
    In ghenuchten,
20 En aenghename vreughd!

Wy sweeren u met glasen,
Ghevuld met Rinsche tijd,
Die wy graegh alle daegh
    Wtblasen,
25 Dat ghy ons welkom sijt;
Dies elck een aen zijn mond leyt,
En drinckt hem schoontjes uyt,
Op de rust, op de lust
    En ghesondtheyd
30 Van Bruydegom en Bruyd.

Die in een Zee vol lusjes
Gaen swemmen dese nacht,
Daer de min geestigh in,
    Met veel kusjes,
35 Elck troetelt dat hy lacht.

---

r. 22 *Rinsche tijd. Rijnsche wijn;* waarbij men 't minder gelukkig, om den rijm, gebezigde *tijd* voor herfst-tijd dient te nemen, en dit, bij dichterlijke overdracht, voor druif en wijn.

Siet, hoe de Bruyd'gom schatert
Van vreughd; siet, hoe sijn mond,
Door 't ghesicht van sijn licht,
Staet en watert;
40 Hoe snackt hy naer de stond!

Hoe wenscht hy naer de ganghen,
Die t'avond sijn te gaen!
Nu, wel aen! waerna staen
Wy soo langhe?
45 't Is tijd voor haer, te gaen
Na 't aenghename bedde,
Het Hof vol soete weeld',
Daermen streelt, daermen speelt
Inde wedde,
50 Tot men een Erfjen teelt.

r. 49 *wedde: wedstrijd.*

BRUILOFTS-LIEDEKENS.

I.

(*Courante Serbande.*)

Ghy, vrolijcke jongmans, en jufferkens bly van gheest!
Ick bid u, doch een weinich vrolyck weest;
Singt lietjens die cluchtich, die boertich, die aerdich zijn,
Die vreuchde verwecken en voeghen by de wijn.
5 Het is doch nu den blijdsten dach,
Die op de Werelt comen mach;
Dus singt en springt eens lustich om,
Ter eeren van de Bruydegom.

Ach! schoone Goddinnen, juffrouwen, die alle gheneucht
10 Weet voort te stellen, om de soete jeucht
Gantsch te vermaken, hoe sit ghy nu dus stil?
Toont u doch vrolijck om de Bruygoms wil,
En om sijn Bruydt vreucht aen te doen,
Die droevich is, naer u vermoên;
15 Sy sit nu wel te treuren, maer
Ach! ach! sy denckt het niet een haer!

Bruylofts-liedekens I en II: oorspronkelijk niet in den *Lusthof*, maar achter de afzonderlijke uitgaven van Brahe's *Troudicht* (zie boven, bladz. 17).

r. 3 *boerdich*: thans *boertig* (van 't oude *boerde*, *grap*).

r. 16 *denckt—haer*: *acht het geen zier.*

Aensiet haer ooghen, hoe lodderlijck dat sy staen!
Hoe vriendelijck siet sy den Bruygom aen!
Die haer gedachten kon weten, ick wed, hy sou
20 Wijs worden, dat sy wel van harten wou,
Dat sy met eer hier waer van daen;
Wel nu, vrou Bruydt! ghy sult strax gaen.
Comt, Jongmans! singt dit liedt eerst wt,
Ter eeren de Bruygom ende de Bruydt.

II.

Stemme: *Sy heeft een kin*, enz.

De duysternis des nachts
En heeft nu niet veel crachts,
Diana begint te vertrecken seer;
De roode dagheraet
5 Vast van haer bedd' opstaet,
En pooght de Son te wecken weêr;
Hymenaeus, die staet, dat ick 't sie,
Vast voor de deur te kijcken,
En hy bidt ootmoedigh, dat
10 D' edele Juffrouwen wat
Ghelieven van hier te wijcken.

---

r. 23, 24 *wt*, *Bruydt*: beiden natuurlijk met *uu* uit te spreken.

Stemme: Zie boven, bladz. 43, r. 25, v.

r. 3 *Diana*: voor 't *maanlicht*.

Nu, Jufferkens! welaen,
Laet doch de Bruyt eens gaen;
Wat wilt ghy se dus besluyten?
15 't Is bot teghen haer danck,
Dat men se holt so lanck,
Dat weet ick wel van buyten;
Hoe loddrich staet haer soet ghelaet!
Siet, hoe haer ooghjens drijven!
20 'k Wed, sy denckt in haer ghemoê:
Wel, hoe drommel! gaet dit toe?
Hoe lang sal ick hier blijven?

De wakkre Bruydegom,
Die siet vast windich om,
25 Wie haer ten dans sal leyden;
Nu, edele Jongmans!
Tsa, danst noch eens een dans,
En daermet willen wy scheiden.
Wel, Nimphen dan! hout wacker an!
30 Vrou Bruyt! waer 't u believen,
Dat ghy uwen Bruydegom,
En 't gheselschap hier rond om,
Woudt met een dans gherieven.

Ey! toont u wat verheught,
35 Doet, wat ghy vreesen meught,
De saeck sal wel te doen staen;
Wech, wech, met dat ghetreur!

---

r. 15 *bot: rechtstreeks;* verg. nog ons: *bot in den wind.*
r. 16 *holt:* voor *houdt.* r. 20 *ghemoê: gemoed, hart.*
r. 24 *windich: onrustig, schichtig;* Eng. *windy.*

Tsa dan, dat gelt u veur,
Hebt hier gheen quaet vermoên aen!

(*Bruyt.*)

40 Ai my, ai mijn!

(*Jonghman.*)

Nu 't sal wel zijn,
U droefheyt is te stelpen;
Valt het u te swaer, vrou Bruyt!
Roept om hulp dan overluydt,
En ick sweer 't, wy sullen u helpen.

45 Nu, Bruydegom! welaen,
Dat vechten is gedaen,
Nu meught ghy u vermaken;
Wy sullen nu met list,
Daer niemant op en gist,
50 De deuren op doen raken.
't Is al geschiet; wel, Bruygom! siet,
Nu meught ghy u bereyden
Tot het aengenaem ghevecht,
Daer u niemant (so men seght)
55 Behoeven sal te scheyden.

---

r. 50 *op* : *open.*

GESANGH.

Op de wyse: *Ghy die my met u braef gelaet*, enz.

Princesse, die mijn siel gebiedt,
O, Vrou van mijn hart!
Merckt op 't onlydelijck verdriet,
En d' hevige smart,
5 Die ick om dy
Gestadigh ly,
Erbarmt u doch eens over my!
Met suchten en klagen
Verslijt ick mijn dagen,
10 't Is swaer te verdragen,
Gelooft het vry.

't Sy wat ick doe, ick drinck, ick eet,
Ick slaep of ick waeck,
Ick denck niet anders, als met leet,
15 Op u, o mijn vermaeck!
U frissche ieughd
U wyse deughd,

---

r. 2 *Vrou*: in zijn oorspronkelijke beteekenis van *meesteres*.

r. 5—7 *om dy — erbarmd u*: Verwarring van 't enkel- en meervoudig pers. voornaamw., in een tijd, toen 't laatste nog niet, gelijk thans, gansch en al door 't eerste verdrongen was.

U omme-gang vol van geneughd,
U treftighe zeden,
20 U vloeyende reden,
U aerdigheden
En soete vreughd.

By dese gaven sijt ghy noch
Heel braef gemanierd,
25 Maer ach! u wreede strafheyd doch
Dit al weêr ontcierd!
Ach, lief! beraedt
U metter daedt,
Of seght my selfs wat my misstaet;
30 Waerom, o Goddinne!
Vooghdes van mijn sinnen!
Ghy dus mijn minne
Geheel versmaedt?

Seght, ben ick kreupel? ben ick lam?
35 Of ben ick mismaeckt?
Ben ick te nederigh van stam?
Of qualick bespraeckt?
Of sijt ghy soet
Op geld en goedt?
40 Al heb ick des geen overvloedt,
Dat kan ick wel winnen;
Lief! laet ons beginnen
Maer trou van binnen,
In ons gemoedt.

---

r. 19 *treftighe.* Verg. boven bl. 2, op reg. 11.
r. 38 *soet: verlekkerd.* r. 40 *des: daarvan.*

45 Seer haest vergaet des Werelds schat,
Door krijgh of door brand,
Maer 't aldergrootste Rijckdom, dat
Leyt in het verstand;
De deughd, die kan
50 Licht maken van
Een arm gesel een schat-rijck man;
Iae, in korte iaren
Veel goeds doen vergaren;
Dus laet dat varen,
55 En neemt my an!

Ick sal u dienen soo getrouw
(Of 't sal my zijn leed),
Als d' alderbraefste Man sijn Vrouw
Op aerden oyt deed;
60 Soo u yet lust,
Ick sal geen rust
Oyt hebben, eer die sy gheblust;
En wat ghy wild haten,
Dat sal ick oock laten;
65 Daer op, in 't praten,
Wordt ghy gekust.

BRUYDT-LOFS-GEDICHT,

TER EEREN

HANS ABBAS,

ENDE

TIEDTJE RHALA.

Also de groote glans van Phoebi gulde stralen
Verswackende verdween, ja, gantsch begon te dalen,
En in haer broeders plaets de liefdeloose Maen,
Met haer gestarden sleep, quam aenden Hemel staen,
5 Heeft oock de sachte slaep mijn sluymerige oogen,
Met haeren leem bekliemd, beneveld en betogen.
Ick lagh vast op mijn bed, mijn leden waren moê,
Mijn sinnen waren dood, mijn oogen waren toe;
En (ist niet vreemd?) noch sagh ick langs mijn kamer treden

Opschrift. *Bruydtlofs* : Klankspeling, maar van geheel averechtsche woordafleiding; de juiste is van oud-Duitsche *Brutlouft* (bruid-loop); verg. TE WINKEL in 't *Taalmagazijn*, III. bladz. 207.

r. 1 *gulde*: verkeerdelijk voor *gulden*.

r. 3 *liefdeloose Maen*. In tegenoverstelling der verhittende zonnewarmte. STARTER wordt daardoor echter der gewone Godenleer schijnbaar ontrouw, door POOT in zijn „De zuster van de zon Liet op Endymion Haar minnende oogen dalen", gevolgd.

r. 6 *bekliemd*: *doen klemmen*.

r. 7 *vast*: *reeds*.

r. 9 *noch*: *nochtans*, *desniettemin*.

10 Een blinckende Iuffrouw, vol Goddelycke zeden,
Heusch, minlyck van gelaet, van wesen soet en bly,
Van oogen deftigh, maer seer lieflyck weer daer by,
Geheel in 't wit gekleed. Sy hiel in haere handen
Een suyver blinckend hart, dat staegh inwendigh branden,
15 En op haer boesem stond een rol, waer uyt ick las,
Dat sy des Werelds vreughd, d' oprechte Liefde was.
Dees Goddelycke Nimph begost op 't laest te spelen,
En, met haer lieve tong, soo çierelyck te quelen
Dit na-beschreven Liedt, dat mijn verbaesde ziel
20 Sich selven tenemael voor opgetogen hiel:

Stemme: *Suyvere, schoone, vermaecklycke Maeghd.*

Aeole! houd doch u winden in toom,
Laetse voorsichtighjes uyt haer holen varen,
Blauwe Neptune! beslecht uwe stroom,
Effent de golven van u verwoede baren,
25 Op dat met geluck en vreughd,
Sonder tegenspoeden,
By zijn opperste geneughd,
Dwars door uwe vloeden,
De Bruygom veyligh kom
30 Van d' Hollandsche palen,
By de rust van zijn lust,
In de Friesche salen.

r. 10 *Iuffrouw*: *maagd* ('t Duitsche *Jungfrau*). — *Zeden*: *manieren*, *trant*. r. 14 *branden*: voor *brandde*.

r. 13 *hiel*: naar de volksspraak voor *hield*.

r. 15 *stond*: het woord is minder gelukkig gekozen; gelijk ook de *rol* wel *ontrold* zal geweest zijn.

r. 20 *tenemael*: *t' eenen male*. r. 23 *beslecht*: *legt vlak*, *effent*.

D' eerbare, kuysche, deugdsame Iong-Vrou,
Diemen de spiegel des ieughds met recht mach noemen:
35 Die, door haer seldsame schoonheden, sou
Parssen een yeder, om van haer lof te roemen;
Die in 't bloeyen van haer jeughd
Blinckt in brave zeden,
Wijsheyd, heuschheyd, schoonheyd, deughd,
40 En sin-rijcke reden,
Hoopt en wacht dagh en nacht
Naer hem (haer beminde),
Die haer siel soo beviel,
Dat s' hem best besinde.

45 Hierom, o Heer! die het alles beheert,
Gunt, dat sy eerst met gheluck te saem vergaren;
Gheeft dan daerna dat haer voorspoed vermeert,
En dat s' in vreughden verslijten haer jaren;
Dat sy van gheen ongheluck,
50 Onheyls slincksche streken,
Schaden, twisten, droeve druck,
Weten oyt te spreken;
Maer dat sy altijd bly
En gherust'lijck leven,
55 Op dat, Heer! sy u d' eer,
Voor u gonste, gheven!

Soo sy dit had vol-end, is sy by my gheseten,
En ick, nieus-gierigh, en begeerigh om te weten,

r. 36 *Parssen: dringen, noopen.*

Wat datter wederom voor nieus op handen waer,
60 Ben dus in het ghespreck ghetreden voort met haer:

„O, Goddelijcke maeghd! uit wiens beleefde wesen
De alderplompste mensch sou alle deughden lesen,
In wien de liefde blinckt, in wien de heuschheyd blaeckt,
Ey, seght my wie ghy sijt, en wat ghy by mijn maeckt."
65 „Dewijl ghy 't my afvraeght (antwoorde de Goddinne)
Ick ben d' Oprechte Liefd, des gaylheyds vyandinne,
Die d' herten t' samen hecht van Bruyd en Bruydegom,
Met sulcken vasten knoop, dat niemand die weêrom,
Door list, door twist, door haet, door nijd, door klapperyen,
70 Vermagh t' ontbinden of aen stucken oyt te snyen.
Al wat de gayle min door wellust-vuyr aenhitst,
Scheydt in 't ghemeen daer na de tweedracht ende twist;
Maer daer de ware Liefd, daer ick mijn zaet laet dalen,
Vermagh gheen nijd, door tijd, my weêr te rug te halen;
75 Ick blijf haer stadigh by, tot dat de swarte dood
Den een van d' ander scheyd, en brenghtse in sijn schoot.
En wijl ick door de wil, van die mijn heeft ghesonden
En daeglijx noch bestiert, twee liefkens heb gebonden,
Twee zielen heb vereend, met desen soeten band,
80 Waer door de ware liefd' in beyd haer herten brand
En eeuwigh branden sal, tot dat het lieve leven
Een van hun beyden komt ten laetsten te begeven; —
Begeer ick vriendelijck, dat ghy, tot haren lof,
Een Bruydlofts-liedjen maeckt; 't ontbreeckt u aen geen stof:
85 Veel Ionghmans, of sy schoon zijn treffelijck van goede,
Sijn niet te min seer arm en kleyntjes van ghemoede,
Sy blyven altijd t'huys te heng'len by den haerd;

---

v. 66 *des gaylheyds*: thans beter *der geilheid.*

En weten niet wat nut sich elders openbaert;
Maer dese Bruydegom, heeft in zijn teêre jaren,
90 Tot sijn geluck en eer, dat treffelijck ervaren,
Die kruyssende de zee, dat grondeloose vocht,
Veel Coninckrijcken en veel landen heeft besocht;
Die Spagniën vijf jaer bereysd heeft en door-wandeld,
En daer seer treffelijck van wijd en sijd ghehandeld;
95 Italiën doorsien, en den Venetiaen
Met al sijn deftigheyd in syne steden staen;
Castilyen beoogt, Siciliën deur-tooghen,
Tot scherpingh sijns vernufts, tot wellust sijnder ooghen;
En and're landen meer. Soo wie sijn stam bevraeght,
100 't Sijn sy daer Amsterdam haer hooghste roem op draeght:
Sijn Vader oud en grijs, bekroond met eer en schatten,
Daer op de magre Nijd noyt met haer gift kon vatten,
Is teghenwoordigh noch de Mede-Generael
Commys en Heerscher der Convoyen altemael;
105 Dat treffelijcke ampt, daer d' hooge soo na wenschen,
Bedient hy loffelijck met gonst van alle menschen,
Verwervende daer door schat en een groote naem;
En voor de reste, zijn sijn vrienden altesaem
Met ampten hoogh en waerd tot op den dagh van heden
110 Voorsien, die sy met gonst op 't loffelijckst bekleeden.
Soo ghy sijn jonge jeughd, het bloeyen van sijn tijd,
Eens rypelijck aensiet, en hoe hy die verslijt,
Met welck een nuttigheyd en brave oeffeninghen,
Hy al sijn daghen weet met voordeel door te bringhen,
115 Tot lof van hem en sijns; — ick wed ghy segghen soud:

---

r. 115 *sijns:* 't geen hem aangaat. Eigenlijk even overtollig na 't voorafgaande *van hem*, als vervolgens (reg. 136) *aan welken man* na *aan wien.*

Is hy van Jaren jongh, in wijsheyd is hy oud.
MARCUS AURELIUS, de wijste Keyser van
't Beroemde Roomsche rijck, hiel meer van soo een man,
Die braef van zeden was, ervaren, rijck van sinnen,
120 Die selver was bequaem om goed en eer te winnen,
Als van een, die op sijn voor-ouders eer en goed
Droegh sijn voorneemste pracht en al sijn hooge moed,
En selfs 't gewonnen goed en d' eer nau kon bewaren,
Ick laet dan staen veel goed en eer daer by vergaren;
125 Maer die veel goed en eer van sijn voor-ouders erft,
En daer noch meerder goed en eere by verwerft,
Door eygen lust tot deughd, door eygen naerstigheden,
Door eygen scherp vernuft, door eygen goede zeden,
Ghelijck den Bruydegom veel jaren heeft ghedaen,
130 Daer hem de jonge jeughd met recht mach spieg'len aen;—
Ick woud' wel dat my eens de nyders seggen wouden,
Watmen van sulcken man behoorlijck hoort te houden!
Dit wist de wyse Maeghd, dit wist haer wyse Vaêr,
Die al de vreughde vond sijns ouderdoms in haer;
135 Waerom hy sorge droegh, en dat met goede reden,
Aen wien en welcken man hy wou sijn kind besteden;
Want soo de Philosooph, de wyse Heyden, sprack:
't Scheelt, of den man het goed, of 't goed de man ontbrack;
Maer daer het goed is, en een man die 't kan vermeeren,
140 G'lijck ABBAS heeft betoond, kan 't qualyck slim verkeeren."

„Nu wat de lieve Bruyd, de spiegel vande jeughd,
Het Hof van goede zeèn, de woon-plaets vande deughd,
Belanght, dat ick haer lof volkomen sou beschryven,
Ick sou de gantsche nacht daer mede besich blyven,

r. 123 *selfs:* thans *zelf.* r. 140 *slim*: *slecht.*

145 En rechten noch niet uyt. De Vaêr van dese maeghd,
Met eer' en groote roem sijn gryse hayren draeghd;
't Welck 't vrye Friesland wel heeft tot haer nut ervaren,
Alwaer hy, in 't begin van syne jonghe jaren,
Verscheyden ampten heeft bediend, en naerderhand,
150 Door zijn getrouheyd, deughd, vlijt, heuscheyd, goed verstand,
Ontfanger is erweeld van al de Clooster-goeden,
Die Friesland nu besit en eertijds plach te voeden.
Het welck hy trouwelijck ruym dry en dertich jaer
Bediend heeft, soo in vreed' als 't oorloghs groot ghevaer,
155 En heden noch bedient, ja soo dient na behooren,
Dat hy ten acht'ren noyt, maer altijd is te voren
In 's rekeninghsbesluyt; o, lof van grooter waerd!
Hoe weynigh vindmen nu die trouheyd op der aerd!
En, is het niet wel vreemd? noch vindmen sulcke menschen
160 Die naer den ondergangh van desen vrome wenschen,
En trachten hem door Nijd zijn eer te scheuren af,
Wiens lof de schande noyt een eenigh vleckjen gaf,
Van zijn kinds-beenen af tot op den dagh van heden,
Die niemand ergernis gaf immer aen zijn zeden;
165 Dan doch, als men 't bedenckt, 't is hedens-daeghs de tijd,
Dat vrome worden van d' onvrome luy benijd;
Maer die den Heer betrout, kan gansch geen laster deeren,
Want op den last'raer selfs sal staegh de schande keeren.
Van dese vrome stam is dese schoone spruyt
170 Ghesproten, die nu met HANS ABBAS is de Bruydt;

---

r. 149 *naer der hand:* thans *na der hand;* verg. boven bladz. 20, op r. 65, en beneden r. 160.

r. 151 *erweeld:* Germanisme voor *gekozen* (verg. 't Hoogd. *erwählt.*)

r. 166 *vrome—onvrome:* *brave—slechte.*

Die, door d' aentreklijckheyd van haer volmaeckte leden,
Soo çierelijck besneên van boven tot beneden,
Haer heuschen ommegangh, haer deftighe ghelaet,
Haer goedertieren aerd, haer redens schoon çieraet,
175 Haer kuysche eerbaerheyd, haer aengeboren deughden,
Haer soete nedrigheyd, haer pryselijcke vreughden,
Haer treffelijck verstand, haer lieffelijck ghesicht,
Haer brave seden, daer sy yeder een met sticht,
Haer yver voor Gods woordt, haer vroom en oprecht leven,
180 De wijsheyd, die sy in haer jeughd soo had verheven,
In menig braef Jongman heeft liefd tot haer gebaerd,
Dan d' Heer heeft (soo het schijnt) voor Abbas haer bewaerd.
Wel, d' Hemel wil haer so veel vreugd te saem beraden,
Als 't Haeghsche bos is in de Lent beknopt met bladen;
185 En ghy, voldoet mijn eys! — ick laet u nu alleen."
Dit had sy nau gheseyd of d' eed'le Nymph verdween;
'k Ontwaeckten uyt mijn slaep en sagh, dat door mijn glasen
De heughelijcke Son sijn glans begon te blasen:
Dies stond ick yligh op, en gaf my op de straet,
190 Dicht by de Waegh, daer sich de klap-school vinden laet;
Daer heb ick datelijck de tydinghe ontfanghen,
Dat Tiedtje Rhala had haer lieve Echt beganghen;
Ick vraeghde strax, met wie? men seyde, dat het was

---

r. 180 *die sy—soo had verheven: waarmede zij ophad, die zij zoo hoog stelde.*

r. 189 *yligh.* Anders *ylings, spoedig, in der ijl.*

r. 190 *klap-school.* Anders de *praatbeurs*, waar de stadsnieuwtjens verhandeld worden.

r. 192 *beganghen: begaan*', (verg *ging*), evenzoo r. 159 *vergangen*, in Overijsel nog steeds in de volksspraak gebezigd.

Een Hollander; ick docht: dit 's juyst die HANS ABBAS,
195 Daer my de liefde deed verganghen nacht van dromen:
Dies heb ick datelijck mijn gangh naer huys ghenomen,
Om (volgens Liefds bevel) een vrolijck Bruylofs-dicht,
Tot lof van 't lieve paer, te gheven in het licht:
Wel dan, gewenste twee, dien God heeft willen voeghen,
200 Ick wensch u beyden toe het opperste ghenoegen,
Dat Hymenaeus met de lieve Grieksche Maeghd,
Daer noch op dese dagh de gantsche Wer'ld van waeghd,
Noch oock Thalassus, de Romeyn, met sijn Sabyne,
Hetwelck een lof gebaerd heeft hem en al de syne,
205 So vredigh, heusch, beleefd, voor-spoedigh, aenghenaem,
Eendrachtigh, lieflijck, soet, gheluckigh en bequaem,
Geleefd heeft, als ghy beyd te samen staegh sult leven:
Dit wil de goede God u uyt ghenade gheven!
Wel dan, o Bruydegom! op dat ick u niet hou
210 Te langh, met mijn ghedicht, van u wel lieve vrou,
En haer van al haer lust (schoon sy, na de manieren
Van de geveynsde Bruyds, haer droevigh schijnt te tieren),
Wensch ick u veel gelux en al des Werelds lust;
Hier op malcander eens uyt goeder herten kust!
215 De reste wijst sich selfs, daer moetmen niet van spreken,
Dies sluyt ick mijn ghedicht, en laet het daer by steken.

---

r. 201 *Hymenaeus.* De Grieksche maagdenredder en Huwelijksgod.

r. 203 *Thalassus.* Eigenlijk Thalassius, volgens de overlevering, een Romein, wien bij de Sabijnsche maagdenroof een van deze ongerept ten deel viel.

r. 212 *tieren*: *gedragen*, *houden*.

r. 214 *uyt goeder herten*: anders *van goeder harten*, met nog steeds vollen verbuigingsvorm.

BRUYDT-LOFS-GESANGH.

Stemme: *Galjarde Anglois.* — Ofte: *Trouw min ick draegh*, enz.

Ghy vrienden van dit paer, soo wel vernoeghd,
Dit paer, dat van den Hemel schijnt ghevoeghd,
Dit paer, dat d' Opper-Heer te saem heeft willen leyden,
En niemand, als alleen de dood, vermagh te scheyden; —
5 Bereyd u al te samen, om
Den Bruydt met haren Bruydegom,
Gheluck, voorspoed, vermaeck en vreughd,
Te wenschen met gheneughd.

Wenscht, dat de liefd, die 't huwelijck begint,
10 Duer tot de dood haers levens knoop ontbind,
Dat Hemel, Aerd, en Hel eer menghel door malkander,
Als dat haer liefd' in haet, haer vreughd in rou verander;
Dat sonder teghenspoed of druck,
Onheylen, twist en ongheluck,
15 Sy moghen slyten haeren tijd,
Van alle ramp bevrijd.

En, gasten! weest van goeder herten bly,
Elck brengh hier voor sijn soete boertery,
Waer toe is 't veynsen nut? wilt gheestigh onder 't spelen,
20 Een vrolijck liedtje met u lieve keeltjes quelen.

---

r. 2 *ghevoeghd: bij elkaâr gebracht, saamgevoegd.*

Nu dan, ghy Amsterdamsche jeughd!
't Geselschap met u vreughd verheughd,
En, Friesen! toont door blijdschaps schijn,
Dat hier oock Geesten zijn.

25 De Bruydegom en Bruyd begeeren beyd,
Dat ghy haer vreughd door uwe vrolijckheyd
Vermeert, vereert, vergroot, en alle onghenuchten
Verwerpt, veracht, verkeert in lodderlijcke kluchten.
Tsa, drinckt die Roemer rondom uyt,
30 Op d' heyl van Bruydegom en Bruydt,
Wenscht, dat magh worden, binnen 't jaer,
Sy Moeder en hy Vaer.

Nu, maeghden! doch de Bruydt soo niet beset,
Al schijnt sy schuw, daer op voor al niet let.
35 Men weet wel dat haer hert ontfonckt met liefdens vyer is,
Al veynst sy haer quansuys om dat het de manier is.
Dus, Jongmans! vaert daer vry met voort,
En brenght de Bruyd doch daer sy hoort,
Op dat de Bruydegom gheniet
40 Het loon van sijn verdriet.

r. 28 *lodderlijcke: weelderig, verliefd.*

CLAEGH-LIEDT,

OVER

d' onthoofdinge van ARTHUR, Prinçe van Nortfolck.

Stemme: *Com Sheapherdes deck your heds.*

Lieflocksters van de min,
Die, voor sijn soete krachten,
Bereydt huysvesting in
Het pit van u ghedachten,
5 Ach! treurt, klaeght, weent, ick sie
Elendigh hier verslagen,
De trouste Minnaer, die
d' Aerdbodem heeft gedragen.

Een Dienaer van sijn Vrou,
10 Van buyten en van binnen:
Standvastigh in sijn trou,
En eerbaer in het minnen,
Soet-aerdigh, braef van geest,
Wtmuntend' schoon van leden,
15 Is dese Vorst geweest,
Vol Konincklycke zeden.

Opschrift: *Arthur van Nortfolck.* Waarschijnlijk de ter liefde van MARIA STUART, met den Paus en Spanje, tegen koningin ELISABETH saamgezworen Hertog THOMAS VAN NORFOLK, die 2 Juny 1572 op Towerhill onthoofd werd.

Dees' ongemeene man,
Dit Beeld vol alle deughden,
De ware spiegel van
20 De minnelijcke vreughden,
Die Venus tot een proef
Had van haer konst gekoren,
Die heeft (ach, 't is te droef!)
Sijn leven hier verloren;

25 Alleenigh, om dat hy
Geweest is wat te voorlick
In sijne minnery,
Meer als hem was behoorlick;
Doch 't ging in deughd en trou,
30 Maer sonder raed van Vrienden;
Dies hem den Hemel rou
In plaets van vreughd verlienden.

O, spiegelt u aen 't leedt,
Ghy, jonge jeughd! van desen:
35 In 't minnen niet te heet,
Maer wel bedacht wilt wesen!
Volght doch u vrienden raedt,
En wilt de gaylheyd myden,
Soo hebt ghy (hoe 't bestaet)
40 Een toevlucht in u lyden.

---

r. 26 *voorlick*: *heftig*, *roekeloos*.
r. 32 *verlienden*: voor *verleenden*.



In 't huwen kan men 't niet wel elck te passe maecken,
Dan sal den eenen dit, dan dat den ander laecken:

Want g'lijck die aen de wegh yet bout veel aenstoots lijd,
Soo lijd hy in 't gemeen veel opspraecks, die veel vrijd.

MINNE-KLACHTEN.

I.

's Nachts, doen een blauw gestarde kleed
  Bedeckten 't blauw Gewelf,
Docht my, ick sagh een kind dat kreet,
  En 't was Cupido self:
5 Die sloegh vast sijn ghesicht om hoogh,
  En klapten in sijn handen:
„Ach! (seyd' hy) ick wil mijn pylen en mijn boogh
  Van stonden aen verbranden."

't Wicht klaegden noch hoe langs hoe meer,
10 De tranen borsten uyt,
En rolden by zijn wangen neêr;
  Het maeckten een geluydt,
Dat het alder-hardste hart van steen
  Sou tranen moeten braken:
15 „Ach! (seyd hy) wanneer sal ick het yeder een
  Te passe konnen maken?"

„Sien ick eens Harders armoed aen,
  En dwing eens Konings kind,
Dat hy, door liefd', nae haer te gaen
20 Met al sijn schat begint,

So houd' ick regel, maet noch reèn,
  Ick kan geen g'lijcke raken:
Maer hoe soud' ick doch het konnen yeder een
  So nau te passe maken?"

25 „Soo ick dan twee gelijcke voegh
  In Rijckdom by malkaêr,
Soo ist: was hy niet rijck genoegh,
  Al vryden hy een aer?
Een schoon', hoewel van midd'len kleen?
30 Soo mocht haer armoed staken:
Maer hoe soud' ick doch het konnen yeder een
  Soo nau te passe maken?"

„Voegh ick dan t' saem twee ongeleerd,
  Om 't smalen eens t' ontgaen,
35 Soo ist: ey siet, dit 's recht verkeerd,
  Dees heeft hy niet gedaen;
Was nu noch een wijs van hun tween,
  Die mocht voor d'ander waken:
Maer hoe soud' ick doch het konnen yeder een
40 Soo nau te passe maken?"

„Soo ick dan, dien ick 't wijste ken,
  Voegh by een slechte Meyd,
Ist voort: nu heeft een wyse Hen
  Een ey in 't Riedt geleyd;

---

r. 22 *geen g'lijcke raken.* Geen twee van gelijken rang en rijkdom voor elkaâr doen blaken. r. 24 *nau te passe*: *juist van pas.*

r. 36 *niet*: thans *niets;* versta *niets goeds.*

r. 42 *slechte*: hier in zijn reeds verouderden zin van *eenvoudig*, *onnoozel.*

45 Het geen hy prijst, sal (soo ick meen)
Sijn Wijf wel dapper laken:
Maer hoe soud' ick doch het konnen yeder een
Soo nau te passe maken?"

„Soo ick dan twee geleerde pijn
50 Te voegen, om een prijs,
Soo ist: dees twee, die sullen sijn
Een yder een te wijs;
D' een geeft hy 't al, en d' ander geen
Geluck in syne saken:
55 Maer hoe soud' ick doch het konnen yeder een
Soo nau te passe maken?"

„Want, g'lijck die aen den wegh yet boud,
Veel aenstoots leyden moet,
Soo oock den selfden regel houd
60 't Geen men in 't vrijen doet:
Als d' een seyt jae, seydt d' ander neen,
Elck pooght mijn lof t' ontschaken;
Maer ick denck: hoe soud' ick het een yeder een
Te passe konnen maken?"

65 Wt was 't; midts schoot hy my een pijl,
En hy teegh voort op reys,
Hy lachten, dies ick inder ijl
Hem peurden naer sijn vleys,

---

r. 49 *pijn: bedenk, mij moeite geef.*
r. 57 *boud*: voor *bouwt.*
r. 68 *peurden:* anders *loerde*, *stak.*

Maer hy vloogh voor Sint Felten heen,
70 En liet mijn hart staen blaken. —
„Komt het dus (docht ick), dat ghy het yeder een
Niet kont te passe maken?"

II.

Stemme: *What if a Daye, or a moneth, or a year.*

Suyvere, schoone, vermaecklijcke Maeghd,
Van de Natura begaefd met hooge gaven,
Seght doch waerom mijn elend' u behaeghd?
En dat ghy my dus alleenigh hier doet draven?
5 Sult ghy u niet mijen van
U dienaer te plagen,
Die niet langer lijen kan,
Noch in 't harte verdragen,
't Wreed gelaet, dat ghy slaet
10 Op hem t' allen tyden; —
Sal de dood uyt sijn nood
End'lick hem bevryden.

Al wat in 't dal vanden bal hier in 't rond
Leeft, ofte sweeft, dat begeeft sich tot de ruste,
15 Maer ick moet, swaerlyck, gevaerlyck gewond,
Treèn, vol geween, hier alleenigh in onruste:

---

r 69 *Sint Felten:* eigenlijk *Sint Valentijn*, die allengs, door klankspeling met het vallende euvel, tot een verwenschingsheilige werd; verg. het bekende vertoog van **Bilderdijk**, in zijn Nieuwe *Taal- en dichtk. Verscheidenheden*, IV, bladz. 205.

r. 13 *'t dal—rond:* anders *'t aardsche dal.*

Schoone Son, mijn troost, mijn hart!
Al laet ghy my klaghen,
'k Hoop niet dat ghy in mijn smart
20 Hebt nochtans behagen;
Lieve vreughd van mijn jeughd!
Dus kan ick niet leven;
Wilt my noch, bidd' ick, doch
Eens genade geven!

25 Merckt, o Jongfrou! op de trou van mijn min,
En het gewichte van mijn standvastigheden,
Heb ick niet stadigh gevierd, als Goddin,
U (mijn vermaeck), en u gonsten aengebeden?
Sult ghy dan mijn trouwigheyd,
30 O mijn overschoone!
Met soo wreed' en straf beleyd
Wederom beloonen,
Tegens reên? Ick hoop neen,
Of ick jae moet vreesen;
35 Want ick weet, schoon en wreed
Kan by een niet wesen.

---

r. 31 *straf beleyd*: *stuursche handelwijs.*

r. 33 *Tegens*: thans *tegen*, dat eigenlijk voor *te-jegen*, *tjegen* staat, en daarbij dan (even als nog *trouwens*, *doorgaan(d)s*, *wegens*, enz.) een *s* had aangenomen.

r. 34 *Of ick moet*: *al moet ik.*

EER-GAEF,

OP DE BRUYDLOFTS-FEEST VAN JONCKER

FREDERICK VAN INTHIEMA,

EN JUFFROUW

HELENA HUSEMANS.

Onlanx gheleden, doen ick 's Hemels blaeuwe boghen
Sagh cierlijck over al bepronckt met gulden ooghen,
En dat de silv're Maen, de suster vande Son
Haer dagh-gelijcke glans te geven eerst begon,
5 Heeft my het lieflijck weêr al lockende ghebeden,
Om lanx de straten mijn een weynigh te vertreden.
Ick had niet langh ghegaan, of ick was metter haest
Omcingeld van een Wolck, verwonderd en verbaesd;
Den Hemel vol ghesternt, vol heldere cieraden,
10 Verwisselden sijn glans in duystere ghewaden.
Ick sagh vast om end' om, ick dacht: wat droes! is dit?
Ben ick in Plutoos hol? 't is swarter hier als git.
Dit 's wis een tovery, waer in een groot ghevaer leyd!
Het woord was nau gheseyd, of ick sagh weêr een klaerheyd
15 Recht midden inde Wolck, waer in Cupido stond,
En lachten in sijn vuyst met opghespalckten mond,
En riep: „staet, Starter! staet, ghy sult hier een ghesichte
Sien, daer ghy stof genoegh sult hebben van te dichten."
Voort docht my, dat ick sagh een treffelijck ghebou,

---

v. 11 *vast om end' om: terstond rondom.*

20 Waer voor een Jonghman, gantsch bedoven in de rou,
Gingh wandelen, dien ick vast dees ghelijcke woorden,
Met een benaude stem, vol suchten, spreken hoorden:
„Ach! (seyd hy) lieve vrou, ghy pijn-banck van mijn hart!
Hoe langhe sal ick noch volherden inde smart?
25 Hoe kont ghy, o Goddin! dit vraegh ick, langher lyden,
Dat ick dus troosteloos verslijt mijn jonghe tyden?
Terwijl al watter is, ja, al wat adem heeft,
Sich tot de stille rust en tot de slaep begeeft;
Terwijl het schubbigh Vee, de Visschen in de stroomen,
30 De Dieren op het veld, de Vogels inde boomen,
De Byen in hun korf, de Mieren, ja, al 't gheen,
Dat vanden Hemel oyt de gulde Son bescheen,
Neemt in de soete slaep sijn opperste behaghen,
Soo leyt u dienaer voor u dove deur te klaghen!
35 Hier leyt hy uitghestreckt, hier leyt hy, en beschreyd
Sijn onbeloonde min, en u hertneckigheyd;
Hoe kan een sachte vrou soo groote wreedheyd toonen,
Of in soo schoonen borst soo wreeden herte wonen?
Hoe sijt ghy teghens mijn, Goddinne! doch dus straf,
40 Die u mijn leven langh daer toe gheen oorsaeck gaf?
Ick heb u noyt misdaen, of ghy soud moeten mienen,
Dat dat sou sijn gheschied door trouwelijck te dienen
U, dien ick voor mijn heyl en mijn welvaren hoû,
En sonder wien ick niet een uyre leven sou;
45 Verhoort mijn doch in 't end, o voedsel van mijn leven!
Die my het selfde weêr kont nemen ofte gheven.
Och! of ghy, door een spleet of door een venster, saeght

---

r. 26 *tyden:* min gelukkig door rijm en maatslag geboden meervoud voor 't enkelv. *tijd.*

r. 46 *het selfde*: namelijk *het leven.*

Het lijen van u vriend, en hoorden hoe hy klaeght,
Misschien of u, Goddin! mijn overdroeve woorden,
50 Noch endelijcken tot barmhertigheyd bekoorden.
Helena, lieve lief! 't is nu in 't derde Jaer
Dat ick u heb ghediend, ach! 't lyen is te swaer;
Soo veer daer nu een boogh, een proef-stuck vande trouwe
En de stantvastigheyd der minnaers tot hun vrouwen
55 Was, g'lijck als in den tijd van Amadijs, den Held,
Ick sou op 't hooghst daer als verwinner sijn ghesteld;
Ick min, ick min, ick min, en dat sonder ghenieten,
Ach, lieffelijcke lief! wien sou dat niet verdrieten?
Ghy sijt de Ster en 't wit, daer mijn gheneghentheyd
60 Sijn uyterst ooghen-merck alleen heeft op gheleyd.
U liefde, lieve lief! door-dringht al mijn ghedachten,
En teelt in mijn ghemoed een drangh van bitt're klachten,
Soo dat ick sorgh helaes! dat d' ende van mijn pijn
Niet dan de bitt're dood sal noch ten laetsten zijn.
65 Verdien ick 't sterven dan om dat ick u, Goddinne!
Meer als mijn eyghen lijf en al de Wer'ld beminne?
Mijn lijden, bitt're pijn, mijn druck is dat u vreughd?
Ach! 'k hoop niet dat ghy u in mijn verdriet verheughd!
Kon ick u 't binnenste van mijn ghedachten toonen,
70 Daer soud ghy u, o lief! na 't leven in sien woonen,
Daer soud ghy u dan sien; ick sweer u, dat ghewis
U liefde in mijn hert soo diep gheworteld is,
Datmen het selfde eer aen stucken van malcand'ren
Sou scheuren, als u min daer uyt te doen verand'ren".

75 Waer op Cupido: „vriend! hoe klaeght ghy doch soo seer?
Wil u u liefste niet, wat 's dat? men vinter meer,

---

v. 55 *Amadijs*: de bekende held der Ridder-romans.

Veracht sy u ghebeên, wat wilt ghy langer beyden ,
Volght my, ick sal u naer een ander lief gheleyden,
Die haer in schoonheyd veer te boven gaet ghewis,
80 En beter oock als sy u liefde waerdigh is."
Waerop de Jonghman weêr: „o God! wat moogt ghy praten?
Hoe soud' ick mijn Goddin, mijn Engel konnen laten?
Eer sou de gulde Son zijn schijnen laten staen,
Eer sou de diepe zee uytdrooghen en vergaen,
85 Eer sou de felle dood my scheyden van het leven,
Als my mijn waerde lief in 't minste doen begheven.
Jae, soo men noch op 't laetst, als Charon in sijn boot
Ons sielen over Stijx komt voeren naer ons dood,
Een yeder zijn Goddin kan vierigh weêr beminnen,
90 Ick sal het meer als oyt daer op een nieu beginnen."
„'t Waer wel (sprack 't wicht), maer waer toe wilt ghy langhe wachten,
Dewijl sy niet op u noch u gheklagh wil achten,
't Is geckheyd dat ghy mint, die u niet minnen wil."
Waer op de Jonghman weêr: „ey stil, Cupido! stil:
95 Loflijcke dinghen daer soo veel aen is gheleghen,
En worden niet dan door seer groote moyt verkreghen;
Ick kan mijn Nimph soo seer niet dienen, of ick gis
Dat sy noch tien-mael meer van diensten waerdigh is;

---

r. 96 *En—niet.* Even als in 't Fransch met *ne—pas*, was ook oudtijds, en tot in de vorige eeuw toe, in 't Nederlandsch deze dubbele ontkenning in zwang, of liever het oorspronkelijke en eigenlijke ontkenningswoord was (even als in 't Fransch) *ne* of *en*, waaraan vervolgens het zelfst. naamw. *niet* (gelijk in 't Fransch *pas* of *point*) werd toegevoegd. Dit laatste, daarna tot een voegwoord ontaard, en als naamw. door *niets* vervangen, heeft sedert het ontkennende *ne* of *en* geheel verdrongen. — *Moyt*: *moeite.*

r. 98 *meer van diensten:* thans *meer diensten* of *meer in diensten.*

En of sy voor een tijd versmaed al mijn ghebeden,
100 Dat wijt ick anders niet als mijn onwaerdigheden."
„Wel is sy dan soo schoon?" „Wat vraeghd ghy 't? 't is een vrou
Te nobel dat een mensch daer op verlieven sou;
De schoonheyd al te saem magh ick vryhertigh roemen,
In haer te zijn vergaerd, die men sou konnen noemen;
105 Men zegt dat Zeuxis, die de wijtberoemste Geest
Is inde schilder-konst van synen tijd gheweest,
Doen hy Junonem sou, in haer vergulde Tenten,
Gantsch loflijck beelden uyt voor die van Agrigenten,
De dochters al te saem, die 'r waren in de Stadt,
110 Geen uytgesonderd, heeft gants naeckt voor hem ghehad,
Wt welck hy vijf van d' alderschoonste heeft verkoren,
Tot dienste van het werck, het welck hy hadde voren,
En uyt dees vijf heeft hy van elcx het schoonst ghedeeld
Ghenomen, om alsoo te maken 't brave beeld; —
115 Maer had hy mijn Goddin, mijn Son, ghesien na 't leven,

---

r. 100 *mijn onw.:* voor *aan mijn onw.*

r. 102 *nobel: edel, verheven.*

r. 103 *vryhertigh:* anders *vrijmoedig.*

r. 105 *Zeuxis:* de vermaarde Grieksche schilder.

r. 107 *Junonem.* Getrouw aan den wansmaak zijner eeuw, laat Starter zijn Latijnsche eigennamen ook in Latijnschen verbuigingsvorm optreden.

r. 108 *beelden uyt:* thans *afbeeldde.*

r 108 *Agrigenten* : de stad Agrigentum in ('t Grieksche) Siciliën; de dichter is hier door den rijm op *tenten* getrouw aan 't Nederlandsche taaleigen, dat van ouds gewoon was ook de eigennamen te verbuigen, en dus van *Agrigent* in den derden naamval *Agrigenten* maakte.

r. 112 *hadde voren:* voor *voorhad, voorgenomen had.*

r. 113 *ghedeeld: gedeelte.*

r. 114 *brave: wakkere, voortreffelijke;* even zoo later *overbrave.*

Hy had by haer alleen, niet by de vijf ghebleven.
Soo veer HELENA, daer gantsch Grieckenland van roemt,
En haer de schoonste boven alle schoonen noemt,
In 't minsten waerdigh was te worden vergheleken,
120 By dees HELENA, soo, soo wast een moedigh teken
Van HECTOR, dat hy sey: siet daer d' uytheemsche vrou,
Daermen tien ander jaer noch krijgh om voeren sou.
Och! dat de liefde van d'uytmuntende Goddinne,
Met loutere gheweld van wapens waer te winnen,
125 Gheen toght en sou soo swaer my vallen, of ick sou
My stellen in 't ghevaer ter liefde van mijn vrou;
Want s' is in als volmaeckt, men kan geen deughd ver-
sieren,
Of s' is daer met op 't hooghst begaefd in haer manieren:
Haer overbrave Gheest word loffelijck ghevoed,
130 Sy heeft een Coninx hert, een Princelijck ghemoed,
S' is Goddelijck vercierd met treffelijcke seden,
En wat welspreeckentheyd in 't kav'len van haer reden,
Wat spits-vinnigh vernuft, daer dapper veel aenhanght,
Wat wijsheyd, wat verstand, wat deftigheyd belanght,
135 Verdient mijn waerde Vrouw (en dat met alder eeren)
Een Coningrijck, dat groot van macht is, te regeeren.

---

r. 116 *ghebleven.* De rijm maakte hier een min gelukkige woordschikking noodzakelijk, daar het *bijblijven* slechts op de eene toepasselijk zijn kan.

r. 120 *moedigh teken Van Hector*: zinspeling op HECTORS woorden over de Grieksche HELENA, om wie, naar de overlevering, de Trojaansehe oorlog gevoerd is.

r. 126 *vrou*: hier, als elders, weder in de beteekenis van *meesteres.*

r. 127 *als*: voor *alles.* *Versieren: verzinnen*, *uitdenken.*

r. 133 *spits-vinnigh*: voor *spitsvondig.* *Dapper veel*: thans *wonder veel.*

Seyt yemand: dat is wind, en tegen reên, want hoe?
Het heerschen komt de Mans, en niet de Vrouwen toe;
Ick segg', dat ick wel graegh wist, waerom dat de Vrouwen
140 Soo wel niet als de Mans een Land regieren souwen?
Heeft niet ELISABETH ruym veertigh Jaer gemand,
En loffelyck bestuurd het moedigh Engeland?
Wat schort de Vrouwen doch? manhaftige gedachten?
O neen! ASTIAGES, doen hy met al sijn krachten
145 Der Persen heyr aen-greep, en haer soo fel bestreed,
Dat hy hun, gantsch vertsaeghd, al t' samen vluchten deed;
Doe sprongen voor den dagh haer Moeders en haer Wyven,
En riepen: „Mannen! staet, waer Donder wilt ghy blyven?
Keert weder na de strijd!" De mannen bleven staen,
150 En sagen gantsch bedruckt haer trotse Wyven aen.
Wat deed dit Vrouw-volck doen? sy heften op haer kleêren,
En riepen: wilt ghy dan niet na de strijd toe keeren,
Kom, vlucht hier inde buyck, kom, vlucht hier in het lijf,
Een yeder van sijn Moêr, een yeder van sijn Wijf.
155 De Mannen, doen sy dese moedigheyd aensagen,
Bestonden flucx de krygh weêr op een nieu te wagen;
Sy togen ijligh heen, en, met een groot geschreeuw,
Greep elck de Vyand aen, en vocht gelijck een Leeuw;
So dat sy, soo verbaest, Astiagem besprongen,
160 Dat winnende de strijd, sy hem in 't eynde vongen.
Mijn moedige Princes, gesproten uyt den stam,
Daer noyt yet anders uyt als vrome Helden quam,
Soo veer sy inde tijd der trotsche Amazonen,
Daer Hercules sijn macht nau dorste tegen toonen,

---

r. 141 *gemand*: als *man werkzaam geweest.*

r. 150 *trotse: fiere.*

r. 151 *heften:* verkeerdelijk voor *hieven.*

r. 159 *Astiagem:* zie boven, op bladz. 126 r. 107.

165 Geleeft had, och! sy had, door haer grootmoedigheyd,
Den alder grootsten roem van allen ingeleyd."
Waerop Cupido: „wel, ghy hebt u jonge leven
Tot huyden op den dagh, oock tot de krijgh begeven,
En over al betoond u groote moedigheyd,
170 Dus is het tegen reên, dat u u lief ontseyd;
Soo veer als ick u twee te samen kon geleyden,
Daer wies verseker een Achilles uyt u beyden;
Dus stelt u hart gerust, ick vliegh terstond by haer,
En eer ick weder kom, soo is het Hijlyck klaer."
175 „Och! (sprack de Jongman), soo ghy by mijn lief wilt vliegen,
En soecken haer in slaep met mijne min te wiegen,
Geeft haer te kennen doch (komt het u inden sin),
Hoe trouwelijck en hoe standvastigh ick haer min;
En schenckt haer voort dit Lied, 't welck ick voor alle dingen,
U noch voor u vertreck eens moet te voren singen:

Stemme: *I have a love so fair, so constant, firme and kinde.*

Vrou-voedster van de jeugd,
Meesterse van mijn sinnen!
Mijn hoop, mijn troost, mijn vreugd,
Mijn suyvere Goddinne!
5 Mijn licht, mijn heyl, mijn rust,
Schatkist van mijn gedachten!
Spring-ader van mijn lust,
Riviere van mijn klachten!

---

r. 172 *wies: groeide, sproot.* *Verzeker: voorzeker.*
r. 1 *Vrou-voedster: gebiedende kweekster.*

Siet (bid ick), hoe ick ben te moe,
10 Siet, hoe ick quijn, deur druck en pijn,
End' dat om dy; ach, lief! lost my, int ende,
Doch eens uyt dees ellende!

O, oorsaeck van mijn min!
Hoe laet ghy my dus klaghen?
15 Ick hoop niet, dat ghy in
Mijn lyen hebt behaghen.
Siet, hoe ghewilligh dat
Ick ben om u te dienen,
Ach! wilt my daervoor wat
20 Doch van u gonst verlienen!
Noyt Minnaer heeft den dagh beleefd,
Die zijn Goddin, met sulcken min,
Stantvastigheyd, en trouwigheyd beminde,
Als ghy my, lief! sult vinde.

25 Sult ghy (o, al mijn vreughd!
O glory der Goddinnen!)
U overschoone jeughd
Dus sluyten sonder minnen?
Denckt by u selfs met gonst,
30 Dat dese brave leden,
Die uyt de hooghste konst
Natuer dus heeft besneden,
De snelle tijd, die niemand mijdt,
Deur d' ouderdom sal maecken krom,
35 En ghy sult dan het bloeyen van u jeughde
Quijt wesen sonder vreughde.

---

r. 30 *brave: voortreffelijke.* Zie vroeger herhaaldelijk.

Jupijn was noyt soo seer
Verhit in snoeperyen,
Of ick ben noch veel meer
40 Verhit in 't eerbaer vryen;
Noyt Hercules oock meê
Heeft soo gebrand in 't minnen,
Om sijnen Omphale,
Doen sy hem leerde spinnen,
45 Als ick om u; ach! weest niet schu,
Maer mint my weêr, want niet ick meer
Begeer tot loon, van u (mijn schoon Goddinne!)
Als min voor weder-minne.

En soo ghy my die gonst
50 (Mijn Engel!) wilt verlienen,
Ick sal met alle konst
U al mijn leven dienen;
Ghy sult, o schoone Maeghd!
Dan sien u blijdste daghen;
55 Want al wat u behaeght,
Lief! dat sal my behaghen;
Wat u verheught sal zijn mijn vreughd,
En soo daer yet, Goddin! geschiedt
Waer over ghy in 't minste my meugt klagen,
60 Dat sal mijn ziel mishaghen."

CUPIDO.

„Dat lied is braef ghemaeckt, kom ick vliegh daed'lijck heen."

't Was niet soo haest gheseyd, of d' Edelman verdween,
En 't Wicht dat vloogh om hoogh, daer flucx de stercke deuren

Van 't heerelijck gebou begonden op te scheuren,
En maeckten plaets voor hem; daer sagh ick treflijck staen
Een overschoone vrou, die hy aldus sprack aen:

CUPIDINIS AENSPRAECK
TOT
HELENA.

„Goddinne, van u tijd ten rechten waerd genoemd,
De grootste hovaerdy daer sich Natuer op roemt,
Wtmuntende Princes! cieraed van dese landen!
Ghy, die der Minnaers hert gelijck een vyer doet branden;
5 O, overbrave vrou! dien d' Hemel heeft vereerd
Met alles, wat oyt mensch heeft van de Goôn begeerd; —
Ick wensch u veel ghelux, ick, die elck weet te wonden
Com hier aen u (o Son!), de schoonheyd selfs, ghesonden,
Van een die u soo seer, soo dapper heeft besint,
10 Dat hy u gunste meer als al de Werelt mint;
Een moedigh, edel spruyt, soo braef gestelt van leden,
Dat Venus selfs haer min sou graegh aen hem besteden,
Wat 's lichaems schoonheyd roert, te boven gaende wijdt
NARCISSUM, PARIDEM, ja, yemand van sijn tijdt,
15 In moedigheyd gelijck den grooten ALEXANDER,
In wijsheyd en in deughd VLISSEM of een ander;

Opschrift. *Cupidinis*: van Cupido, zie boven, bladz. 126 op r. 107.

r. 1 *van — genoemd*: *door uw tijd terecht gewaardeerd, op prijs gesteld.*

r. 2 *sich — op roemd*: verkeerdelijk voor *op roemt* of *zich op beroemt.*

r. 14 *Narcissum, Paridem, Vlissem*: voor *Narcissus* enz ; zie boven.

Had Venus de Goddin u Minnaer oyt gesien,
Ach! hoe gewilligh soud' sy hem haer minne biên!
Ick heb wel eer ghekend mijn 's Moeders lief Adonas,
20 Maer 'k sweer u by mijn throon, dat die niet half soo schoon was."
Waer op de Juf-vrouw weêr: „wat is het voor een Man,
Die u soo seer behaeght? hoe roemt ghy daer soo van?"
„De gheen daer ick van spreeck, en u dus raed' te minnen
Is FRED'RICK INTHIEMA (sprack hy) vol kloecke sinnen,
25 Ghesproten uyt den Stam, die voortijds inde Stadt
Van Workum haer ghebiedt op 't hoochste heeft ghehadt;
Wiens over-groot-Vader, TIBERIUS den ouwen
Ghenaemd, met grooter eer, deed' binnen Workum bouwen
Een over-sterck Casteel, van dof-steen op end' op,
30 Met klaer gegoten kalck gevuld tot op den top,
Waer van de mueren (soo de Schryvers ons verklaren)
Wel ruym een vadem dick aen alle kanten waren;
Een treffelijck gebou, soo hoogh, soo sterck gewrocht,
Datmen de gantsche Stadt daer licht door dwinghen mocht;
35 Een slot, waer van men veel gewelds mocht sien geschieden,
En om sijn heerschappy gevreesd van alle lieden,
't Welck om sijn groote kracht soo dapper was befaemt,
Dat het van yeder wert INTHIEMA-dwangh ghenaemt:
Voorwaer een grooten roem, daer veel aen is ghelegen!
40 Nu is hy insgelijcks, van sijn groot-Moeders wegen,

---

r. 19 *Adonas*: verkeerdelijk om 't rijm voor Adonis, Venus' bekenden lieveling.

r. 29 *Een over-sterck Casteel*: het zoogenoemde Inthiema-huis of slot van Workum, dat in 1523 door de Borgondiërs verwoest was, maar eenige jaren later door FREDERICK VAN INTHIEMA vernieuwd werd. In 1726, na 't uitsterven van zijn geslacht, werd het voor goed gesloopt. — *Dofsteen*: anders *tufsteen*.

Ghesproten uyt den Stam en 't over-Edel huys
Van HAUCKAMA, het welck wel eer het wreet gespuys,
Den dollen swarten hoop, dat Friesland soo quam plagen,
Heeft met ghewapend' handt gans inde vlucht geslagen,
45 En soo 't verwoesten van hun Vader-landt belet,
Ja, tot haer groote nut, van dese Pest gered;
Die, segh ick, een Casteel van overgroote krachten
Met ijs're deuren, en voorsien met diepe grachten,
In Charl bewoonden, 't welck door Friesland was befaemt,
50 En van een yeder HAUCKANAMA wierd ghenaemt.
Nu, dit en acht ick niet: want rechte Edeldommen
En sijn die ghene niet, die van hun ouders kommen;
Maer dàt sijn Edel-liên, en eeren hun geslacht
Die daden brengen voort die men recht Edel acht,
55 En niet, ghelijck een Boer, staech blyven t'huys te legghen,
Maer maken datmen wijt weet van hun lof te segghen.
Wat nut doet doch een kaers, die men houdt inde handt,
Al isse noch soo groot, wanneerse niet en brandt?
Die op sijn Ouders lof en daden hooch wil roemen,
60 Ja, sich daerom met pracht heel groot van Adel noemen,
En rechten selfs niet uyt, die acht ick niet een beet;
't Is, of hem d' Esel met des Leeuwen huyt bekleet:
Hy schijnt wel vry wat mans, maer derft niet schoons
bedryven,
Want 't is een Esel en het moet een Esel blyven.
65 Maer u, u Minnaer is al van een ander gheest

---

r. 43 *Den dollen swarten hoop*: de onder den naam van *zwarte hoop* beruchte krijgsknechten, die in Mei 1515 het arme stadjen overvielen.
r. 49 *In Charl*: 't dorpjen *Scharl*, waarbij oudtijds Haukama-State lag. r. 60 *pracht*: *praal*.
r. 63 *derft*: voor *dert* (*waegt*) r. 65 *al*: *geheel*.

En loffelijck gemoet gedreven staech gheweest;
Want soo men niet en kan bestoppen ware vlammen
Soo dicht, of 't schijnt op 't laest; soo gaet het mette stammen:
Een rechten Edelman sal, door sijn manlijckheyd,
70 Doen blijcken 't geen in sijn gemoet begraven leyt;
De deughd maeckt Edel, en die dan recht na dien sin leeft,
Betoont sijn Adel best, want 't vat geeft uyt dat 't in heeft.
U Minnaer, in sijn jeughd, wierd door sijn vaêr van kant,
Om te studeren, heen ghestuert naer Engelandt;
75 Maer 't was niet 't gheen hy socht, daer waren and're gaven
In sijn manhaftigh hart en eêl gemoed begraven.
Hij trock (voorwaer, ick beef dat ick het schrijf, want hoe?
't Was in sijn tedre jeughd) recht naer Oostende toe,
Na 't vreesselijck geluyd en 't ysselijck ghedonder
80 Van 't brullende gheschut; o wonder boven wonder!
Hy komt eerst van sijn moêr, en had noyt krijgh gesien,
En komt stracx in het heetst sijn grootste proefstuck biên!
Nu, in dit wreed' Oostend', al waer men daeghlijcks velden
Soo seer veel Edeldoms en mennich duysent Helden,
85 In 't blick'ren van 't geweyr, in 't blaeck'ren van het vier,
In 't springhen van het Cruyd, in 't dondrich schutsgetier,
Daer heeft hy met sijn Broer (na dat ick het bereken)
De Staten wel ghediend ruym ses-en-dertich weken,
Vrywilligh, sonder dwangh, van dat hy eerst begost
90 Tot dat hy wederkeerd' al op sijn eyghen kost,

---

r. 67 *bestoppen*: *verstoppen*, *wegstoppen*, *verbergen*.

r. 73 *van kant: weg*, gelijk nog in de uitdrukking *van kant maken;* het *heen* in den volgenden regel wordt daardoor echter overtollig, en een ijdel stopwoord.

r. 78 *Oostende:* in 't eerste jaar van 't beleg dier stad door Albert en Isabella. r. 89 *begost*: *begon.*

En is daer op het laetst (niet door de gonst van vrienden,
Maer om hun daden wil die het op 't hoochst verdienden,
Om haer manhaftigheyd en onvertsaeghd gemoedt,
Van welck den Adel op het klaerste blijcken doet)
95 U Minnaer Vendrich, die den yver daer toe porden,
Sijn Broeder oock met een een Capiteyn gheworden;
En keerden, na dat sy daer hadden hooch geplant
Tropheën van hun lof, weêr nae haer Vader-landt.
O loffelijcke roem! daer heeft noch ellif jaren
100 U Dienaer, om sijn hooft, het Vaendel laten varen:
Maer doen de Trevis quam, en daer gheen krijgh was meer,
Doen gingh sijn eêl gemoed (begeerig na de eer)
Hem naer een ander landt te trecken dapper raden,
Om daer oock blijck te doen van zijn manhafte daden;
105 Want hier sijn jonghe jeughd te slyten in de rust,
Was teghen sijn ghemoed; het strijden was sijn lust.
Hy koste niet ghelijck een Trevis Crijchsman leven,
Dus heeft hy hem na 't land, daer 't Krijg was, weêr begeven,
En met REYNOLD, sijn broêr, twee Coningen van macht
110 Als Capiteyns gediend, en steeds na eer getracht,
Als Duyvels teghens haeren vyant, niet ontsiende,
Als Enghels haer getoond weêr teghen alle vrienden.
En doe de krijgh ge-end, doen d' over-wreede twist,
En 't bloedigh oorloogh door de vrede was beslist,
115 De Princen, die zy daer, als onvertsaeghde Helden,
Beyd' hadden trou gediend te water en te velden,
Die hebben haer met schat gantsch rijckelijck beloond,
En voor haer trouwe dienst seer groote eer betoond;

---

r. 101 *Trevis*: 't Fransche *trêves*, het twaalfjarig Bestand.
r. 107 *koste*: *kon*. *Trevis-Crijchsman*: *soldaat in vredestijd.*

Dus trocken sy naer huys, en lieten daer tot glorie
120 Tropheën op gherecht, ten eeuwighen memorie;
Sijn Broeders alle drie, daer hy de vierd' van is,
Die hebben haer ghetoond soo loffelijck gewis,
Datmen recht segghen mach, en niemands lof vermind'ren:
Soo men 't Ros-Beyart had, hier hadmen vier Heems-
kind'ren.
125 En sulcken Minnaer trou, Goddin! behoort ge die
Te laten soo vergaen ghelijck ick blijcklijck sie?
Kan in een schoon gelaet soo groote wreetheyt wonen,
Gelijck ghy dagh op dagh schijnt tegens hem te toonen?
Hem, segh ick, wiens gedaent de kuyssche jacht-Goddin,
130 Ick late Venus staen, sou dwingen tot sijn min?
En die hem heeft altijd getoond ter goeder trouwen,
Een Hector inde strijd, een Paris by de Vrouwen?
Neemt daer, neemt daer een pijl geschoten in u borst,
En 'k wouw dat ghy hem nu eens wederstreven dorst!
135 Ick wed, ghy soudt seer haest vernemen dat het sotheyd
Waer, voor een sterflijck Mensch, te streven tegen Godt-
heyd."
Wech was de Juffrou voort, wech was 't gebou, en hy
(Te weten Cupido) quam wederom by my,
Seggende: „Starter, hou! wat suft ghy daer beneden?
140 't Was Fred'rick Inthiema dien ghy hier eerst saeght treden,
De Vrouw dien ghy om hoogh saeght sitten inde glans,
Dat was de schoone Son Helena Husemans;
Dees twee sullen voortaen als man en wijf verkeeren,

---

r. 124 *Ros-Beyart*: het bekende door de vier Heemskinderen der legende bereden paard; zie de afbeelding o. a. in Alberdingk Thijms *Karolingische verhalen*.

r. 129 *jacht-Goddin*: *Diana*.

Dus dicht haer inder ijl een Bruylofs-Lied ter eeren,
145 Een Bruylofts-Lied, daer in ghy niet met al vergeet;
Van 't geen ghy hebt gesien, en wat ghy wijder weet,
Laet ick u med begaen, ghy hoeft daer toe gheen tolcke."
Mits was Cupido wech, en mits verdween de wolcke,
Ick gaf my voort na huys, nam pen, inckt en papier,
150 En schreef daer op het geen ghy hebt gelesen hier. —
Wel dan, gewenste paer! dien d' Hemel heeft gesegend
Met alles wat oyt Mensch op aerden is bejegend,
Met schoonheyd, deuchden, roem, o eer van u geslacht!
Ter goeder uyr heeft Godt u beyden t' saem gebracht.
155 Ick wensch u, dat ghy moocht soo veel ghelucx bekomen,
Als sanden sijn in Zee en bladen op de Boomen;
Ick wensch u, dat de vreughd daer ghy nu in begint,
Mach duren tot de dood u leven overwint.
En dat ghy, als een Pest, sluyt buyten uwe deuren
160 Quae tongen, die altijd doen ware Lieve treuren.
Nu, Muse stil, houd op! de lieffelycke Bruyt
Die wachter nae, dat ick het met de geck besluyt.
Jae wel, Vrou Bruydt! ja wel, ick ben niet heel bedrogen,
Ick sie het aen u neus, ick sie het aen u oogen
165 Ick sie 't aen u gelonck, en alle u gedaent,
Dat ghy my tot het end van mijn Gedicht vermaent.
Ick ben (dus weet ick wel hoe dat een Vrou te moed is)
Geboren in een Helm: ick sie meer als my goed is.
Het veynsen is vergeefs, ick kan 't seer wel verstaen,
170 't Is voor den kreupelen seer quaet om manck te gaen;

---

r. 168 *in een Helm:* anders (maar minder juist, en door verwarring met een krijgshelm) *met een helm.* 't Woord beteekent eenvoudig *bedeksel* (van 't werkw. *helen*), en kon dus zoowel in d'een als d'ander zin gebruikt worden.

r. 170 *'t Is—gaen.* De kreupele zou liever niet mank gaan.

Ghy wilt nu oock (hoe wel u edel Hart vol vier is)
Quansuys wat stemmigh sien, om dat het de manier is.
Wat? 'k hoop niet, dat ghy sijt voor dese strijd vervaerd,
U Vaêr was een soldaet, en die u heeft gebaerd,
175 Een Dochter van een Heldt, soo dat ick na 't vermoèn gis,
Dat ghy te meer wel weet hoe 't inde krijgh te doen is.

Nu, Jufferkens, wel aen! gaet met de Bruydt doch voort,
En neemtse hier van daen, en brengtse daer sy hoort.
De Bruydgom mist de Bruydt, nu wil hy van ons scheyden,
180 Wel moedigh Held, wy sullen u by haer geleyden,
Gaet heen, gaet, bluscht nu uyt het branden van u toorts,
Gaet, sweet nu vrylijck uyt u sonderlinghe koorts,
En als ghy in u vreughd leght, denckt in u gedachten:
O Lieffelijcke Lam! dits voor mijn langhe wachten! —
185 Nu, Jufferkens, wel aen! geeft haer den laetsten soen,
Het ghene dat ghy laet, dat sal de Bruyd'gom doen;
En schickt u daer wat na, soo veer ghy wel wilt varen,
Dat dese Bruyloft mach een ander Bruyloft baren.

G E S A N G H.

Stem: *'t Aerdrijck gheheel end' al ontluyckt, in dese groene Meye.*

Loffelijcke vrienden, hier vergaerd,
Wilt op de blyde wetten
Van dese Feeste letten,
Die hier de meeste vreughde baert,

---

r. 3 *dese Feeste*: thans *dit feest*, sedert door de verscherping der *d* voor *f* gene tot een *t* werd; even als *het* voor *de venster* ('t Lat. *fenestra*), dat men daarom ook beter deed met *f* te spellen.

5 En d' alderbraefste pretten,
Die salmen 't hooghste setten;
De Bruydegom bedingt
Dat niemand yet voortbringt,
't Welck d' Ed'le vreucht bedwingt,
10 Maer dat een yder singt,
Bly-hartigh danst en springt,
En gantsch geen vreughde wil beletten.

Dit is doch voor den Bruydegom
Den soetsten nacht der nachten,
15 't Loon voor sijn lange wachten:
Dies singt, danst, springt al t' samen om,
Wilt nae de vreughde trachten
Met hart, sin, en gedachten.
Sy beyde sijn bekoord,
20 Om te hooren datmen hoort,
Dat een yeder met een woord
Brengt vreemde kluchten voort,
Naer alle vreughde spoort,
En al wat blijdschap steurt, verachten.

25 Wenscht met my toe den Bruydegom
En Bruydt des Heeren zegen,
Daer veel is aen gelegen.
Wel, lieve Paer, wy hier rondom,
Tot uwen dienst genegen,
30 Wenschen u alderwegen

---

r. 24 *verachten:* voor *verachte.*

r. 30 *alder wegen: overal* (eigenlijk *langs, over den geheelen weg*).

Geluck tot deser uur;
En dat het soet noch suur,
Door haet noch nijds gegluur,
U liefde niet vervuur,
35 Maer datse Eeuwigh duur,
Dit geve God, dat u bejegen.

Wel, Noble Jufferkens, wel-aen!
Wilt dan den Bruyd'gom redden,
Helpt doch de Bruydt te bedde.
40 Stil, stil, Juffrouw! het sal wel gaen,
Ghy hoeft dus niet te peynsen,
Noch u voor ons te veynsen,
O, soete lieve Bruydt!
Dit 's een ding dat niet beduydt;
45 Soo dat ick nu besluit:
Het veynsigh kleed moet uyt,
Want dat ghy voor dit kruyt
Niet vreesen sult, wil ick wel wedden.

---

r. 34 *vervuur:* voor *vervoer verdrijf.*

NIEUW-JAER.

Stemme: *Gelijck de witte Swane*, enz.

Soo mijn yemand quam te vragen,
Wat d' oorsaeck mocht sijn, waerom
Men nu lengen siet de dagen?
Ick sou seggen wederom:
5 Mids CHRISTUS ('t pad des eewigh lichts)
De stralen klaer
Den Harders toonde sijns gesichts,
In 't Nieuwe Jaer.

Dit Licht, nederigh geboren
10 In een Koe-stal, is geweest
Tot voor-beeld, dat wy behooren
D' ootmoed te beminnen meest:
Maer helaes! 't is recht verkeerd,
Want trots gebaer,
15 Pracht en hovaerdy vermeert
In 't Nieuwe Jaer.

Laet doch d' oude boose zeden
Met dit oude Jaer vergaen,
En treckt nu de suyv're kleden
20 Van de witte deughd weêr aen;
Een oprecht nieu leven voert
Doch allegaer,
En u boose lusten snoert
In 't Nieuwe Jaer.

25 Denckt staeg, dat ghy noch sult hooren
Dit seer schrickelijck geluyt:
„Rijst dooden! leght ons te voren
De reeck'ning ten vollen uyt,
Van al 't geen ghy hebt gedaen,
30 Soo hier als daer;" —
Dus neemt een nieuwe leven aen
In 't Nieuwe Jaer.

Laet Hoop, Liefd, Geloof, als deugden,
U standvastigh blyven by,
35 Schept uyt Godes woord u vreugden,
D' ydelheyd stelt aen een zy;
's Naesten schanden staegh bedeckt,
Al is 't u swaer,
En elck een tot deughd verweckt
40 In 't Nieuwe Jaer.

Weest niet tot wraeck genegen,
Als u ongelijck geschiedt:
Maer keert alles daer en tegen
Ten besten, ten slimsten niet;
45 Laet geen quae begeerten u
Bekoren, maer
Weest van alle valsheyd schu
In 't Nieuwe Jaer.

't Sal hier doch niet lange duuren,
50 Ons tijd is op aerden kort,

---

r. 27 *te voren: voor.*
r. 44 *ten slimsten: ten kwaadste.*

Daerom, laet u niet vervuuren,
Als des Werelts lust u port;
's Werelds soetigheyd brengt veel
Verdriets met haer,
55 Dus bout daer op geen Kasteel
In 't Nieuwe Jaer.

Wilt met d' arme Harders waken,
Niet in uwe sonden slaept;
Want die naer de deughd wil haken,
60 En naer Godes segen gaept,
Sietmen dat Godt gunst betoont,
Soo voor als naer,
En in 't end met vreughd beloont
In 't Nieuwe Jaer.

r. 51 *vervuuren*: voor *vervoeren*, *verleiden*.
r. 55 *bout*: *bouwt*.



Is 't nut datmen de toorts, die 't vuyr heeft aen gesteken,
Wech voert, wanneer de vlam komt door de daken breken.

So voert my van mijn Lief, of haer uyt mijn gesicht,
Nu sy my sit in 't hart, die daer de vlammen sticht.

MINNE-KLACHT.

Stemme: *Courante Serbande*, enz.

O schoone Corinna, vooghdesse van mijn siel!
Doen uwe glans eerst op mijn boesem viel,
En baerden daer een vlam van smart,
Cupido vloogh stracks in mijn hart:
5 Daer blies die wreede, geyle pop
De vlam noch met sijn vleugels op.

Of ick nu al worstel, al tracht ick nu, u min,
Die mijn verteert, te roeyen uyt mijn sin,
Het is om niet al wat ick doe:
10 Ick maeck vergeefs mijn selven moê:
Dan 't wicht sit my in 't hart en raest,
Dat met sijn vleugels 't vier opblaest.

Ick trock uyt den Lande, en dacht: als 't ooghe niet
De groote glans van mijn Corinna siet,
15 Sal 't minne-vuyr vermind'ren seer:
Maer laes! in 't hart het my veel meer,
Door toedoen van Cupido, wies,
Die daer met vleugels 't vuyr opblies:

---

r. 2 *doen*: thans *toen.*

Want, als met een toortse men steeckt in brand een buert,
20 De vlam niet blust of men de toorts wechvuert,
Soo dempten oock geensins mijn vlam,
Of men u toortse van my nam:
Cupid' sat my in 't hart vol min
En blies daer 't vyer met vleugels in.

25 Wat sal ick dan maken? ach! ick besluyt voortaen
In desen brand geheelijck te vergaen:
Want smoort het vyer een weynigh uyt,
In 't hart sit my die kleyne Guyt,
Die blaest het met sijn vleugels weêr
30 Om hoogh, dan brand het als een teer.

---

r. 20 *of men*: *of men ook al.* *Vuert:* als reeds herhaaldelijk, waar 't rijm het te pas bracht, voor *voert.*

r. 27 *smoort—uyt:* beter *gaat—uit*, daar dit laatste met *smooren* geen zin heeft, en toch door het rijm gevorderd wordt.

r. 30 *teer:* een *teerton*, gelijk men die vroeger tot vreugdevuren bezigde.

FRIESCH PASTOREL.

Stemme: *La Dolphine*, enz.

Hoe komt JETSKE, sis het my,
Dat ick fijn allinne dy
Te waendre, te waendre?
Swiete diaer, dit het nin fly;
5 't Is better te feraendre.

Ick had socht jou minne langh,
Den schaemte hiel my in betwangh
Te swye, te swye;
Nu tins ick o mey mijn sangh
10 Yens leafelijck te frye.

Wotte mey my ney het waad,
Ick sel dy litte op het paad
Mijn hoof sjaen, mijn hoof sjaen;
Dir is nin schiener yne wraad;
15 Dir mogge wy den grou gaen.

Opschrift: *Friesch*: Nam. in 't zoogenoemd land- of boeren-Friesch

r. 1 *sis: zeg.* r. 2 *fijn*: (spreek uit: *fien*) *vind.*

r. 3 *waendre: wandelen.*

r. 4 *Swiete diaer: zoet meisjen. — Het nin fly: heeft geen val.*

r. 5 *feraendre: verandren.* r. 6 *socht: gezocht. — Jou: uw.*

r. 8 *swye: zwijgen.* r. 9 *tins: denk, peins. — Mey: met.*

r. 10 *Yens—frye. Eens liefelijk te vrijen.*

r. 11 *Wotte: wilt gij. — Ney: na, naar. — Waad: woud.*

r. 12 *litte: laten.* r. 13 *Mijn hoof sjaen: mijn hof zien.*

r. 14 *Dir—wraad: daar is geen schooner in de wereld.*

r. 15 *mogge: mogen, kunnen. — Den grou: dan vaak.*

Paên en patjes al den dey,
Soo folle, liaefste! as ick mey
By bringe, by bringe
Sel ick dy jaan; dus rin naet wey,
20 Den dat sijn swiete tingen.

Liaefste! wotte mey my tjaen,
Ick sel dijn holle schien versjaen
Mey kanckjes, mey kanckjes,
En dy twa ponjetjes jaen
25 Om dijn snie-wyte hanckjes.

Ringen mey stientjes dir in
Soo as 't mijn liaef ken ney her sin
Betinsen, betinsen,
Sel ick dy jaen, dirto mijn min
30 En al mijn libben schinsen.

Dijrom, liaef! jon my dijn haan,
Den al wijr ick Heer fen het laen,
Goddinne! Goddinne!
Sycker ick wens oors nin paan
35 Voor mijn getrouwe minne.

---

r. 16—20: Kussen en kusjens, al den dag, zoo veel, liefste, als ik kan Bijbrengen, Zal ik u geven, dus loop niet weg, Want dat zijn zoete dingen. r. 21 *tjaen*: *trekken.*

r. 22 *dijn holle schien versjaen*: *uw huif schoon voorzien.*

r 23 *kanckjes*: *kantjens.* r. 24 *twa ponjetjes*: *twee polsboordjens.*

r. 25 *snie-wyte hanckjes*: *sneeuwwitte handjens.*

r. 27 en 28 *Zoo als 't mijn lief kan naar haar zin Bedenken.*

r. 29 *dir to*: *daarbij.* r. 30 *libben*: *leven. Schinsen*: *schenken.*

r. 31 – 35 Daarom, lief, gun mij uw hand; Want al waar ik Heer van 't land, Goddinne! Zeker ik wensch anders geen pand, enz.

BRUYDT-LOFS-GESANGH

TER EEREN

D[R]. GAIVS NAVTA,

Secretarius ter Stede Sneeck,

ENDE

TIETSKIA GUALTERI.

Stemme: *L'Avignone*, enz.

Nu, Bruygom! schilt vry uyt
U vreughden, vermits ghy Leeuwards schoonste Bruyd
Haer hebt onthaelt, daer sy op praelt,
Jae, die van d' Hemel scheen gedaelt;
5 Wiens gaven, wiens haven, wiens leên, wiens reên
En brave zeên,
Wiens deftigheyd,
Wiens kloeck beleyd,
Wiens deughd soo loflijck was verbreyd.

10 Wiens voor-hoofd hoogh en breed,
Wiens Ooghjes, bruyn, helder, klaer, als een Magneet,
Met booghjes net, soo bruyn als get,
Op 't cierlijckst sijn rondom beset;

Opschrift: *Bruydt-lofs*: zie boven, bladz. 103. *Secretarius*: even als alle andere in zwang geraakte Latijnsche namen, thans tot *Secretaris* verkort. Verg. *Notaris*, *Archivaris*, *Cornelis*, *Amelis*, *dromedaris*, *casuaris*, enz.

r. 1 *schilt*: *roept*, *galmt*.

r. 12 *get*: voor *git*.

Wiens Wangen ontfangen altoos een bloos
15 Gelijck een roos,
Wiens wesen soet
Treckt elcks gemoet,
Ghelijck de Seyl-steen 't yser doet.

Wiens Lipjes selfs de kars
20 Verdoven in glans, al bloeytse noch soo vars;
En vol van gloor, daer schynen door
Haer tandjes blancker als Yvoor;
Wiens leden, besneden, soo braef, soo gaef
Sijn, dat tot slaef
25 Sy lichtlijck maeckt,
Ja, 't hart ontschaeckt
Van die haer schoonheyd slechts genaeckt.

Maer noch sijn aldermeest
Te loven de gaven van haer groote geest,
30 De witte deughd, daer sy haer vreughd
Wt schiep, in 't bloeyen van haer jeughd,
Haer reden, haer seden, haer staet, gelaet,
Daer sy meê gaet
Te boven veel,
35 Jae, meest geheel
De Dochters van dit Vriessche deel.

Naer dit wit, hoogh geacht,
Daer doelden elck na met gonst, met list, met kracht,

---

r. 30 *witte: blanke.* Even zoo in de *Dareide* (IV. 1): „Gunt my dan, dat ik eerst u *witte* handen kus."

r. 35 *geheel:* voor *al.*

Elck haer verkoor; maer, o Doctoor!
40 Ghy gingt alleenigh daer meê door;
U min dees Goddinne, dees Son, verwon,
Daer niemand kon
Met sijn gepaerd,
Als ghy, op aerd:
45 Want Godt had haer voor u bewaerd.

En ghy, Vrouw-Bruydt! wel an,
Weest vrolick, midts Godt soo wel-beroemden man
Aen u verbind, die soo besind
Is, en van yeder een bemind,
50 Soo deftigh, soo treftigh, geleerd, begeerd,
En hoogh geëerd
Van wyse liên,
Die verre sien,
En sijn verstand de eere biên.

55 Soo sachtsinnigh van aerd,
Soo vreedsaem, soo heusch, soo zedigh, soo bedaerd,
Versien met staet, tot eer en baet
Van hem, selfs by de Magistraet;
Die d' Heere met eere, met schat, ja, wat
60 Oyt mensch besat,
In 't aerdsche Dal,
Versiet van al,
Van deughd, van vreughd, van 's lichaems stal.

Nu toont u dan te saem
65 Bly-geestigh; midts Godt u beyd voeght soo bequaem,

---

r. 63 *stal: gestalte, bouw.*

En aldermeest, op dese Feest,
Van gantscher harten vrolick weest:
Weest rustigh, weest lustigh, en ghy weest vry,
O Gasten! bly:
70 Sa, lustigh! kom:
Drinckt dit eens om,
Op d' heyl van Bruydt en Bruydegom.

Stemme: *La Durette.*

En wordt het glaesjen lichter,
Soo vult het wederom;
75 En drinckt op de gesondheyd om
Dan oock van uwen Dichter,
Die u sal doen bescheyd
Trots eenigh Sneecker Meydt.

GESANGH.

Mijn troost, mijn hart!
O, Vroed-Vrouw van mijn smart!
Helaes! ick quijn,
Soo dat ick schijn,
5 Veel meer te sijn
Een dood dan levendigh gelijck;
Want ick teenemael beswijck
In kracht en macht.
Och! oft de steenen spraken, tuygen konden sijn
10 Van mijn standvastigheyd,
En u hertneckigheyd
Weêr tegens my; —

O, schoon Jonck-Vrouw!
Sy souden van mijn trouw
15 De rechte reên
Niet u alleen,
Maer yeder een
Verhalen (vrees ick) al te stout:
Waer door ghy licht bevlecken soudt
20 U eer te seer:
Want geen ding soo een overschoone Maeght mistaet,
Als wreedheyd inde min:
Dus, o, mijn schoon Goddin!
U strafheyd laet!

---

r. 2 *Vroed-Vrouw:* verg. boven, bladz. 1, op reg. 1.

r. 9 *oft: zoo, indien.*

25 U roode mond,
U hayrtjes kruyf en blond,
U tandtjes blanck,
Al even lanck,
U soet gesangk,
30 U Ooghjes bruynder als een git,
U voor-hoofd effen, hoogh, en wit;
U reên, u zeên,
U Coninghlijcke wesen, en u soete spraeck,
U Halsjen, dat cieraet,
35 't Welck 't Yvoor te boven gaet.
Is mijn vermaeck.

U kloeck beleyd,
U brave deftigheyd,
U jonghe jeughd,
40 U wyse deughd,
U soete vreughd,
Heeft mijn gemoed soo seer ontsteld,
Ja, gevanghen en bekneld;
Dat ick die strick,
45 O schoone Son! niet weêr ontkomen kan, ten sy
U heuscheyd my gerieft,
En dat het u belieft
T' ontbinden my.

---

r. 31 *wit*: *blank*, verg. boven, bladz. 151, op r. 30.
r. 38 *brave deftigheid*: *schitterend aanzien.*

YDELE HULP.

Stemme: *Lief-lockster vande Min*, enz.

Als u 't geluck toe lacht,
En ghy niet hoeft te klagen,
Dan wordt ghy hoogh geacht
Van Vrienden en van Maghen;
5 Maer soo dat rad eens wend,
En d' Hemel u verlienden
Het alderminst elend,
Adieu dan, hulp van Vrienden!

S' aensien u met de neck
10 En om-gekeerde oogen,
Wie heeft met u gebreck
Dan eenigh mededooghen?
Niemand, elck vriend is vreemd;
Soo haest men maer wordt siende,
15 Dat rou u vreughd beneemt,
Adieu dan, hulp van Vrienden!

Van die u roem, u eer,
U deughd, u wetenschappen,
Verhieven eerst soo seer
20 Tot lofs verheven trappen,

---

r. 6 *verlienden*: voor *verleenden*, *verleende*, even zoo later *mienden* voor *meenden*.

r. 10 *om-gekeerde oogen*: minder gelukkig voor *afgewend gelaat.*

Wordt ghy soo af gemaeld
Dat het nau slimmer diende;
Ach! als u voorspoed faelt,
Adieu dan, hulp van Vrienden!

25 Men vind dan naulijks een;
Dus is des noods bedroeven
Alleenigh de toetsteen,
Om Vrienden op te proeven;
Dan sietmen door die bril
30 Hoe sy haer vriendschap mienden;
Ach! als 't geluck niet wil,
Adieu dan, hulp van Vrienden!

Dus yeder stel sijn staet,
Sijn handel en sijn leven,
35 Dat hy na Vrienden baet
Geensins behoeft te geven;
Elck help sich soo hy mach,
Dat 's beter op het thiende:
Want komt ghy met beklagh,
40 Adieu dan, hulp van Vrienden!

---

r. 22 *nau slimmer*: *moeilijk erger.*
r. 28 *proeven*: *toetsen*, *beproeven.*
r. 35 *na Vrienden baet*: *om de hulp*, *den bijstand van vrienden.*
r. 38 *beter op het thiende*: min gelukkig voor *tienmaal zoo goed.*

MINNE-DICHTEN.

I.

Stemme: *Est ce Mars le grand Dieu des allarmes*, enz.

Had ick duysend ysere tongen,
Schoon van stof,
Die al te samen queelden en songen,
Tot den lof
5 Van DIAEN, die de Maen
Veer in glans en pracht te boven gaet,
Door haer gelaet,
Schoone Vrou! ach, ick sou
U waerdy noch geensins beelden uyt,
10 Met mijn geluydt.

U hayrtjens krullen krul op krul te samen
Door malkaêr,
Die in glans het geele goud beschamen
Gansch en gaêr.
15 't Voorhoofd net, braef geset,
Hoogh en breed, soo effen door en door
Als blanck Yvoor,
't Welck de tijd aerdigh mijd,
En met rimpels nimmermeer beslaet
20 Dat schoon cieraed.

---

r. 1 *Had ick*, enz. Deze coepletten zijn uit de Dareide (II. 1.) overgenomen, waar zij door DAREIDE en GAREYE, tot lof van FLORISELS speeldochter DIANA, gezongen worden

Als twee Starren teyst'ren u ooghjes
O DIAEN!
Daer twee wijn-brauwen als bruyne booghjes
Rond om staen,
25 Door wiens glans ghy de Mans
Tot het diepste van het harte wond,
En maeckt gesond;
'k Acht, de min woont daer in,
Jae, dat selfs Cupido schiet sijn schicht
30 Door u gesicht

't Roos-roode mondtjen, omcingeld met lippen
Van corael,
Daer u den adem soo traegh uyt komt slippen
Telcken mael,
35 Dat het schijnt, datse pijnt
Om te blyven in het schoon gebouw
Van haer Juffrouw,
En daer niet eer uyt schiet,
Oft sy stijght mijn suyvere Goddin
40 Ten neus weêr in.

't Halsjen heeft selver Natura doen cieren,
Daer het blauw
Van schoone aderen door komt te swieren
Blanck en flauw,
45 Of het waer een pylaer

---

r. 21 *teyst'ren*: voor *vonkelen*, verg. boven bladz. 19, op r. 44.

r. 44 *blanck en flauw*: het blank zal wel op de huid, het flaauw — hier in goeden zin — op het doorschijnen der aderen slaan; de uitdrukking valt echter niet van gedrongenheid vrij te spreken.

Van Albaster, Peerl, Yvoor of Snee,
Sacht en gedwee;
Dus besneên sijn u leên,
Vol cieraeds, vol alle geestigheên
50 Van top tot teên.

II.

Stemme: *Kits Allemande*, enz.

O, eenigh voedsel van mijn jeughd!
Fonteyn van mijn geluck en vreughd!
Vrou van mijn vrije wil, Godinne!
Dien ick meer als mijn self beminne!
5 Lief! op wien ick staegh, of ik sit, of ick stae,
Of ick drinck, of ick eet, of ick slaep, of ick gae,
Of ick reys, ren, rijd, of ick vaer,
Of ick spreeck, of ick swijgh, of ick dicht, of ick schrijf,
Of ick rust, of ick woel, of ick loop, of ick blijf,
10 Denck altijd voor en naer;
Segt, waerom ghy mijn versmaed,
En niet genieten laet
Uwe gonste, daer ick soo na trachte
Beyd by dagen en by nachten?

15 Hebt ghy niet langh genoegh 't beleyd
Gesien van mijn standvastigheyd?
Voogdesse van al mijn gedachten!
Waerom wilt ghy my dan verachten?

---

r. 10 *naer*: thans *na*. r. 11 *mijn*: voor *my*

Ben ick slim? ben ick scheef? ben ick lam? ben ick manck?
20 Of te kort? of te lang? of te vet, of te ranck?
Ben ick oud? ben ick koud? ben ick stijf?
Of te broets? of te mal? of te ruym? of te nau?
Ben ick geel? ben ick scheel? ben ick grijs? ben ick grau?
Wat schort my doch aen 't lijf?
25 Ben ick oock mismaeckt van leên?
Te plomp of boersch van zeên?
Wat belet doch (o Goddin!) u sinnen,
Dat ghy my niet weêr wilt minnen?

Of ist omdat der Heeren Heer,
30 Wt gonst, u Ouders heeft wel eer
Met synen gulden dauw beregend,
En met schat meer als mijns gesegend?
O Goddin! dien ick min, dien ick eer, dien ick acht,
Dien ick vier, dien ick dien, dien ick volgh, dien ick wacht,
35 Dien ick kies, dien ick keur, dien ick vry,
Dien ick lock, dien ick lonck, dien ick bid, dien ick smeeck,
Dien ick kus, dien ick streel, dien ick vley, dien ick spreeck,
Dien ick troost, dien ick voegh, dien ick vly:
Seght, sal dan het aerdsche goedt,
40 Dat meest de menschen doet
In genuchten leven, en in rusten,
Nu beletten onse lusten?

---

r. 19 *slim: verdraaid.*

r. 22 *broets: speelsch, welig.*

r. 32 *mijns*: dichterlijk vrij voor *die van mij*, *de mijne;* even zoo beneden, bladz. 185, reg. 5 der aanteekeningen *zijns* voor *zijne.*

r. 38 *vly: sier, vereer.*

O Lief! dat 's tegens alle reên:
Dus seght u slaef niet langer neen,
45 Op dat wy mogen, met ons beyden,
Een volkomen leven leyden,
Soo vol weeld, vol gemack, vol geluck, vol geneughd,
Soo vol lust, soo vol rust, soo vol lof, soo vol deughd,
Soo vol staet, soo vol baet, soo beleeft,
50 Dat noyt vrou met haer man, dat noyt man met sijn vrou,
Soo veel vreughd en vermaeck, soo veel heyl door de trou
Op d' aerd genoten heeft.
Dus, schoone! maeckt een end
Van mijn bedroefd elend',
55 En op dat wy beyd' in vreughde leven,
Wilt my eens het jae-woord geven.

Ick sweer u, dat ghy dan aenvaerdt
Een blyden Hemel op der aerdt,
Want wat mijn Engel mach vermaken,
60 Daer sal ick met vlijt naer haken:
Wat ghy prijst, wat ghy acht, wat ghy drijft, wat ghy mient,
Wat ghy wilt, wat ghy wenscht, wat u lust, wat u dient,
Sal ick oock wenschen staegh:
En weêrom, wat ghy doemt, wat ghy haet, wat ghy schelt,
65 Wat ghy warst, wat ghy laeckt, wat u moeyt, wat u quelt,
Oock schuwen als de plaegh;
U rust sal sijn mijn rust,
U blijdschap al mijn lust,
En om u met lijf en siel te vieren,
70 Sal ick al mijn krachten stieren.

---

r. 65 *warst*: voor *waar gij wars van zijt*, *verafschuwt*.

MINNE-KLACHT.

Stemme: *La sorte ma pigljar*, enz.

Het glas van mijn geneughd
Is afgeloopen;
Ick wil niet meer na vreughd
Noch blijdschap hopen.
5 Nu ick mijn liefstens gonst niet kan verwerven,
Wil ick niet springen meer,
Noch vrolick singen weêr,
Maer droevigh sterven.

O, Hemelen! betreckt
10 U blauwe Zalen,
Met wolcken droef bedeckt
Haer blyde stralen:
Stort al u stromen uyt, helpt mijn beschreyen
Mijn ongeluck en rouw,
15 Midts ick van mijn Juffrouw,
Bedroefd, moet scheyen.

O, soete PHYLLIDA!
Born van mijn suchten!
U volght geen vyand na,
20 Waer toe dan 't vluchten?

---

r. 18 *born*: *bron*; vergelijk vroeger.

Merckt wien ghy schuwt, en quelt met duysend smarten:
't Is TYTER die u dient,
't Is TYTER die u mient,
En mint van harten.

25 't Is hy die op u boud
Sijns levens ruste:
't Is TYTER die u houd
Voor al sijn luste,
't Is TYTER dien ghy kont alleen vermaken,
30 't Is TYTER die u vrijt,
't Is TYTER die u vlijt
In alle saken.

Dus, PHILLIDA, mijn schoon!
Vervormt u sinnen,
35 Gunt TYTER TYTER's loon,
Dat 's wederminne:
Maeckt TYTER (dien 't soo bang is) doch niet banger;
Maer TYTER eens verblijdt,
Lijdt niet, dat TYTER lijdt
40 U strafheyd langer.

---

r. 23 *mient: meent, bedoelt.*
r. 25 *boud: bouwt.*
r. 31 *vlijt: vereert.*
r. 33 *schoon:* voor *schoone.*

DRINCK-LIEDEKEN.

Datmen eens van drincken spraeck,
Sou dat sijn soo vreemden saeck?
Ick denck wel neen, of 't soo gevil,
Want al de glasen staen hier stil.

5 Wel, dit neem ick er eerst by op,
Ha! dat edele klare sop,
Wist ick wie my bescheyd doen wou,
Soo wist ick wien ick het brengen sou.

Dit sijn de tranen die Bacchus schreyt,
10 Als hy (door het parssen) scheydt
Van de druyf, sijn bolle moêr,
Die in vaten herwaerts voer.

Als dese traen leyt daer sy hoort,
Soo brengtse vreemde kluchten voort:
15 Den een die praet, den ander springht,
De derde soete deuntjes singht.

Men sal noch t'avond een van driên
(Acht ick) van my sien geschiên;
Dus, wysheyd! duyckt, ick ben u moê,
20 Adieu! tot morgen ochtend toe.

---

r. 1 *spraeck*: voor *sprake*. r. 3 *gevil*: voor *geviel*.

Wy willen doch t' avond, by de Wijn,
Onbeveynsd en vrolick sijn;
Wie weet, of wy weêr in een Jaer
Dus vergaren by malkaer.

25 Buurman, weet ghy wat dit beduydt?
Maer, dit geldt u, schoontjes uyt,
Ey! setter u kleyne vinger aen,
En siet eens wat ick heb gelaên.

Ruymt wat op, mijn huysgesin!
30 Daer med' komter een Fransman in; (*drinckt.*)
Ho, ho! hy leyt al in mijn huyd,
Dies de klock van vreughde luydt. (*keert om.*)

Datmen het nu soo vol weêr schonk,
Als het was eer ick het dronck,
35 Waer nodigh: want mijn med' gesel,
Sou 't hem anders belgen wel.

O, het is geen nobele geest,
Die voor sulcken Roemer vreest;
Ons Ouders over honderd jaer
40 Maeckten sulcken geut wel klaer.

Dus, Buurman! tast het vrolyck aen,
Doet gelijck ick heb gedaen,
Hiet het glaesjen wellekom,
Drinckt het leêgh en keert het om.

---

r. 22 *Onbeveynsd*: *ongeveinsd*, *ongedwongen.*
r. 27 *setter—aen*: aan het glas namelijk.
r. 30 *Franschman*: een glas Fransche wijn.
r. 32 *de klock*: wel te weten *de glazen drink-klok.*
r. 36 *'t hem—belgen: zich daarover verbelgen*, *boos maken.*
r. 39 *over*: *voor.* r. 40 *geut: guit.*

TROUW-DICHT

TER EEREN JONCKER

MENNO HOUWARDA
van Mekkama,

ENDE JUFFROU

LUCIA VAN FEYTZMA.

Soo d' oude PLATO selfs (die met sijn wyse reden
Vermaenden elck een om in deughdens spoor te treden)
In sijn Symposio, oft' Avondmael, verhaelt,
Daer hy des Liefdes lof op 't loffelijckst afmaelt,
5 Heeft in de Gulden Eeuw, in d' alder-eerste daghen,
Het ende-loose rond op synen kruyn gedraghen
Een wonder vreemd geslacht van Menschen: daer men niet
Op dese tijd van hoort, en noch veel min van siet.
Sy waren allegaêr seer kluchtigh in haer seden,
10 En enckel in verstand, maer dubbeld in haer leden:
Sy hadden in de kop vier ooghen, en daer by
Vier ooren aen het hooft, vier armen aen de sy,
Vier beenen onder 't lijf; — op 't alderkortst beschreven:
Al 't gene de Natuer ons enckel heeft gegeven,
15 Dat gaf sy dubbeld haer; sy waren Man en Wijf,
Twee deelen aen een rif gehecht met siel en lijf.
Dees Menschen waren groot, ja, sulcke stercke gasten,
Dat sy noch op de Goôn, noch op den donder pasten,

---

r. 3 *Symposio*: PLATO's bekende, aan de ontvouwing der liefde gewijde gesprek. *Oft'*: zoo leze men voor *op 't*, dat geen zin geeft.
r. 18 *op—pasten*: *om—gaven*.

Sy leefden na haer lust, ja, wilden met geweld
20 De Goden in haer throon niet laten ongequeld,
Maer sochten hand aen hand (gheklommen op de bergen,
Ghelijck de Reusen deên) haer tot een strijd te tergen,
Om, door haer stercke kracht en overgrootsch gemoed,
Den Hemel met de Goôn te rucken onder voet.
25 Dit sach de Donder-Godt, doch met geen goede oogen,
Dies sprack hy, gantsch versteurd: „o Goôn! dit wil niet
dogen;
De Menschen grootsch en dwaes, die hebben in de sin
Den Hemel op een nieuw met kracht te nemen in.
Wat sal ick daer op doen? haer met den blixem schieten?
30 En maken haer geslacht geheel end' al te nieten,
Ghelijck ick eertijds die vervloeckte Reusen schoot,
Die haer hovaerdigheyd betaelden met de doodt?
Dat vind ick niet geraên; wie sou dan offerhanden
Op d' hoog' Altaren doen tot onser eeren branden?
35 Wie sou dan Tempelen doen bouwen tot ons lof,
Als 't Menschelijck gheslacht verpletterd was tot stof?
En altijd onge-eerd te sijn, dat sou ons spijten;
Ick weet een beter raed, ick wil de Menschen splijten,
En cloven van malkaer met dese gulden lijn,
40 Soo sullen sy terstond de helft te swacker sijn,
En ons met meerder dienst als oyt te voren eeren:

---

r. 23 *overgrootsch*: *al te trotsch.*

r. 24 *onder voet*: voor *onder den voet.*

r. 26 *dogen*: *deugen.*

r. 28 *op een nieuw:* thans *op nieuw;* gelijk vroeger de Reuzen of Titans der Grieksche overlevering.

r. 30 *te nieten*: voor *te niete.*

r. 34 *tot onser eeren*: met verouderden vollen verbuigingsvorm, thans: *tot onze eer.* r. 39 *gulden lijn*: *bliksemschicht.*

Vermits sy in 't getal de helfte dan vermeeren.
En by soo veer sy dan niet houden sich gerust,
Noch met des redens toom beteughelen haer lust
45 En staken haer opset, soo wil ick u beloven
Dat ick haer andermael sal van malkander kloven,
En laten op een been haer hincken over al,
Op dats' haer hovaerdy beklagen met haer val."
Dit had hy nau geseyd, of Morpheus is beneden,
50 Door Jupiters bevel op 't spoedighste getreden,
En streeck de Menschen met het een of 't ander dingh,
Waer door haer datelijck een diepe slaep bevingh.
Doen daelden d' hooge Godt, en heeftse van malkander
Gespleten in de slaep; d' een wist niet van den ander:
55 En hy brocht d' eene helft van d' andere soo veer,
Dat elck sijn eyghen helft kon swaerlijck vinden weêr.
De Menschen waeckten op, en waren gantsch verslagen,
Elck was een hallef man, daer gingh het op een klagen;
Wat was daer al te doen! wat was daer een gewoel!
60 Wat was daer een geraes! wat was daer een krioel!
De Menschen liepen en doorsnoven alle hoecken,
Elck wou sijn eyghen helft op 't spoedighste weêr soecken:
Maer niemand kon de sijn, als d' hooge Godt alleen,
Die broghtse (als het hem geviel) weêr by den een.

65 En als dan elck sijn helft had wederom gevonden,
Soo was haer vreughd nau met gedachte te doorgronden,
Soo cropen sy malkaer seer dicht en lieflijck an,
Daer quamen op een nieuw weêr nieuwe Menschen van.

---

r. 61 *doorsnoven*: thans alleen met den verlengden vorm van during: *doorsnuffelden;* de uitdrukking is van 't *snuiven* en *snuffelen* der spoorhonden ontleend. r. 64 *by den een: bijeen*, *bij elkander*

Men siet noch hedendaeghs dit dagelijcks gebeuren,
70 En om sijn lieve helft soo mennigh Mensche treuren,
Elck guppert na sijn deel, elck soeckt sijn wederga;
Tuyght dat, o Bruydegom! tuyght dat, o HOUWARDA!
Die naer u lieve Helft (de born van u geneuchten,
De Vrou van u gemoet, de Seyl-steen van u suchten,
75 De woon-plaets van u vreughd, de schat-kist van u lust,
De vier-baeck van u koers, en d' Haven van u rust,
Die u in jeughd, in deughd, in staet, in schat, in leden,
In afkomst, in waerdy, in treffelijcke seden
En alle loflijckheyd, soo wonder wel ghelijckt:
80 Dat ghy haer, noch sy u, in geen gedeelten wijckt); —
Die, segh ick, haer soo veer, soo wijslijck hebt gesocht,
En u bestemde reys geluckigh hebt volbrocht;
Die Spagniën hebt doorsien, die Vranckrijck hebt door-reden,
Die Enghland hebt bewoond, die soo veel brave steden
85 En Coningh-rijcken hebt door-reysd, om u beminde,
U vreughd, u lieve Helft, u troostertje te vinde,
En komt in 't end', na soo veel uytgestaen gevaer,
In 't vrye Friesland t'huis, en vindt u liefste daer.
O, danckt den hoogen Godt, den Leydsman van u sinnen,
90 Die u geraden heeft soo braven Bruydt te minnen,
Die tot uws levens vreughd, soo aengenamen beeld
Voor u geboortens dagh voorsichtigh heeft erweeld:
Oud, deftigh in 't verstand, jongh, jeughdigh in haer jaren,
Waer met ghy sult in vreughd vergrysen uwe hayren,

---

r. 71 *guppert*: anders *snakt;* 't min gebruikelijke *gupperen* staat blijkbaar tot *gapen*, gelijk *snuffelen* tot *snuiven*.

r. 82 *bestemde*: *bepaalde*, *voorgenomen*.

r. 92 *erweeld*: voor *gekozen*, zie vroeger.

95 Een spiegel vande jeughd, een trap die u tot staet
Sal leyden met geluck, soo Godt u leven laet.
En ghy, o, Waerde Bruydt! den Schepper van hier boven,
Wilt oock danckbarighlyck voor sijn genade loven:
Die u, tot uwe helft, heeft toe-gevoeghd die geen,
100 Die om sijn deughden word bemind van yeder een,
Een pronck van brave zeên, schoon, jeugdigh, wel bemoedight,
In af-komst hoogh en groot, seer treffelyck begoedight,
In konsten opgequeeckt, in talen wel geleerd,
Die van sijn kindsheyd heeft de witte deughd ge-eerd.
105 O, wel gesegend Paer! den Hemel wil u geven
Dat ghy in alle weeld mooght lang te samen leven,
En u kinds kinderen, volwassen in de Deughd,
Mooght voor u sterfdagh sien, tot uwer beyden vreughd,
Op dat de brave Stam (daer ghy sijt uytgesproten,
110 De voorste van ons Land) mach teelen sulcke loten,
Mach brengen voor den dagh soo schoone spruyten, daer
Het Vaderland med word gediend in al gevaer,
Gelijck het loffelyck tot op den dagh van heden
Door u voor-Ouders deughd, verstand, manhaftigheden,
115 Getrouwheyd, aensien, beyd' in raed, in daed, en geest,
Is treffelyck bediend en wel beschermd geweest.
Wel dan, vereende twee! op dat mijn Rymeryen
Niet minderen u vreughd, en meerderen u lyen,
Vermidts ick u te lang ophoude van u lust,
120 Besluit' ick mijn gedicht, en wensch u goede rust.

r. 101 *wel bemoedight*: *welgezind.*
r. 102 *begoedight*: anders en beter *gegoed.*
r. 110 *voorste*: Anglicisme voor *eerste*, *voornaamste.*
r. 112 *al gevaer*: voor *alle gevaar.*

BRUYDT-LOFS-GESANG.

Stemme: *Is dit niet wel een vreemde gril?* enz. (Zie boven, bl. 10.)

Ghy, die op d' over-groote vreughd
Van dit van God gevoeghde Paer
(Die in het bloeyen van haer jeughd
Versamelen te gaêr);
5 Die, op 't versoeck van Bruydegom
En Bruydt, hier t' samen sijt vergaêrd,
Weest vrolyck, drinckt eens lustigh om,
En geen geneuchten spaert;
Weest verblijd, want de tijd sulcx gebiedt
10 Nu de trouw alle rouw en verdriet,
Die 't woeligh vryen
Haer dede lyen,
Gemaeckt heeft gansch te niet.

Siet hoe verheughd de Bruygom lacht,
15 Om dat hy nu gevonden heeft
Sijn Helft, soo treftigh van geslacht,
Soo zedigh, soo beleeft,
Soo jongh, soo kuysch, soo deughden-rijck,
Soo soet van wesen en gelaet,
20 Soo schoon, soo heusch, soo vriendelijck,
Soo loffelyck van staet,
't Hert en sin springt hem in 't lijf van weeld,
Om dat hy, sy aen sy, met dit Beeld
Sich sal vermaken;

r. 22 *Hert en sin: gemoed en verstand.*

25 Dies wilt oock staken
Wat stille droefheyd teelt.

En of de Bruydt wat stemmigh kijckt,
O gasten! acht dat niet een sier:
Want sy een wijltjen statigh prijckt,
30 Quansuys om de manier:
Maer weest verheughd, en denckt doch dat
Het alle daegh geen Bruyloft wordt,
Dus brenght elck hier te voorschijn wat,
Dat ons de tijd verkort:
35 Singht verheughd, lacht met vreughd alle-gaêr,
Toont met lust, dat de rust van dit paer
U aengenaem sy,
En volght altsaem my
In vrolyckheden naer.

40 Wel Maeghden, waerom sijt ghy stil?
Sijn dan al u genuchten uyt?
Dat ghy nu prijckt, dat 's maer een gril,
Ghy zijt noch niet de Bruydt:
Laet blijcken nu de geestigheyd,
45 Die uyt u soete oogjens blaeckt,
Die in u borst begraven leyt,
En ons daer meê vermaeckt:
Laet u Geest dese Feest cieren vry,
U geluydt onse Bruydt maken bly
50 Met u Gesange;
Wacht niets te lange,
Maer singht eens op een ry.

r. 30 *om de manier: om dat het gebruik het zoo wil.*
r. 42 *prijckt: preutsch, deftig zit;* verg. boven, r. 29.

MINNE-DICHT.

Stemme: *Philla Nimph alleen*, enz.

Schoone MARGARIET!
Mijn genuchtje, wat suchtje?
Mijn hartje, wat smartje?
Beswaert u doch niet:
5 U jonge jaren
Eysschen blyde vlagen,
Laet gryse hayren
Suffen, treuren, klagen,
En haer bange dagen
10 Verdoen in ongeneughd:
Maer, mijn Beckje! verweckje
Tot kluchtjes, genuchtjes;
Verslijt ghy u jeughd
In gemackjes, in quackjes,
15 In lusjes, in kusjes,
En lieflycke vreughd.

Ick behartigh dy,
Ick genoegh-je, ick voegh-je,
Ick vry-je, ick vly-je
20 Altijd even bly.
't Geen u geneuchten
Baert, kan mijn verquicken;
Wat u doet suchten,

---

r. 17 *Ick behartigh dy: ik ben u van harte genegen.*

Scheurt my 't hart aen sticken,
25 Ick weet mijn te schicken
Na 't u behaeghlyck sy:
Ick besin-je, ick min-je,
Ick prijs-je, bewijs-je
Deughd, gonst, dienst en trouw;
30 Ick bedien-je, ick mien-je,
Ick eer-je, begeer-je
Tot mijn waerde Vrouw!

Liefste! vaert doch voord,
Nu berae-je, wat stae-je?
35 Ick smeeck-je, nu spreeck-je
Doch een troostlyck woord!
Ick sal u lieven,
Eeren, vieren, dienen,
En u gerieven
40 Meer als ghy sult mienen:
Wilt my doch verlienen
Het loon daer ick na doel.
Nu, mijn Bruytje! besluyt-je?
Wat swijgh-je? och! krijgh-je
45 Van min geen gevoel?
Door u lonckje ontfonck-je
De quantjes, met brantjes,
En selfs blijft ghy koel.

Lief! dit goud-geel hayr,
50 Dese kuyfjes, dus kruyfjes,
Dus blondtjes, dus rondtjes

---

r. 47 *quantjes*: *heertjens.* r. 48 *selfs*: thans *zelve.*

Gekrold deur malkaer,
Dit jeughdigh wesen
Opgehoopt met vreughden,
55 Daermen kan lesen
't Ciersel aller deughden,
Die oyt mensch verheughden,
En dese brave leên,
Welckers deeltjes, soo eeltjes,
60 Soo netjes, pas vetjes
Natuur heeft besneên,
Die soo braefjes, soo gaefjes,
Soo blijdtjes, soo vrijdtjes
Zijn van top tot teên;

65 Sal Tijd metter tijd,
Door veel treckjes, grau vleckjes,
Gansch schraeltjes, heel kaeltjes
Haer glans maken quijt.
Mijn MARGARIETJE,
70 Dien ick heb verheven,
Mijn Honigh-bietje!
Wilt u doch begeven
Om met mijn te leven
In vrolyckheyd voortaen:
75 In gedreuntjes van deuntjes,
In vlietjes van liedtjes
Altijd onbelaên.
Nu, hoe vaer-je? verklaer-je;
Wat wacht-je? — ja, lach-je,
80 Soo sal het wel gaen.

---

r. 77 *onbelaên* : *onbekommerd*.

BOET-SANGH.

Stemme: *Suyvere, schoone, vermaecklycke Maegd.* (Zie boven, bl. 120.)

Of in een dagh, in een maend, in een jaer
't Geluck u bekroon met veel duysend vrolijckheden,
't Veranderen kan, van een uyr of een paer,
Kruyssen u vreughd weêr met soo veel bitterheden!
5 Rijckdom, hoogheyd, schoonheyd, jeughd
Sijn maer yd'le schijnen,
Wulpsche liefde, dart'le vreughd
Sal als roock verdwijnen.
's Werelts roem, als een bloem,
10 Moet in 't end verkeeren;
Al haer kracht kan geen nacht
't Leven ons vermeeren.

Dorpere menschen! dus haeckt na de deughd,
Die saligh maeckt: want ghy sult te veel verliesen,
15 Soo ghy de aerdsche verganckelijcke vreughd
Wilt voor de eeuwige Hemelsche vreughde kiesen.
Door een Beeckjen aerdsch geneughd
Vloeyt een Zee van sorgen,

r. 3 *een paer*: namelijk *uren*. Versta: 't veranderen van een of twee uren kan, enz.

r. 11 *nacht*: rijmshalven voor *dag*.

r. 13 *Dorpere*: *lage*, *ellendige*.

En bloeyt heden onse jeughd,
20 Die verdort wel morgen.
Hierom d' aerd word verklaerd,
Een Herbergh te wesen,
Daermen slijt synen tijd
Beyd in sorgh en vresen.

25 Ach, droeve tyden! veel blinder als blind,
Die dus de rijckdommen boven de deughden verheffen,
Keert doch by tijds! ach, ick bid u! versint,
Hoe de verledene tyden d' onse overtreffen:
Doen en had niemand te veel, en nochtans
30 Had elck sijn genoegen;
Nu is de weerlt soo verkeerd, dat wy t'hans
Slechts naer rijckdom ploegen;
Deughd en eer word nau meer
Hedensdaeghs gepresen;
35 Is men rijck, 't geldt gelijck,
Men moet deughdsaem wesen.

---

r. 32 *ploegen*: voor *zwoegen*, *slaven*.
r. 35 *'t geldt gelijck*: *'t is al even eens*, *'t baat niet.*

WELLEKOMST-GESANGH,

DOOR

De Reden-rijcke Kamer tot Leeuwarden, ghesongen op d'inkomste van

WILHELM LUDWICH,

Grave tot Nassou, enz. Stadt-houder van Friesland, Stadt Groeningen
en Ommelanden, en Drenthe, enz.

Stem: *Si tanto gratiosa*, enz

O Vorst! beroemd met reden,
Voor de Springader onser veyligheden,
Geluck, voorspoed, en vreden;
Bescherm-Heer onser Landen en Steden!
5 Weest wellekom, hier wederom,
In onse Friessche palen,
Daer wy, met sangen
Vol blijdschaps, u ontfangen
En inhalen.

Opschrift: *Wilhelm Ludwich*, enz. Sedert 10 Maart 1584 Stadhouder van Friesland. „MERODE," gelijk STARTER elders, in 's Graven *Lijck-klachte* (Franeker, 1630; verg. beneden, bl. 186, aant.) schrijft:

„MERODE, die dies tijds was van het landt Statholder,
Bevondt de last te swaer voor sijn te swacken scholder;
Van binnen was het land vol tweedracht en vol twist,
Van buyten sterck bestreên van 's vyands kracht en list;
Dies gaf hy 't ambt weêr op, socht oorlof aen de Staten,
Die hem, om reden, sulcx oock hebben toegelaten,
En weder, in sijn plaets, den onversaechden held,
Graef WILLEM VAN NASSAU eenstemmigh inghesteld;" enz.

r. 2 *Springh-ader*: anders *bron.*

10 Door u beleyd grootmoedigh,
Door u vernuft, in alles wel ervaren,
Blijft onse staet voorspoedigh,
Gherust in 't midden van des onrust baren;
Ons vreughd, ons vreed, is d' uwe meed,
15 En word het weder quader,
In bange tyden
Beschermt ghy ons van lyden,
Als ons Vader

Doen ghy u Ondersaten,
20 Om 't geen ghy hadt in Zeeland te beslechten,
Alleenigh had gelaten,
Ontbloot van u, die haer sou helpen vechten,
Haer raed, haer daed, in 't quaedste quaed,
Helaes! wat droeve plagen
25 Sijn, op ons allen,

r. 18 *Vader*: „Graef W. VAN NASSAU, Goeverneur van Friesland, maeckte het soo in sijn goevernement, dat zich een ieder sijns dienens bedanckte; daerom hy oock van de Friesen met den naem van *Vader*, of soo als sy spreken, *hayte* genoemd ende vereert werd." TRIGLAND, *Kerckelijcke Geschiedenis*, bladz. 1159.

r. 20 *in Zeeland*, enz.

„Doen LEYCESTER quam, bevonden 's Heeren Staten,
Voor goed, dat hy (W. L.) sich soud' in Zeeland vinden laten,
Om daer den ouden Graef, tot wellecomst, de hand
Te bieden, als ghesant van wegen 't Nederland.
Hy trock onwilligh heen; maer hy was nau vertrocken,
Of Friesland was benaut met duysent onghelocken:
De Spaensche namen dees ghelegentheydt te wacht,
En hebben hun gheweld op Vriesland aengebracht;
De wreede TAXIS viel, met sijn verwoede krijghers,
In Westergo, die, niet als menschen maer als tijghers,
Verdorven 't gansche land," enz.

Gantsch onvoorsiens gevallen,
In die daghen!

De vyand sagh u schapen
Ontbloot van haren Harder, en daeromme
30 Woud' hy daer op niet slapen,
Maer is haer onversiens op d' hals gekommen,
Dat Boxems slagh wel tuygen mach,
Daer soo veel duysend sielen
In TAXIS handen,
35 In 't Swaerd onser vyanden,
Droevigh vielen.

Doen u, o Vorst! ten ooren
Quam 't ongeluck der vry gevochten landen,
Was wel de zee bevroren,

---

r. 32 *Boxems slagh*: 27 January 1586.
„Graef WILHELMS Luytenant, STEYN MALSEM, was gheleghen
Tot Boxem in de kerck; hy trock den vyant teghen,
Maer sonder order; den beleyder van den strijt,
Den Vader van het land was 't vaderland hier quijt;
Dies wierd het Staten-volck (o, droeve nederlage!)
Tot sevenhondert man ellendigh daer verslaghen." —
r. 39 *de zee bevroren*, enz.:
„Doen nu de jonghe Graef, deurnaghelt van de koû,
Gegeesselt van de wint, ghemarteld door de rou,
Ontsteken door de spijt, vergramd door het verliesen
Van sulcken braven hoop wel afgherechte Friesen,
Tot Leeuwarden aenquam, verstont hy door 't gerucht,
Dat de verwinner was door Godes dwang ghevlucht,
En sijn verwonnen buyt liet blijven achterweghen,
Vermits het ijs versmolt door 't vallen van de reghen;
Dus scheen het, dat sijn komst (gheseghent van den Heer)
Den Horen van Geluck brocht in de landen weêr." —

40 Maer 't hart in 't lijf u seer grootmoedigh branden,
Dwars door de Zee, dan op een sleê
Dan in een schuyt getogen,
Met sorgh onmaetlijck,
Quaemt ghy u Vyand daetlijck
45 Onder ooghen.

Ghelijck de stercke dijcken
Des zees geweld al schuymende doen stuyten,
Liet ghy u grootheyd blijcken,
En sloot des vyands krachten daedlijck buyten
50 Al u gebied, ons van verdriet
Bevrydende ten lesten;
Wat doen geschieden,
Dat weten d' oude lieden
Noch ten besten:

55 Ghy stelden 't land in ruste,
En wont daer by veel plaetsen, steden, sterckten,
Waeraen een elck u luste
En yver tot des landschaps welvaert merckten;
't Welck u gemoed, selfs met u bloed
60 En Vorstelijcke leden,
Geschend, geschoten,

r. 49 *sloot—buyten u gebied*:
„Doen heeft hy om end' om de grensen van het land
Met sterckten soo gesterckt, met krijghsluy so gemand,
Dat noyt de vyanden so schadelijcke tochten
Op Friesland wederom daernae te weghe brochten."
r. 61 *Gheschend*, *geschoten*: voor Koevorden, in Aug. 1592:
„Hy was gestadigh voor; de dichte koghels stoven
Hem om het lijf, ghelijck den haghel stort van boven;
Daer reed de krijgsheld door (o, dapper, stout bestaen!)

Betoond', eer wy genoten
Dese vrede.

Dies salmen u genade,
65 O groote Vorst, vol alle loflijckheden!
Niet stellen, noch u daden,
In eeuwigheyd, in de vergetelheden:
Maer noemen u, soo dan als nu,
Ons Vader, Vorst en Heere;
70 Ja, naer u leven,
U dat op 't cierlijckst geven
Na, ter eeren.

TREUR-LIEDT,

OVER

'T DROEVIGH OVERLYDEN VAN DEN WEL-GEMELDEN BRAVE.

Stemme: *Lief-locksters vande min*, enz. (Zie boven, bl. 114.)

O Friesen! treurt en klaeght,
Verwerpt al u cieraden,
En droeve rou-kleên draeght,
In plaets van pronck-ghewaden;

Hy had gheen harnas als alleen sijn halskraegh aen;
Dies wierd hy (ach! ick schrick, dat ick het schrijf) gheschoten
So krachtigh op sijn buyck, dat hem de stalen sloten
Afspringhen van de riem; 't kleed vloogh hem van de huyt,
De kogel quam hem by de navel weder uyt,
Noch reed hy onverschrickt," enz.

r. 70 *naer*: thans *na*. r. 71 *op 't cierlijckst geven Na:* minder cierlijke dan gedrongen zinbouw.

5 Want die, tot u geluck,
Gheluckigh was geboren,
Hebt ghy (o droeve druck!)
In uwen nood verloren.

Hy was u land-schaps vreughd,
10 Een Graef van alle Graven,
De woonplaets van de deughd,
En 't pack-huys van haer gaven:
Mild, vroom, heusch, goedertier,
Godvruchtigh, wijs, geduldigh,
15 In 't strijden dapper, fier,
Voorsichtigh en sorghvuldigh.

U vryheyd was ontmand,
En ghy soo seer bestreden
Met rooven, moorden, brand,
20 En meer moedwilligheden,
Dat ghy nauw langer dorst
Op uwe bedden slapen,
Doen u dees brave Vorst
Ontsetten met de wapen.

25 Al eer hy twintigh jaer

---

r. 12 *'t pack-huys.* Starter schijnt meer smaak in deze voorstelling gevonden te hebben dan ze verdiende; ook in zijn *Lijck-klachte* toch zegt hij 't zelfde (zie beneden, bl. 188 r. 40.)

r. 25 *twintigh jaer:* 1 Augustus 1580;

„Doen hy met Hohenlo, tot dienste deser landen,
Tot vordring van sijn lof, tot crencking der vyanden,
Sijn toebetroude heyr voor Coeverd' heeft ghebracht
En om end' om beset; alwaer hy in de nacht,
Als ander (ick laet staen de Heeren en de Graven)

Volkomentlycken telden,
Hy hem in het gevaer
Van wreede strijden stelden;
Al waer hy, hoogh van moed,
30 Wierd menighmael geschoten,
En heeft sijn Graeflyck bloed
Om uwentwil vergoten.

Door sijn manhaftigheyd,
Door sijn strijdbare zeden,
35 Sijn treffelyck beleyd,
En 't schenden van sijn leden,
Heeft hy u uyt den nood
Gered, en gantsch ontslagen;
Nu is die Veld-Heer dood,
40 En word daer heen gedragen,

Die uwe Landen heeft
In weeldigheyd doen groeyen
Soo, dat geen mensch, die leeft,
Oyt land sagh schoonder bloeyen.

Soldaten sich tot rust voor 't meerendeel begaven,
Rondom de grachten reed, en met een yver socht,
Waer hy op 't oorbaerlijckst de stadt bestormen mocht,
Tot voordeel van de zijns, tot schaê van die van binnen,
Om met het minst verlies van volck de stadt te winnen;
Daer hy seer schricklijck, met een kogel van ses pondt,
Geschoten wiert door 't been en doodelijck ghewondt,
En op het spoedighst op een radeloose waghen,
Die men een rosbaer noemt, na Swol toe wiert gedraghen,
Alwaer hy metter tijdt, door Medicijnen konst,
Wiert wederom ghesont, Godt danckend' voor Sijn gonst."—

r: 38 *ontslagen*: rijmshalven voor *ontlast*.

45 Dies treurt, o Friesen! treurt,
Klaeght, weent, en wringt u handen,
Om 't ongeluck, gebeurd
Aen uwe vrye Landen.

LIJCK-KLACHTE.

Ghy, die u graegh ghesicht nieusgierigh weyden laet
Op dit seer treftich doch seer treurighe cieraet,

Opschrift: *Lijck klachte.* Behalven de op bl. 179, vv. aangehaalde, dichtte STARTER nog eene andere Lijkklacht, die onder de afbeelding van den lijkstoet gedrukt werd, blijkens het eenige mij onder 't oog gekomen exemplaar, in het bezit van mijn hooggeschatten Leidschen ambtgenoot en vriend DE VRIES. Wij lasschen haar hier in. Eerstgemelde daarentegen, die op een twintigtal dichtgedrukte bladzijden een berijmd verslag van 's Graven leven geeft, zou daartoe wat te veel ruimte innemen, en hebben wij ons daarom tot de vorenstaande aanhalingen in de aanteekeningen bepaald. Een dertigtal regels (van *Want in sijn ommegangh*, enz. tot *ghelijckelijck versaemt*) is er buitendien uit overgenomen. De geheele titel luidt: „*Lijck-klachte over den Hoogh Welgeb., in alle deuchden uytmuntenden Heere* W. L., enz. *die den loop sijns levens begon*, anno 1560, den 13 Martij *tot Siegen, den selven salich volende*, anno 1620, den 31 May, *tot Leeuwaerden*, *ende op den* 13 *Julij des selfden Jaers inde Jacopijnen Kercke aldaer*, *by sijn Sal. huysvrou*, *die Hooghgheb. Vrouwe* ANNA VAN ORANGIËN, *met grooter eere ende statie begraven wierdt. Den nacomelinghen tot een gedachtenisse zijnder deughden ende daden geschreven, door* J. STARTER J. U. S. Nae de copye. Tot Franeker, by JAN LAMRINCK, boeckdrucker ordinaris der H.H. Staten van Vrieslandt. Anno 1620." In 't Voorbericht zegt de dichter, hoe hij „met groote moeite" alles uit de mededeelingen van „geloofwaerdige olde luyden," ooggetuigen van 't gebeurde, geput heeft.

r. 1 *graegh: gretig.* r. 2 *cieraet*: de afbeelding van den lijkstoet.

Op desen droeven sleep der slepende gewaden,
Van Frieslands hoogste roem, met d' hoogste druc beladen,
5 Op al de rou-kleên, daer dit al te rouwigh volck
Met langs de straten zweeft, ghelijck een zwarte wolck; —
Sijt ghy verbaesd, verschrickt, verwonderd, opghetoghen,
Omdat ghy op één dach beooget met u ooghen
Tot Leuwarden vergaerd soo veel uytheemsche liën,
10 Begeerigh om het lijck ons Stadhouders te sien,
So sijt-ghy buyten spoor; want hy, die, door sijn gaven,
Nassouws beroemde lof ten Hemel toe deed draven,
Dien 't aerdrijck was te kleyn tot herbergh van sijn roem,
Dien ick der eeren eer, den held der helden noem,
15 Die Frieslands lasten droegh ten eynde van sijn daghen,
Wordt lastigh als een last hier selfs nae 't graf ghedraghen;
Die WILHELM LUDWICH, die seer wijd beroemde held,
Die van des Keysers kroon sijn stam en afkomst teld;
Die veldheer, die ons land, door sijn manhafte daden,
20 Beschermd heeft en bevrijd van all' uytheemsche schaden;
Die Vader, die ons Staet, in eenigheyd en vreed',
Door sijn veer-siende sorgh ghestadigh bloeyen deed;
Wiens leven is geweest een spieghel voor de ooghen
Der grootste Princen, die op d' aerd gebieden moghen;
25 En 't waer te wenschen, dat elck stierden soo sijn geest,
Dat hy mocht worden 't gheen Graef WILLEM is gheweest;
Want in sijn ommegangh was hy vreedsamigh, tuchtigh,
Ernsthaftich, sedigh, heusch, seer matigh en Godtvruchtigh,

r. 5 *al te: zeer, ten hoogste.*
r. 8 *met u ooghen*: rijmshalven, maar anders geheel overtollig.
r. 16 *lastigh*, enz.: min gelukkige uitdrukking en woordspeling.
r. 18 *des Keysers:* De krijgshaftige, maar anders minbeduidende ADOLF VAN NASSAU, die van 1292 tot 1296 Duitsch keizer was.

Deughtlievend en oprecht, ghespraecksaem, seer ghemeen,
30 Voldadigh, danckbaer, mild, beleeft by idereen,
Goedaerdigh, herberghsaem, langhmoedigh, goedertieren,
Verstandigh, treffelijck in seden en manieren;
In 't strijden moedigh, kloeck, manhaftigh, onvertsaeght,
Deurdryvende met vlijt, voortvarend' onvertraeght,
35 Listigh, tijdtgrijpende, seer wacker en sorghvuldigh,
Ervaren, dapper, wijs, in alle ramp gheduldigh,
Eergierigh, arbeydsaem, voorsichtigh in 't beraed,
Naerstigh, niet suymende, maer vaerdigh in de daed.
Wie is 't, die oyt meer lof van Vorst of Princen heughden?
40 Want dese veldheer was een pack-huys aller deughden;
Hy was de tafel van den armen, en het oogh,
Daer de Gerechticheyt uyt doelden met haer boogh;
Ja, gh'lijck de Son beschijnt beyd' armen ende rijcken,
So deed hy recht aen hoogh' en lage van ghelijcken;
45 Wt sijn regieringhe heeft hy gheen grooter schat,
Maer grooter eer behaeld, als hy te voren hadt;
Hy was der goeden hoop, der bosen schrick en vreese,
Der troosteloosen troost, de vader van de weesen,
Der wijsen raedhuys, des geleertheyts voedster-heer,
50 Des eerbaerheyds tonneel, de spieghel van de eer,
Der heldendaden pronck, de spoor, die de soldaten
Aendreef tot moedicheydt, op hoop van hooghe Staten;
In 't kort, al 't gheene dat een deughdigh Prins betaemt,
Was heerlijck in ons Heer gelijckelijck versaemt.
55 Dees treffelijcke lof, soo wel van sijne daden
Kloeckmoedigh uytgerecht, als nutte wyse raden,
Was treflijck door 't gerucht de wereld om verbreyd;
Wat wonder is 't, dat nu dan, uyt nieuwsgierigheyd,
Tot Leuwarden vergaerd sijn so veel vreemde lieden,
60 Om te besien, wat eer dien crijghsheld sal gheschieden

Op sijn begraefenis, en om dat Graeflijck lijck,
Met Frieslands droefheyd, te beschreyen te ghelijck? —
De glinsterende Son, die hem so menighmalen,
In 't midden van sijn heyr, heeft met sijn heete stralen
65 Beschitterd, komt nu weêr en heeft sijn troost ontfonckt,
Den Hemel om end' om met sijne glants bepronckt
En cierelijck vercierd, opdat hy de cieraden
Van 't lijck vercieren mocht en met geen damp beschaeden,
't Welck met so droeven sleep, als ghy hier siet ghemaeld,
70 Wierd tot sijn Graeflijck Hof ten laetsten uytghehaeld.
De crijchsluy traden voort met slepende gheweeren,
Beklaghende den dood van haer manhaften Heere;
Daer volghden doen sijn rey van hovelingen naer,
Als droeve kinderen, ontbloodt van haren vaêr;
75 Helaes! men kon seer licht uyt haer benaude wesen
De bangicheyt van haer beknelde harten lesen;
Hun volchden op het spoor den adel van het landt,
Elck besich met het sijn: thien leyden metter handt
Vijf paerden droef bekleed, behangen met het wapen
80 Van haren Heere, die in d' Heere was ontslapen;
Thien voerden cierlijck de banieren van de stam
Van Nassau, daer dees held sijn eersten oorsprongh nam;
Doen volgd' sijn rock, sijn swaerd, sijn sporen, helm en wanten,
Sijn graefelijcke kroon, omringht van alle kanten
85 Met steenen, peerlen, door Vryheeren en den bloem
Van Frieslands Edeldom ghevoerd, tot haren roem;
Daernaer quam 't nare lijck, dat al het land deed claghen,
Door moedighe Capteyns en Edelliên ghedraghen,

r. 69 *hier siet ghemaeld*: namelijk op de oorspronkelijke afbeelding van den lijkstoet. r. 83 *wanten*: *handschoenen*.

Gevollecht van sijn broêrs, Graef ERNST van Nassou
90 En Graef HANS LUDWICH, beyd' als beelden van de rou;
Daer traden droevigh naer de treftighe ghesanten
Van Princen, Heeren, en sijn naeste bloedverwanten;
Dees sijn terstont ghevolcht, met een bedruckt ghelaet,
De Staten-Generael van onse vrye Staet;
96 Nae desen quam de sleep van Frieslands defticheden, *
De Heeren Staten, beyd' van landen ende steden,
In 't vol getal vergaerd, den Welgheboren Heer
Aendoende, nae haer macht, den alderlaetsten eer,
Met hem ghelijcklijck nae den grave te gheleyden,
100 Nu sy van hem, hun Graef, nootsaecklijck mosten scheyden.
Dus wierd dit waerde rif, met tranen en gheklach,
Met suchten en ghesteen van ieder die het sach,
By sijn (voor desen langh ghestorven) helft begraven,
Oragniëns hooghste roem in vrouwelijcke gaven;
105 Maer dat was nauw gheschiet, of 't Hemelsch blauw gebou
Betrock met wolcken droef, de Son besweem van rou;
En doen de tranen van de machteloose menschen
Niet waren sterck ghenoech, om, naer des Hemels wenschen,
Een welgheboren Heer, so treffelijck als hy
110 Was in sijn leven, te beschreyen nae waerdy,
Begon de Hemel selfs, met sulcke groote horten

---

r. 89 *Graef Ernst*: ERNST CASIMIR, 's Graven opvolger; verg. r. 123 en vv.

r. 103 *sijn helft*: WILLEM DE ZWIJGER's dochter, ANNA. Zie de afbeelding van beider graftomben in EEKKOFFS *Geschiedk. Beschrijving van Leeuwarden*, II., bladz. 96.

r. 111 *horten*: voor *vlagen*.

(Dat elck verwonderd was), haer tranen uit te storten,
Beschreyende sijn dood, beweenende 't verlies
Van 't gansche Nederland, maer 't meeste van de Fries;
115 Beginnende van d' uyr, doen 't lichaem in der kuylen
Van d' aerd, ons aller moêr, ghesteken wierd, te huylen,
Te gieten, als een stroom, haer tranen uyt de locht,
En staeckten noyt een uyr het storten van haer vocht,
Tot op den andren dach, en dat ten selven tijden,
120 Doen men sijn lichaem in het nare graf liet glijden;
O, wonderlijcke saeck! — maer d' Heere, die het al
Bestiert, had deernis noch met Frieslands ongheval,
En heeft haer, in de plaets van WILHELM, sijnen broeder,
Graef ERNST van Nassou, ghegund tot een behoeder,
125 Tot Heere van haer land, wiens diensten langh en trou,
Haer parssen eenichsins te matighen haer rou,
Te dempen hare druck; dewijl sy moeten weten.
Dat men, door levende, de dooden moet vergeten;
Dus gunt hem, Heer! dat hy soo langh voorspoedigh leef,
130 Dat hy sijn broeder (is het doenlijck) overstreef!

---

r. 115 *in der kuylen*: thans *in de kuil.*

r. 126 *parssen*: *persen*, *noopen*, *dringen.*

r. 130 *overstreef.* Men ziet dat zich FEITH, voor zijn *Alrik en Aspasia*, des noods tegen BILDERDIJK en KINKER, op STARTER had kunnen beroepen:

Die all' de maagdskens van het land
In schoonheid *over* — zegt de kwant,
Hij meent: *te boven* — *streefde.* —

TROUW-DICHT,

TER EEREN JONCKER

GYSBERT VAN AERNSMA,

EN JUFFROU

CATHARINA VAN WALTA.

Al-eer des Hemels oogh, de veel-besiende Son
De stralen aen sijn hooft te vestigen begon,
En van sijn Koetse schoof de duystere gordijnen,
Om met sijn gulden glans de Wereld te beschijnen;
5 Eer self de Dageraed, de blond' Aurora vlood
Van Tithon haren man, onsterffelijck maer dood,
Maer dood en krachteloos, en door haer witte Paerden
Vermaenden Phoebum om sijn dagh-reys aen te vaerden;
Tradt ick ter deuren uyt, en gaf my op de straet,
10 Recht na de Poorte toe daermen na Weydum gaet.
Maer doen ick op die wegh gegangen had een eyntje,
Bejegende my voort dat soete bolle feyntje
Cupido, gansch verheughd; och! 't Boefjen lachten soo,
Het hippelden en 't sprong gelijck een kleyne vloo:
15 „Wel, (seyd ick) lieve Lam! ick wensch u goeden morgen,
Van waer komt ghy dus vroegh, bly-geestigh, sonder sorgen?
Dus vrolijck, dus verblijd, wat is u doch ontmoet?
Wat kittelt u soo seer, dat u dus lachen doet?"

r. 11 *gegangen*: thans verouderd voor *gegaan*, maar in *ging* noch herkenbaar. r. 12 *feyntje*: *ventjen*.

Waerop Cupido weêr: „wilt u wat neder stellen,
20 Soo sal ick van mijn vreughd de reden u vertellen:
't Is u niet onbewust, dat ick op Phoebum ben
Verbeten, soo dat ick mijn leed nau wicken ken;
Vermits hy (om zijn schicht en schieten te hovaerdigh,
Om Pythons dood) my heeft veracht te seer lichtvaerdigh:
25 Waerom ick hem altijd aendoe het hooghste leet,
En duldelooste smart dien ick t' erdencken weet.
Nu had den Hemel-vooghd, de Vader vande Goden,
Die alle dingen siet, my door zijn soon ontboden,
Dat dese Sonne-Godt, die my soo seer bespot,
30 Was op een aerdsche Maeghd weêr op een nieu versot.
Hier was ick in verheughd, ick nam twee taye bogen,
En ben van stonden aen nae Phoebi tent gevlogen,
Daer ick, eer Lucifer, de voorbood van de dagh,
Sijn gulden toerts ontstack en door de venster sagh
35 Van 't wolckige gewulf, Dianam doende schuylen,
Om met de Son haer plaets een wijltjen te verruylen,
Gingh gansch gewapend by zijn trotsche woningh staen,
En sach zijn Hovaerdy en pracht van verr' eens aen;
Want alte dichte by zijn glans dorst ick niet dalen,
40 Vermits de groote kracht van zijn veer-siende stralen.
Maer Goôn, wat sagh ick daer! wat was daer al getiers!
De uren van den dagh, als twalef Helbardiers,
Omcingelden zijn lijf, de stadige vier deelen
Des ongeboren daghs, begosten voort te streelen

---

r. 22 *Verbeten*: *gebeten*, *vertoornd*. *Ken:* verkeerdelijk voor *kan*.

r. 24 *Pythons dood*: de naar de Grieksche fabelleer door Apollo gedoode slang Pytho.

r. 26 *erdencken*: Germanisme voor *uit-* of *be-denken*.

r. 43 *stadige: vaste*, *geregelde*.

45 Sijn paerden op een ry, een yeder greep de sijn,
En bond hem voor de koets, elck aen een gulden lijn:
Dees henxten, met gedruys van stampen en van swoegen,
En 't spuwen van het vyer, flux vanden Hemel joegen
De Wolcken vande nacht, vercierende zijn krans
50 Met d' heughelijcke dagh, en 't blaeck'ren van haer glans.
Apollo dus gerust sprong yligh op zijn wagen,
Waerop hy door de lucht soo schichtigh wierd gedragen,
Dat selfs de snelle wind hem naulijx volgen kon,
Noch roeren met haer blast het schittren van zijn Son.
55 Sijn henxten onversaeght gelijck den Blixem renden,
Die hy na wil en wens met gulde teugels menden;
Sy branden door de locht, sy brieschten overluyt,
En spogen vyer en vlam ten mond en neusen uyt.
Waer door de Silv're Douw, waer meè de Nacht de paden
60 En lovers van het veld bevocht had en beladen,
Weêr met een soeten reuck na d' hoogen Hemel toogh,
't Welck Phoebus weder in zijn heete stralen soogh,
En reckten soo voort an, hem quamen te gemoete
De kleyne vogeltjens met soete deuntjes groeten.
65 En ick, ick vloogh hem nae, soo yligh als ick mocht,
Dwars door de Wolcken heen, door d' ongebaende locht,
Tot dat ick end'lijck sagh dat hy sich selfs bedaerden,
En schorten op den loop van zijn geswinde Paerden,
Die, stampende van vreughd de Wolcken aen een kant,
70 Den Hemel in het rond vercierden met haer brandt,

---

r. 52 *schichtigh*: hier voor *schietend* of *vliegend snel.*

r. 54 *blast*: *geblaas*

r. 56 *Die:* namelijk zijn *hengsten.*

r. 60 *bevocht*: thans verouderd voor den verlengden vorm *bevochtigd.*

En deden Phoebi glans, dwars door de wolcken henen
(Die in een oogenblick al drijvende verdwenen),
Wtbarsten op het schoonst: daer hiel Apollo stal
Recht boven 't groene walt aen Weydum by de wal,
75 Ick vloogh een reys om laegh, daer vond ick inde weyden
Een Goddelijcke Maeghd haer lieffelijck vermeyden.
Wiens schoonheyd, wiens gelaet, wiens wesen, wiens gesicht
My selven schier het hart had wt het lijf gelicht.
Doen merckten ick terstond den oorsaeck van zijn wachten,
80 Want Phoebus die begon aldus zijn droeve klachten:

„O Hemelsche Goddin, bekleed met menschen vleys!
Voor wien ick alle daegh opschort mijn snelle reys,
Om in uws schoonheyds glans mijn Godheyd te vermaken,
Hoe langhe sal ick noch in uwe minne blaken?
85 O Pronck vande Natuur! Riviere van mijn smart!
Wiens beeldenis ick draegh na 't leven in mijn hart!
Waerom is 't niet door de fatale Schick-Goddinnen
Geschickt, dat ghy my soudt aendachtigh weêr beminnen,
G'lijck Ariadne deed den Vader van de wijn,
90 't Welck haer een Coningin deed in den Hemel zijn?
O kond' ick u daer toe met mijne tong bepraten,
O schoone! woudt ghy u soo veer geseggen laten,
Ick sweer u by mijn glans, dat dit bewolckte Rijck
Soud' hebben geen Goddin in weelden uws gelijck.

---

r. 73 *stal*: *stand.*

r. 74 *walt:* naar den Hoogduitschen vorm, voor *woud.*

r. 87 *fatale Schick-Goddinnen*: *noodlottige Godinnen van 't lot.*

r. 89 *Vader van de wijn*: god Bacchus, die zich, naar de Grieksche overlevering, de op Naxus verlaten Ariadne had aangetrokken.

95 Ick sou van stonden aen mijn wagen laten dalen
En u, tot een Triumph, met duysend Fackels halen
In 't Hemelsche Gebouw: daer soudt ghy (o mijn schoon!)
Verrijcken door u geest de Rijckdom van mijn Throon.
Mijn Susters driemael drie, de Sang-Goddinnen, souwen
100 U vieren alle daegh als uwe Staet-Juffrouwen;
En wat u lieve mond geliefden te gebiên,
In d' Hemel of op d' aerd, sou naer u wensch geschiên.
O, dwang van mijn gemoed! laet ick u doch bekoren,
Tracht niet voor mijn geklach te stoppen uwe ooren:
105 Siet hoe ick (die altijd in d' hooghste vlam verkeer)
Nu door de vlammen van u liefde gansch verteer.
O Nymphe! hebt doch eens med'lijden met mijn lijden,
En wilt op dese Koets met uwen Phoebo rijden."
Doe scheelden het niet veel, of hy had afgedaeld,
110 En haer met wil of dwang in zijn Palleys gehaeld;
Maer hem quam inde sin, hoe Daphne hem ontvluchten,
Verachtende zijn min, bespottende zijn suchten:
Dies sorghden hy, weêrom te worden soo beboert,
En heeft daerom zijn reys, half swijmende, volvoert;
115 Ick lachten in mijn vuyst: dan uyt zijn ongenuchten
Schep ick mijn hooghste vreughd en aengenaemste kluchten,
Want ick en sagh de Maeghd soo haest niet, of ick wist
Dat Phoebus was verdoold, en ick my had vergist.
Het is een vreemde klucht, wat cander oock geschieden,
120 De schicking van Goôn is (merck ick) niet t' ontvlieden;
Dees overschoone Maeghd, die d' harten en gemoet
Der mannen treckt, gelijck de Zeylsteen 't yser doet,

r. 107 *med'lijden met mijn lijden*: wansmakelijke klankspeling, om tweemaal hetzelfde te zeggen. r. 113 *beboert*: *bedot*.

Deur haer volmaeckte deughd, is Edel in haer zeden,
Is Edel in haer Stam, en Edel in haer reden,
125 Van 't Edel oudt geslacht van WALTA affgedaeld,
Wiens Loflijckheyd ick hier onnodigh acht verhaeld,
Vermids die yder een bekendt is; de Chronijcken
(Al sweegh schoon al de Werlt) doen dat genoechsaem
blijcken;
Haer Vader, op het hoogst genegen tot de rust,
130 Heeft met de staet-sucht noyt beslommerd zijne lust.
Maer met het sijns vernoeght, gerust, en wel te vreden,
Gelijck een last versmaed des werelts grootsicheden,
En sich benaerstight, om zijn kind'ren in de deughd
Te voesteren, gelijck ghy duydlijck mercken meught
135 Aen dese schoone spruyt, van sulcken boom gesproten,
Die qualijck voor den dagh kon brengen and're loten:
Betonende door deughd, en d' Adel van haer aerd,
Van wien zy is gedaeld, en wie haer heeft gebaerd:
Maer dat ghy nu eens saeght haer welgestelde leden,
140 Hoe cierelick sy zijn van boven tot beneden,
Ick wed ghy seggen soudt: Natura heeft hier aen
Het wterst van haer Konst en al haer vlijt gedaen.
Haer wesen Princelijck, vol geestige manieren,
Weet sy na tijd en plaets op 't loffelijckst te stieren,
145 Haer ooghjes als een git, daerin de deftigheyd,
De deughd, de liefd', end' eer, soo 't schijnt begraven leyt,
Becingeld met een krans van dichte en smalle haeren,
Daer by geen ebben hout mach inde bruynte paren,
Ontsielen schier den mensch, die haer met vlijt aensiet,
150 En 't lieffelijck genot van haer gesicht geniet.

---

r. 126 *onnodigh acht verhaeld*: voor *onnoodig acht te verhalen.*

r. 130 *beslommerd: verdonkerd, bezwaard, in zorg verkeerd.*

Haer voorhooft is het boeck, daer in men leest de gaven
Dien in haer eèl gemoet lofwaerdig zijn begraven;
Haer poeselachtigh vel verheerlijckt, met een bloos,
Haer wanghen alle beyd, als met een roode roos:
155 Haer mondje, wel gesteld, haer elpenbeenen tanden
Kleyn, effen, gaeff en gladt, die schijnen silv're randen;
En op haer lipjes sweeft soo honich-soete douw,
Dat selfs Jupijn daer voor geen Nectar kiesen souw.
Och! dat ick d' ommetreck haers aengesichts affbeelden,
160 Ghy soudt een werelt sien vol alderhande weelden,
En haer sweeuwitter hals, daer sy dit hooft op swayt,
Schijnt duydelijck wt een Albaster afgedrayt;
In 't kort, Natura schijnt met lijff en siel te haken,
Om haer in alle deughd en schoonheyd te volmaken.
165 Nu, dese Jonge Maeght, eêl, deughdelijck, en schoon,
Had ick een Edelman, een brave Crijghshelds soon,
Voorsichtigh toegevoeght, die wt de wetenschappen
(Gelijck Apollo doet) sijn lusten schijnt te tappen:
Ja, die in alle kunst in 't minsten hem niet wijckt,
170 Maer beyd in jeughd en deughd, en schoonheyd hem gelijckt.
Dies heb ick met geweld mijn taye pees getogen,
Waer van een Gulden Pijl is krachtelijck gevlogen,
Daer med' ick (soo ick docht) troff 't hart van dese geest,
En 't is Apollo juist selfs in persoon geweest,
175 Die qualijck konnende zijn oude kuyren laten,
Stond op de selfde tijd by dese Nymph te praten,
En mids hy ARENSMA soo wonder wel geleeck,
Kreegh hy voor ARENSMA oock onverhoeds de steeck.

---

r. 161 *sneeuwitter*: thans *sneeuwitte*. r. 175 *kuyren*: *kuren*, *grillen*.
r. 178 *de steeck*: nam. van Cupido's pijl.

Dus quam het, dat hy was, gansch buyten mijn vermoeden,
180 Op dese Nymph verliefd daer ick mijn niet voor hoeden:
Maer doen ick sagh, dat ick in 't schieten had gefaeld,
Hervatten ick mijn boogh, en heb doe niet gedwaeld,
Maer trof de Harten van dees liefkens alle beyde,
En trachten voorts met een de schoone Nymph te leyden,
185 Met list, van Phoebi min; waer toe ick dese reên
Gebruyckten op een tijd als ick haer vond alleen:

„Beleefde Juffrou! in wiens liefelijcke oogen
De onbevleckte deughd schijnt metter woon gevlogen,
Hoe lange sult ghy hem, die u soo seer besint,
190 Noch houden inde pijn? noch laten onbemind?
Of schept ghy u geneughd in sulcken een te plagen,
Die door sijn deughden sou Minerva selfs behagen,
Dien de Natura heeft geheel volmaeckt? ey, spreeckt:
Wat eyscht ghy van een man, dat dese man ontbreeckt?
195 't Sy dat hy volgen wil sijn vrome Vaders sporen,
Die als een tweeden Mars scheen tot de krijgh geboren,
Die nimmer doock van vrees, maer altijd steegh om hoogh,
En (als den Arend doet) veer boven d' andere vloogh;
Laet dat soo mennigh strijd, laet Vlaendren dat getuyghen,
200 Daer hy, als Capiteyn, de troupen wist te buyghen
Van 's vyands krachtigh Heyr: alwaer hy onversaeght,
Tot dienste van het land, sijn leven heeft gewaeght;
En naer dat hy veel roem had loffelijck verwurven,
Soo inde steên als 't veld, is Capiteyn gesturven.
205 Of soo hy sijn Grootvaêr of over-Grootvaêr tracht
Te volgen, tot een roem en lof van sijn geslacht,
Die in geleertheyts gaeff soo hebben uytgesteecken,
En treflijck uytgemunt, dat sy beyd', tot een teecken
Van hare wetenschap en overgroote geest,

210 Raedtsheeren van het Hoff van Frieslandt zijn geweest.
O, Loffelijcke Stam! daer d' een dus nae den ander
In waerdigheden volght, ja, daer sy nau malkander
Verwachten in waerdy van Ampten te bekleên!
Soo, segh ick, daer u lief zijn lust uyt schept alleen,
215 Hy is daer toe bequaem; want hy de steyle trappen
Met lust beklommen heeft der hooghe wetenschappen,
En de geleerdheyd is al sijn voornaemste lust,
De ledigheyd zijn pijn, en d' oefeningh zijn rust.
Besiet zijn ommegang, bemerckt sijn brave zeden,
220 Sijn goedertieren aerd, het vloeyen van zijn reden
In talen veelderley, zijn deughdelijck gemoet,
Dat, als een Diamant in 't Goud, hem blincken doet.
Wat seght ghy van zijn leên? wat seght ghy van zijn wesen?
Wat seght ghy van zijn jeught? in alles uytgelesen,
225 Tot alle konst bequaem, tot alle deughd gereet;
In 't kort, wat is in hem daer ghy een dat op weet?
En dat hy door u leeft, en sonder u moet sterven,
Daer soud ick voor te pand mijn Godheyd setten derven;
En waer het dan niet schaed (seght, Edele Juffrou!)
230 Dat sulcken Jongman door u toedoen sterven sou?
Die u soo seer bemind, en die u soo sal dienen,
Dat ghy in 't Paradijs te wesen u sult mienen,
Of prent ghy Phoebi min soo vast in u gedacht,
Die staeg uyt-huysigh is en altijd op de jacht?
235 Wat vreughd ist voor een Maegh dmet sulken man te leven?
Dus laet sijn liefde staen, wilt my het Jae-woord geven,
Op dat ick Arensma mach helpen uyt de pijn,

r. 226 *daer gy een dat op weet: daar gij iets op zoudt hebben aan te merken.*

r. 232 *te wesen u sult mienen: u zult wanen, zult meenen te zijn.*

En doen u beyden een, en eens van sinnen zijn".
Sy weygerden my wat met krachteloose reden;
240 Want Vrou-luy willen doch gemeenlijck zijn gebeden:
Maer namaels heeft sy my het Ja-woord toegeseght,
En ick heb haer te saem door vaste liefd gehecht.
Den Hemel laet haer soo veel vreughds te saem verwerven,
Als ick Apollo toewensch vrolijckheyds te derven;
245 Maer dat noch 't aldermeest is, Phoebo tot een spijt,
Juyst op een Sonnedagh, die hem is toegewijdt,
Sal zijn haer Bruydt-lofs-Feest, om zijn verdriet te meeren;
Dus dicht dit lieve paer een Bruyd-lofs dicht ter eeren,
Waer in ghy 't al verhaelt, dat ick u hier verhael.
250 „Wel (seyd ick), arge schalck! hoe weet ghy 't altemael
Soo net te leggen uyt? ghy plecht niet aen het seggen,
Maer aen het doen veel eer u tijd te kost te leggen."
Waerop doe wederom het dubbeld-loose kind:
„Minerva heeft op 't hooghst dees Edelman besind
255 Om zijn geleerdheyds wil, die heeft my dese lesse
Doen daeghlijcks seggen op een mael vijf ofte sesse;
Soo dat ick die soo vast ken als mijn eyghen naem.
Hier meê vaert wel, tot dat wy komen weêr te saem."
Mits vloogh Cupido deur, en ick begon te schryven
260 't Geen hy my had geseyd, op dat het mochte blyven
In mijn gedachtenis. — Wel dan, geseghend Paer!
Ick wensch u soo veel vreughds en vrolijckheyds te gaêr,
Als Starren aen de Locht, als Grasen op de velden,
En Zanden zijn in Zee, die nimmer yemand telden,
265 En dat de soete vreughd, daer ghy nu in begint,
Mach duren tot de dood uws levens loop verslint! —

r. 246 *toegewijdt*: namelijk als Zonnegod.
r. 247 *Bruydt-lofs*: verg. de aant. op bladz. 103.
r. 250 *arge schalck*: *looze*, *olijke boef*. r. 251 *plecht*: voor *placht*.

BRUYDT-LOFS-LIEDT.

Stemme: *L'Avignone*, enz.

Ghy die hier sijt vergaerd,
Als vrienden van die den Hemel heeft gepaerd,
Om met geneughd, haer jonge jeughd
Te brengen door in eer en deughd;
5 Om sedigh, om vredigh, altijd in spijt
Van die 't benijdt,
Te leven beyd,
Met eerbaerheyd
In rust, in lust, en vrolijckheydt; —

10 Weest nu doch al verheughd,
Toont teyckens van u gansch onbeveynsde vreughd,
En drinckt eens om, tot wellekom,
Op d' heyl van Bruydt en Bruydegom.
Weest lustigh, weest rustigh, wenst haer te gaer,
15 Soo voor als naer,
Gheluck, voorspoet,
Een bly gemoet,
Altijd gherust in suyr of soet.

Wenscht, dat de schoone Bruydt,
20 Den Bruygom eer langh een liefelijcke spruyt
Brengh voor den dagh, waer med' hy mach
Met haer omspelen nacht en dach,

---

r. 21 *waer med'*: *waarop*, *waarmeê*.

En woelen, en koelen sijn lust, die blust,
Als sy hem kust,
25 En hy haer weêr,
Dat 's leer om leer; —
Nu, holla, Musa! spreeckt niet meer.

Wel Maeghden, wat is dit?
Dat ghy nu dus spraeckloos en druyloorigh sit,
30 Zijt ghy bedroeft, om dat vertoeft
Soo langh, dien ghy tot troost behoeft?
Ey, stelt ongequelt doch u geest, en weest
Vry onbevreest:
't Sal metter vaert
35 Wel sijn geklaerd;
Want d' eene Bruyloft d' ander baert.

Wilt ghy u spieg'len aen
U Speelnood, de Bruydt, en oock dat pad in slaen;
Als u de jeughd, in eer en deughd
40 Aensoeckt, doet wat ghy wesen meughd;
Weest garen tot paren bereyd! men seyt,
Dat eenigheyd
Is arremoed,
En selden goed;
45 Dus, wilt ghy wel doen, volght die voet!

---

r. 41 *garen*: voor *gaarn.*

GESANGH.

Cupido Godt. Of: *Bey dyr mijn herts.*

Schept ghy veel vreughds,
In 't aensien van des witte deughds
Wtmuntende gebouw?
Ick sal 't u garen tonen;
5 Want sy is komen wonen
In 't wesen van mijn Vrouw.

Het veur-Hof, daer
De deughd haer wapens alle-gaêr
Vol deftigheden stelt,
10 Is van Albaster netjes
Geboud, waer in men smetjes
Noch vuyle scheurtjes telt.

Dit heerlijck Hof,
Is oock met geen gemeene stof
15 Bedeckt: maer met een Krans
Van krullende goud-draden,
Op 't cierelijckst beladen,
Vol schitterende glans.

De schoone deur,
20 Waer uyt men vaeck hoort komen heur
Onsichtb're deftigheyd:

Is van Robijn gegoten,
Met kleyne Peerle sloten
Omcingeld en beleyd.

25 De wanden schoon,
Die beyd de syden vande Throon
Besluyten, sijn deurwrocht
Met roode Marbre Rosen,
Die in 't Yvoor staen blosen,
30 Varsch vande Dauw bevocht.

De Vensters hoogh,
Omringd elck met een gouden boogh,
Sijn seyl-steen glad en gaef;
Seyl-steen, dat sonder roeren
35 Kan trecken en vervoeren
Een yeder, als haer slaef.

Dat 's my geschied;
Dan doch ick treur daeromme niet,
Noch acht mijn lijden quaed;
40 Want het vertroost mijn sinnen,
Dat, als ick haer beminne,
Ick min des deughds cieraed.

r. 28 *Marbre*: *marmren.*

TROUW-LIEDEN,

TER EEREN DEN ED. HEERE

HOBBE VAN BAARDT,

EN JUFF.

APOLLONIA VAN VIERSEN.

I.

Stemme: *Diana reyn die gingh om baden haer.*

Deughdrijcke Bruyd, o alroem-waerde maeghd!
Ick wensch u toe 't geen yeder meest behaeght,
Geluck, geneughd, vermaeck en vreughd,
    In desen Echten staet,
5 Daer ghy u sin, door reyne min,
    Nu toe begeven gaet.

Ick wensch u soo veel duysend vreughden meê,
Als sanden leggen in de woeste Zee,
En dat de tijd, door haet, door nijd,
10   Door valsche klappery,
Door suer, noch soet, wat u ontmoet,
    U vreughd stel aen een sy.

Opschrift: *Trouw-Lieden:* thans *Trouw-liederen.*

Voort wensch ick, dat, na maenden drymael drie,
Ick u de Moeder van een popjen sie,
15 Waer meê ghy meught, geheel verheughd,
Dan singen: suye, sus!
Hier toe streckt al u soet gemal
En lieffelijck gekus.

En als de Bruygom u veel vreughden schenckt,
20 Een weynigh dan om u speelnootjen denckt,
En soo 't u dan yet vallen kan,
Een kleyn gebedtjen stort,
En bid dat sy de Bruyd, als ghy,
Oock metten eersten wordt.

25 Seyd sy (quansuys): „neen, bid doch niet voor mijn,
Want ick begeer de Bruyd noch niet te zijn;
Och, ick ben angh voor sulcken gangh!"
(Het welck een valsch gedut is),
Soo seght dan vry: „o Meysjen, ghy
30 Weet noch niet wat jou nut is."

---

r. 27 *angh:* thans *angstig*, *bevreesd;* daar 't oorspronkelijke *ang* (of *eng*) door 't samengestelde *bang* (d. i. *be-ang*) verdrongen is.
r. 28 *gedut:* *gerével*, *gemaal*, *ijdele praat.*

II.

Stemme: *O nacht, jaloersche nacht.*

APOLLONIA lief! schatkist van alle deughden!
Princesse, die mijn jeughd volkomentlijck gebiedt!
Ooverschone Maeghd! Fonteyn van alle deughden!
Laet mijn (dit bid ick) doch niet langher in verdriet!

5 Loont mijn ghetrouwe min, Meestersse van mijn leven!
Oock met ghelijcke liefd', gelijck ick u toe draegh,
Nu ick mijn heb in 't perck van uwe min gegeven,
Ick bid u, gunt my doch het geen daer ick na jaegh!

Aenschout mijn wesen, lief! mijn oogen, die de boecken
10 Van mijn getrouwe min sijn, en mijn heete smart
Af-beelden; lieve Lam! maeckt u nu niet te soecken,
Neemt voor u dienaer aen, dien ghy staet in het hart.

Vrouw van mijn vrije wil, aenschou ick maer u oogen,
Ick voel dan op mijn hart (dat sweer ick), metter vaert,
15 Een oven Vyers en meer; Baardt dat gheen mede doghen,
(Reviere van mijn pijn) in u gedweegen aert?

Siet op mijn fluxe jeughd, o oorsaeck van mijn klaghen!
En op de heete min, dien ick in 't hart gevoel,
Niet anders wensch ick, lief! en mach ick u behagen,
20 Dan raeck ick (o mijn Son!) het wit daer ick na doel.

---

r. 9 *boecken:* minder gelukkig voor *tolken;* verg. voorts boven, bladz. 21 op r. 99.

r. 15 *Vyers* (d. i. *vuurs*) *en Baardt*: klankspeling, naar den wansmaak der eeuw, met de namen van 't bruidspaar.

r. 16 *gedweegen:* samengetrokken uit *gedwee-igen*, thans *gedweeën*.

III.

EEN DRINCK-LIEDEKEN.

Op de wyse: *Datmen eens van drincken spraeck*, enz.

Nu, Jongelingen! sijt ghy kranck,
Dat ghy niet meer beproeft den dranck?
Drinckt, op gesontheyd van de Bruydt
En Bruygom, desen Roemer uyt.

1. JONGMAN.

5 Wel, dit neem ick daer op aen;
Siet, Buurman! wat ick heb gelaên:
Dit gaet op de gesondheyd om
Van de Bruydt en Bruydegom.

Naeste Buurtjes, soete Paer,
10 Wy twee wy brengen 't u te gaer,
Siet wat ick aen mijn monde doe:
Dit geld u tot den gronde toe.

2. JONGMAN.

Laet sien, wat op den bodem leyt,
Men sal u doen, bylo! bescheyd.
15 Wat, wat, ghy leppert al te lang,
Had ick 't, ick ging een ander gang.

1. JONGMAN.

Jae, mijn Vriend! 't waer lang geschied:
Maer siet, mijn helpster helpt my niet.

DOCHTER.

Jae wis, hy schuyft het al op mijn,
20 En 'k acht, ick drinck de meeste wijn.

1. JONGMAN.

Wel, moet ick dan daer aen, sa, sa!
Soo set ick daer mijn lichaem na.
Siet, Vriend! dus hangen, hand aen hand,
De klocken in ons Vaderland.

25 Nu schenckt daer wederom wat in,
Soo 't geweest is, meer noch min;
Want ick begeer voorseker niet,
Dat ons meer recht als haer geschiedt.

Ter eeren Bruydt en Bruydegom
30 Hiet desen Roemer wellekom,
En doet gelijck ick heb gedaen,
Soo sult ghy grooten danck begaen.

---

r. 18 *helpster:* zijn buurmeisjen en bruiloftsvrijster.
r. 32 *begaen: erlangen, verkrijgen.*

IV.

't Gouddradigh hayr,
Dat dees Goddin om 't hoofd sweeft,
Phoebo voorwaer
Wat van sijn glans ontrooft;
5 De stralen prachtigh,
Die hy uyt zijn tent schiet,
Sijn voorwaer soo krachtigh
Nergens by omtrent,
(Soo ick blijcklijck sie)
10 Als de stralen, die
Sy uyt haer bruyn-oogjens schieten kan;
Want sy 't hart daer met,
Tegens al 't verset,
Sou door-wonden van den kloecksten Man,

15 Met twee roode bloosjes
Zijn verçierd haer wangen,
Recht gelijck twee roosjes
Die de douw bevangt.
Haer yvore tanden
20 Dicht by een gedrongen,
Schijnen silvre randen
Om haer roode tong.
Haer gedraeyden hals
Is veel blancker als
25 Hagel, Sneeuw, Albaster, of Yvoor;
Met een held're glans
Om end' om de krans
Schijnen daer de blauwe adren door.

---

r. 15 *bloosjes*: *blosjens.*

Bruygom! ghy mooght juychen,
30 Die van hare lippen
Sult de Nectar suyghen
Die den Goôn ontslipt.
Jae, in gulden jaren,
Sult door haere deughden
35 Grijsen sien u hayren,
Opgehoopt in vreughd.
Dies segh ick: dat ghy
U meught roemen vry,
Tot u min te hebben nu bekoord
40 De Godinne, die
D' eere voor de drie
Hemelsche Godinnen toebehoort.

V.

Een Ronden-dans, om de Bruydt te bedde te danssen.

Stemme: *O mein Engeleyn*, *o mein Teubeleyn*, enz.

JONGMANS.

Luchtige Maeghden! datmen u vraeghden,
Wat dat dit droevigh treuren beduidt,
Ghy kondt wel veynsen, maer u gepeynsen
Sijn: wy waren soo garen de Bruydt!
5 'tSal noch wel komen,
Sit niet te dromen,
'tSal noch wel komen
In 't leste besluyt.

---

r. 41 *voor: boven. De drie*: namelijk *Juno*, *Venus* en *Minerva*, naar het bekende oordeel van Paris.

DOCHTERS.

Dit is wat bijsters, scheldt ghy de Vrijsters,
10 Die doch de meeste vreughde broên?
Twee van ons spelen, singen en quelen,
Soeter als twintigh Jongmans doen.
Wat, dese Vryers
Sitten als Snyers,
15 Wat, dese Vryers
Die sijn niet groen!

JONGMANS.

Dit doet de donder! is dit geen wonder,
Dat ons de Meysjes quellen so?
Laet ons eens singen, danssen, en springen,
20 Huppelen rondom als een vlo;
Laet u geleyen
Meysjes! aen 't reyen,
Laet u geleyen,
Of doet ghy 't no?

DOCHTERS.

25 Weest niet verlegen van onsent wegen,
Maer de Bruydt most met ons gaen.
Bruydt, weest wat soetjes! rept doch u voetjes,
Stelt u meê voorlijck op de baen.
Nu Jongelingen dan,
30 Wil g' er wat singen van,
Nu Jongelingen dan
Vangt het an!

---

r. 20 *vlo:* verg. boven, bladz. 74, op r. 81. r. 24 *no.* *noode.*

JONGMANS.

Nu dan eens rustigh, toont u wat lustigh;
Vrolycke Bruydt! springht lustigh om,
35 't Veynsen wild staken, en u vermaken
Met ons en uwen Bruydegom,
Die u met kusjes,
Die u met lusjes,
Die u met kusjes
40 Heet wellekom.

Nu, waerom lachje? ist, wijl het nachtje
Van uwe vreughd voorhanden staet?
'k Acht datmen waer seyt, dus maeckt geen swaerheyd,
Maer u met blijdschap voeren laet,
45 Daer ghy met lusten
Vrolick sult rusten,
Daer ghy met lusten
En vreughd omgaet.

---

r. 43 *swaerheyd:* thans, met verlengden vorm, *zwarigheid, moeite.*

MINNE-LIED.

Stemme: *D'Engelsche Kloke Dans*, enz.

Kond' Orpheus stemme,
Kond' Orpheus spel,
Kond' Orpheus Liers geklanck
De Dieren temmen,
5 En wonder wel
Doen danssen op zijn sanck;
So naer sijn snaer
De Zee sijn baren dringt,
't Geboomt haer tacken dwingt,
10 En met haer bladren springt.
O, Dieren, Bomen, Zeën!
Danst nu met alle reên,
Want mijn Astraea singt.

Sijn eens door eenen
15 Amphions geest,
En honigh-soete praet,
De koude steenen
Beweeghd geweest,
Te danssen op de maet,
20 Tot dat een Stadt
Daer uyt (dewijl hy spreeckt)

---

r. 18 *Beweeght*: thans *bewogen*, maar oudtijds zwak verbogen (*beweegde*, *beweegd*).

Met muyren sich op steeckt,
Jae, deur de Wolcken breeckt.
O steenen, luystert weêr!
25 En danst nu thienmael meer:
Want mijn ASTRAEA spreeckt.

Was eens gedwongen
Een Draeck seer fel,
Te minnen met bescheyd
30 Een Harders Jongen!
Heeft d' Arend snel,
Een schoone Griexsche Meyd
Besind, bemind,
Jae, vaeck om haer gedaeld,
35 Van daer de Sonne praelt,
En om haer heen gemaeld!
Komt Voglen! komt gediert!
En nu van minne tiert,
Midts mijn ASTRAEA straelt.

40 Doch soo de bomen,
De steenen, 't Vee,
't Gevogelt uyt de Lucht
Niet strax kan komen
By mijn ASTREE,
45 En danssen van genucht:
Maer, lang en bang,
In droefheyds weyden graest:
Denckt dat kleyn liefd wel haest
Begint, en dapper blaest:

---

r. 49 *dapper: wakker, krachtig.*

50 Maer dat soo groote min,
Als daelt van de Goddin
ASTRAEA, elck verbaest.

Sijn dan de beesten
Soo seer versuft,
55 Als sy ASTRAEA sien:
Wat sal den Geesten,
Die met vernuft
Begaeft sijn, dan geschiên?
Hoe seer, hoe veer
60 Of elck den geest ontsinckt,
Die van haer minne drinckt,
En op haer schoonheyd dinckt:
'k Wed, elck betoverd staet,
Die d' oogen open slaet,
65 Als mijn ASTRAEA blinckt.

r. 62 *dinckt*: voor *denkt.*

HARDERS-GESANGH,

TUSSCHEN

SILENUS EN SILVIA.

Stemme: *Phoebus is lang over de Zee*, enz.

SILENUS.

„Dartele Schaepjes! gaet weyden in 't groen,
Pooght daer u hongher door 't grasen te stelpen.
Ick sal mijn Liefste geleyde gaen doen,
Die haer alleenigh niet wel sou behelpen:
5 Dan al hoe wel sy haer nu veynst,
Datse niet eens om haer Harder en peynst,
Ben ick heur alderheynst.

Ach! wat sien ick daer ginder in 't Woud?
Wat voor geflicker is daer in de Bomen?
10 't Schijnt, dat de Son wordt minder en oud
Alsder een straeltjen begint af te komen;
Souder een nieuwen aerdschen Son
Wesen, die d' oude verheven verwon,
Dat sy niet schijnen en kon?

15 Siet doch, het flonckert al sneller en meer,
Nu ick het woudtje begint te genaken.
Isset geen Hemelsch geselletje teêr,

r. 7 *alderheynst: allernaast*, *zeer nabij;* verg. de nog gebruikelijke spreekwijs *heinde en verre.*

Dat haer in 't Bosje wat lust te vermaken?
Ken ick dan dit Goddinnetje niet?
20 Ach! 't is mijn Nymphe, mijn Son, mijn gebied,
Daer 't Hemelsch licht voor vliet.

„Nymphe, laet ons met malkanderen treên,
Soo sal 't gevogelt ons beyden geleyden."

SILVIA.

„Harder! waer wilje doch wanderen heen?
25 Sieje jou Schapen daer ginder wel weyden?
Denckje niet dat de Wolf is graegh,
Om met het Schaepje te spijsen sijn Maegh,
En haer mocht legghen een laegh?"

SILENUS.

„De Schaepen die mogen vry grasen in 't groen,
30 Nymphje! sy sijn al beschut voor de Wolven:
Maer nu is 't mijn om 't asen te doen,
Laes! en daer ben ick geheel af gedolven!
't Wellick mijn groene jeughd verdort,
't Lichaem in tranen te baden mijn port,
35 En al mijn vreughd verkort."

SILVIA.

„Harder! wat is 't doch voor aes datje meent,
Dat dus ontstelt en ontroert u gedachten?"

SILENUS.

„Ach! het deur-knaeght noch, helaes! mijn gebeent,
Dwinght mijn te teelen ontelbare klachten."

---

r. 24 *wanderen*: thans *wandelen.*

r. 32 *af gedolven: van afgesneden.*

SILVIA.

40 „Isset een Mensch die u dus plaeght?"

SILENUS.

„'t Is een Godin, maer in schijn van een Maeghd,
Die dit mijn lijden behaeght."

SILVIA.

„Is een Goddin uyt den Hemel geraeckt,
Om u te plaghen? soo wil ick u raden,
45 Dat ghy u klachtigh gefemel me staeckt,
Eer u de Goôn met meer smarten beladen,
Ende dewijl u 't Hemelsch geslacht
Plaghen wil ('t welck ick gevarelijck acht),
Segh ick u goede nacht."

SILENUS.

50 „Blijft toch mijn Hartjen, ach! blijft toch mijn lief!
Blijft doch mijn Engel! ghy sijt de Goddinne,
Dien ick soo seer in mijn siele verhief,
Die mijn beroofde van al mijne sinnen!
Staeckt doch u vluchten, en hoort eens, hoort:
55 Ick sal u volgen, tot liefd' u bekoort,
Dus vaert soo seer niet voort."

BRUYDT-LOFS-GEDICHT,

TER EEREN D'HEERE

REMBT RENGERS TEN POST,

EN JUFFR.

FRANCISCA VAN CAMMINGA.

Na dat de gryse Vorst zijn wit ghevlockte kleed
Had over 't aerdrijck, ruym drie maenden lang, gespreed,
De sachte wateren doen hard te samen stremmen,
En als een stalen muyr vast aen malkander klemmen;
5 Verscheen de soete Lent, waer door de blonde Son
Sijn krachten, metter tijd, weêr krachtiger begon
Aen 't bleeck versturven groen der velden uyt te deelen;
Soo dat het gras en kruyd van vreughd begon te teelen;
't Gebacken sneeu versmolt, de kristalyne vloed
10 Wierd wederom versacht door Phoebi gulden gloed;
Het onvernuftigh Vee sprongh uyt de muffe daken
Der schuren, en begon in 't groen sich te vermaken:
Doen mijn een lust bevingh, om het boomrijcke Stiens
Of Belcum te besien, 't was my vast even iens:

---

r. 2 *gespreed*: *gespreid.*

r. 9 *'t Gebacken*: *de harde*, *saamgepakte.*

r. 11 *onvernuftigh*: *redeloos* (*vernuft*, gelijk 't Hoogd. *Vernuft*, in den zin van *verstand* genomen).

r. 14 *Stiens*, *Belcum*: twee niet ver van Leeuwarden gelegen dorpen.

15 Ick trad ter poorten uyt en liet mijn oogen weyden,
Daer haer mijn grage lust begeerigh was te leyden,
Ick sagh een reys na 't Veld en merckte, datter was
Een wonder seltsaem dier aen 't hipplen in het gras;
't Welck doen ick recht besagh, begon ick te bemercken,
20 Dat het Cupido waer, die met sijn vlugge vlercken
Het groene Veld deurvloogh, en pluckten hier en daer
Veel schoone Myrten-blaên, en jonge Bakelaer:
„Wel (seyd' ick) kleyne Godt! wat heeft het te beduyden
Dat ghy dus besigh zijt in 't plucken van de kruyden?
25 Is u Vrou-Moeder sieck? of heeft sy tovery
Of soo wat in de sin? ick bid u seght het my."
„Neen (sey Cupido) neen, ick make Myrten kroonen,
Voor die, wiens trouwe liefd mijn Moeder sal beloonen
Met alderleye vreughd, met wederliefds geluck,
30 't Begin van alle lust, het end van alle druck.
En soo ghy met mijn wilt, ick sal u op den toren
Doen komen, daer mijn Moêr Vrou Venus is geboren,
Gelegen in de Zee, dat heerelyck Palleys,
Alwaer des liefdes twist bepleyt word naer den eys.
35 Daer sult ghy mogen sien en duydelyck aenhooren
(Soo veer ghy daer maer toe verleenen wilt u ooren),
Hoe wettelyck, hoe wijs mijn Moêr is in haer recht,
Hoe wel men valschlyck hier heel anders van haer seght."
Ick stemde toe de reys, wy vlogen beyd te samen,
40 Soo lang, tot dat wy by de groote Toren quamen,
Daer sayden wy gelijck; Cupido die ging veur,
Maer, Goôn! wat waren daer al minnaers voor de deur!

---

r. 22 *Bakelaer*: *laurierboom*, waarvan de *baccalaureus* (Fransch: *bachelier*) zijn naam schijnt te hebben.

r. 41 *sayden:* Friesch voor *zijgden* of *zegen*, *daalden*.

Elck sprack Cupido aen, elck gaf hem een biljette,
Elck bad hem, dat hy wou op sijne saken letten,
45 En vorderen sijn gonst, en mind'ren sijn elend,
En schicken dat sijn saeck quam tot een goeden end,
Op dat hy spoedigh mocht, tot loon van sijn verdrieten
En trouwe dienst, door trou sijn lieve lief genieten.
Wy quamen op het lest met grooten arbeyd voort:
50 Cupido klopten aen, men opende de Poort,
Daer ging het karmen aen en 't suchten der minnaren,
Die binnen het Palleys in d' eerste kamers waren:
D' een was sijn lief te straf, de tweede was te stuur,
De derde schold sijn lief voor een metalen muur,
55 Die onbeweeglijck was, de vierde voor ontrouwe,
De vijfde vloeckten op de dubbelheyd der Vrouwen:
D' een wenschte, dat hy noyt geboren had geweest,
En d' ander dat hy strax mocht geven sijnen geest,
't Was vreemd te sien, hoe d' een hem in sijn vreughd verblijden,
60 En hoe sich d' ander weêr bedroefden in sijn lijden.
't Langmoedige Geduld, verselschapt met de Hoop,
Die waren nimmer stil, maer altijd op de loop,
Die spijsden haer al t' saem met troostelycke woorden,
Alwaer sy somtijdts wel, en somtijds niet nae hoorden.
65 Doen klommen wy voort op de trappen van Metael,
Tot dat wy raeckten in de kostelycke Sael,
Van goud was d' heele vloer, de wand aen alle kanten
Van helder blau Saphier, 't gewulf van Diamanten,
De Pylaers waren Peerl, de glasen Cristalijn,
70 Ick docht: dit moet voorwaer der minnaers Hemel zijn!
In 't midden vande Sael (het welck my best behaeghden),
Sagh ick een schoone Rey van Jongmans ende Maeghden,
Al staende, twee en twee, op 't lieffefyckst by een,

In wien de soete vreughd alleen te wonen scheen.
75 Voor aen in 't eerst gelit stond d' eerste van mijn vrienden,
De Heer Rembt Rengers, die een soeten praet verlienden
Der welgeboren Maeghd Fransken van Camminga :
Daer volghden Ornia en Margrietje Boners na;
Meer sagh ick, die ick kond, bequaem gevoeght by paren.
80 Ick bad Cupido, dat hy my wou openbaren,
Wat dat te seggen waer, die my tot antwoord gaf:
„Dit is een blijde schaer, wiens pleyt nu daed'lyck af
Gedaen sal worden: sy verwachten Venus Oordeel,
Die 't vonnis strijcken sal volkomen tot haer voordeel:
85 Dus barst de blijde vreughd haer tot de oogen uyt;
D' een midts hy Bruygom wordt, d' aêr midts sy wordt de Bruydt.
Kom, laet ons nu te saem in dese kamer treden,
Daer sult ghy hooren aen, hoe treffelijck met reden
Beweerd word hare saeck, en hoe men overleyt
90 Haer deughden, schatten, roem, haer Stammen loflijckheyd,
Eer 't heyligh, bondigh Echt haer beyde komt te geven
De vreughden, van te saêm altijd in vreughd te leven."
Midts opende de deur, de deur van klaer Robijn,
Daer sagh ick opgepronckt, gelijck de Sonne-schijn,
95 Vrou Venus in haer Throon, omringd met deftigheden,
Met Raden kloeck van geest, en treftigh in haer zeden,
Wijsheyd, Voorsichtigheyd, sorghvuldigh Achterdocht,
Deughd, Eer, standvaste Liefd, Godvruchtigh opgebrocht,

---

r. 78 *Ornia en Margr. B.* : zie het volgende bruiloftsdicht.

r. 79 *kond:* voor *kende.*

r. 93 *opende*: thans *opende zich*, *werd geopend.*

r. 97 *Achterdocht*: hier, tegen den aard van 't woord, blijkbaar in den goeden zin van *beraad*, *overleg.*

Recklycke Matigheyd, Rechtvaerdigheyd in daden,
100 Dees waren op die tijd haer redelycke Raden:
En d' opperste van al was Reden selfs, die 't woord
In 't eerst en 't laetste deed, gelijck na reên behoord.
Doe wierd daer sterck gescheld, midts quamen in de kamer
Twee mannen, braef ter tael; ick hoorde noyt bequamer;
105 Die vast op dese wijs, in Nederduytsche spraeck,
Verdedighden het recht van hare Meesters saeck:
„Alsoo (sprack d' Advocaet) de gaven van mijn Heere,
Sijn Ridderlijcke Stam, beroemd in alle Eere,
Sijn ingeboren deughd, sijn ommegang, sijn staet,
110 Sijn vroom, sijn heusch gemoed, sijn vriendelijck gelaet,
Sijn lof by yeder een, sijn onbevleckte leven,
Het welck hem tot de staet des hoogheyds heeft verheven,
Sijn onvervalschte liefd tot sijn beminde Vrou,
Tot weêrliefd een Princes met recht bekoren sou, —
115 Heb ick my voor u Throon, Vrou Venus! willen setten,
Versoeckende dat ghy niet langer wilt beletten
D' onsprekelijcke vreughd, die d' Heer genieten sal,
Wanneer ghy eenmael hem vereenight met sijn al,
De vierbaeck van sijn kours, de zeylsteen die sijn sinnen
120 Getrocken had en heeft, om eeuwigh haer te minnen.
Gedenckt eens, Raden! en het vonnis recht verlient,
Of hy haer tot sijn Vrou niet wettelyck verdient:
Die sijn beroemd geslacht, ruym seven honderd jaren
(Gelijck de Schryvers der Historiën verklaren)
125 In alder eeren telt, wiens groote loflijckheyd
Tot aen des Werelds end is loffelijck verbreyd;

---

r. 104 *braef*: *kloek*, *vaardig*.
r. 119 *vierbaeck*: *vuurtoren*.
r. 121 *verlient*: voor *verleent*.

Was 't RENGERS niet, die hem soo treflijck had gedragen,
Dat hy tot Ridder van de Keyser wierd geslagen?
Was 't RENGERS niet, dien wierd sijn eygen Tol en Munt,
130 Twee honderd jaer verleên, soo heerelijck gegund?
Wat soud' ick in die Stam wel deftigheden noemen!
Maer wijl d' Historiën soo loflijck daer van roemen,
Acht ick onnoodigh en tijdquistigh dat verhael:
Midts die bekend is aen de Raden altemael.
135 Nu, om den braven Heer te komen tijdlijck nader,
Wat loffelijcke lof verdient sijn oude Vader,
Van jongs geoeffend in geleerde wetenschap,
En nu gestegen tot des Eers beroemdste trap?
Die d' allereerste mael, doen 't moedige Groningen
140 Sich door de krachten liet der Heeren Staten dwingen,
Gedeputeerde Staet erweeld is van dat Land,
Om sijn manhafte deughd, getrouheyd, en verstand.
En Heerlijck 't selvigh Ampt tot nut van Stadt en Landen,
Tot lof van hem en sijns, bevrijd van alle schanden,
145 Bediend heeft, tot men het Bestand heeft aengegaen,
En doen het wederom (om reden) afgestaen;
En al-hoe-wel hy nu telt viermael twintigh jaren,
Wil hy sijn dienst tot nut sijns Vaderlands niet sparen;
Van alle man bemind, van yeder onbeklaeghd,
150 Hy sich Curator noch des Academijs draeght.
Maer ick begeer geensins, o dubbel wijse Raden!
Te trecken al sijn roem uyt sijn voor-ouders daden,
Die hem tot een voorbeeld verstrecken, en tot eer
Soo hy haer sporen volght, soo niet, tot schande weêr;
155 Maer op sijn eygen lof, sijn eygen naerstigheden,

---

r. 136 *oude Vader*: *grootvader;* de bekende JOHAN RENGERS TEN POST, wiens dagboek voor weinige jaren werd uitgegeven.

Sijn eygen eèl gemoed, sijn eygen goede zeden,
Sijn eygen lust tot deughd, die nieuwen Adel baert,
Roem ick met reden, als een saeck wel roemens waerd.
Midts hy het spoor vervolght van zijn voor-ouders wegen,
160 En, van zijn kindsheyd af, met arbeyd is gestegen
Op des geleerdheyds bergh, met lust en naerstigheyd,
't Welck yeder op het pad van lof en eere leydt;
Wat Land, wat hooge School is schier voor hem verholen?
Die d' Academiën en al de hooge Scholen
165 Meest yvrigh heeft doorsien, daer eerlijck lang verkeerd,
En van een yeder wat tot sijnen lof geleerd.
Die 't lieflijck Engeland heeft door en door gereden,
Die Vranckrijck heeft doorreysd, met al haer trotsche Steden,
Italiën doorsien, van d' Hadriaetsche strand
170 Tot op den Tyber toe, te water en te land.
En na hy op zijn reys geleerd had, met vermaken,
De Spaensche, Fransche, en d' Italiaensche spraken,
Met eeren t' huys gekeerd, daer daed'lijck sich begeven
Om hem tot lof, zijn land tot nut en dienst te leven,
175 Tot Redjer-rechten en tot Over-Rechten, met
De Scheppery der dry Delfzielen, strax geset.
Daer nae tot Heer en Raed seer loffelijck verkoren
Van d' Admiraliteyt, geen tijd ging hem verloren;
Want doen hy dat verliet, wierd hy met meerder eer

r. 167 *gereden*: voor *gereisd*, *getrokken*.

r. 175 *Redjer-rechten* – *Over-rechten*: het tweederlei opperrechtsbestuur van den *Redjers* of *Grietman* en den *Lang-* of *Over*-rechter.

r. 176 *Scheppery der dry Delfzielen*: het schepper- of schepenambt der drie zijlen of sluizen in 't oude Delf of Damsterdiep, waarvan ook de stad Delfzijl haar naam heeft.

180 Gedeputeerde Staet van Stadt en Landen weêr.
Waer in hy op een nieu vernieud is, en op heden
't Noch loffelijck bedient, ja, eert door sijne zeden.
Nu, sulcken braven man, van goedertieren aerd,
In wien de deughden zijn volkomentlijck vergaerd,
185 Soo treffelijck van Stam, en in zijn jonge jaren
Soo wel in alle konst en wetenschap ervaren,
Dus vierigh, dus volmaeckt, heeft zijn getrouwe min
Gevest op dese Maeghd, dat hy haer voor Goddin
Van zijn gedachten houdt, en sy hem weêr, o Reden!
190 Wat reden is 't dat sy van hem word afgesneden?
Voeght doch door d' Heyligh' Echt dees twee geliefkens t' saem,
Ick sweer u, 't voegen sal hun beyd zijn aengenaem."
Hier heeft den Advocaet des Jongen Heers geswegen,
En 's Juffrous Voorspraeck is doen weder opgestegen;
195 Die, na dat hy gegroet had Venus en haer Raedt,
Aldus geantwoord heeft den eersten Advocaet:

„Of schoon d' Heer Rengers, met een yverigh verlangen,
Wenscht om gewenschte troost van mijn Meestèrs t' ontfangen,
En om haer gonste bid, en om haer liefde smeeckt,
200 Daer ghy soo dapper van tot sijnen voordeel spreeckt:
Denckt eenmael wie sy is, en of men een waerdye,
Gelijck mijn Juffrou, kan verwerven sonder lyen?
Denckt om haer hooge Stam, haer schoonheyd, kuysheyd, deugd,
Haer deftige gelaet, haer lieffelijcke jeugd;

---

r. 198 *Meestèrs*: voor *meesterse*, thans *meestresse;* verg. de aant. boven, bladz. 46, op r. 21. r. 204 *deftige: fiere.*

205 En, of een sake, daer soo veel is aen gelegen,
Oock worden kan dan door seer grooten moeyt verkregen,
Denckt, dat dees schoone Zon, dien hy wenscht tot sijn
Bruydt,
Van CAMMINGA, dat oud beroemd geslachte! spruyt;
Van CAMMINGA, die door sijn groote' aensienlijckheden,
210 Ruym vijfthien honderd jaer en seventigh geleden,
Wierd met sijn medgesel gesonden als Legaet,
Van wegen Friesland en de gantsche Friesche Staet,
Aen Keyser NERO; die grootmoedigh binnen Romen
In het Theatrum van Pompejus is gekomen,
215 Daer, doen hy met sijn med-Gecommitteerde quam,
Hy onder den Senaet van Romen plaetse nam;
Van CAMMINGA die in de Christelijcke strijden,
In 't heetste van 't gevaer, in 't opperst van het lijden,
Doen den Egyptischen Soudaen, met sulcken klem,
220 Den Koning BALDUIN van 't oud Jerusalem
Bestreed, hun hebben soo manhaftigh staegh gequeten,
Dat al d' Historiën daer van te seggen weten;
Van CAMMINGA dien Held, die Frieslands Potestaet
Grootmoedigh is geweest, soo wel in raed als daedt;
225 Van CAMMINGA, die, in de Hulding onser Landen
Aen Prince CAREL van Hispaniën, hun verstanden
En trouheyd blijcken deên, die ruym dry honderd jaer
De brave Heerlyckheyd van Ameland in haer

---

r. 211 *Legaet*: *gezant;* de geheele overlevering is zeker meer vereerend dan waarschijnlijk.

r. 213 *die*: namelijk CAMMINGA.

r. 219 *Soudaen*: *Sultan.*

r. 223 *Potestaet*: *opperhoofd.*

r. 226 *Carel v. H.:* later Keizer KAREL V.

Graed hebben staegh gehadt; het welck, door het believen
230 Van Maximiliaen, met Keyserlycke brieven
Seer sterck bevestighd wierd, tot Lof van 't braef geslacht,
Dat soo veel Helden trotsch had loflijck voortgebracht.
Dees wel-geboren Maeghd van Vry-Heers Stam gesproten,
Heeft, watmen wenschen kan, van d' hooge Godt genoten;
235 Ja, 'k acht dat de Natuyr het uyterst van haer kracht,
In 't cieren van haer lijf, te wege heeft gebracht;
In deughden munt sy uyt, van aerd seer goedertierigh,
Van wesen lieffelijck, in zeden seer manierigh,
Haer hayr, het welck in glans de Son sijn glans berooft,
240 Als een gekrolde kroon omringt haer gulden hoofd,
Wiens strickjes, goude draên gelijck, vol schoone krullen,
Den wijste sijn gemoed in liefd verstricken sullen;
Haer poeselachtigh vel schijnt wit, maer sacht, yvoor,
Daer spelen flau en schoon de blauwe ad'ren door;
245 Haer hooge voorhoofd schijnt een silverbergh te wesen,
Waer uyt men kan de geest van hare harsens lesen;
Haer oogjes, als een git in 't blauwe cristalijn
Op 't cierlijckst ingeset, twee tintel-starren sijn;
Haer kleyne wynbrauwen, gelijck twee ebben boogjes
250 Of als een halve Maen, omcingelen haer oogjes;
Haer wesen Princelijck is soo vol Majesteyts,
Dat ick noyt in een Vrou sagh soo veel deftigheyts;
Haer lipjes als een kars, of brandende robijnen,
Waer door haer tandtjes als geslepen peerlen schijnen;
255 Haer wangen als een roos, met daeltjes schoon vercierd,
Waer op het blancke sneeu op 't lieffelijckste swiert;
Haer kin op 't schoonst gekloofd; in 't kort, in alle deelen

r. 229 *Graed*: *geslacht*, *huis*.
r. 255 *daeltjes*: anders *putjens* (verg. echter nog ons *pok-dalig*).

Des lichaems soo volmaeckt, dat, had ick honderd keelen
En honderd tongen, met een yseren geluyt,
260 Noch soud ick haren lof niet konden beelden uyt.
't Schijnt dat het snel gerucht heeft aller menschen
monden
Gevoeghd by haer basuyn, om loflijck te verkonden
Haer wel-verdiende lof, soo loflijck is haer deughd,
Soo braef haer ommegang, soo kuysch haer jonge jeughd,
265 Soo eerbaer haer gelaet, soo cierelijck haer zeden,
Soo lieffelijck haer aerd, soo treffelijck haer reden.
Dan, wijl d' Heer Rengers, door sijn deughdelijcken aerd,
Sich selven lof en eer by al de wereld baert,
En sijn standvaste min haer duyd'lijck heeft doen toonen,
270 Wil sy zijn trouwe liefd met wederliefd beloonen,
Soo veer 't de Reden en de Raden dunckt geraên;
Sy sal naer uwe wil en u geboden gaen."
De Reden die gebood partyen te vertrecken,
Die, volgens sijn gebodt, oock daed'lijck gingen decken,
275 Daer wierd doen rijpelyck beraedslaeghd, of men sou
Toelaten ofte niet dees hoogh-begeerde trou:
Het stond in twijffel eerst, maer doen de raed der vrienden
Haer wil, aen beyde zijds, tot dit versaêm verlienden,
Beslootmen 't endlijck, en de Goddelijcke Echt
280 Heeft beyd haer lichamen een-sieligh t' saem gehecht.
Doen ging 't Trompetten aen, doen kloncken de Schal-
meyen,
Doen saghmen op de Zael een groote vreughd bereyen;
Cupido die vertrock, ick volghden hem bekans
Tot op de vorst van 't huys, tot inde cop'ren krans:

r. 274 *decken* : Anglicisme voor *afdoen*, *in orde brengen.*

r. 278 *versaêm* : *vereeniging*, *huwelijk.* r. 284 *vorst* : *gevel-top.*

285 Daer sagh ick op de Zee, dwars door de blauwe baren,
Een treffelijck groot schip van verre komen varen;
Ick vraeghden 't vlugge wicht, de stoock-brand vande min:
„Wat heerlijck schip is dat, en wie is doch daer in?"
„'t Is (seyd Cupido weèr) den wel-geboren Heere
290 Van Ameland, die doet d' Heer RENGERS aen de eere,
Dat hy zijn lieve Bruydt, zijn dochter voeren laet
Na Groningen, en haer verheerlijckt met zijn staet,
Alwaer hy haer met lust bly-geestigh sal ontfangen."
'T Schip quam vast bruyssend aen; o Goòn, wat ging het gangen!
295 Het dansten staegh van vreughd, als of het seggen woû
„Hier heb ick in mijn roef de alderschoonste Vrou,
Dien oyt Natura schiep!" de trotsche zeylen swollen
Hovaerdigh, doen de wind de wimpels uyt deè rollen,
Tot teycken van zijn pracht, om dat door zijn behulp
300 De Nimphe vorder quam; Neptun zat op een Schulp
Met zijn dry-tande Vorck, en Triton blies den horen
Soo krachtigh, dat ick het kon hooren op den Toren,
't Was vreemd wat Thetys en wat Amphitrite deè
Met haer gespelen, in de sporelose Zee,
305 Hoe soet sy lobberden, hand-backten, speelden, songen,
De baren selfs om 't Schip van groote blijdschap sprongen,
Om dat sy op haer rugh de Phoenix van dit land,
Die beyd in leèn en zeèn de kroon van Vriesland spant,
Geluckigh voerden med', ja, 't scheen wanneer sy scheyden
310 Aen 't druypen van het schip, dat sy weemoedigh schreyden,
Om dat sy tegen danck verlaten mosten haer,
Wiens tweed' in haer gebied nau meer te vinden waer.
Dus rolden 't schip vast voort dwars door de soute stromen

r. 305 *hand-backten*: met de hand (water-)schepten.

Tot dat het by 't Reydiep ten laetsten is gekomen.
315 Daer sat Pausylupe en d' oude Nereus weêr,
Met Doris, Phocis en veel stroom-Goddinnen meer,
Te wachten op haer komst, die haer met vreughd ontfongen,
En dit blygeestigh Liedt tot haerder eeren songen:

Stem: *L'Avignone.*

„O Nymph, seer hoogh van waerd!
320 Wiens schoonheyd en deughd een pronck is vander aerd;
Weest wellekoom op onsen stroom,
Die ghy beseylt, bevrijd van schroom.
De Goden die noden u jeughd
Tot vreughd, vermidts u deughd
325 U soo verrijckt en heerlijck blijckt,
Dat ghy Areta gantsch gelijckt.

„U blijde Bruydegom
Verwacht u, dien ghy sult sijn soo wellekom,
Als in 't begin Thetis Goddin
330 Ons swager Peleus was door min;

r. 314 *Reydiep*: eig. *Reit-* d. i. *Riet*-diep.

r. 315 *Pausylupe:* Starter schijnt hier den eenen naam voor den anderen te nemen; hij bedoelt blijkbaar een der Nereïden, of dochters van den Zeegod Nereus, even als boven Amfitrite en Thetis.

r 316 *Doris:* Nereus' gade, gelijk *Tethys*, zijne moeder.

r. 326 *Areta*: de moeder der lieftalige Nausicäa, met klankspeling tevens op 't Grieksche woord voor deugd.

r. 329 Nereus' dochter, Thetis, de moeder van Peleus' zoon Achilles.

Sijn oogen, die poogen allien
Te sien u, schoone! in wien
Sijns levens lust volkomen rust:
Wiens hette u komst door liefde blust."

335 Dus singende verdween de Zee-triumph op 't laest
Geheel uyt mijn gesicht, maer dat my meest verbaest
Gemaeckt heeft, was, dat strax versonck de groote Toren,
En ick vond my weèrom juyst daer ick was te voren;
Cupido, 't blinde wicht, was voor St. Felten heen,
340 En ick stond suyvertjes te kijcken daer alleen.

„Wel dan, gewenschte Paer! dewijl dit, als in 't dromen,
My voor de oogen en ten ooren is gekomen,
En u gewenschte Echt door wel-beleyde min
Begangen is, naer u en uwer vrienden sin:
345 Wensch ick, dat d' Opper-Heer, die alle aerdsche saken
Naer sijnen wensch bestiert, u levens loop wil maken
Soo vreughdigh, vol geluck, voorspoedigh en beroemd,
Dat ghy u selven selfs altijd geluckigh noemt;
Dat geenderleye ramp, noch nijd van d' een of d' ander
350 U liefden oyt in haet, noch vreughd in rou verander!
Dit gun u d' hooge God, die al ons doent beleydt,
En naer uws levens eynd de ware saligheyd!"

r. 344 *begangen*: *voltrokken*.
r. 351 *doent*: voor *gedoente*, *doen*, *handelen*.
r. 352 *naer*: thans *na*.

BRUYDT-LOFS-GEDICHT,

TER EEREN

DOMINICUS ORNIA,

ENDE

MARGARITHA BONERS.

Na dat de bruyne nacht, met haer gestarde rocken,
Het cierelycke blauw des Hemels had betrocken,
En d' heldre dageraed met haer saffrane kleed
De boodschap vande dagh weêr aen de menschen deed:
5 Heeft Morphéus zijn wolck, zijn mistigh kleed, getogen
Van mijn beneveld' en noch sluymerende ogen;
De sorgeloose slaep verliet mijn, en ick sagh
Door 't venster in mijn hof, hoe d' heughelijcke dagh
Sijn flauwe (niet-te-min seer aengename) stralen
10 Liet op 't bedoude groen en 't koude Aerdrijck dalen:
Dies sprong ick van mijn bed, verlatende mijn rust,
Afkeerigh van 't gemack, beswangerd met een lust
En brandend' yver, om yet cierelycx te dichten,
Waer met ick yemand mocht vermaken ofte stichten.
15 Ick schoot mijn kleêren aen, ick maeckte mijn gereed;
Maer ick was nau gekemd, gewasschen en gekleed,
Of 'k hoorde, voor de deur van mijn gesloten kamer,

r. 1 *rocken*: minder sierlijk, maar rijmshalven, voor *kleed.*
r. 3 *saffrane*: voor *saffraankleurig.*
r. 5 *Morphéus* voor *Morpheus*; verg. boven, bl. 17, op r. 6.

Dry sachte klopjes met een kleyn metalen hamer;
„Wel (docht ick) wat is dit?" ick opende de deur,
20 Doen stond Cupido daer met boogh en pijlen veur;
Ick seyde: „wellekoom, mijn soete Speelgenootje!
Waer komt ghy doch van daen? komt in, mijn kleyne
Goodtje!
Hier heb ick Brandewijn met Suycker en Muscaet,
Cupido! dat 's een dranck die sich wel drincken laet,
25 Besonder smorgens vroegh; nu, hartje! waerom loopje?
Kom, sit wat by mijn neêr, ick breng dy eens een soopje:
De brandewijn is warm, die gloeyt in onse borst,
Die reynight onse maegh, die hoedt ons voor de dorst."
„Hoe slechtjes zijt ghy noch (sprack 't wichtjen) in u praten!
30 Waer saeght ghy dat de Goôn oyt droncken ofte aten?
Sy hebben niet van doen, sy hoeven spijs noch dranck,
Dies weet ick voor die gaef en gonst u weynigh danck,
Ghy kont met dese kost mijn Godheyd niet vermaken:
Dat ick hier by u kom geschied om and're saken;
35 Dus luystert naerstigh toe, tot ick het u vertel."
„Wel sit dan (seyd ick) wat soo lang op die schabel,
En leght u boogjen neêr, u wonderbare flitsen,
Die maeghden koelen en der minners hert verhitsen,
Nae 't u behaeghlijck is." De Minne-God sat neêr,
40 Hy leyde op mijn disch zijn lieffelijck geweer,
En is aldus met mijn in het gespreck getreden:

„'t Is u noch wel bewust, hoe ick, onlangs geleden,
U brocht op een Palleys, in 't midden vande Zee,

r. 29 *slechtjes: onnozel.* r. 31 *niet*: thans *niets*.
r. 36 *schabel*: *bankjen*
r. 42 Zie het voorgaande Bruiloftsdicht, r. 31 en volgg.

Daer ick u al de pracht mijns Moeders toonen deê;
45 Hoe dat voor hare deur veel klagende Minnaren,
Met briefjens in haer hand, gestadelijcken waren,
Die sy my reyckten toe wanneer ick binnen tradt,
Op dat ick van mijn Moêr haer loopens eynd verbadt,
Met meer omstandigheyd, te langh om te verhalen,
50 En hoe ick eynd'lijck u brocht in de gulde zalen,
De zalen vol geneughd, de zalen vol geluck,
't Begin van 's Minnaers vreughd en 't eynde van haer druck,
Alwaer ghy saeght een rey van vrolijcke Gelieven,
Die geestigh haer geluyd ten Hemel toe verhieven,
55 En bloncken van cieraed, van wien ghy 't eerste Paer
Wel kondt, en vraeghden mijn wat dat te seggen waer:
't Sijn Minnaers (seyd' ick), die het eynd van haer verdrieten,
En d' aenvang van haer vreughd gereed sijn te genieten,
Haer pleyt is inde sack, haer loopen is gedaen,
60 En 't vonnis van haer recht sal tot haer voordeel gaen.
Doen opende de deur, de deur van Diamanten,
Daer ghy mijn Moeder saeght, omringd aen alle kanten
Met Raden wijs en oud, wiens namen ghy wel weet,
Vermidts ick u dies tijds daer van de wete deed;
65 Partyen wierden inge-eyscht, om hare saken
t' Ontdecken, door haer Rechts-geleerden en Veur-spraken:
Die quamen voor den dagh en pleyten op de rol,
Waer op mijn Moeder selfs het vonnis wijsen sol;
Sy sat op haren Throon, sy hoorden met en tegen,
70 En liet het daer na van de Reden overwegen;

---

r 56 *kondt*: gelijk meer, maar verkeerdelijk voor *kendet.*

r 61 *opende*: voor *werd geopend.*

r. 68 *sol*: rijmshalven voor *zoû.*

r. 69 *met*: anders *voor.*

En vindende dat Paer, in afkomst, deughden, leên,
Jeughd, schatten, liefd, verstand, en oock van sinnen één:
Wees sy d' een d' ander toe, en wenschen haer te samen,
Van d' aldereerste uur dat sy te samen quamen,
75 Tot op haer sterfdagh toe, geluck, voorspoed, geneughd,
En, nae haer beyder dood, den Hemel tot haer vreughd.
Doen hoorden ghy terstond Trompetten en Schalmeyen
En saeght de gantsche Raed door d' after-deure scheyen;
Wy keerden wederom nae d' eerste gulde zael,
80 Daer was des Minnaers rey veranderd al-te-mael:
„Wel (seyd ghy) wat sijn dit nu weêr voor nieu Vertoners,
Is 't Douwe Ornia met Margarita Boners
Niet, die in 't eerst gelit van dese Reye staet?
'k Loof nau dat hare trouw op 't uyterst swanger gaet.
85 Cupido! was dat waer! mocht ick dat vast geloven!
Ick sweer u, dat den Heer, den Opper-Heer hier boven,
Gevoeghelijcker Paer noyt t' samen heeft gevoeghd,
Daer my en al de Werld heeft beter aen ghenoeghd:
In deughden beyd volmaeckt, in cierelijcke leden,
90 In heuschen ommegang, in treffelijcke zeden,
In schatten, afkomst, staet, in vrienden groot en rijck,
Jae, wat de Wereld heeft, malkander soo gelijck,
Dat noyt den Hemel ded' gelijcker Paer vergaren,
Wiens vreughde groeyen sal met 't groeyen van haer jaren.
95 Derhalven bid ick u, dat, als haer saeck bepleyt
Word, voor de Throone van u Moeders Majesteyt,
Ghy u daer oock vervoeght, om naerstich nae de reden
Te luysteren, op dat ghy al d' omstandigheden
My vriendelijckerwijs weêrom verhalen meught:

r. 84 *op 't uyterst*, enz.: zeer overdrachtig en wansmakelijk voor *op 't punt staat beklonken te worden.*

100 Ick sal u eeuwigh weêr sijn danckbaer voor die deughd.
Ick nam het willigh aen, ghy badt dat ick niet sloften,
Nu, om u te voldoen in 't punct van mijn beloften,
Ben ick weêrom gekeerd, om u te doen verstaen,
Hoe dat de saeck is in het pleyten toegegaen:
105 De Raed die was vergaerd, de bancke wierd ghespannen,
Daer wierden ingheheyst twee treffelijcke mannen;
Veurspraken van dees twee ghelieven, dien de Reên
Afvraeghden, wie daer was versoecker van hun tweên,
De Jongman of de Maeghd? Des Jongmans Rechtsgeleerde
110 Sijn ooghen daedlijck nae de wijse Reden keerden,
En seyden: „dat ben ick, die van mijn Meesters zijd
Bid, dat ghy nu den draed van sijn verdriet af-snijdt,
En hem tot sijne Bruyd, de schoone Maeght verlient,
Dien niemand meer als hy, door reyne liefd, verdient."
115 Waer op de Reden tot des dochters Advocaet:
„Wat Jonck-vrou ist, die haer soo dapper bidden laet?
Ondeckt ons haeren staet, deugd, afcomst, schoonheyd, schatten;"
Doen sprack de voorspraeck tot de Heeren, die daer satten:
Margrieta Boners ist, de pronck van onse jeughd,
120 De roem van onse Stadt, de woonplaets van de vreughd,
Wiens Vader rijck in eer, deugd, schatten, wijsheyd, vrienden,
Dat treffelijcke ampt, in sijnen tijd, bedienden
Van Generael Commijs, tot troost van die hem vroom,
Tot schrick van die hem droeg gansch tegen redens stroom;

---

r. 106 *ingheheyst*: *voorgeroepen*.
r. 118 *satten*: gelijk nog wel in de spreektaal voor *zaten*.
r. 123 *vroom*: *kloek* (nam. *gedroeg*).

125 Die, nae dat hy hem, so in d' eerst' als laetste daghen,
Had als een voorbeeld van de vroomheyd selfs ghedragen,
Vercierd met alles wat den Heer oyt menschen gaf,
Met onverwelckbaer roem gedaeld is in sijn graf.
Nae latende dit beeld, begaefd met alle gaven,
130 Die oyt Natura heeft in 't menschlijck rif begraven.
Haer blonde hayren, daer de blonde Phoebus self
Sijn blonde glans van haelt, tot pronck van 't blau-gewelf:
Sijn gulde kettens, die de sinnen en 't vermoghen
Der Jongmans vleuglen, die haer yverich be-oogen;
135 Haer poeselachtig vel verwint de schoonheyd van
De blanckste schuymen, die de Zee opwerpen kan,
Wanneer sy is versteurt, en d' onbewogen rotsen
Schijnt met haer golven vol onstuymicheyts te trotsen.
Haer voorhooft, hoog en breed, is een yvoren veld,
140 Waer in Natuer ten thoon haer rijcke gaven stelt.
De lieve lidtjes van haer lieffelijcker oogjes:
Sijn peerle deckseltjes, omringd met goude boogjes,
Besluytend onder haren kas een Sonne-schijn,
Waer voor Apolloos glans beschaemd sou moeten sijn,
145 Haer oogjens teyst'ren als twee held're morgen-Sterren,
Het welck den wijsten mensch sijn sinnen sou verwerren:
't Schijnt, dat de vreughd, ja, dat de voncken van de min
Daer houden hun Palleys en schoonste schou-plaets in.
Jae, dat Cupido self daer cierlyck sit te proncken,
150 En schiet sijn pijlen door haer lodderlijcke loncken,
In yder Minnaers hert; sy trecken elcx gemoet
Veel stercker na haer toe als zeyl-steen 't yser doet.

---

r. 130 *begraven*: rijmshalven voor *gehuld*, maar bij *rif* minder ongepast.

r. 133 *kettens*: *ketens* (verg. *ketting*).

Saeght ghy in 't witte Melck oyt twee Province-Rosen,
Soo siet haer wangen aen in 't schoonste van het blosen;
155 En seght my dan eens, of de blonde Dageraed
Oock schoonder bloost, als sy van hare bed opstaet?
Haer neusje welgemaeckt, op 't cierelijkst verheven,
Daer d'asem, soet van reuck, soo traeghjes uyt komt sweven,
Dat 't schijnt, dat d' asem self seer nood verlaten sou
160 Haer schoone woonplaets in soo overschoonen Vrou; —
Haer lipjes als Corael, ja, als de karsjes gloeyen,
Wanneer sy, naulijcx rijp, in 't schoonst sijn van haer groeyen;
Daer tusschen drijft en sweeft soo honigh-soeten dou,
Dat Ganimedes dat voor Nectar keuren sou.
165 Haer tandtjes kleyn en gaef, als twee yvoren rijen,
Op 't alder-cierlijckst in haer roode mondtje vlijen,
Haer wel-gemaeckte kin, de buurman vande mond,
Kleyn, maetlijck breed, vercierd met een verheven rond; —
Maer als ick op haer hals mijn geest en mijn gedachten
170 Volkomentlijcken voed, waerby sal ick die achten?
Waer sal ick doch haer glans by vergelijcken recht?
By een pylaer van Peerl? Albaster is te slecht;
't Schijnt, dat Natura die met vlijt heeft willen draeyen,
Om daer des werelds vreughd en wellust in te zaeyen,
175 Daer heeft sy cierlijck op verheven, doch niet hoogh,
De kleyne aderkens als een lazuren boogh;
Haer boesem sou een mensch in sijne sinnen krencken;
De reste sietmen niet, daer mach elck 't sijns van dencken;
Maer wat haer reysigh lijf, en wat haer lichaems stal,
180 Haer geestige gebaer, haer middel, aerdigh smal,
Haer handtjes kleyn en sacht, die 't witste wit beschamen,

Daer ghy siet warme snee met sacht yvoor versamen,
Daer beeckjens stromen door van helder blau Saphier,
Belangt; — wat is het min als Hemelsche playsier?
185 Haer lange vingertjes met Amatiste entjes,
Ontsteken als een lont de sulpher-heete ventjes.
Haer kleyne voetjes, die sy na haer wille set,
Sijn Prinslijck, 't welck sy toont in aerdigheyd van tret.
In 't kort, Vrou-Venus! als men recht sal overleggen
190 Haer schoonheyd met u glans, men moet nootwendigh seggen:
Ghy sijt den Hemel tot des schoonheyds pronck gebaerd,
Sy is des Werelds roem, en 't ciersel vander Aerd,
In deughden opgequeeckt, in treffelijcke zeden
Niet min uytmuntend als in cierelijcke leden:
195 Soet-vloeyende van tael, heusch, minlijck van gelaet,
Seer nedrigh van gemoed, en deftigh van gewaed,
In 't groeyen van 't verstand, in 't bloeyen van haer jaren,
In 't soetste van haer tijd, om met een man te paren."
Doen sweegh de Voorspraeck, en de gulde Reden sprack:
200 „Voorwaer, dat waer een Maeghd, die geen cieraed ontbrack!
Wie, en hoedanigh is de Jongman, dien de Goden,
Uyt liefde, tot de liefd van dese Maget noden?"
„Het is Dominicus, 't is Ornia, die haer
(Sprack 's Jongmans Advocaet) volgt deugdelijcken naer;
205 't Is Ornia die haer geplaetst heeft in sijn sinnen,
Die, als sijn eygen siel, haer eeuwigh sal beminnen;
't Is Ornia, wiens deughd en wandel, onbevleckt,

r. 182 *warme snee:* de uitdrukking is niet van valsch vernuft vrij te spreken.

r. 185 *entjes:* rijmshalve, maar minder gelukkig voor *toppen.*

De Jongmans tot een spoor en tot een voorbeeld streckt,
Wiens Vader, oud in deughd en nutte wetenschappen,
210 Met lof geklommen is op d' Eers beroemde trappen;
Die, tot sijn sterfdagh, sich een trouwe Raeds-verwant
Getoond heeft voor sijn Stadt, tot nut van 't Vaderland:
Van dat hy eerst het Ambt met waerdigheyd bekleeden,
Tot dat hy inde dienst des Ampts is overleden,
215 Hy sijn hulpsame raed en daed haer noyt ont-trock;
Dies was sijn dood de Stadt een droevigh ongelock.
Nae dat dees droeve dood had ORNIA gescheyden
Van sijnes Vaders troost, wiens raed hem plach te leyden:
Waer toe begaf hy hem? niet tot de wulpsigheyd,
220 Die meest de jonge jeughd in sulcken toeval vleyt:
Niet tot de ledigheyd, maer tot de naerstigheden,
Om so de witte deughd met arbeyd nae te treden;
Der talen kennisse, en des geleerdheyds spoor,
Hy tot het wit, waer hy na doelen wou, verkoor;
225 En nae dat hy hier lang in de Latijnsche sprake
Geschept had al sijn lust en opperste vermaken,
Nae Vranckrijck heeft hy sich gewend, die tael geleerd,
Dat weeligh land doorsien, en is weêr t' huys gekeerd,
Met goede kennisse van spraken ende Steden,
230 Wtmuntend in de deughd en alle brave zeden.
T'huys sijnde, hoe heeft hy sijn leven aengesteld?
Heeft hy oock ydelijck verquist sijn Ouders geld?
O neen: maer heeft sijn tijd met naerstigheyd versleten,
Om t' houden 't geen hy wist: wat hy niet wist, te weten;
235 Hovaerdigh, noch gemeen, niet gierigh nochte ry:
Als een die niet aenvangt, of heeft daer reden by:
Heusch in sijn omme-gang, en deftigh in sijn wesen,

---

r. 235 *ry*: Friesch voor *overdadig*, *spilziek*. r. 236 *niet*: *niets*.

Waeruyt men magh het boeck van sijn gedachten lesen;
Beleeft by yeder een, voorsichtigh wat hy spreeckt,
240 Wat eyscht ghy van een man, dat dese man ontbreeckt?
Van vrienden treffelijck, en treffelijck begoedight:
Wiens voorgang in de deugd, elck tot de deugde moedight;
Van goedertieren aerd, van 's lichaems brave stal,
Van frische leden, jae, in kort geseyd, van al
245 Het gheen den Hemel oyt verleenden aende menschen,
Op 't loffelijckst versien. Hoe sou de maeght dan wenschen
Bequamer man als hem? Die haer soo seer bemint,
Dat hy sijn levens lust aen hare liefde bindt."
Hier sweegh de Veurspraeck op, doen antwoorden de Reden:
250 „De maeght sal wis in Vreughd de tijd met hem besteden;
Maer seght my, Voorspraeck! die dees dochters saeck bewaert,
Heeft oock sijn liefd' in haer een weder-liefd gebaerd?
Vermagh sy hem oock wel?" „Sy siet hem altijd garen,
En laet de Reden selfs, wat red'lijck is, verclaren;"
255 Gaf hy tot antwoord weêr. Partyen gingen uyt,
Doen quamen weder in de Bruygom en de Bruydt,
Tot wien mijn Moeder sprack: „Deughtsame jonge lieden,
U hertens wil en wensch sal naer u wensch geschieden,
Margrieta! ghy lieft hem, ghy, Ornia, lieft haer,
260 Weest dan in Godes naem noch liefelijcker paer;
Den Hemel gun u soo veel vreughts en heyls te samen,
Als aen de blauwe Lucht oyt gulde sterren quamen."

---

r. 241 *begoedight: gegoed;* zie reeds vroeger.

r. 243 *brave stal: kloeke gestalte, edele houding.*

r. 253 *Vermagh*: voor *mag, houdt van.*

Hier med' verdween den Raed, en ick vloogh yligh voort
Naer uwe woningh toe, om u te houden woort.
265 Nu dan, vaert wel weêrom, wilt alle traegheyt staken,
En tracht een Bruylofts dicht tot haren lof te maken."
Mits ging Cupido deur en liet mijn gansch verheught,
Jae, tot de ooren toe bedoven in de vreught,
Om 't brave Huwelijck soo wijselijck besloten.
270 Och, dat sy doch te saêm soo veel ghelucx genoten,
Als drupplen waters, jae, als sanden sijn in Zee,
En haertjes op het Vee! noch wensch ick yvrig meê,
Dat gonst van groot en kleyn, aensienlijckheyt van staten
Veelvuldigheyt van schat, haer nimmer magh verlaten,
275 Dat hare liefde groey, en dat haer vreught vermeer
In welvaert, voorspoed, deughd, Godtsaligheyt en eer!

BRUYDT-LOFS-GESANGH.

Stemme: *L'Espagnola*, enz.

O Aerd, bedeckt met bloemen u hoofd!
Treckt aen u geestighst' gewaed.
Apoll' de Lucht, van Wolcken beroofd,
U stralen blaeckeren laet,
5 En d' Hemel door u glans verheught,
Tot teycken van ons groote vreughd:
Midts d' Opper-Heer soo braven Paer
In liefd' versameld heeft te gaêr.

---

r. 3 *Apoll'*: als *Zonnegod* namelijk.

Vercierd in 't aldersoetst' van haer jeughd,
10 Met gaven gansch ongemeen,
Met schoonheyd, rijckdom, wijsheyd, met vreughd,
Met brav' en wackere leên,
Wiens sielen sijn genomen in
Met onveranderlycke min :
15 Wiens herten, beyd' in een vergaerd,
Selfs d' Hemel (acht ick) heeft gepaerd.

O Godt! die d' hoogen Hemel bewoont,
U zegen stort over haer:
Met eer en lof haer dagen bekroont,
20 En hoedt haer voor al gevaer:
Hy sy haer hoofd, sy zy sijn hart,
Haer lust sijn vreughd, sijn rou haer smart!
Geeft Heer (al sijn sy met haer tweën),
Sy staegh in sinnen blijven een!

25 Dat twist, dat haet, dat quaed-klappende Nijd
Hun beyden geen onrust baer:
Maer dat haer liefd vermeerder altijd,
Voorspoedigh van jaer tot jaer:
Dat haer geslacht vergrooten magh
30 Nae wil, nae wensch, nae haer behagh;
En, als de dood haer leven scheydt,
Gunt haer dan, Heer! de saligheyt.

---

v. 30 *behagh:* voor *behagen.*

HARDER-LIEDT,

Stemme: *La Chime.*

Cluchtige, tuchtige Harderin!
Toertige, boertige, vrolicke Maeghd!
Seght, hoe lang sult ghy noch voor my de min
Veynsen, die ghy in 't harte draeght?
5 Of ghy u quaet op mijn gelaet,
'k Weet dat ghy mijn nochtans bemint;
Want het betoont my al watter woont
In u Valley, dat ghy mijn besint.

Als mijn u hondtje, dat plat-beckje, siet,
10 't Wiggelt, het waggelt, het wispelt sijn staert,
't Hippelt van vreughden, het strax na mijn schiet,
't Weet nau wanneer het sich selven bedaert;
't Steeckt louter op sijn geestige kop,
Sonder dat ick 't aenroer of hou,
15 En 't siet my an, niet anders dan
Of het met vlijt my seggen wou:

---

r. 2 *Toertige*: Anglicisme (uit de volkstaal, *tort*) voor *geestige*, *levendige*.

r. 5 *quaed op mijn gelaet*: *boos tegen mij houdt.* Men zou toch geheel verkeerd doen, om dit *gelaet*, met Eekhoff (bl. 23: „al legt ge kwaad op uw gelaat"), tot een zelfst. naamw. te maken.

„Meent ghy, dat SILVIA quaed van u peynst?
O neen, haer hartje dat brand als een vyer:
Maer dat sy haer nu dus voor u veynst,
20 Doetse quansuys om de manier.
Dit sijn de reên: een Maeghd wil gebeèn
Wesen, en lang van haer Harder gevrijd:
Maer weet gewis, hoe schuw s' oock is,
Dat ghy haer seer behaeghlijck sijt."

25 „Och, kon ick spreken! of konde ghy maer
't Waggelen van mijn startje verstaen!
Wat soud' ick u al verhalen van haer
Gluurtjes en suchtjes, die naer u gaen!
TITER! ick sou strax al u rou
30 Wenden in soete vrolickheyd,
Wist ghy het geen, dat sy, alleen,
Dickwils met tranen in d' oogen seyt."

„TITER is (seytse) mijn hooghste vermaeck,
TITER is al mijns levens vreughd,
35 TITER bemin ick, ick slaep of ick waeck,
Altijd gedenck ick aen TITERTJES deughd.
TITERTJE, vriend! die mijn dus dient!
Ach! wat is 't my een groote smart,
Dat ick mijn veyns aêrs als ick peyns!
40 Want ick bemin u in mijn hart."

r. 28 *Gluurtjes*: geen ongelukkig woord van STARTER's maaksel, dat men, naast ons *kijkjen* en dergelijke, kan aanhouden.

Silvia! waerom schept ghy dan geneught,
In u en mijn te quellen beyd?
Keert doch, en doet wat ghy wesen meught,
Soo sal in blijdschap verkeeren ons leyd;
45 Soo sullen wy dan, zy aen zy,
Leven in alle soete lust.
Nu, seght eens ja, mijn Silvia!
Daer op wordt ghy van Titer gekust.

NIEUW-JAER-LIEDT.

Stemme: *Si tanto gratiosa*, enz.

Waeckt op, om God te loven!
Ghy, Christenen, en viert den dagh van heden,
Doen ons den Heer van boven
Sond af sijn soon, den Prince vande vrede,
5 Die uyt de nood ons vande dood
Verlost heeft allegare,
Dus geeft den Heere
Behoorlick prijs en eere
In 't Nieuw Jare.

10 O, wilt de vreed ontvangen
Die u van d' Hemel selfs nu wordt verkondighd,
En niet na twist verlangen:
Op Gods genaed' u niet te veel besondight,

Met 't oude Jaer, laet allegaêr
15 U oude boosheyd varen,
En wilt u geven
Tot een Godsaligh leven,
In 't Nieuw Jare.

Houdt doch altijd voor oogen
20 De nedrigheyt uws Scheppers, die geboren,
Gevoed, en opgetogen
Wierd in armoed. Als u dat komt te voren,
Stelt d' hoovaerdy dan aen een zy,
En schickt alsoo u zeden,
25 Dat ghy met trappen
Allengskens sijn voetstappen
Nae mooght treden.

Sijn wijsheyd sal u leyden
Na d' Haven, daer ghy eeuwigh in sult rusten.
30 O, wilt u selfs bereyden,
En teugelt met sijn woord u gayle lusten;
U boosheyd staeckt, met d' Harders waeckt,
En slaept niet in u sonden,
Op dat ghy wacker,
35 Wiedend' uws levens Acker,
Wordt bevonden;

---

r. 20 *uws Scheppers*: nam. God de Zoon, naar de bekende Kristelijke Drieëenheidsleer.

r. 22 *Als—voren. Als gij dat bedenkt.*

r. 25 *met trappen*: *van lieverlede.*

Wanneer den Heer der Heeren
Het blauw gewulf sal van malkander trecken,
En 't al in vlam verkeeren,
40 De dooden uyt hun diepe graven wecken,
En eysschen dan haer reekning van
'T Geen door hun is bedreven,
Soo van boosheden,
Als yd'le wulpsche reden,
45 In haer leven.

O, laet u dit beroeren!
Treedt in u hart, wilt met het Nieuwe Jare
Een nieuwen leven voeren,
En u geloof in Christum openbaren.
50 Vreest d' Hooge Godt, houdt sijn Gebodt,
Soo kan u niets besware:
Verheught in deughd u,
Soo leeft gh' in ware vreughd nu,
In 't Nieuw Jare.

---

r. 48 *nieuwen* : maatshalve voor *nieuw*.
r. 51 *besware* : rijmshalve voor *bezwaren*.

GESANGH.

Stemme: *What if a daye, or a moneth, or a yeare,* enz.

Wreede Cupido! gevleugelde Wicht!
Weelige, woelige, snelle, felle Jongen,
Die met u boogh, uwe pees, en u schicht
Hemel en Aerd, jae, de Zee self hebt bedwongen,
5 En nu, door mijn hulp alleen,
Sijt soo hoogh geresen,
Dat de Goden in 't gemeen
Uwe grootheyd vresen;
Soo dat ghy, trots en vry,
10 Dagelijx mooght plagen
Godt en mensch, naer u wensch
En u wel-behagen; —

Waerom, o Boefje! beloonje nu weêr
Alle de deughden en hooge dienstbaerheden,
15 Die Dorotheus u toonde wel eer
Met soo bedruckte, benaude' ondanckbaerheden:
Ghy waert naeckt, sieck en verkleumd,
Ghy kont nergens leven,
Doen ick u, gantsch onbeschreumd,

r. 15 *Dorotheus*: Gelijk elders zijne bezongen schoonen, stelt zich STARTER hier zelf, naar den smaak der eeuw, onder een herderlijken dichtnaam voor.

20 Herbergh heb gegeven
In mijn hart, daer u smart
In mijn smart verkeerde,
En u pijn daed'lijck mijn
Pijn de helft vermeerde.

25 Wat groote deughde bewees ick u meer!
Want de Natura had u gantsch blind geschapen,
Dartele Schelmtje, doe karmde-je seer,
Midts-je nau wist te gebruycken uwe wapen:
En uyt gonst gaf ick jou doe
30 Niet alleen mijn oogen,
Maer mijn Vryheyd oock daer toe,
Met al mijn vermogen;
En nu laet ghy met quaet
My dees deughd belonen.
35 Boefjen! kom eens weêrom
In mijn hert te wonen!

BRUYDT-LOFS-GEDICHT,

TER EEREN

GUALTHERUS HENRICUS GUALTHERI,

ENDE

CATHARINA HAGHEN.

’t Is noch niet langh geleên, dat uyt hun blauwe salen
De Donder-Godt Jupijn, zijn soon gebood te halen
De Goden al te saem, om met eerbiedigheyd
Te komen op ’t Bancket, dat hy haer had bereyd;
5 ’t Welck doen het lose wicht, (mijn oude Cameraetje,
Dat my soo menighmael verleyd heeft met een praetje)
Geworden is gewaer, is hy om leegh gedaeld,
En heeft, naer sijn gewoont, my weêr om hoogh gehaeld,
Tot in den Hemel toe, den Hemel vol van weelden,
10 Den Hemel, die niet meer beduyd als sinne-beelden:
„Wel (seyd ick) soetertje! mijn hartje, dien ick min,
Wat hebt ghy met u vriend nu weder inde sin?”
Waer op het wichtje weêr: „de gantsche Rey der Goden
Is by den Donder-Godt op een Bancket ontboden:
15 En wijl sy sijn vergaerd, soo kan het licht geschiên,
Dat ghy yet ongemeens sult tot u voordeel sien,
Waer uyt ghy stoffe schept om eenigh dicht te dichten,
En daer de menschen meê naer u gewoonte stichten.”

r. 7 *leegh*: gelijk steeds bij STARTER voor *laag*.

Ick was seer wel te vreên, verheughd en onbevreest,
20 Want in dien Hemel had ick menighmael geweest,
Daer sagh ick hoe de Goôn in hare setels saten,
Blygeestigh van gemoed; sy droncken en sy aten,
En Ceres brocht 't gewas, en Ganimedes schonck,
Een yeder greep de kroes, en elck om 't seerste dronck.
25 Ten laetsten, Jupiter verschudde trots sijn hayren,
Waer op de Goden stil, en sonder spreken waren,
Elck schickten hem ter zijd, een yeder sagh op hem,
Die haer aldus aensprack met een verheven stem:
„Ick, die de Blixem schiep, en klater met het dond'ren,
30 Kan my (is 't niet wat vreemds?) nu nau genoegh ver-wond'ren
Van d' ongegronde pracht, en d' ydle grootsigheyt,
Die inde harssens van den mensch besloten leyt;
Want ick vermercke, dat sich veel doen Edel noemen,
En van hun afkomst en hun staten dapper roemen,
35 Jae, achten haer te sijn soo grooten eere waerd,
Als of sy waren Goôn, ja, meerder op der aerd:
En Goden sijn nochtans besield met hoge Geesten,
Sy, menschen, maer in schijn, en in de daed vaeck beesten,
Daer in noch wetenschap, noch konst, noch eer, noch moedt
40 Te stampen is, hoe eêl sy worden opgevoedt.
Nu, seght my, groote Goôn! hert-kenners vande menschen,
Wie isser, die my sal vernoegen in mijn wenschen?
En seggen my waerom d' een mensche soo veel lof
Verdient, en d' ander min? heb ickse uyt één stof
45 Niet al-te-saem gemaeckt? en ging Prometheus selven

r. 33 *vermercke*: voor *bemerke*.
r. 41 *hert-kenners*: *hartekenners*.

Niet eenderleye vyer in hare boesems delven?
Hoe komt dan dat den een nu d' ander overtreft
In afkomst, zaet, en aerd? en d' eene sich verheft
Tot Edel, en alsoo al sijn geslachte noemt,
50 Daer hy tot Boeren vaeck veel wijser menschen doemt?"
Hier mede sweegh die Godt, en endighde sijn reden;
Waer op Minerva uyt haer zetel is getreden,
Met Mars verselschapt, en heeft met eerbiedigheên
Dus d' hooge Godt Jupijn geantwoord op sijn reên:
55 „Eerwaerde Vader, dat den een eer op de trappen
Des lofs als d' ander stijght, komt òf door wetenschappen,
Geleerdheyd, wijsheyd, deughd, ervarenheyd en konst,
Of door de felle krijgh, en door des krijghs-Godts gonst:
D' een wordt door sijn verstand en wetenschap verheven
60 Tot heerscher van het volck, en inde hand gegeven
Den staf van 't grootsch gebied, waer in hy dan betoont,
Of in sijn borst een eêl of oneêl harte woont;
Want soo hy in de deughd volhardt, en sóó de Staten,
Die hy besit, bestiert, dat alle Ondersaten
65 In voorspoed leven en in rust door sijn beleyd,
En dat hy yeder recht, nae recht en billickheyd; —
Die mensch wordt van elck een gehouden dan in waerden,
En voor een Godt ge-eerd, ja, meerder, op der aerden,
En d' ander wederom wordt door sijn grootsch gemoed,
70 Wanneer hy onvertsaeghd het selve blijcken doet,
Inde bebloede krijgh, in 't midden der gevaren,
Daer hy sich selven noch sijn leven soeckt te sparen,

---

r. 60 *en inde hand gegeven*: dichterlijk vrije zinbouw voor *en hem*, enz.

r. 69 *wordt*, enz. Afgebroken, en door een langen tusschenrede min gelukkig geknakte zin, die dan r. 77 hervat wordt.

Tot dienste van sijn land, maer, door zijn moedigheyd,
Het flauwe volck verstout, en tot de krijgh aenleydt
75 Niet anders, of sy tot een blijde Bruyloft gingen',
En meer door sijn beleyd, als door hun kracht, bedwingen
Den Vyand van haer rust); — die wordt met recht gevierd,
Tot Oversten erweeld, ge-adeld, en laurierd;
Dus sijnder op den Bergh der Eeren veel gestegen;
80 Op dese wijs alleen wordt d' Adel eerst verkregen.
En, op dat hun geslacht, hun kind'ren allegaêr,
Oock souden treden in de sporen van haer Vaêr,
Die noemt men Edel-liên, om dat sy souden mercken
Op d' Ouders Edeldom, en volgen hare wercken:
85 Maer soo dat niet geschiedt, en soo sy van haer aerd
Afwijcken, zijn sy gonst, noch eer, noch Adel waerd.
Want Deughd baert Adel, die alleenich inde daden
Lof-waerdigh uytgerecht bestaet, of wijse raden.
Dit sijn de redenen, o groote God! waer uyt
90 Den rechten Adel in en van de menschen spruyt."
„Wel wijse Dochter! ghy hebt treflijck op mijn reden
Geantwoord (sprack Jupijn), waer door ick wel te vreden
En dapper ben vernoeghd, dies schenck ick u tot loon
Een beed; 't sy wat ghy eyscht, ick sweer u by mijn throon
95 En by den Blixem self, dat ghy die sult genieten
In spijt van die 't benijdt, en wie het mach verdrieten."
„Ick danck u heuscheyd seer (sprack doe Minerva weêr)
En dees' is dan de beed, dien ick van u begeer:

Het rusteloose wicht heeft, met sijn heete schichten,
100 Een lesscheloose brand doen inde boesems stichten

r. 75 *Niets anders, of*: thans *niet anders dan of.*
r. 84 *d' Ouders Edeldom*: voor *den adeldom der Ouders.*

Van twee gelievekens, die beyde sijn gedaeld
Van sulcken Adel, als ick voren heb verhaeld;
Den eenen een Jonghman, die wijslijck in de sporen
Der deughden van sijn Vaêr treedt (dien hy heeft verloren),
105 Sijn Vader, segh ick, die door af-komst noch door gonst
Gestegen is tot staet, maer door sijn eygen konst:
Wiens treffelijck verstand, wiens kloeck en deughdigh
leven,
Geleerd' ervarentheyd, hem waerdigh heeft verheven,
Tot roer en stuerman der Regierders vande Stad,
110 En hem en sijn geslacht bekroont met eer en schat:
Van wien soo menigh mensch, met swarigheyd beladen,
Ontlast is en vertroost, door sijn versmetste raden,
Wiens grijse hayren noyt de schand een vleckjen gaf,
Maer die met eer en roem gedaeld is in zijn graf,
115 Nalatende tot lof sijn kinderen, ervaren
In talen veelderley, en des geleerdheyds baren,
In wijsheyd opgequeeckt, tot sedigheyd gewend,
In gulsigheden vreemd, in soberheyd bekend,
Met schatten soo versien, dat sy, in 't heerlijck leven,
120 Een Edel-man van staet niet hoeven toe te geven.

De Dochter wederom gedaeld van soo een man,
Wiens tweede men nu nau in Friesland toonen kan;
Die van sijn kindsheyd af, niet wetende van rusten,
Wt de bebloede krijgh geschept heeft al sijn lusten;
125 Die, als een Jongen Mars, heeft dickwils onvertsaeghd
Den vyand van sijn land een koorts op 't lijf gejaeghd,
En mannelijck in 't veld zijn eere heeft verkregen;
Die tot den hooghsten top der Eeren is gestegen,

---

r. 112 *versmetst*: Germanisme (*verschmiszt*) voor *schrander*.

Niet door sijn vrienden gonst, niet door de Cuypery,
130 Gelijck nu menigh doet: maer heerlijck, door waerdy,
Door mannelijck in 't veld voor 't Vaderland te strijden,
En, als een ijs'ren beeld des vyands last te lijden,
Door nut, door lof, door roem, voor 't Vaderland behaeld,
Die hy met wonden en weêr-wonden heeft betaeld;
135 En soo op 't laetst met eer bepeerld sijn grijse hayren,
Als Capiteyn geweest ruym acht en dertigh jaren,
Als een die Colonel, als een die Gouverneur
Geweest is, daermen had de vyand voor de deur; —
Dit 's Adel in der daed! dees twee, als die te samen
140 Versamen, mogen recht haer kinders Edel namen,
Als overtreffende in af-komst en waerdy
Veel snuyvers, die 't geweer doen binden op de zy,
Die suypen dagh en nacht, en houwen, steken, kerven,
G'lijck of den Adel waer door drincken te verwerven.
145 Maer als ick recht aenschou dit lieffelijcke Paer,
Het is of Ick sijn Moêr, en Mars haer Vader waer.
Derhalven, Hemel-vooghd! versoeck ick, dat u Godheyd,
Niet achtend' op het wicht, noch sijn verwaende sotheyd,
Die garen minnaers plaeght, gunt, datmen haer verleent
150 De gonst, dat Juno beyd in 't huwelijck vereent."
„'t Sal soo (sprack Jupiter) geschieden desen dage,
Om dat ghy hebt soo wel geantwoord op mijn vrage."
Terstond verdween den hoop, en ick was metter vaert,
Al eer ick daerom docht, weêr by mijn eygen haerd.

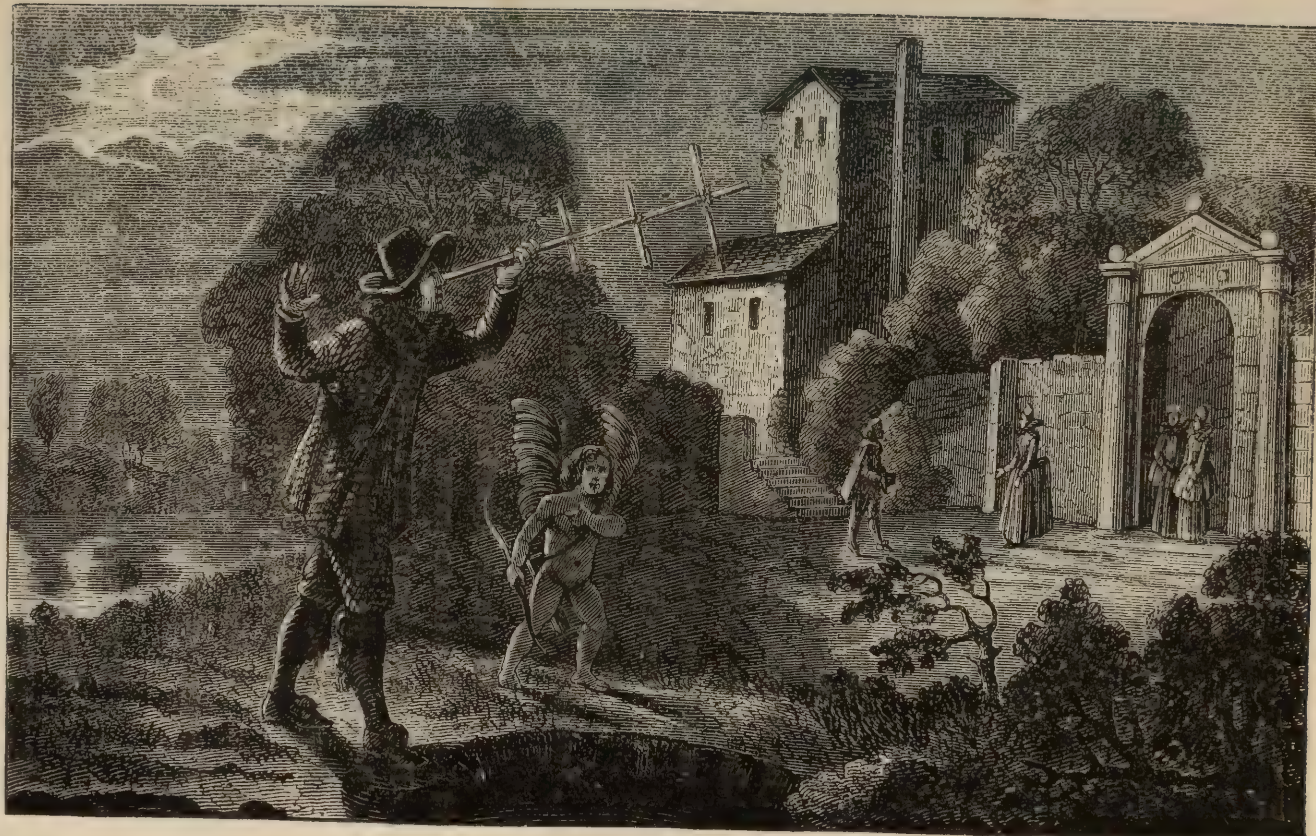
---

r 129 *Cuypery:* naar de bekende, door STARTER ingevoerde uitdrukking; verg. zijn later meê te deelen *Nieuwe Cuyper* (1621).

r. 140 *namen*: rijmshalve, maar geheel verkeerd voor *noemen.*

r. 142 *snuyvers*: anders *snoevers.* — *Doen binden:* Anglicisme voor *binden* alleen.

155 Doen onderstond ick my de straten door te jagen,
Daer hoorden ick, hoe dat Gualterus zijn be-Hagen
Gevonden had in 't oogh van d' Ed'le jonge Maeghd,
Die in des schoonheyds roem de hooghste Croone draeght:
Wtstekend' in de deughd, uytmuntend' in manieren,
160 Die nae haer wil en wensch haer wesen weet te stieren;
En dat sy wederom op sijne deftigheyd,
Geleertheyd, staet, en schat haer sinnen had geleyd.
Wel dan, geluckigh Paer, met alle heyl begoten!
Wiens huwelijcx verdragh in d' Hemel is besloten,
165 Ick wensch u veel gelux, en dat ghy meught te saem
Vermeerderen de lof van uwe ouders naem!
Leeft vrolijck, leeft gerust, bly-geestigh in u vreughden,
Voorspoedigh in u Echt, volstandigh in u deughden!



G'lijck een, die met sijn oogh des Hemels hooghte afmeet,
Sijn voet set in een put, en smoort al eer hy 't weet,

Verval ick in een put van droefheyd en elende;
Dewijl ick, lief! mijn min naer uwe hoogheyd wende.

MINNE-DICHTEN.

I.

Stemme: *l'Oranger.*

Astrea, lieve Maeghd!
Die in u handtjes draeght
De sleutels van mijns levens vreughd,
En al de wellust van mijn jeughd; —
5 Ick acht-je, ick tracht-je te dienen staegh,
Met vlijt by nacht, by daegh:
Maer schoone! wat loone
Verkrijgh ick voor de gonst, dien ick u draegh?

Ick sie de grootheyd van
10 U schoone gaven an,
Het braef cieraed van u gesicht,
De toorts die vlammen in my sticht,
U lonckjes, als vonckjes vol lieflijckheyd,
U treffelijck beleyd,
15 U leden, u zeden,
U reden vol vermaeck en deftigheyd.

Maer, schoon'! wijl ick dus sterck
U gaven hoogh aenmerck,
En die met alle lust aenschouw,
20 Verval ick in een put vol rouw;

Mijn dagen, met klagen brengh ick nu deur,
Is dat belooningh veur
Mijn minne? Goddinne!
't Is seecker tegens reden, dat ick treur.

25 Ick prijs u waerdigheyd,
Daer al mijn lust in leyt,
Die vier ick met mijn hooghste vlijt;
En ondertusschen heeft de Nijdt,
Door tongen, gedrongen in u gemoed,
30 En mijn daer uyt gewroet.
't Is waerlijck beswaerlijck,
Te boeten voor het geen een ander doet.

Nu ben ick anders niet,
Als een die starren schiet,
35 En, wijl hy naer den Hemel staert,
Valt in een put, die by der aerd,
Door slaven, gegraven is onbekend:
Want ick, dewijl ick wend
Mijn ooghe om hooghe,
40 Naer uwe vreughd, val in het droefste elend.

---

r. 37 *door slaven*: blijkbaar alleen rijmshalve ingelascht.

II.

Stemme: *Courante Françoise.*

O Angenietje!
Mijn Honigh-Bietje!
Mijn vrolijckheyd, mijn vreughd!
Fonteyn van mijn geneughd!
5 Mijn soetste susje!
Mijn hooghste lusje!
Mijn alderwaerdste goed!
O Vrou van mijn gemoed!
Hoe langh sult ghy
10 U veynsen noch voor my,
Daer ick niet meer
Soeck of begeer,
Als u vermaeck en eer?

Ghy schijnt te schuwen
15 't Geneuchelijck huwen:
't Welck sulcken soeten saeck
Is, en soo schoon vermaeck,
Dat alle de Geesten
Van menschen en beesten,
20 Jae, wat de Son beschijnt,
Sich daer met vlijt toe pijnt.
Vliedt ghy het geen
Tot lust streckt yeder een?
Daer al wat leeft
25 Sich toe begeeft,
En zijn vermaeck in heeft?

---

r. 4 *Fonteyn: bron.* r. 21 *pijnt: moeite geeft.*

Wat sal dat gelijcken?
Want eer-je kondt kijcken
Of loopen, troude jou Moêr,
30 Daer sy niet qualijck by voer.
En ben-je nu wijser
Als sy, die veel grijser
En ouder is als ghy?
Wat, dat komt gantsch niet by.
35 O schoon'! slijt niet
U jaren in verdriet,
Maer uwe jeughd
Eerbaer verheught,
Wijl ghy 't verheugen meught.

40 Denckt, dat de jaren
Dees geestige hayren,
(Die ghy nu krult soo gaeu)
Haest sullen maecken graeu,
En dat dese leden,
45 Soo geestigh besneden,
Dit bol, swack, jeughdigh lijf
Sal worden krom en stijf:
En ghy sult dan
Alheel niet weten van
50 De soetigheyd,
Daer elck van seyt,
Daer men u nu toe vleyt.

Och! wilt u besinnen,
En wederom minnen

---

r. 34 *dat —by: dat lijkt er niet na.* r. 42 *gaeu: bevallig.*

55 Die u soo troulijck mient,
Soo vierigh bidt en dient;
Soo sul-je, met kusjes,
In vrolijcke lusjes
U dagen brengen deur,
60 Niet wetend van getreur;
En word-je weèr
In 't end oud, sieck, of teèr,
Met alle vlijt
In uwe strijd
65 Worden gediend altijd.

III.

Stemme: *C'est trop courir les eaux.*

Als ick o Kroon vande Jeughd!
Naer den eysch van u beleyd,
Neem acht op u gaven, u deughd,
Al u aerd'ghe geestigheyd; —
5 Voorwaer ick stae en kijck,
Als een, wiens geest geheel
Nae 't Hemelsche Tooneel,
Door blijdschap, neemt de wijck.

Elck dingh schijnt, dat ick aenschou,
10 Naturaes wonder-werck:
Queelt, speelt, of spreeckt ghy, Juffrou!
Uwe gheest ick altijd merck

Verlievend, deftigh, soet;
En dan denck ick: maer hoe
15 Klimt d' eene Maeght hier toe,
By dat den ander doet!

O werlt, vol alle vermaeck!
Rivier, daer d' aerdigheyd
Nu traegh, dan snel, nae de saeck
20 Vereyscht, sich selfs uyt-spreyd!
Wat ist een vreughd voor mijn,
(Die, met voordacht opset,
Op aerdigheden let)
Met u bekend te zijn!

25 Gelooft, konst-gierighe Maeght!
Als ick mach u vingers sien
(Nae dat het u gheest behaeght)
Langhs de Clave-cimbal vliên,
En traegh en snelletjes spoên;
30 Soo danst, en springht, en wroet
Mijn hart en mijn ghemoet,
Juyst als de Clavieren doen.

U aenghenaem ghesangh,
U spelen op de maet,
35 U heuschen ommegangh,
U vriendelijck ghelaet,
U deftigheden rijck,
U gheest, u deughd, u jeughd,
U eerbare gheneughd,
Sijn meer als menschelijck!

---

r. 18 *Revier : beemd.*

IV.

Stemme : *De Mey, die komt ons by seer bly.*

Deughd-lievende Goddin, wiens min
Gemetseld is in 't diepste van mijn hart!
Hoe komt het by, dat ghy houdt my,
O soetertjen! in sulcken suren smart?
5 Ghy weet, dat ick met vlijt
U vyer en dien altijt,
En dat ick doe al u begeer;
Ick soeck uwe jeughd
Te vullen met vreughd,
10 Wat wilje doch meer?

Al wat u, schoone Maeght! behaeght
En anders niet, siet ghy van my geschiën;
Ick sie aen u gheen leet, ick weet
Oock niet wat leet ghy weet aen my te sien.
15 Ick ben u, o Jonck-vrouw!
Beyd dienstigh en ghetrouw,
Al wat ick doe streckt tot u eer:
Ick prijs u gheneught,
Ick roem van u deughd,
20 Wat wilje doch meer?

Siet ghy nae mijn gheslacht? ick acht,
Dat die in geen ghedeelten d'uwe wijckt.
Of siet u soet ghemoed nae 't goed?
Hy heeft ghenoegh, die eerlijck is verrijckt.

---

r. 6 *vyer: vier, ontzie, vereer.*

25 Mijn eere lijdt geen vleck,
En ick lijd geen ghebreck:
't Is mijns, daer ick my meê geneer,
Ick lors, noch ick borgh,
Dies heb ick gheen sorgh,
30 Wat wilje doch meer?

Of ist, hoe ick my draegh, de vraegh?
Dat hebt ghy uyt mijn ommegangh bespeurd:
Ick heb gheopenbaerd mijn aerd
Soo langh, heb ick oock ergens in verbeurd?
35 Ick ben noch wreed noch fel,
Ick gae gherust en wel
By groot-hans, kleyn-hans, op en neêr;
Ick leef onbevreesd
En vrolijck van gheest,
40 Wat wilje doch meer?

Doch schoone! soo ick niet geniet
Noch niet ghenieten mach u wedermin,
U selven niet verslimt; maer klimt,
Ist u verkies, nae hoogher als ick bin.
45 Neemt niet (verblind door 't goed)
Een onbequamen bloed,
Of 't sou my doen van harten seer.
Ick vrees voor u druck,
En wensch u gheluck;
50 Wat wilje doch meer?

---

r. 37 *by groot-hans*, enz.: *bij grooten en kleinen, rijk en arm.*
r. 28 *lors: bedrieg.*

V.

Stemme: *Courante commune.*

Mijn wel-beminde!
Mijn best besinde!
Mijn schat! mijn vrolijckheyd!
Daer al mijn lust op leyt,
5 Daer al mijn ghedachten
Ghestadigh op wachten,
Dien ick met hart en sin
Op 't aldervyerighst min;
Helaes! hoe droef, hoe treurigh valt het my,
10 Dat ick dus langh,
Door tijds bedwangh,
Van u ghescheyden zy.

Alwaer ick gherake
Een mensch te sprake,
15 Daer vind of soeck ick stof,
Tot roem van uwe lof.
Ick eerje, ick vyerje,
Ick prijsje, ick cierje,
Ick pronck, ick prael, ick boogh,
20 Van uwe gaven hoogh.
En alsser yemand yet van u vermaent,
Soo deynst mijn smart,
Soo danst mijn hart,
Dat sich in d' Hemel waent.

---

r. 22 *deyst: wijkt.*

25 'tZy wat ick beginne,
Mijn hart en mijn sinnen
Zijn nimmermeer van dy;
Ick ben u altijdt by:
Och! moght ick met eenen
30 My soo vereenen
Lichaemelijck, als mijn geest
Staegh is vereend gheweest!
Juffrou! vertrout, dat ick al Croesus goud,
By dat ghewin,
35 Als niet, jae min,
In waerden houden soud'.

Mijn lichaem sou springhen,
Mijn tonge sou singhen,
En elck lit aen mijn lijf
40 Sou zijn u tijdverdrijf,
Ick sou dan mijn lusjes,
Door soentjes en kusjes,
En alderley ghewoel,
Geneughlijck maken koel;
45 En voort bedencken, waer door dat u mocht
De soetste rust,
De hooghste lust,
Staegh worden aenghebrocht.

Nu, hartje, nu liefje,
50 Nu, kluchtighe diefje!
U pijnlijk veynsen staeckt,
En maeckt ons vreughd volmaeckt.
Geen Prins in sijn rijcken
Sal zijn te ghelijcken

55 By ons en onse vreught,
Gesult in ware deught.
Wy sullen zijn een spiegel voor elck een;
Daerom, mijn hart!
Verkeert mijn smart
60 In vreught, in Ja u Neen.

HARTE-JACHT.

Stemme: *Sir Edward Nouwels delight.*

SILVESTER, inde morgenstond,
Begaf hem op de jacht,
Dies SILVIA vol sorgen vond
Haer maegdelijck gedacht:
5 „Och! (seyd sy) eer de Sonne daelt,
Lief! keert weêr uyt de weyden,
En u Nymph by dees Bronne haelt,
Daer sy u sal verbeyden,
En dolen met haer schaepjens in het veld bedroeft,
10 Beklagend' u af-zijn met smart, soo lang sy u vertoeft."

„Des Zons vertreck bevleckt, beswart,
Bewolckt, bedroeft de Lucht,
En u vertreck betreckt mijn hart
Met rouw en ongheneucht,

r. 4 *gedacht: brein, geest.*

15 Want ghy gaet met twee harten heen,
Om 't derde Hart te vanghen,
En laet my, tot mijn smart, met geen
Alleen, naer u verlanghen.
Doch laet op 't minste, soo ghy gaet, my een Hart by:
20 Voert 't mijne met u op de jacht, en laet het uws by my."

Doen vingh den droeven Harder aen
En sey: „Lief! denckt doch niet,
Dat ick een voet sal vorder gaen,
Als my u gonst ghebiedt.
25 Ghy zijt mijn lief, mijn leven! ach,
U af-zijn baert mijn smart;
U by-zijn alleen gheven mach
De vreughde aen mijn hart."
Gheen Harder scheyden, als doen d' Harder scheyde van
30 Sijn Harderin, sijn troostertjen, en greep sijn honden an.

SILVESTER kreegh een hart in 't oogh,
Dat voor sijn honden vloot,
Dies spanden hy sijn swarten boogh
En yligh daer nae schoot:
35 Maer 't miste, door de snelligheyd
En 't loopen van het beest;
„Och! seyd' hy, waer dat wel beleyd
Naer mijne wensch gheweest!"
Hy volghden 't op het yv'righst tot aen den avond-stond,
40 Maer 't Hart ontquam 't, dies harteloos den Harder hem bevond.

---

r. 16 *'t derde Hart.* 't Viervoetige namelijk, waarop hij ging jagen.

r. 23 *vorder: verder* (verg. *werd* en *wordt*, het Duitsch *gegenwärtig* en ons *tegenwoordig*, enz.).

Hy keerde weder naer het pleyn,
Daer hy sijn Liefste liet,
Maer hy bevond hem daer alleyn,
Sijn Hartje wasser niet;
45 „Och, riep hy, wat een swarigheyd!
Dewijl ick 't Hart nae ren,
Ick van mijn Hart, mijn klarigheyd
En al, versteken ben."
Hy gaf hem naer het Dorpje, naer sijn Liefstes deur,
50 Daer vond hy doe sijn Hartje weêr, en 't end van sijn getreur.

DAPHNE.

Stemme: *When Daphne did from Phoebus fly.*

Doen Daphne, d' overschoone Maeght,
Van Apollo haer vlucht nam ten Bosschewaert in,
En van hem snel wierd nae ghejaeght,
Hy liep en hy riep vast: „o schoone Goddin!
5 Toeft wat, toeft wat! weest niet verbolghen,
Ey, waerom loopje? jou selven besint:
Leeuwen, noch Beyren, noch Tygers dy volghen,
Maer 't is Apollo die u soo bemint;
Wilt u erbarmen yet,
10 Acht ghy mijn karmen niet?
Laet ghy mijn Godheyd dan in de ly?
Hebt deernis, o Daphne! hebt deernis met my."

r. 41 *pleyn*: *vlakte*, *streek*.
r. 7 *dy*: verg. boven, bladz. 14, op r. 4.
r. 11 *ly*: Eig. de *lage* zijde van 't schip: van daar *laagte*, *druk*.

„De geen, daer ghy soo schuw van vlucht,
Is Harder noch kinckel, die 't vee hoedt of weydt:
15 Maer 't is een God, die door de lucht
De gulde glans van sijne stralen uytspreydt.
D' Opperste Jupiter is mijn Heer Vader,
Claros, en Delphos, en Thenedos staen
Tot mijn ghebied en bevel allegader,
20 Ick ben de Son, mijn Suster de Maen;
Kruyden en bloemen, die
Ick nau te noemen sie,
Locken mijn stralen alleen uyt d' aerd:
Mach dit u niet locken? O schoon', u bedaert!"

25 „Noyt word ick oud, staegh blijf ick jongh;
Mijn hayr en vergrijst noyt, maer blijft even geel,
En dat mijn stem, wanneer ick songh
By de negen Musen, en 't spel van mijn Veel
U (o mijn Daphne!) moght komen ter ooren,
30 Dat ghy soo langh u loopen eens liet,
't Sou buyten twijffel u hartje bekoren,
Om my te helpen uyt mijn verdriet.
Och, hoe gerustjes wou
Ick dan met kusjes jou,
35 Liefjen! onthalen, als een Goddin;
Nu Daphne, staet! Daphne, hoort doch na mijn min!"

Maer 't was om niet wat Phoebus riep;
Want Daphne vlood van hem, soo snel als sy kon;
Waer om hy oock soo schichtigh liep,
40 Dat hy haer in 't loopen op 't laetste verwon.
„Peneus! Peneus! Phoebus bestormt my,

r. 41 *Peneus:* Dafne's vader.

Helpt my, o Vader!" riep Daphne vertsaeght;
„Kuysche Diana! komt, bid ick, vervormt ghy
Stracx dese schoonheyd, verhoort doch u Maeght!
45 Want ick wil sterven, eer
Hy sou verwerven meer;
Dood! ghy sijt seer wellekoom."
Daer mede wierd Daphne vervormd in een boom.

De droeve Phoebus, bleeck van rouw,
50 Omhelsde met tranen de lieve Lauw'rier,
En seyd': „o Boom! beeld van mijn Vrouw!
Blijft altijd jongh, en een vyand van 't vyer
Spartelt en klatert, wanneermen u blad'ren
Werpt in het vyer; doet als Daphne deed,
55 Doen haer het vyer van mijn minne wou nad'ren,
Strijdt dan, als Daphne my weder-streed.
Leert daer de Maeghden door,
Als men haer jaeght, het oor
Nimmer te buyghen naer gayle lust!"
60 En daer op heeft Phoebus den Boom eens gekust.

BRUYLOFTS-GHEDICHT,

TER EEREN

HENRICUS JOANNES OETJENS,

ENDE

MARGARITA STORM.

Ghy, die den Hypocreen' hebt smakelijck ghesopen,
En op den steylen Bergh Parnassi zijt geloopen,
Vervoeght u groote geest en u beroemd verstand,
U kloecke hersenen, u wel-beleyden hand,
5 Om treflijck, nae den eysch, het treflijckst te beschrijven,
Dat ghy oyt hebt ghehoord of immers saeght bedrijven,
Waer van mijn Musa, u, o Geesten! te gheval,
Het gheen sy seker weet, heel graegh verhalen sal:

„Niet al te langh gheleên, na dat de snelle Paerden
10 Des al-besiende Sons hun haestigheyd bedaerden,
En gaven sich te rust als moe en mat ghesloofd,
Vermits hun meester lagh de stralen van sijn hoofd,

---

r. 1 *ghesopen*: het woord zou ons, in dit verband, thans vrij onedel dunken.

r. 4 *wel-beleyden*: *welbestierde.*

r. 12 *lagh*: naar de bekende Hollandsche wanspraak, verkeerdelijk voor *leî* of *legde.*

Had ick mijn geest ghescherpt, mijn harsenen ghewet,
En al mijn sinnen nae de rijmery gheset,
15 Maer het vergingh my vreemd; want soo ick lagh te mallen
En malen met mijn Pen, ben ick in slaep ghevallen,
En Morphéus bestreeck mijn Oogen met sijn stroom,
Waer door my datelijck verscheen een vreemde droom:
Mijn docht, ick sagh een schip, een vreemd schip voor mijn oogen,
20 Met stricken van de min beschilderd en doortogen,
Waer op stond uyt-gebeeld de Hoop, en, soo ick raem,
Was van dit groote Schip de Groote Hoop de naem;
De ladingh, die dat Schip voor nutte ballast dienden,
Was Trouwe Liefd, beraemd door raed van wijse vrienden,
25 Waer op tot Generael ghesteld wierd door de Reên
Een Minnaer onbeveynsd, gheset en flucx van leên;
De Zeylen, die dit Schip door alle moeylijckheden
Wegh-voerden, waren sijn bequaem' en goede zeden;
De wint, den yver, die hy hadde tot den vaert,
30 Waer door hy tot sijn vreughd sou eeuwigh zijn bewaerd;
Sijn voor-raet spijs en dranck, om somtijdts aen te roeren,
Was lijdsaemheyd, daer hy de reys meê most vol-voeren,
Het roer was sijn verstand, sijn oordeel, sijn beleyd,
Waer meê hy stuurden 't Schip voorby de swarigheyd
35 Van klippen, toe-gemaeckt van nijd en valsche tonghen,
Die langh van 't veyligh land beyd schip en stuurman dwongen;
De anckers, die hy meest gestadigh hielt bereyd,
Die waren wijse reên en sijn standvasticheyd;
De kabels zijn de deughd, om 't schip meê vast te houwen,

r. 17 *Morphéus*: verg. boven, bladz. 235, op reg. 5. *Stroom*: rijmshalve, maar min gelukkig voor *nevel* of iets dergelijks.

40 En te beschermen voor de winden en kartouwen
Van achterklap en haet, en wat hem meer bestreê.
Dus wijslijck toe-gerust, gaf hy hem inde Zee
Des Vryerlijcken staets, wiens bulderende baren
De sorgen waren, daer de Minnaer door most varen,
45 Eer hy 't gewenschte Land (daer d' ed'le MARGARIET,
De kostelijcke steen) haer selven vinden liet,
Genaeckten met sijn schip; hy quam ten langhe lesten,
Gantsch sonder tegenspoed, en stranden voor de vesten
Van 't Princelijcke Hof, daer dese schoone Steen
50 Op blonck, door hare deughd en kostelijcke zeên;
Maer eer hy dese schat vermocht met hem te leyden,
Most hy hem tot de STORM voorsichtigh gaen bereyden:
Want 't Hof was soo beset met muren steyl en breed,
Door achterklap ghesticht, dat hy daer veel voor leed;
55 Rondom lagh een Moras, vermeerderd door de vloeden
Van valscheyt, achterdocht, nijd, haet en quaed vermoeden,
Soo dat hy al sijn konst en al sijn Scheeps-volck by
Most brenghen, om sich selfs te helpen uyt de ly;
Sijn wel-gegrond beleyd verstreckte tot loop-graven,
60 Waer door sy nae den STORM hun veylighlijck begaven,
En planten voor de wal schans-korven van sijn jeught,
Kartouwen van sijn min, vol koeghels van sijn deught,
En roem van sijn gheslacht, die krachtigh uyt-gesonden

---

r. 46 *kostelijcke steen*: eigenlijk *parel*, naar de bekende beteekenis van den naam.

r. 48 *stranden*: thans *strandde*.

r. 49, 50 *Steen—zeên*: van een steen gesproken, minder gelukkig en buiten het beeld.

r. 58 *ly*: *ongemak* (eigenlijk *laagte*, verg. boven).

r. 60 *nae*: thans *naar*.

De stercke tegen-weer van al de muren schonden,
65 En dempten metter tijd de moeyelijcke gracht,
Die nijd en achterklap had voor het Hof gewracht.
Doen sloeghmen den Alarm van sijne goede zeden,
Van sijn oprechte min, en sijn standvastigheden,
Waer door dees Voorburgh wierd geheel vernield tot niet,
70 En hy quam, na de STORM, by d' ed'le MARGARIET.
Had yemand doe ghesien, hoe yverigh hy haeckte
Na dese schoone schat, die hem soo seer vermaeckte,
Dat hy, gelijck verbaesd, star-ooghde op 't cieraet
Van hare groote glans en deftighe gelaet; —
75 Hy had met my geseyd, dat JASON 't gulde Vacht
Noyt had soo seer begeerd, noch half soo hoogh geacht;
Maer, of sy schoon sijn ziel kon door haer glans vermaken,
Sy was te moeyelijck voor hem om aen te raken,
Sy leverden den STORM soo krachtigh op sijn hart,
80 Dat hy schier gantsch besweeck door d' ongewone smart:
Haer Deughden sonder tal, dat waren de Soldaten,
Die met een kloeck beleyd staegh wierden uytgelaten;
Heur wesen, hun gheweer; de woorden die sy sprack
Een krachtigen Alarm, die hem het herte brack;
85 Haer ooghen waren als Kartouwen, daer de voncken
Uyt-vloghen op sijn hart; de koegels hare loncken,
Die met soo heeten brand bestormden synen borst,
Dat hy niet als van vrees 't Casteel blocqueren dorst.

---

r. 64 *schonden*: rijmshelven voor *braken*.

r. 69 *tot niet:* na 't voorafgaande *geheel vernield*, alleen rijmshalve niet overbodig.

r. 75 *Jason*: de bekende held der Grieksche legende, die, bij den tocht der Argonauten, het Gouden Vlies (hier *'t gulde Vacht*) veroverde.

Hy heeft het gantsch omringhd met aerdighe Bolwercken,
90 Van sijn oprechte liefd' in woorden ende wercken,
En, daedlijck achter de Schans-korven sijns beleyds,
Sijn woorden (als gheschut) gheplant vol minlijckheyds,
Waer med' hy eyndelijck soo lieflijck heeft gheschoten,
Dat hy het soet begin heeft van sijn wensch ghenoten,
95 En hem alsoo een wegh gevoeghelijck ghemaeckt,
Daer door hy in 't verdragh is met de schoon' gheraeckt;
Dies heeft hy het Casteel, in spijt van veel beletters,
Doen voort op-eysschen door sijn deftighe Trompetters,
Sijn Bloed-verwanten, sijn Nae-magen rijp van raed,
100 Gheluckigh in haer lof, aensienlijck in haer staet,
Die brochten eyndelijck soo veel voor hem te wegen,
Dat hy de schoone schat heeft in sijn Schip ghekregen.
Daer hadmen mogen sien de vruchten vande vreught,
Het Schip begon op Zee te danssen van gheneught,
105 De Baren insgelijcks van blijdschap op te swellen,
En al het Bootsvolck sich tot alle vreughd te stellen,
Doen volghden het geklanck van sangh en snaren-spel,
Soo treffelijck gestemd, dat ick het selfde schel
Voor d' opperste gheneught, die immer ooren hoorden,
110 Het welck my t' eenemael verheughden en bekoorden:
Vermits 't betekende, door d' eendracht van 't gheluyd,
De soet' eendrachtigheyd van Bruydegom en Bruyd,
In vrienden, rijckdom, staet, in sinnen ende jaren,
Ghelijck ick naemaels tot mijn blijdschap heb ervaren;
115 Want doen ick uyt mijn slaep ontwaeckten, en mijn weêr
Gaf om te wandelen de straten op en neêr,
Verstond ick daedlijck, dat de spiegel der Juffrouwen,

---

r. 108 *schel: scheld, uitspreek, verklaar.*

r. 111 *eendracht: harmony, overeenstemming.*

Dat MARGARIETA STORM sou HENDRICK OETGENS trouwen.
O, wel gheluckigh Paer! van d' Hemel t' zaêm ghevoeghd,
120 Sprack mijn verheughde ziel, ten oppersten vernoeghd,
Ick groeten het geluck en stemde d' hooghe gonste,
U vanden Heer betoond, te singhen met mijn konste,
En na mijn kleyne macht (want ick mijn swackheyd ken)
Mijn vreemde droom in 't licht te brenghen door mijn pen,
125 En u het opperste gheluck, dat immer Menschen
Op Aerden is gegunt, door mijn gedicht te wenschen.
U wensch ick dan voor eerst (o Bruyd'gom) dat den Heer
Sijn zegen op u stort en dagelijcks vermeer,
Dat ghy, met uwe Bruyd, mooght leven Nestors Jaren,
130 Dat ghy, met alle vreughd vergrijsen mooght u hayren,
Dat u noch tegenspoed, noch onheyl op der Aerd,
Met u deught-rijcke STORM, bestorm of weder-vaerd:
Maer dat ghy, met u Bruyd, de woon-plaets aller vreughden,
De spiegel vande Jeughd, de schat-kist aller deughden,
135 Des schoonheyds schoonste pronck, des heusheyds eêl cieraet,
Des kuyscheyds suyv're beeld, wiens deftige gelaet,
Wiens leven, daer men vind noch vleck noch opspraeck in,

r. 132 *deught-rijcke Storm*: min gelukkige klankspeling, naar den smaak der eeuw, met den naam der Bruid. Iets minder ongelukkig is die beneden, regel 163, en geheel bevredigend die van regel 166: *Gheleyd hem tot de Storm*, waar niet slechts de overeenkomstige klank, maar ook de zaak zelve haar eisch heeft; in den daarop volgenden regel ontaardt dan echter de woordspeling tot een even onkiesche als platte voorstelling.

Een heer van al de Werld sou trecken tot haer min,
Wiens treffelijck geslacht, op d' alderhooghste trappen
140 Gestegen van de lof, door brave wetenschappen,
In hooge aensienlijckheyd noch roem (gelijck het blijckt)
De deftighste van 't Land in geen gedeelten wijckt; —
Mooght leven vol gelucks, tot dat de doodt u beyden,
(Bejaerd en wel vermaerd) komt eyndelijck te scheyden.
145 En u, lief-weerde Bruyd! u wensch ick wederom
Een wereld vol vermaecks met uwen Bruydegom,
Die, van sijn kindscheyd af, ghetracht heeft in de sporen
Te treden, daer sijn stam hem altijdt in te voren
Heeft treffelijck ghegaen, en wijslijck inde deught
150 En alle wetenschap te oeffenen sijn Jeught,
Die, nae dat hy met lust, in sijne jonghe tyen,
Had Engeland ghesien, 't vermaerde Barbaryen,
Vranckrijck en Spagniën, ghesondt is t' huys gheraeckt,
En sich in u ghesicht alleenigh nu vermaeckt.
155 Den Hemel laet hem doch voorspoedigh met u leven,
Tot dat uws levens web wordt door de dood ontweven.
Maer, lieffelijcke Bruyd! hoe sit ghy doch soo stil?
Ghy siet u Gasten bly en soet om uwent wil,
En ick vermoed oock, dat u Edel hart vol vyer is,
160 Al veynst ghy u quansuys, om dat het de manier is;
Zijt gh' om u Maeghdom noch becommert of beswaerd?
Och, diese dus verliest heeftse' alderbest bewaerd,
Dus laet u tot den storm, o soete Storm! gheleyden,
Daer niemand dood en blijft, en niemand hoeft te scheyden.
165 Nu Speel-genoots, gaet aen, siet wat den Bruygom lijd,
Gheleydt hem tot de Storm, hy haeckt doch nae die strijd,

---

r. 148, 149 *te voren—ghegaen:* thans *voorgegaan.*

r. 158 *soet: aangenaam, genoegelijk gestemd.*

Daer hy soo lieffelijck hoopt inde storm te stormen,
Datmen op 't spoedighst een af-setsel uyt de vormen,
Tot vrolijckheyd, tot troost van hem en vande Bruyt
170 Be-oogen sal: waerop ick mijn ghedicht besluyt."

BRUYLOFTS-LIEDEKEN.

Stem: *La Durette.*

Wanneer een storm met eeren,
Met voordeel, en met kleen
Verlies van volck, of ganschlijck geen,
In spijt van die haer weeren
5 Volvoerd wordt, den Vyand
Tot schaed, en nut van 't Land;

Dan wordt de Trom gheslagen,
Dan klincktmen de Trompet,
Dan wordt de Pick-ton uyt-gheset,
10 Dan hoort-men niet ghewagen
Als vrolijckheyd en vreught;
Want elck is dan verheught.

---

r. 170 *be-oogen*: voor *zien* of *aanschouwen*.

r. 10 *ghewagen*: versta *gewagen van*, welk laatste woord in de klem van 't rijm bezweken is.

Dus laet ons van gelijcken,
Nu onsen Bruydegom
15 De Storm ghewonnen heeft, rondom
Ons blijdschap laten blijcken,
En by de Rijnsche Wijn
Van harten vrolijck zijn.

Laet ons de heldre Glasen,
20 De Fluyten groot en kleyn,
De Koppen, Schalen, dapper reyn
Van blijdschap uyt gaen blasen;
Elck tast aen sijn Trompet,
En hem nae 't blazen set.

25 Dat sullen de Kartouwen
Zijn, die ons' ongheneught
Wegh schieten sullen, en de vreught
In hare plaetse bouwen,
Die onse gheesten leydt
30 Tot alle vrolijckheyd.

---

r. 20 *fluyten*: *lange glazen.*

MINNE-LIED.

Stemme: *Balletti d'Alckmaer.*

AMARIL! die door u soet gelaet, u wel-gestelde leden,
't Lieffelijck gelonck van u Goddelijck gesicht,
Door u deughd, u aengename jeughd, u treffelijcke zeden,
In mijn boesem hebt een soo heeten brant gesticht,
5 Dat den Ocean,
Noch al 't water van
Al de Zee die niet weer uyten kan.

Seght my, waerom ghy u afkeerelijck van my begint te toonen,
Daer ghy wel weet dat ick om uwe gonst verdwijn;
10 Kan dan, in soo overschoonen borst, soo wreeden harte woonen?
Neen, neen AMARIL! dat komt nimmermeer in mijn:
Maer ghy veynst, Juffrou!
Om te sien, hoe trouw
Ick in druck en ramp u wesen sou.

15 Dan helaes! 't is t' eenemael vergeefs; soeckt ghy mijn min te snoeyen,
Segh ick, dat ghy wel op een groote dool-wegh zijt;
Want mijn liefd en mijn ghetrouheyd sal daer door te hoogher groeyen,

r. 7 *uyten*: voor *uitblusschen*: *wegnemen.*

G'lijck de wijngaert-ranck, wanneermen die besnijt:
Daerom, Lief! laet af
20 U ghesichten straf,
Daer ick u doch noyt oorsaeck toe en gaf.

G'lijck de Palm groeyt onder zijnen last, hoewel die op hem swaer leyt,
Sal mijn liefde groeyen, in spijt van die 't benijdt.
Als het stael slaet op de keysel-steen, dan geeftse vuyr vol klaerheyd,
25 Soo blinckt in tegenspoed de ware liefd altijd;
Daerom, Lief! betoont
't Hart dat in u woont,
En mijn min met weder-min beloont.

Laet voortaen, Goddin! uyt u gesicht de lieffelijcke stralen,
30 (Als de tolken van u tot mijn ghenegen hart)
Tot een loon van mijn stantvastigheyt, vrywilligh op my (dalen,
En verlost u trouwe dienaer uyt sijn smart;
Soo sal onse jeughd
Met oprechte vreughd
35 Zijn vervuld en t' eenemael verheughd.

Ghy sult niet bedencken tot u rust, noch om u te verquicken,
Of het sal door my u stracx worden toe ghesteld,
Naer u wensch en nae dat ghy 't begeert, sal ick mijn leven schicken,
Op dat u het minste misnoegen niet en queld.
40 Daerom, Amaril!
Swijght niet langher stil:
Maer seght: Jae Titer! 't is soo mijn wil.

---

r. 36 *niet*: thans *niets*.

BRUYLOFTS-LIEDT.

Stem: *Courante commune.*

G'lijck als door de baren
Een Schip komt ghevaren
Wt d' onbetemde Zee,
Tot aen een goede Ree;
5 Sijn blijdschap laet blijcken,
Sijn zeylen laet strijcken,
Sijn Wimpels rollen uyt,
En met een trots geluyt
Doet dond'ren, dav'ren, klat'ren, nae den eys,
10 Sijn stucken grof,
Den Heer tot lof,
Voor sijn behouden reys.

Soo laet ons oock singhen,
En kluchten voortbringhen
15 Mits door de woelery
Van 't ongerust gevry,
De Bruygom met lusten
In d' haven der rusten
Sijn scheepjen dese nacht
20 Geluckigh heeft ghebracht,
Daer by ver-wellekomt wordt vande Bruyt:
Die van sijn Jeughd
De grootste vreughd
In haer gesicht besluyt.

25 Dies is hy, met reden,
Oock vol vrolijckheden,
En heeft de gantsche vloot
Sijns kennis t' saem genoot,
Om lustigh te blasen
30 Wt roemers en glasen,
Om met een soet ghelagh
Te brenghen voor den dagh
De meeste vreughd, die immer is ghesien,
En dat moet gaen,
35 Dus vanght het aen,
Wat wacht ghy jonghe liên?

Elck moet hem hier setten,
Om stijf te trompetten,
Op een geladen Fluyt,
40 Vol goede Rijnsche buyt;
En dan weêr aenvangen
De soetste ghesangen,
Die oyt van geesten zijn
Ghesongen by de Wijn.
45 Nu, Maeghden! seght, waerom begint ghy niet?
Elck voor sijn deel,
Rept nu sijn keel,
En singh' een vrolijck Liedt!

Nu, nobele baesjes!
50 Waer blijven de glaesjes?

---

r. 27, 28. *de gantsche vloot Sijns kennis*: voor *al zijne kennissen en vrienden.*

r. 40 *Fluyt Vol goede Rijnsche buyt*: *glas vol Rijnwijn.*

Drinckt op de Bruydegom
En Bruyds ghesontheyd om.
Gaet, wenscht haer daer mede
Gheluck en vrede
55 In haren Echten staet,
Met een verheughd gelaet,
En kust malkander daerop rondom dries!
Elck maeck sich reê,
Dat 's een, dat 's twee,
60 Dat 's dry, dat 's op sen Fries.

MINNE-DICHTEN.

I.

Stemme: *La Volage.*

Vrou van mijn jeught!
Die, door u eerbaere gheneught,
't Binnenst van mijn ziel verheught;
Roem-waerde Maeght!
5 Die, boven al wat my behaeght,
In mijn hart de kroone draeght;
Wiens deught, wiens vreught,
Wiens eer,
Vermeerderende daeghlijcx meer,
10 Verwinnen in waerdy
De dry Gratiën op een ry; —

---

r. 57 *dries:* voor *driest*, *flink*, of wel voor *driemaal.*
r. 60 *op sen Fries*: *naar den Frieschen trant.*

U kloeck beleyd,
Doorstraeld met alle lieflijckheyd,
's Werelds wijsheyds roem verleyd;
15 U braef ghelaet
Waer in de deught gheschilderd staet,
's Aertrijcks schat te boven gaet.
Jonckvrou! ick hou
Soo veel
20 Van uwe gaven, hoogh en eêl,
Dat ick u roem en noem:
D' eedle Naturaes hooghste roem.

En noch zijt ghy
Dus trots, dus wrev'ligh tegens my,
25 Daer ghy weet hoe ick u vly:
Want ghy ghebiet
O schoon! in 't alderminste niet,
Dat niet strax door my geschied:

---

r. 14 *verleyd*: *verlegt*, *verplaatst*, *verdringt*. Dichters bedoeling is volkomen duidelijk: „uw kloek verstand (of wakker oordeel) van bevalligheid doorvonkt, verdringt den roem van alle 's werelds wijsheid." Het laat zich daarom moeilijk begrijpen, hoe Eekhoff haar, in zijne vertolking, zoo geheel kon laten te loor gaan: „Uw kloek beleid, Doorstraald van alle liefflijkheid, *En 's werelds wijsheid*, *ruim verbreid*" (*!!*); waarbij daarenboven de zin eerst met het *te boven gaat* van reg. 6 eindigt, en Starters tweederlei tegenstelling (*'s w. w. roem* en *'s aerdrijcks schat*) tot ééne verwaterd wordt.

r. 26—28: Ook hier heeft Eekhoff den dichter niet alleen jammerlijk te kort gedaan, maar zijn eenvoudige woorden tot een ware brabbeltaal misvormd: „*of het wordt door mij geschied*" (*!!*)

Ick acht, betracht
30 Altijt
't Geen daer ghy naer begeerigh zijt;
En noch zijt ghy dus straf
Op my, die u noyt oorsaeck gaf!

De blixem snel
35 Velt, met sijn stralen heet en fel,
Boomen grootsch ter neder wel:
Maer 't nedrigh riet,
't Welck buyght, en voor sijn strafheyd vliet,
Quetst sijn vlam in 't minste niet.
40 En, hart! mijn smart,
Mijn leyd,
Betoont voor u mijn nedrigheyd.
Waerom volhard ghy doch
Dan tegens mijn in strafheyd noch?

45 Och, Lief! beraed
U doch heel anders metter daed,
Of seght my selfs wat my misstaet:
Verschoont u vriend,
Die u van gantscher harten miend,
50 En u soo getrouwelijck diend.
Betoond, beloond
Goddin!
Hem met gelijcke weder-min;
Soo sal u vreught en mijn
55 By ieder onuytspreeklijck zijn.

---

r. 41 *leyd:* gelijk reeds meer, voor *leed.*

II.

Stemme: *La Bergere.*

Deftige Rymers, kloeck van geest!
Roept vry de negen Musen aen,
Tot u behulp veel Boecken leest;
Ick sal nae niemants gonste staen,
5 Als nae 't lieffelijck wesen
Van mijn beminde AMARIL,
Daer kan men 't alles in lesen
Datmen met pennen schrijven wil.

Sy is 't cieraed en 't eêlste dingh,
10 Dat nu de werlt sijn glants verleent:
Want d' heele werlt is maer een ringh,
En AMARIL is het ghesteent,
Dat, door haer aerdigheden,
Daersė met is geheel doorswierd,
15 Door haer treftige zeden,
's Werelds rond gheheel verciert.

Neemt uyt de ringh nu eens de steen,
Wat ist dan, als een slechte krans?
Neemt uyt de werlt mijn Lief alleen,
20 Soo is de werlt oock sonder glans:
Want haer geestighe deughden,
Haer grootachtbare deftigheyd,

---

r. 18 *slechte*: *onbeduidende, van geenerlei waardij.*

r. 22 *grootachtbare deftigheyd*: een eigenschap, die ons zeker voor een aardig meisjen thans weinig gepast zou dunken; STAR-

Vervult elck een met vreughden,
Die sijn oogh maer op haer leyd.

25 Aerdige Nymph! o, schoon jonckvrou!
Dat ick beschrijven woud' u lof,
't Waer of ick goud vergulden wou,
Daer het soo treflijck is van stof.
Dat al mijn hayren in pennen,
30 't Aerdrijck keerden in papier,
De Zee tot inckt wou rennen,
't Sou mijn al helpen niet een sier.

Deftige Maeght! roem van ons Stadt
Spiegel van al ons jonghe jeught!
35 Spiegel van d' aldergrootste schat!
Namelijck van de witte deught,
Uwe schoonheyd, u gaven,
Doen u treffelijcke roem
Tot de wolcken toe draven;
40 Dies ick u loff onsterffelijck noem.

TER bedoelde er blijkbaar *edele trots*, *waardige houding*, of iets dergelijks mede.

r. 24 *leyd*: (d. i. *legt*) rijmshalve, maar minder gelukkig, voor *slaat.*

r. 31 *rennen*: rijmshalve, maar anders vrij ongelukkig; zoodat men 't EEKHOFF minder ten kwade duiden kan, dat hij, 't rijm verzakende, het maar in *dienen* veranderd heeft.

r. 35 *schat: waarde*, *waardig.*

III.

Stemme: *Balletti d'Alckmaer.*

Doen ick was in 't bloeyen van mijn tijd, in 't groeyen van mijn Jaren,
In 't groenst, in 't soetst, in 't sotst, in 't boertighst van mijn Jeught,
Docht ick noyt mijn selven met een Vrou of Vrous gelijck te paren,
Maer te leven vry, onghebonden in de vreught:
5 Och, ick wurp 't soo veer,
En docht altijd weêr:
Die een Vrou heeft, heeft in 't gemeen een Heer!

Al 't geloop, 't gevry, 't gevley, gesoen, dat andre Vryers deden,
't Schilwacht staen by nacht voor des Dochters dove poort,
10 Dochten my uytdruckelijck te zijn de grootste sottigheden,
Diemen oyt ghesien had, of immer van ghehoord.
D' ed'le vryigheyd,
Heb ick vaeck gheseyd,
Gaet veer boven de gonste van de meyd.

15 Hoe vercierd, hoe prachtigh op-gepronckt, met stricken, kanten, koorden,
D' alderschoonste Maeght was, ick achten 't niet een hayr:
Ick en vond noyt Juffrou, die soo schoon was datse my (bekoorde,
Tot de alderminste min door haer ghebaer:
Want ick docht altijd:
20 Hy is geck die vrijd,
En sijn tijd met die groenigheyd verslijt.

---

r. 5 *wurp*: thans *wierp*. r. 9 *dove poort*: voor *dichte huisdeur*.

Maer helaes! 't is wel met my verkeerd! een blixem uyt de ooghen
Van een nimmer-hoogh-ghenoegh-gepresen Maeght,
Is onlanghs op mijn ijs-koude borst, met sulcken brand ghevloghen,
25 Dat my niets ter wereld nu als haer ghesicht behaeght.
Nu en doen ick niet,
Als bedencken yet,
Waer door ick doch haer weder-min gheniet.

Even als de Persianen sterck de gulde Son aenbaden,
30 Bid ick aen de glans van haer hemelsche ghesicht:
Want haer deught, haer eerbaerheyt, haer gheest, haer aerdighe cieraden,
Hebben alder-eerst dese brand in my ghesticht.
Ach! haer kloeck beleyd,
Haer groot-achtbaerheyd,
35 Is een Hemel vol alle lieflijckheyd.

Dus Goddin! soo veer ghy eenighsins wilt hooren nae mijn klaghen,
Sal mijn lijf en ziel met blijdschap zijn vervult,
En ghelooft, dat noyt des werelds rond heeft trouwer vriend ghedragen,
Als ghy my, in als wat ghy wenscht, bevinden sult.
40 Daerom, Lief! gund my,
Dat ick vrolijck vry,
En my naer u wil ghewilligh vly.

r. 34 *groot-achtbaerheyd*: zie boven, bladz. 293, op r. 22.
r. 39 *als*: voor *alles.*

TER EEREN

DEN VOORTREFLIJCKEN, SOETVLOEYENDEN, GEESTIGEN ENDE GEESTLIJCKEN POEET

ZACHARIAS HEYNS.

Dat ick Anchises waer, dat mijn de Goden stelden
In 't heughelijcke groen der Eliseesche velden,
En my Æneas te gemoet quam op een dagh,
Verwonderd, om dat hy daer so veel sielen sagh
5 Der trotsche Helden en vermaerde Schrift-geleerden,
Die weder uyt dat groen na Charons schuytjen keerden;—
Ick seyden hem weêrom (gelijck als Capys Soon):
Al wat ghy siet geschiet door wille vande Goôn;
Dees sielen sijn geweest d' uytmuntenste verstanden,
10 Het licht van d' ander wer'lt, des Hemels waerdste panden,
De glory vande Goôn, de pronck vande Natuyr,
Gevormd en voortgebracht op een geluckigh uyr;
Om eeuwigh in de wer'lt te blincken en te schijnen,
Als sonnen sonder end, die nimmermeer verdwijnen,
15 Op wiens verheven glans de nevel van de Nijd,
De wolken vande Dood, niet heften door de tijd.
Dees sielen worden hier gehouden groot van waerden,
En somtijds door de Goôn gesonden op der aerden,

Opschrift. *Heyns*: de bekende Zwolsche boekdrukker en dichter, die, in 1621, eene vertaling van BARTASSI *Wercken* uitgaf.
r. 16 *heften*: *hechten* (verg. *graft* en *gracht*, *stift* en *sticht*, enz.)

En dat op sulken plaets, en dat in sulcken land,
20 Dat d' Hemel waerdigh acht de glans van haer verstand:
Die komen dan ter wer'lt bekleed met and're lijven,
En toonen wie sy zijn, door vechten of door schrijven.
Dit heeft Pythagoras (als hy d' onsterflijckheyd
Afbeelden op zijn wijs) seer menighmael geseyd:
25 Maer ick en achten 't niet; want ick en had te voren,
Al had Pythagoras 't geschreven en gesworen,
Jae, met sijn hand bevest, en met sijn dood betracht,
Het nimmermeer gelooft, noch mogelijck geacht:
Maer nu, nu sou men my wel anders licht bewijsen,
30 Vermidts ick BARTAS sie in Nederland op-rijsen,
Die BARTAS, die wel eerst den Fransen is geweest
Een levendigh vermaeck, door 't leven van sijn geest;
Die meer in ééne Weeck door 't schrijven heeft bedreven,
Als and're Rijmers in den loop van al haer leven.
35 Die in sijn eerste tijd niet sprack als cierlick Frans,
Dat die nu weder komt en spreeckt goed Nederlans;
Wie sou dit wonderwerck my andersins verklaren,
Als dat sijn siel sou sijn in onsen HEYNS gevaren?
En dat hy in hem werckt, en dat hy in hem sweeft
40 In Nederland, als hy in Vranckrijck heeft geleeft?
Hy sit hem in het breyn, hy woeld door al sijn âren;
Want wie sou BARTAS sin, als BARTAS, openbaren?
En dat doet onsen HEYNS, door BARTAS geest verrijckt,

---

r. 30 *Bartas:* GUILLAUME DE SALLUSTE, Seigneur DU BARTAS, gelijk de eigenlijke naam van den Gasonschen edelman en dichter luidde.

r. 33 *Weeck:* zinspeling op den titel van zijn hoofdwerk, waarin hij, in twee zoogenoemde *Weken*, de Schepping en Kindscheid der wereld bezong.

So, dat hy niemand meer als BARTAS self gelijckt.
45 O bondigh Nederland! hoe seer sijt ghy verbonden
Aen d' Hemel, mits hy u heeft BARTAS Geest gesonden,
Bekleed in 't Edel lijf van ZACHARIAS HEYNS,
Dat vry wat Godlijx is, en vry wat ongemeyns.
Laeft nu u grage geest, beroemde Batavieren!
50 En wilt sijn waerdigh hoofd met kranssen van Laurieren
Vercieren op het schoonst', en rechten, hem tot lof,
Trophaeën hoogh en breed van onverwelckbaer stof.
Laet al u Rymers tot sijn roem haer veersen schrijven,
Op dat sijn groote naem magh eeuwigh by ons blyven.
55 En om te toonen dat ick niet ondanckbaer ben,
Danck ick hem met mijn hart, en prijs hem met mijn pen.

---

r. 45 *bondigh*: gelijk meer bij STARTER voor *verbonden*.
r. 48 *ongemeyns*: thans *ongemeens*.

BRUYDT-LOFS-DICHT,

TER EEREN HET GEWENSCHTE ENDE VAN GODT GHEVOEGHDE HOUWELIJCK,
TUSSCHEN DEN EERENTFESTEN, ACHTBAREN, VOORSIENIGEN IONGMAN

EMANUËL COLYN,

ENDE D' EERBARE, DEUGHDTRIJCKE, WELGEMANIERDE IONGVROUW

CATHARINA CLOPPENBURG;

met den band des Huwelijcks vereenight, den 7 Augusti 1622, in Amstelredam.

Bevanghen met een lust, om op de hooghe kruynen
(In 't heetste van den dagh) te klimmen van de duynen,
Bevond ick mijn vermoeyd, ten eynde van mijn aèm,
Dies voeghd' ick tot de rust mijn leden al te saêm;
5 Ick lagh nauw, of ick sagh de Slaep-Godt by mijn komen,
En ick begon een droom, een vreemden droom te dromen:
My docht, Vrou Venus quam gedobbert uyt de Zee,
En brocht Cupido, haer gewieckte jongen meê;
Zy gaf haer na de strand, daer zy haer nedersette,
10 Om op het cieren van haer gulde pruyck te lette',
Cupido middler tijt bereyde zijnen boogh

Opschrift: *Bruydtlofsdicht*, enz. Naar de oorspronkelijke, met een inzegenings-afbeelding versierde uitgave in 4⁰ (*t' Amstelredam*, gedrukt bij PAULUS VAN RAVESTEYN; 1622), het eigendom van Prof. DE VRIES.

r. 10 *gulde pruyck* : *gouden lokken;* zie vroeger.

En gaf hem op de jacht; hy had een wild in 't oogh,
Dies wierp hy om sijn hals sijn pijlen en zijn koker,
En liep vast duynwaerts in, gelijck een kleyne stoker;
15 Stracx openbaerden sich een Hind, seer vreemd gemaeckt,
Maer (dat wel vremd is) d' Hind was schoon en welbe-
spraeckt;
Daerop quam een geluyt te tuyten in mijn ooren
Van 't brieschen van een paert, en 't blasen van een horen;
Waerop een Iager met drie wackre honden quam,
20 Die met een vollen ren sijn streeck na 't Hindtje nam;
Cupido volghde na, die hiel in sijne handen
De honden alle drie, aen drie verscheyden banden,
Op d' eenes halsband stond: *Standvastigh tot mijn vrouw*,
Op d' ander: *Reyne Liefd*, de derde: *Oprechte Trouw;*
25 Die vingen aen gezwind na 't snelle wild te jagen,
't Welck vluchten tot het, door de hooge, dichte hagen,
Behaeght wierd en geschut; doe kond' 't niet verder gaen,
De honden hielden stil; daer quam de Jager aen:
„Ach! (seyd hy) lieve Hind! hoe doet ghy my dus suchten?
30 Hoe hindert ghy mijn vreught met u gedurich vluchten?
Vreest ghy de stevigheyd van dese Iagers spriet?
O. dat is sorgh vergeefs, die sal u dooden niet;
Ick sal u nimmer daer gevarelijck meê wonden,
Maer leven in u dienst, met mijn getrouwe honden,
35 En geven u in 't lijf het lief kruyd vande min,
Dat hinderde noyt Hind, al nam zy 't dickwils in.
Wat maeckt ghy, aerdigh Dier! in dese dorre weyden?
Ick sal u in een plaets van alle weelde leyden,

---

r. 27 *Behaeght*: *omheind* (d. i. *omhegend* of *omhegd* (Hollandsch *omtuind*), eigenlijk 't zelfde woord).

Daer ghy, al wat ghy wenscht en wat u hertje lust,
40 Sult hebben alle daegh, en altijd sijn gerust;
Als 't appel van mijn oogh sal ick u teêrheyd vieren,
En voegen mijn altijd naer u en u manieren,
U wil sal zijn mijn wil; ey, diertje! gaet met mijn,
Ick sal u Hartje en ghy sult mijn Hindtje zijn.
45 Wy sullen groote maets en soete hartjes blijven,
En leven met malkaer, als mannen met haer wijven,
Alleenigh gaen te nest, en daer sal niemand by
Zijn, als de Reyne Liefd' (mijn hond) en ick en ghy;
Standvastigh tot mijn Vrouw en mijn Oprechte Trouwe
50 (Mijn tweede en derde hond), die sullen schildwacht houwe,
En bijten van ons deur de rekels, die de twist,
Door 't nijdige geblaf, op onse halsen hist;
Wy sullen soo gerust, soo soet, soo vrolijck leven,
Dat diergelijcke noyt met pennen is beschreven.
55 Dus, lieve dier! gaet meê; ick sal, alleen om dy,
Mijn verr' gelegen jacht gaen stellen aen een zy.
Ick hadde wel gedacht na Vranckrijck weêr te trecken,
Om daer een brave jacht voorspoedighlijck t' ontdecken
Van kostelijck gediert, beyd' vorderlijck en schoon,
60 Dat staegh mijn arbeyd heeft versoet met rijcken loon;
De jacht was my wel nut, ick wist daer menighmalen
Mijn Winter- en daer by mijn Somer-kost te halen;
Maer ach! dit Hart acht by de gonst van u, sijn Hind,
Al 's werelts schat voor schaê en alle winst voor wind!
65 Want derf ick u gesicht, ick moet mijn leven derven,
Dus moet ick uwe gonst verwerven ofte sterven;

---

r. 41 *'t appel*: voor *de appel*, met verscherping der *d* tot *t* door de voorafgaande *s*; verg. daaromtrent vroeger. *Vieren*: *ontzien*.

Want ben ick van u oogh, ick ben van al mijn vreught,
En ben ick weêr by u, ick ben geheel verheught.
Dus laet ons in één lijf ons herten beyd versamen,
70 Ick sweer dat noyt te saem geneyghder herten quamen!"
Dit woord was nauw geseyd, doen van Cupidoos boog
Een pijl, gelijck een vlam, op beyd haer herten vloog.
O, groote vreemdigheyd! doe kond' ick daer geen Hinde,
Maer TRIJNTJE KLOPPENBURGHS wel in haer plaetse vinden;
75 Ick sagh wel bijster toe, Cupido quam by mijn
En seyd': „dunckt dese jacht u niet wel vreemd te zijn?
Ick meen voorseker, ja; dan, ghy kond licht de reden
Begrijpen van de droom, uyt al d' omstandigheden:
Het Hindtje, dat ghy saeght, en dat, vóór dese tijd,
80 Haer suyvre leden had Diana toegewijd,
Was TRIJNTJE KLOPPENBURGHS, de spiegel aller deugden,
De pronck van d' Eerbaerheyt en loffelijcke vreughden;
De Iager, die se volgde en smeekte sonder rust,
EMANUEL COLIJN, de woonplaets van haer lust.
85 Dit paer is door de band des Echts nu t' saem gebonden,
En op de wereld wierd noyt soeter paer gevonden;
Derhalven wenscht haer met een Bruydt-lofs-dicht geluck,
En maeckt u droom bekend door d' openbaren druck."
Hiermeê verdween het wicht Cupido; ick ontwaeckte,
90 En wanderde totdat ick t' Amsterdam geraeckte,
Alwaer ick, door 't gerucht, uytdruckelijck bevond
Het alles waer te zijn, dat ick van 't wicht verstond. —
Wel, Bruydegom en Bruydt, ghy twee vereende herten!
Leeft vrolijck, vry van druck, van sieckten en van smarten,
95 Van tegenspoed, van ramp, van achterklap, van nijd,
En slijt in rust, in lust, in deught en vreught, u tijd!
Dit is mijn wensch, mijn hoop: den Hemel wil u geven
De vreught van dese werlt, een leven na dit leven,

Voorspoed in al u doent, kleyn' sorg, en matigh goed
100 (Want ongeval spruyt in 't gemeen uyt overvloed),
Gerustheyd binnenshuys, deughtsame en schoone kindren, —
En dat geen onmin oyt u minne mag vermindren! —

GESANGH.

Stemme: *Phoebus is langh over de Zee*, enz.

Als van het jaghen het jagertje keert
Ende hy heefter het wild gevanghen,
Dat hy soo yverigh had begeerd,
Laet hy zijn hoofd niet droevigh hanghen;
5 Maer hy sal toonen een blijden schijn,
't Hart moet oock lustigh begoten zijn,
Met bier of goede wijn.

Nu, onse Bruygom heeft lange gejaeght,
Omte bekomen een schoone Hinde,
10 En hy heeft nu een, dat hem behaeght,
't Schoonste, dat hy in 't woud kond' vinden,
Gevanghen gekreghen, soo elck hier siet;
Vrienden! bestaet het in reden dan niet,
Dat men de vangst begiet?

r. 99 *doent:* anders *gedoente* of *doen.*

r. 10 *dat:* eigenlijk *die*, maar de dichter zweeft hier waarschijnlijk niet de figuurlijke hinde, maar 't meisjen zelf voor.

15 'ck Acht, dat een ieder sal segghen, met my,
Dat het bestaet in recht ende reden;
Daerom, elck stel hier de druck aen een zy,
Dit is een dagh van vrolickheden:
Drinckt elck eens op de gesontheyd om
20 Van onse Bruydt en Bruydegom,
Tot teycken van wellekom.

Die mach nu oock zijn vrolijcke jacht
(Wil hy) te nacht volop begieten;
't Staet doch volkomen in sijne macht,
25 Hy mach zijn lust na wensch genieten;
Maer wy, ellendige! moeten alleen
Met een kleyn kusjen ons stellen te vreên,
En daermeê gaen wy heen.

Dat is vooral oock luttigh genoegh,
30 Soud' eenigh meysjen dat weygeren konen?
Neen, 't waer oock waerdigh, dat m' er om loegh,
Wilden zy haer so keurigh tonen.
Daerom, moy meysjes! ey, weest niet vies,
Men moet eens kussen hier op sen Fries,
35 En dit is even dries.

---

r. 29 *luttigh*: anders *luttel*, *weinig*.
r. 30 *konen*: voor *konnen* of *kunnen*.
r. 31 *loegh*: thans tot *lachte* verzwakt.
r. 32 *keurigh*: voor *kieskeurig*, *overdreven kiesch*.
r. 34 en 35, verg. boven, bl. 290, op r. 57—60.

AFSCHEIDS-LIEDEREN

I.

Stem: *La Royale.*

Juffrou, als ick u deughd, u hooge gaven,
U soet gesicht, u jeughd, u vreughd, u aerdigheyd,
't Vernuft, dat in u heeft Natuyr begraven,
De heusheyd van u lieflijcke meê-waerdigheyd,
5 U leden, u zeden, u reden aenmerck,
Sie ick Naturaes wonderwerck.

My docht, doen my onlanghs de eer geschieden,
Dat ghy met my ginght singende deur 't groene wout,
Dat ick al het geboomt u eer sagh bieden,
10 En duycken nedrigh met haer tackjes nat bedouwt:
„Duyckt, boomtjes! duyckt" (docht ick) „altemael,
Nae 't singen van dese Nachtegael!"

Mijn geest was in geneught gantsch opgetogen,
Mijn ziel, mijn sinnen, vlogen vrolijck uyt en in,
15 Nae dat ghy uwe stemme woudt verhoogen,

---

r. 3 *begraven*: rijmshalve, gelijk reeds meer, voor *gelegd.*

r. 4 *meê-waerdigheid*: voor *meêwarigheid*, door inlassching eener overgangs-*d*, gelijk bijv. *zwaarder* voor *zwarer*, of in 't volgende lied, r. 14, *heelder* voor *heeler* en *speelder* voor *speler.*

r. 9 *eer—bieden:* van daar 't latere zelfst. naamw. *eerbied.*

r. 10 *bedouwt*: thans *bedauwd.*

Of dalen, of drayen, of neuryen naer u soete sin:
Ick dachte: „wat is eens Konings pracht,
By sulcken wellust, waerd geacht?"

Och, dat my het gheluck soo wou verblyen,
20 Dat ick altijdt genieten moght u by-zijns vreught!
Ick sou Keyser noch Prins sijn Rijck benyen,
Maer achten my geluckiger, door mijn geneught,
Als Keyser, als Koningh, Prins of Heer;
Ick kies 't genoegen voor die eer.

25 Maer, laes! schoone, het scheyden is voor de deure,
Ghy treckt van hier, ghy voert met u u vrolijckheyd,
En laet my u af-zijn met rouw betreuren;
Maer of ghy, schoon Goddin! lichaemlijck van my scheyd,
U beeld ghy in mijn harte laet,
30 Mijn gonste volght u, waer ghy gaet.

II.

Stemme: *Lestmael was ick op een tijdt*, enz.

O soete Hertjes! schoon en kuys,
Die den dienst bedient in het Harten-huys,
Daer elck oogen-merck
Slaet op haer eygen werck,
5 Dat haer betaemt,
Volgende de Wetten vande schaemt.

---

r. 28 *of ghy schoon:* thans *ofschoon gij.*

r. 3 *oogen-merck*: *acht.* r. 6 *Volgende*: thans *volgens.*

Dewijl ick selfs gewilligh ken,
Dat ick in gonst gehouden ben
Door de vreughd, die ghy
10 Bewesen hebt aen my,
In eer en deughd,
Daer meê ghy my hebt op 't hooghst verheughd;

En dat ick scheyd, en u misschien
Noyt nae desen dagh wederom sal sien,
15 Wensch ick u toe
't Geen ick my selven doe,
Dat 's rust en lust,
Die vóór de dood noyt wierdt geblust.

Dat elck van u haers harts gerief
20 Mach vinden op 't lest by haer harten-lief,
Die haer soete hart
Bevryen mach van smart,
En alle last,
Die met de jaren dick aenwast.

25 Wel, drie Goddinnen van u tijdt!
U jeught in geneught en deught verslijt,
Leeft bly en soet,
De rijckdom in 't gemoed
Voorneemlijck leyd:
30 Dat wensch ick u tot mijn afscheyd.

---

r. 7 *ken: erken.* r. 18 *wierdt:* voor *mag worden.*
r. 29 *leyd*: gelijk reeds herhaaldelijk voor *legt*, *ligt.*

KLAEGH-LIEDT,

OVER D' ONRIJPE DOODT VAN

PHYLLIS.

Stemme : *The fairest Nymph, those Valleis or Mountaines ever bred,* enz.

D' wtmuntenst' Harderinne, die onder 's Hemels kap,
Op aerden, heeft tot heden toe geleeft,
In deught en wetenschap,
In hoog-begaefde zinnen, in leden wel ghesteld,
5 In watmen roemt
Voor schoon, of schoonheyd noemt,
Leydt door de Dood gheveld.
Het wreede Nood-lot (den menschen onmijdlijck)
Geen ghenaed ghebruyckt:
10 Maer doodt eer 't recht ontluyckt,
Met een vorst onlijdlijck,
't Roosje dus ontijdlijck,
D'wijl het op het schoonste ruyckt.

O domme siecken-heelders! die drancken stelt en schrijft
15 Voor krancke liên, op dat ghy soo, mach schiên,

r. 8 *onmijdlijck:* voor *onvermijd'lijk.*

r. 13 *D'wijl*: *terwijl.* *'t Schoons'e ruyckt*: minder juist gedacht of althans uitgedrukt, voor *zoetst* of *lieflijkst.*

r. 15 *mach schiên*: thans tot *misschien* zaamgetrokken.

Aen 't drincken selven blijft,
Pols-tasters! tonge-speelders! wie van u allen weet
Wat sieckt een Maeght,
Die kuysch en schoon is, draeght?
20 Sulck een ghy noyt ontleedt.
Hoeren en schelmen hebt ghy sien ontleden,
Wiens gedarmt en bloed
Is valsch, als haer gemoed;
Maer mijn Nymphjes leden,
25 Suyver als haer zeden,
Waren anders opgevoed.

Sagh yemand van u allen d' ontledinge wel eer
LUCRETIÆ of van PENELOPE,
Of diergelijcke meer?
30 Dan sou het mogen vallen, dat ghy yets had bereyd
Dat tot gerief
Mocht strecken van mijn Lief,
In hare siecklijckheyd.
Maer nu ghy niet dan hoeren en dieven
35 Saeght in 't Ingewant,
Is 't boven u verstant,
Met bullen en brieven
Mijn Lief te gerieven,
In haer siecktens heeten brandt.

40 Diana sy beminden, en Venus socht haer aen
Met list, met konst, op dat sy in haer gonst

---

r. 37 *bullen en brieven*: *langer of korter schrifturen of papieren.*
r. 40 *Diana*: Namelijk als de Godes der *kuischheid*, tegenover Venus, als die der *minne*..

Mocht met haer Soontje staen;
Maer sy kost nimmer vinden een plaets in PHYLLIS hart,
't Was: blijft Diaen!
45 En, Venus! ghy sult gaen,
't Welck haer te bitter smart':
Want Venus kond de smaed niet ghedogen,
Dies heeft sy de dood
Gebeden en genood,
50 Die van sijnder bogen
Heeft een pijl ghetogen,
Die mijn PHYLLIS hart door-schoot.

Maer Hemel, wat een wonder! de Gratiën daelden neêr,
Een yeder viel met armen d' om de ziel
55 Van PHYLLIS daetlijck weêr.
En voerden haer, van onder, tot boven inde Lucht;
In spel en sangh
Gingh elck de schoonste gangh;
O Hemelsche gerucht!
60 Daer leeft haer ziel weêr in alle geneughden,
In het Hemelsch Rijck,
Het aerdsch gantsch ongelijck;
Want haer groote deughden,
Haer eerbare vreughden,
65 Zijn altijd onsterffelijck.

---

r. 46 *smart'* : voor *smartte*

r. 50 *sijnder bogen* : thans tot *zijne* of *zijn boog* geslonken

r. 60 *geneughden* : rijmshalve voor *geneuchten*.

LIJCK-DICHT,

OVER D' ONRIJPE DOODT VANDEN IN ALLE DEUGHDEN EN GEESTIGHE OEFFENINGEN UYTMUNTENDEN JONGHMAN

MATHIJS VAN BEECK.

Anagramma :

MATHAEUS VANDER BEECK,
D' eerbake van u Stam.

Aliud :

MATHEUS VANDER BEECK,
U' eer deughtsam bekant.

'tIs tijd, o witte pen! dat ghy in swarten inckt,
Tot teycken vande rouw, u treurighlijck verdrinckt,
En dat ghy uyt u neb een swarten stroom laet dalen,
Daer ghy het wit papier meught droevigh meê bemalen,
5 Op dat daer uyt een beeck van ware droefheyd glijt:
De BEECK van u geneught zijt ghy doch t' eenmael quijt.
Hy, wiens verheven geest niet anders deed als draven,
In 't bloeyen van sijn jeught, nae prijsselijcke gaven,
Na tacken vande lof, na kranssen vande eer,
10 Leyd door de bleecke dood, helaes! geveld ter neêr;
Die prijsselijcke Roos, die eerst begon t' ontluycken,

Anagram: of zoogenaamde *letterkeer*, naar den smaak des tijds. STARTER heeft daarbij echter niet bedacht, dat *Matthijs* en *Thijs* de zamentrekking en verkorting van *Matthias*, niet van *Mattheus* (ons *Teeuwis*) zijn.

r. 10 *Leyd*: *legt*, *ligt*.

En voor de kenders van sijn deught soo soet te ruycken,
Die streckten tot een pronck en eer van 't gantsche Hof,
Snipt d' onverwachte Vorst hier vóór de Somer of.
15 O, schrand're jonghe liên! die op de steyle trappen
U schrappe voeten set van d' hooghe wetenschappen,
Die, door de kloecke vlijt en door des Hemels gonst,
Tot kennis zijt gheraeckt van wetenschap en konst:
Waerdoor ghy wort geacht by d' achtbaerlijckste menschen,
20 Die u gheselschap om u groote gaven wenschen,
U selven tot een eer, u ouders tot geneught,
En tot verwonderingh van d' onbeschaefde Jeught;
Waerom ghy in u Herfst verhoopt ghewenschte vruchten
Te trecken van u lof; — komt hier, en helpt my suchten,
25 Komt, stort een droeven beeck van tranen, om VAN BEECK,
In wien de geestigheyd soo glinsterende bleeck,
Die in sijn groene lent de kennisse der talen
Uyt verde Landen had met moeyten wesen halen,
En die tot sijnen lof ghebruyckt had in sijn Land,
30 Vercierende haer door 't cieraed van sijn verstand;
Wiens kloeck beleyd, gespreck, en wel gesoute reden
De dofste harsenen der hoorders open deden.

r. 14 *Snipt:* voor *vinnig afbijt;* gelijk men nog van een *snippig* wijf ook figuurlijk zal zeggen, dat zij *van zich afbijt.* *Of:* *af.*

r. 16 *schrappe: stevige, onwrikbare.*

r. 19 *achtbaerlijckste:* ware 't niet om den rijm, dan zou hier *achtbaarste* geheel volstaan kunnen.

r. 26 *glinsterende:* thans *schitterende.*

r. 28 *verde:* thans *verre.*

r. 31 *gesoute:* voor *gezouten, prikkelende.*

r. 32 *open deden:* rijmshalve, maar minder gelukkig, van *hersenen* gesproten.

Wiens soete handelingh, in 't spelen op de Luyt,
Apollo selven scheen te willen locken uyt.
35 Wiens ed'len ommegangh elck tot een Spiegel streckten,
En als een spoor de jeughd tot lof en eer verweckten;
Die hem bewees te zijn, in al sijn oeffeningh,
Een rechten Edelman; merck alles sonderlingh:
't Zy, dat hy hem begaf tot lesen vande boecken,
40 Om kennis, van het geen hy niet en wist, te soecken,
Of dat hy hem uyt lust begeven woud' te paerd,
In alles bleeck sijn geest en Princelijcken aerd:
Quist-goedigh nimmermeer, noch gierigh, teghen reden,
Maer mild en heerelijck in 't eerlijck te besteden.
45 Laet Amsterdam met my, ja, yeder die 't gheluck
Had van sijn kennisse, getuygen in dit stuck,
Heusch in sijn omme-gangh, niet trotsigh, noch hovaerdigh,
Maer statigh d' eene tijd, en d' ander weder aerdigh;
Om sijn verheven deughd en wel-begaefden geest
50 Bemind en hoogh-geacht, soo wel by minst als meest:
Met tijdelijcke schat gantsch Adelijck begoedight,
Waerom hy leefden oock gantsch Adelijck gemoedight.
En dese jongen Held, dees schat-kist vande deughd
Word vande dood geveld in 't bloeyen van sijn jeughd!
55 In 't midden van sijn roem, in 't midden van sijn leven,
In 't schoonste van sijn tijdt word hem de steeck gegeven!
Hy, die van al de werlt bemind wierd en geacht,
Word uyt de werlt geruckt en na het graf ghebracht!

r. 38 *sonderlingh: in 't bijzonder, punt voor punt.*

r. 43 *Quist-goedigh: spilziek.*

r. 44 *heerelijck: glansrijk.*

r. 48 *statigh:* voor *ernstig*, gelijk *aerdigh* voor *vrolijk, schertsend.*

r. 52 *gemoedight: van zin.*

Helaes, wat is de mensch! hy schijnt een bel, een veder,
60 Die met veel moeyten rijst, en daelt van selven neder:
Hoe sterck, hoe jongh, hoe schoon, hoe treftigh van geboort,
Hoe rijck van geest en goed, hy moet in 't ende voort:
De dood siet niemant aen, de scepter en de spade,
De Keyser en de Boer heeft by hem geen genade.
65 Die dan geen naem na-laet, door deughden vande geest,
Verdwijnt, als of hy noyt in 't leven had gheweest;
Maer ons verheven vriend sal noyt sijn leven missen,
Geen tijd sal sijnen naem uyt ons ghedachten wissen:
MATHEUS VANDER BEECK, d' Eerbaeke van u Stam,
70 Cieraed van u gheslacht, en pronck van Amsterdam!
So langh daer menschen zijn, die na de deughden haken,
So langh daer menschen zijn, die kennis doen van spraken,
So langh daer stroom of beeck, of Tyber, Nijl, of Rhijn
Sal vloeyen, sal VAN BEECK by ons onsterflijck zijn.
75 U Eer, deughtsam bekant, sal u een eeuwigh leven,
In spijt van dood en tijd, staegh op een nieuw weêrgeven,
En tuygen, dat ghy leeft, hoewel u lichaem rot,
Op aerden Eerelijck, en Heerlijck by u Godt!

---

r. 61 *treftigh*: *voortreffelijk.*
r. 72 *kennis doen*: voor *kennis hebben.*

PINXTER-LIEDT,

DOOR

JAN JANSZ. STARTER,

AEN SIJN WAERDE VRIEND

FERDINANDUS VANDE SPIEGEL,

Ghesongen dito 't Jaer 1624.

Mijn waerde Ferdinande,
De Spiegel en de lust
Der edele verstanden,
Die nimmer zijn gerust,
5 Eer sy, met de soete zappen
Van d' hooghste wetenschappen,
Haer yver sien gheblust;

Ghy treedt in d' edele sporen
Van u beroemd Geslacht,
10 Tot Spiegels uytverkoren,
En daervoor oock geacht
By Princen, Heeren, en Graven,
Om haer lof-waerde gaven
En deughd, altijd betracht;

15 O, laet ons oock betreden
Het pad van waere vreughd,
Geharnascht door de reden,
Gewapend door de deughd,
Als ons Voor-ouders deden,
20 Juyst op den dagh van heden,
Door Godes geest verheughd.

Op desen dagh de stralen
Elck Christen Geest ontfongh,
Van kennisse der talen,
25 En 't spelen met de tongh.
Laet oock ons tongen nu spelen;
Wie van ons soude velen,
Dat yemand die bedwongh?

Ons lust bestaet in spraken,
30 Daer menigh botte geest
Nau yet weet van te maken,
Die nergens is gheweest.
Wy wenschen dan, dat in eere
En deught ons vreught vermeere,
35 Met Rijckdom inde Geest.

Ware Rijckdom vindmen meest
In de gaven vande Geest,
Vuyr noch swaerd kan die wegh voeren,
Als sy doen den Schat der Boeren;
40 Sulcken Rijckdom u bystaet
Als u alle Schat afgaet.
Daerom gaf, in plaets van haven,
God sijn Dienaers dese gaven,
Juyst op desen Pinxster-dagh,
45 Doen men Tongen dalen sagh;
Daerom zijn oock nu de tonghen,
Vande Geesten onbedwongen.

---

r. 23 *ontfongh*: voor *ontving*. r. 42 *haven:* voor *have.*

MINNE-KLACHTEN.

I.

Stemme: *The fairest Nymph those Valleis.*

O doel van mijn gedachten, Vyerbaken van mijn hoop!
Mijn lust, mijn vreught, het opperste geneught
Van al mijns levens loop!
Daer op gestadigh wachten, en hebben staegh gewacht
5 Mijn geest, mijn konst, mijn hart, mijn ziel, mijn gonst,
Seght, waerom ghy my veracht?
Heb ick, o schoon! u oyt oorsaeck gegeven
Tot het geen ghy doet?
Daer ick om lijden moet;
10 Heb ick in mijn leven yets ontrouws bedreven,
So ist reden dat ick boet.

Maer neen, ick heb gestadigh ge-eerd, gevierd, gediend,
Gevlijd, gevoeghd, gevrijd, gesocht, genoeght
En trouwelijck gemiend
15 U, die so ongenadigh u min nu van my weert,
En sonder dat ick kan gedencken, wat
U op u dienaer deert.
Wist ick te mercken wat u mocht vermaken,
Strax was ick gereed,
20 'k En rusten, eer ick 't deed:
Want nae sulcke saken streckten al mijn haken,
So ghy, Schoone! seer wel weet.

Stemme: zie boven, bl. 308. r. 17 *op*: *met betrekking tot.*

U glinsterende oogen, de starren van mijn Jeughd,
Dat lieve licht, dat vlammende ghesicht
25 Dat my soo heeft verheughd,
Beloofden mede-doghen, en u coralen mond,
U stem, u spraeck, u woorden vol vermaeck,
Die ick seer wel verstond,
Seyden my toe, dat ick, eeuwigh en blijdlijck,
30 Sou u liefste zijn,
In wesen, niet in schijn,
En is dit oock lijdlijck, dat ghy dus ontijdlijck
Al mijn vreught verkeert in pijn?

Die door de woeste baren komt varen vande Zee
35 Aen Scyllas zy, de klippen dicht voorby,
En noch geen schip-breuck leê:
Maer, vry van al 't beswaren, komt zeylen d' haven in,
En dat hy, daer hy sorght voor geen gevaer,
Jae, denckt om geen dingh min,
40 Sinckt en vergaet, door een ander, die graeghlijck
Zeylt op zijn Schip,
En kneust hem als een klip,
O, dat is beklaeghlijck, en gantsch onverdraeghlijck
Als men is op blijdschaps tip.

45 En ick, die door de stromen, de Zee van Vryery,
Door suyr en soet, door wat de min ontmoet
In het onvry gevry,

r. 32 *lijdlijck*: *te dulden.*

r. 40 *graeghlijck*: *met drift.*

r. 44 *tip*: *punt* (gelijk men nog wel zegt: *op 't tipjen* van iets zijn).

Ten laetsten ben gekomen aen d' hoogh-gewenste kust,
De soetigheyd, daer 'k op had toegeleyd,
50 En achten my gerust;
Moet, door de smeet der nijdighe winden,
Die een op my smijt,
Alleen door haet en nijdt,
Sien mijn Schip verslinden! isser leed te vinden,
G'lijck by die onschuldigh lijdt?

II.

Stemme: *Y have waked the Winters Nights.*

'k Heb veel nachten lang ghewaeckt,
Als een ander hiel sijn rust,
Naer u soete gonst gehaeckt,
Dien ick hiel voor al mijn lust,
5 Lief! ick was u Dienaer immer;
Mind my nu, o mind my nu, o mind my nu,
Of mind my nimmer.

Schoon! die met u soet ghesicht,
Met u suycker-soete woorden,
10 In mijn boesem hebt ghesticht
D' eerste brand die my bekoorden,
Weest voortaen geen suyre grimmer;
Mind my nu, o mind my nu, o mind my nu,
Of mind my nimmer.

r. 51 *smeet*: *smak*, *slag*, *gooi*.
r. 52 *een*: gelijk nog steeds in Friesland, voor *iemand, een of ander.*

15 Laet by u zijn overleyd,
Of ick oock verdien dees smarte,
Daer ick u, met dienstbaerheyd,
In het beste van mijn harte
Een Altaer van trouheyd timmer;
20 Mind my nu, o mind my nu, o mind my nu,
Of mind my nimmer.

Ick swoer u d' eed van mijn trouw,
Dien ick troulijck heb betracht,
't Welck ghy hoorde wel, Juffrou!
25 Maer te weynigh hebt geacht.
Liefd is als een koorts, jae slimmer;
Mind my nu, o mind my nu, o mind my nu,
Of mind my nimmer.

Sterf ick door dees koorts der min,
30 Daer uw hulp my mach genesen;
Waer 't geen schand, dat ghy, Goddin!
D' oorsaeck van mijn dood soudt wesen?
Weest gheen moorderesse immer,
Mind my nu, o mind my nu, o mind my nu,
35 Of mind my nimmer.

---

r. 19 *timmer:* voor *bouw*, *opricht;* 't woord dagteekent, in dien zin, uit den tijd, dat men zoowel kerken als huizen nog van hout timmerde.

TOE-EIGEN-BRIEF

(VAN **'T BLYEINDICH-SPEL** VAN DARAIDE)

AEN DEN EERENTFESTEN, HOOGHGELEERDEN, IN ALLE DEUGDEN ENDE GEESTIGE OEFFENINGEN UYTMUNTENDEN JONGELINGH,

THEODORUS GRASWINKEL,

mijnen waerden ende sonder wedergade aengenamen vriend.

Hoewel de grijse Vorst, de vader van de Snee,
De kroese baren van de sporelooze zee
Doet, door den scherpen blast sijns kouden aessems, stremmen,
En als een stalen vloer vast aen malkander klemmen,
5 Jae, nu al 't geen verkoud, dat 's Hemels licht geniet,
Noch heft hy op den gloed van onse vriendschap niet;
Ons vriendschap, niet door dwang van maeghschap aengeboren,
Maer uyt ons eygen lust en vrye wil geboren;
Niet bondigh, omdat lang ons kennis is geweest,
10 Maer bondigh, mits wy beyd' zijn eenigh inde geest.
't Is waer, hy en de zee heeft, voor een wijl, ons beyden
Soo veer ons lichaem streckt, ghesonderd en ghescheyden;

Opschrift. *Darayde*: „Eerst verthoond op de Leeuwarder kamer: *Och, mocht het rijsen!* den 21. Sept. 1618, ende daarna hervat t' Amsterdam op de eerste Nederduytsche Academie, den 25. Febr. 1621; op den reghel:

Seght niet: „dit wil ick dus", o mensch!
Want God schickt alles na Zijn wensch.

Maer 't beste deel van ons, ons geest, sal nimmermeer
Ghescheyden konnen zijn, al zijn wy noch soo veer.
15 Dat voel ick voor mijn deel met innerlijck beroeren,
Want d' al te vlugge tijd kan my gheen reys ontvoeren,
Of mijn ghedachten zijn daer in met uwe deughd,
En gaven van u geest, vervrolijckt en verheughd:
Nu groet ick het gheluck, dan seghen ick de stonden,
20 Waerin ick aldereerst u kennis heb ghevonden;
En rijster een ghespreck van geesticheyd, terstond
Is GRASWINCKEL mijn baeck, ghy leyd my in de mond;
Van u is 't dat ick spreeck, van u is 't dat ick donder,
Van u is 't dat ick roem, een yeder tot een wonder;
25 Aen u, de waerdste vriend, dien ick oyt heb gekend,
Is 't, dat ick insghelijx nu mijn Darayda send.
Laet hy doch welkom zijn, ghelijck hy hoopt te wesen,
En wilt sijns levens loop goedgunstelijck doorlesen:
Merckt, hoe hy hem verkleed, siet, hoe hy speelt de mom,
30 Om onbekend te zijn, en denckt er dan eens om;
Doch soo de droefheyd dan komt u ghemoed omwroeten,
Laet die JAN SOETEKAUW strax wederom versoeten,
En lacht eens om den deun, en denckt eens om u vriend,
En seght, al boertende: ick weet wel, wat hy miend.
35 Dan doch, soo midlertijd mijn Musa wort bespronghen
Van 't nijdigh achterklap der kakelende tonghen,
O, luystert daer wat naer; en, komt het u ter oor,
Soo bolwerckt daer de schild van uwe gonste voor.
U eyghen ick haer toe, beschermt haer als u eyghen,

---

r. 22 *leyd*: *legt* of (gelijk thans) *ligt*.

r. 29 *hem*: thans *zich*.

r. 32 *Jan Soetekauw*: de als tusschenspel ingelaschte klucht van J. S.; zie hierachter in de *Boertigheden*.

40 Soo sal sy veyligh sijn; laet al de wereld dreyghen,
En spuwen haer vergift vol nijdigheyd op haer,
Noch sal sy sijn gherust en vreesen gheen ghevaer.
Wel dan, mijn groote vriend, daer alle mijn ghedachten
Van mimeren by daegh, van droomen alle nachten,
45 Die altijd om mijn speeld, blijft altijd oock de mijn,
Ghelijck ick d' uwes ben en eeuwigh hoop te sijn.
Vaertwel, en bakert u in loffelijcke lusten,
Dewijl ick leef en sweef in moeyelijcke onrusten.

TOT
DE KUNSTVROEDE LESERS

(VAN 'T BLYEINDICH-TRUYRSPEL
VAN TIMBRE DE CARDONE ENDE FENICIE VAN MESSINE; 1618.)

Roemwaerde gheesten, die misschien dit spel sult lesen
Met een te keurich oogh, schijnt het u vreemt te wesen,
Dat het dus onbewrocht comt voor den dach? Hoe so?
Ick ben gheen Heinsius, gheen Hooft, gheen Bredero,
5 Wiens vloyende ghedicht en wel ghevoechde reden
Ick niet naevolghen can, dan met seer traghe schreden;
Doch ick heb hier nae 't gheen men hoogh in 't rijmen acht,
Naer uytgekipte reên, in 't minste niet ghetracht;

r 44 *mimeren*: *mijmeren*, *peinsen*.

r. 48 *onrusten*: hij had nam. niet uit weelde Franeker voor Amsterdam verlaten.

r. 5 *vloyende*: thans *vloeyende*, (verg. *rooyen* en (uit)*roeyen*).

r. 8 *uytgekipte*: *uitgezochte*.

Mijn eenich ooghenmerck was, 't spel wel af te deelen,
10 Opdat het cierlijck, cort, en werckelijck mocht spelen;
Heeft het nu daer alleen d' aenschouwers in vermaeckt,
So heb ick 't wit, daer ick nae doeld', op 't hooft gheraeckt.
Maer so veel moet ick noch, tot mijn ontschulding, segghen,
Hoe wel ick daer noch prijs noch eer met in sal legghen,
15 Dat, wat men metter haest en sonder aendacht maeckt,
Seer selden tot den top van goet ghedicht gheraeckt;
En dit heb ick, om reên die ick verswijgh, gheschreven
So spoedich, als het my de pen heeft opghegheven;
Dan, ghy sult segghen weêr ('t welck ick in 't goet verstae):
20 Is 't in der ijl ghemaeckt, het werck is weêr daernae;
Doch ick verhope, dat hier in de welghesinde
Gheen vreemde woorden noch gheen hardicheyt sal vinden;
Want dat sijn dinghen, die ick eeuwich heb, met vlijt,
In alle mijn ghedicht, ghelijck de pest, ghemijt!
25 Neemt dit dan aen in danck en wilt het gheen doorlesen,
Dat u in 't spelen sou veel aenghenamer wesen,
En ick sal u eerstdaeghs, o vrienden! so ick mach,
Wat cierlijcker gerijm gaen gheven voor den dach.

---

r. 13 *ontschulding*: thans met verlengden vorm *verontschuldiging.*

r. 17 *dit*: nam. dit treurspel.

r. 21—24 *Doch ick verhope*, enz. Men ziet, dat zich STARTER bij de van COORNHERT en zijne kamervrienden uitgegane taalbeweging en zuivering aansloot, die „bemerckende de overvloedighe rijckdommen onser Nederlantscher talen, enighen onlust daerinne nam(en), datmen so gantschelijck sonder alle nood gewoon was, te leenen ende te lortsen van vreemde talen, 'tgeen wy zelve meer en beter thuys hadden," enz. Zie de *Voorreden* voor hun *Cort begrip, leerende recht Duydts spreken* (1584.)

OP
DE MINNE-DICHTEN
VAN
J. WESTERBAEN.

Ick hoor veel tot uw smaet door liên, beroofd van oordeel,
Maer lees en sie veel meer met oordeel tot uw voordeel,
O, kloecke WESTERBAEN! die op den steylen trap
Met vlijt uw voeten set van hooge Wetenschap,
5 Om so de baen tot lof, spijt die het anders waenen,
Van 't Oosten tot het West voor WESTERBAEN te baenen,
Daer hy de palen heyt en nu de grondsteen leyt,
Tot timmeragië van sijns naems onsterflijckheyt.

Vaert voort, geswinde geest! wie sal uw snelle vleuglen
10 Als ghy aen 't vliegen zijt, inbinden of beteuglen?

Opschrift. *Westerbaen:* de bekende Minne- en Mengeldichter, Heer van Brandwijk en bewoner van Ockenburgh (onder Loosduinen), die, na eerst de (Remonstrantsche) Godgeleerdheid met de Medicijnen verwisseld te hebben, daarna met REINIER VAN OLDENBARNEVELD's rijke weduwe huwde, en wiens *Gedichten*, in drie deeltjens, gezamenlijk werden uitgegeven.

r. 1 *tot u smaet*: zie de aanteekening beneden, op r. 17.

r. 6 *tot—baenen*: klankspeling, geheel in den wansmaak der eeuw.

Wat hond deed immer schaê, met baffen of gerucht,
Den Arend, die van 't veld gaet recken nae de lucht?
Nochtans, als d' Arendt toont sijn aert in het verheffen,
Wil d' hond oock toonen dat hy is een hond in 't keffen;
15 Maer of dan 't beest sich selfs of d' Arend daer meê quelt,
Dat laet ick oordeelen, die daer toe sijn gestelt.

Ghy gaeft een staeltjen uyt van uwe geestigheden,
Een Zeedenvormer van der jonge lieden Zeeden,
Die wijs sijn in haer sin en nochtans, in geval
20 Van haere vryery, Noodsaecklijk worden Mal.
Gelijck die tot de Wijn sijn al te seer genegen,
Wanneer den heeten damp haer is in 't breyn gestegen,
Veel kluchten rechten aen, 't welk al bevalligheyd
Haer dronken schijnt te sijn, en nuchtren malligheyd;
25 Soo, die het minne-nat te gulsigh nae haer nemen,
Die schijnen voor die tijd van reden te vervremen;
Daer valt dan naeuw yets voor so mal, so vies, so groen,
Dat d' heete minnaer om het meisje niet sou doen.
Maer als zy wederom, ontlastight van het minnen,
30 In uw seer nutten boeck ontnuchteren haer sinnen,
Bevinden s' haer van wijs te wesen mal gemaeckt,
Wanneer zy op haer zeer daer werden in geraeckt.
Die dan, gelijck den hond, sich nae de steen wil wenden
En letten niet op wie dien werpt nae sijne lenden,

---

r. 17 *een staeltjen*: de in zijn Minnedichten (bl. 23) voorkomende *Satyra ofte 't Noodsakelijck mal* (een navolging van HUYGENS *Voorhout* of *Kostelick mal*) waarin hij over de Delfsche „kalverschieters" schertste, en daarvoor van Delfsche zijde met schimpdichten begroet werd; (zie aldaar, bladz. 50 en volg.)

r. 28 *heete*: *blakende*.

35 Betoont sijn beestigheyd, soo dick hy hem ontset,
Daer uwe geestigheyd dient weynigh op gelet;
Die vaert dies niet te min, niet achtend' op haer lijmen,
Met kloeke schreden voort in vloeyende te rijmen,
Vertoonende met kunst en aerdigheyd, hoe dat
40 De Min den Hemel laet en daelt in uwe Stad,
Daer hy sijn wooning neemt in 't schoonste huys der Maeghden,
Die in den blyen Haeg hem alderbest behaegden,
Daer hy het Minne-nat, met groote kroesen, deeld
Aen al die komen sien het schoone vrouwen-beeld,
45 'Twelk dan noodsaekelick de Vreyers mal doet schijnen,
Gelijck de dronckaers door 't veel drincken van de wijnen;
'Twelck uw Noodsaekclijk Mal, o soete WESTERBAEN!
Haer in goed duydlijck Duytsch doet duydlijck wijsen aen.
Dan kan men in den toon sich qualijk langer houwen:
50 De Lof moet tot de lucht verheft sijn van de Vrouwen;
Achilles moet te rug; Alcides, al de Goôn,
Sijn in 't vermogen by de Vrouwen niet een boon.
So toontmen, dat het hert in liefd begint te blaecken;
Dan soecktmen metter tijd aen 't kussen te geraecken.
55 De kusjes sijn soo soet: de soetste soetigheyd
Is by een soete soen dan niet als bitterheyd.
Dan singtmen deun op deun, dan dichtmen dicht op dichten,

---

r. 35 *dick*: voor *vaak*, en thans niet anders dan in zamenstellingen gebruikelijk (*dikwerf*, *dikwijls*, *dikmaals*, enz.)

r. 36 *uwe geestigheyd*: versta *voor* of *door uwe geestigheyd*.

r. 48 en 60 *Duytsch*: gelijk veelal, voor *Neêrduitsch*, en dit voor *Neêrlandsch*.

r. 50 *Lof*, enz.: zie *Het Vrouwenlof*, WESTERBAEN, I, op bladz. 70.

Om van de soete Meyt de soetste gunst te lichten,
Tot dat hy Bruygom werd en sy weêr werd de Bruyt,
60 Dan is der Minnen loop, dan is het vryen uyt.

Dit hebt ghy, WESTERBAEN! tot lust der Nederlanders,
Tot vreugd van onse jeugd, tot leed van niemand anders,
In soet en suyver Duytsch soo suyverlijk vertoont,
Dat yder kloek vernuft uw Hooft met Lauwers kroont.
65 Dat yder staet beducht, en dat niet sonder reden,
Of ghy oock d' eerste zijt en JANUS zy den tweeden,
Of dat JOANNIS geest is in uw lijf gedaeld,
En dat hy sijn Latijn in soeter Duytsch vertaeld.

Wel-waerd-beroemde geest! so lang de wolken drijven,
70 Sal uw vermaerde lof by ons onsterflijck blijven;
Van 't Zuyden tot het Noord, van 't Oosten tot het West
Sal WESTERBAEN bekend, ge-eerd sijn op het lest,
En van de Jonge liên, die in de geestigheden
Of Reden, rijck van sin, haer graege jeugd besteden,
75 Gesocht sijn en begeerd, soo langh der Minnen loop
Of yet van u gedicht gevonden werd te koop.

---

r. 55 en 66, v. *kusjes* en *Janus*, *Joannis*: de bekende nieuwere Latijnsche dichter der *Basia* (JANUS SECUNDUS), door WESTERBAEN in zijn *Kusjens* vertaald.

r. 69 *Wel-waerd-beroemde: wel waardig beroemd te zijn, allesins roemwaardige.*

r. 75 en 60 *der Minnen loop*: toespeling, naar 't schijnt, op het bekende door Ds. LEENDERTZ uitgegeven gedicht van DIRK POTTER,

WT-TRECKINGE

VAN

DE BORGERY VAN AMSTERDAM,

TOT ADSISTENTIE VANDE STAD **SWOL** 1),

BESTAENDE IN EEN COMPAGNIE VAN 230 KOPPEN,

onder 't beleyd van Capiteyn ABRAHAM BOOM, oud Schepen, Raed ende Thresorier van Amsterdam;

Luytenant ANTHONY OETGENS, oud Schepen ende Raed der selver Stede,

ende JACOB JANSZ FORTUYN, Vaendrich;

den 26 September 1822. 2)

Gededicеerd aende E. Heeren Schout, Burgemeesteren, Schepenen ende Raed der Stadt Amsterdam, mitsgaders de E. Manhafte Krijghs-raed, Colonellen, Capitainen ende Lieutenanten der selver Stede,

DOOR HAER ONDERD. DIEN.

JAN JANSZ. STARTER

Agesilaus
De macht van 't Land bestaat meer in Eendrachtige
ende wel-gewapende Burgers, als in stercke Vesten.
PLUTAR. IN APOPH.

Gelijck de vrye Zee (gedwongen door het knellen
Van d' ijsselijcke wind) sijn golven op doet swellen,
Sijn schuymen schiet om hoog, sijn bulderen vermeerd,
Hoe meer de dijck den loop van sijne vryheyd keerd,

1) Namelijk zoo 't noodig was; gelijk men echter bespeuren zal, bepaalde zich alles tot een vriendschappelijk bezoek, en bleek de genomen voorzorg onnoodig.

2) Naar de oorspronkelijke uitgave, onder eene prentverbeelding van 't uittrekken, het eigendom van den heer FREDERIK MULLER te Amsterdam.

r. 2 *ijsselijcke:* naar de gewone wanspelling voor *eiselijke*, d. i. *vreeselijke.*

5 En klitst so lang met kracht sijn baren op de dijcken,
Tot dat hy voor sijn macht haer splijtende doet wijcken,
Al wat hem tegenstaet doet vallen overhoop,
En baend sich so een wegh voor sijnen vryen loop; —
So oock de Bataviêrs, geparst door felle Wetten,
10 Die tegen Wet en Recht de Koning haer woud' setten,
Bevindende den loop haers vryheyds opgeschort,
Haer selfs in eer, in goed, gemoed en bloed verkort,
Den Koning een Tyran; alsoo sy voor Vyanden
Verklaerden al die geen, die maer te samen spanden
15 Om voor de Vryheyd van hun Vaderland te staen,
En om rechtvaerdigh recht hun Rechters spraken aen;
Ja, dat hy Wett'loos deed onthalsen en vermoorden
De rijckste, die hem noyt, met wercken of met woorden,
Misdeden op het minst, alleenighlijck om dat
20 Hy door haer ondergang verrijcken mocht sijn schat;
Het welck onlijd'lijck voor die Helden was te lijden,
Die de Romeynen selfs bestreden in haer tijden,
Om hare Vryheyds krans te houden op haer hooft,
Daer vaeck na wierd getracht, maer noyt hun wierd ontrooft.
25 Dies greep elck wapens aen, om op den dijck te springen,
Die hare Vryheyds loop so dapper socht te dwingen,
En Spangiën wierd verklaerd (door sijne Tyranny)

---

r. 10 *de Koning:* namelijk die van Spanje.

r. 13 *sy*: nam. *die wetten.*

r. 19, 20: Geheel onverdiende beschuldiging inderdaad, en bij welke de gedachte aan de tiende penning een al te groote rol speelt.

r. 24 *maer*, enz. Thans verouderde zinbouw voor *maar die hun nooit.*

r. 26 *dapper*: gelijk meer, voor *krachtig*, *geweldig.*

Vervallen van sijn Recht, ontvoogd van d' Heerschappy
Des vryen Nederlands; en weêr de Nederlanden
30 Ontballast van haer eed, ontslagen van sijn banden;
Want als de Koning van 's Lands Wetten neemt de wijck,
So wijckt het Land van hem met even groot gelijck.
Doen dit de Spangiaert sagh, door hooghmoed opgeblasen,
Bestond hy als een Stier van toornigheyd te rasen,
35 En swol van gramschap op: waerom hy onderstond,
Den toom van sijn gebied te dwingen in haer mond,
Door wreetheyd en geweld: waer nae hy veertigh jaren
Getracht heeft, sonder list, of volck, of schat te sparen:
Maer altijd te vergeefs; Gods hoog-vermogen hand
40 Beschermden 't recht van 't Vry, rechtvaerdigh Nederland.
Sijn woeden was al wind: haer vaste' eendrachtigheden
Verstreckten haer tot macht, tot muren haerder Steden;
Dat heeft so mennig Stad in Nederland betoond,
In welckers Burgers hart beyd moed en eendracht woond,
45 Dien ghy so schandelijck, in spijt van u Soldaten,
Hebt moeten ongeschend en onverheerd verlaten.
Ghy kend, o Spangiaert! niet den Nederlandschen Staet:
Als 't Land gevaer lijdt, is elck Burger een Soldaet.

Noch terght hy het geluck, en soeckt ons aen te rande
50 Met sijn geheele macht, te water en te lande;
Doch alles te vergeefs: so dickwils hy 't beproeft,
So dickmaels vind hy hem verslagen en bedroeft.
In 't ende siende leêgh sijn schat-kist, en sijn mijnen
Door onse' eendrachtigheyd versmelten en verdwijnen,
55 Vermeerderen sijn schand, verminderen sijn hoop,

---

r. 29 *weêr: op hunne beurt.*

r. 43 *Stad*: namelijk Leiden, Alkmaar, enz.

Vergrooten onse macht: geeft hy wat beter hoop.
Maer waerom deed hy dat? hy most sijn aessem halen,
Want hy met koper geen soldaten kon betalen;
Sijn silver en sijn goud quam al in onse Kas,
60 Niet anders dan of hy ons Munte-meester was.
Hy roept sijn Raed by een, en heeft uyt haer vernomen,
Hoe dat hy Neêrland best mocht wederom bekomen.
De valsche Lipsius, de schalcke Puteaen
Vermanen hem, het pad van loosheyd in te slaen:
65 Want wat hy met geweld sou doen, sou zijn verloren,
Elck Nederlander scheen nu tot de krijgh geboren:
„Dies, Koning!" (seyden sy) „bied haer een korte vreed',
So sal 't hun gaen gelijck 't Sexto Pompeio deed,
Die met Octaviaen, den Keyser der Romeynen,
70 Geluckigh streed, en deed sijn hooge macht verkleynen.
Hy had Siciliën en gantsch Sardinjen in,
't Welck hy beschermden en beschansten na sijn sin;
Dies gantsch Italiën (benauwd door sijne schepen)
Wierd door den hongers-nood ellendighlijck genepen.
75 De Roomsche schat-kist wierd by-na gantsch uytgeput,
Maer al haer kracht was wind, haer moedigheyd onnut:
Want men vermocht hem noyt met al de Roomsche machten
Te dwingen; denckt, hoe sy hem endlijck t' onderbrachten:
Men maeckten Vreed met hem; dewijl men niet en vocht,
80 Liep 't beste krijghsvolck wegh, al heymlijck omgekocht.
Elck balling keerde (door die Vryheyd) weêr na Romen,
Dus wierd sijn volck verstroyt, en hem sijn macht benomen.

---

63 *Lipsius*, *Puteaen:* de beide Leuvensche hoogleeraren, die, in hun Spaansgezindheid, de Vereenigde Gewesten tot vrede met Spanje zochten te brengen.

Wat isser op gevolght? die Dwinger van de Zee,
Die schricklijcke NEPTUN', die so veel wonders deê,
85 Die weynigh tijds te voor gantsch Romen sou vernielen,
Die wierd gedwongen voor het swaert des Beuls te knielen.
Ja, al die wreede krijgh bleef binnen 't Jaer geblust,
De Keyser by sijn lof, Italiën in rust.
So sal, o Koning! oock de groote macht verdwijnen
90 Der Nederlanders, die u nu onwinbaer schijnen;
Bied haer een korte Vreed', en nemen sy die aen,
Volght wijse lieden raed, en 't is met haer gedaen.
Men sal haer in die tijd de gonste sien t' onttrecken
Van Vranckrijck, Engeland, en and're, die nu strecken
95 Tot Pylaers van haer Rijck; en broeden door ons list
Een scheuring in haer staet, en een inlandsche twist:
Men sal haer tweedracht in haer Godtsdienst aen doen vaten,
Waer door den eenen Stadt den anderen sal haten;
Sy moeten vyand sien: komt haer van buyten geen,
100 So vechten sy te saêm, en twisten onder een.
Doen Romen was in rust, en had de werld gedwongen,
Doen is eerst onder haer de Burger-krijgh ontsprongen.
En u zijn noch in 't land veel duysend toe-gedaen,
Die garen (sagen sy maer middel om te gaen)
105 U quamen weder by. De moedighste soldaten
Vertrecken in de Vreed'; die sullen haer verlaten,
En sy gewennen vande krijgh; waer in sy nu

---

r. 92 *en 't is:* slordige zinbouw, daar reeds in den vorigen regel een *en* voorafging.

r. 95 *en broeden*: versta *en men zal broeden.*

r. 97 *vaten*: rijmshalven voor *vangen.*

r. 107 *gewennen van*: voor *afwennen, ontwennen.*

Te water noch te land zijn van geen menschen schuw.
Als dan haer Staet gedeeld, gescheurd zijn hare leden,
110 Met tweedracht zijn vervuld haer Landen ende Steden,
Haer machten wijd verstroyt; — o, Koning! dan is 't tijd,
Dat ghy met al u macht u toerust tot de strijd.
Ghy moet het dan weêr met geen flauwe krijgh verkerven,
Want daer sult ghy haer eer meê tergen als verderven;
115 Maer brengt het alles by, wat ghy bybrengen mooght,
So wordt ghy binnen 't Jaer van al het Land de Vooght."—

Was dit niet wel bedocht? Maer o, ghy Spaensche Raden!
Ghy rekend sonder waerd, en rockend uwe schaden:
Wy zijn op onse hoed, ons wapens staen gereed,
120 Wy dencken op de krijgh in 't midden van de Vreed.'
En dat in Nederland veel volcks sou wesen mogen
Den Spangiaert toe-gedaen, daer zijt ghy in bedrogen.
De Catholijcken selfs zijn (somen duyd'lijck siet)
Liefhebbers van hun Godt, maer vande Spangiaert niet.
125 En spreeckt ghy ons van twist: die steltmen uyt ons sinnen,
Die treedmen met de voet, alsmen u siet beginnen,
Wy voegen ons dan t' saem, 't ga met de rest so 't gaet,
Als 't Land gevaer lijdt, is elck Burger een Soldaet.

De Ossen sullen sich wel van malkander scheyden,
130 En d' een op dese plaets en d' ander daer gaen weyden;
Maer als de wreede Wolf komt springen op haer grond,
Met eenen gragen maegh en met een open mond,
Dan voegen sy terstond haer Horens by den ander,
Verjagende den Wolf gelijcklijck met malkander;
135 Soo gaet het in ons land met ons en onse twist:

---

r. 118 *rockend: spint, werkt.*

D' een is Arminiaens, de tweede Gomarist,
De derde Luthers en de vierde Paus-ghesinde,
Elck weydet, daer sijn geest de beste smaeck kan vinde;
Maer als de wreede Wolf, de Spangiaert, sijnen tand
140 Laet blincken, en begind te springen op ons land,
Laet elck de lusten staen, daer hy toe was ghenegen,
En treckt ghelijcklijck den gemeenen Vyand tegen.
Dat heeftmen inde nood op 't yverighst ghesien,
Van dese Somer, door gantsch Nederland geschiên.
145 De Spangiaert na den Raed, die men hem voren stelde
Brocht doe sijn gansche macht gelijckelijck te velde,
Vermeynende (gelijck 't beraemd was) in dat jaer
Ons op te slocken en te dwingen allegaêr.
De Prins, om voor sijn loop een teghenstut te stichten,
150 Deed al het Crijghsvolck uyt de vaste Steden lichten,
En heeft so, mannelick, macht tegen macht ghesteld,
Om Spangiën met sijn macht te dryven uyt het veld;
De Steden niettemin, die aen de vyand paelden,
En daer hy nu en dan buyt voor de poorten haelden,
155 Die mosten sijn voorsien met Crijghsvolck wel-beweerd,
Dat met een moedigh hart hem vande wallen keerd'.
Prins Maurits, om 't gemoed der Burgeren te proeven,
Verklaerden, dat het sou noodwendighlijck behoeven,
Om voor te komen het aenstaende ongelock,
160 Dat elck uyt syne Stadt den ander t' hulpe trock.

---

r. 138 *daer*: thans *waar.*

r. 144 *Van dese Somer*: gelijk nog steeds in de spreektaal, voor *dezen zomer.* r. 145 *voren*: *voor.*

r. 159 *voor—setten*: *boven—stellen.*

r. 60 Gelijk de Amsterdammers naar Zwol, trokken de Haarlemmers naar Hasselt, en de Leidenaars naar Grave. Verg. de prenten daarvan in Muller's verzameling.

De Burgers, op 't versoeck van haer Magistraten,
Betoonden sich terstond so willich als Soldaten.
Elck liet sijn huysgesin, sijn kinderen, sijn wijf,
En hing kloeckmoedighlick de wapens op het lijf,
165 Bereyd, met goed en bloed, den Spangiaert te beletten,
En het gemeene best voor eyghen nut te setten.
So baerd ons Eendracht macht, so haest de trommel slaet:
Als 't land gevaer lijdt, is elck Burger een Soldaet.

O wel-gesegend land! o, wat een hoghen stof,
170 En wat een stalen roem tot onse Burgers lof!
So veer Themistocles, door d' Eendracht van de Griecken,
Den stercken Xerxes heeft ghekort sijn groote wiecken;
Wat soudt ghy moghen doen, o Stamme van Nassou!
Door Burgers die so vroom, eendrachtich zijn, en trouw!
175 Ghy sult den Spangiaert niet alleen van onse palen
Verdrijven, maer hem selfs uyt sijne sterckten halen.

Dat dan elck sijne Stad behoorlijck' eere geef,
Ick sal van Amsterdam verhalen, daer ick leef:
Die Burgers waren nauw vermaend van huys te scheyden,
180 Of men sach elck met lust sich tot de reys bereyden,
Met kolders, pluymen, en met treffelick gheweer
Op 't loffelijxt voorsien; elck Burger scheen een Heer.
Dus gaven sy hun t' scheep, om voort na Swol te varen,
Hun Overst onderdaen, als of 't Soldaten waren.
185 En wierden (mits de wind haer 't seylen had belet)
By Hasselt aende kant van Swol aen land gheset.
Van daer sy, welgesteld, het vaendel voor haer ooghen,
Zijn met haer vol gheweer te voet na Swol ghetoghen.

---

r. 171 *So veer: indien reeds.*

Daer sachmen het gewoel van oude en jonghe liên
190 Verwonderd, Burgers so braef toegerust te sien.
De Commandeur van Swol, de Burgemeesters mede,
Verwellekomden haer met alle' eerbiedigheden.
Dus trocken sy voortaen, tot midden opde mart,
En voort na 't Wijnhuys toe, daer elck ontwapent wart,
195 En naer een Herbergh sach, om sich te rust te gheven,
Terwijl al d' Officiers by Marten Royer bleven,
Een Hopman vande Stad; een man, so yeder weet,
Die wel een Krijchsmans hart heeft in een Burgers kleet.
Die haer oock heeft onthaelt (betrachtende sijn eere
200 In alle dingen) niet als Burgers, maer als Heeren.
Dus hebbende gesteld op alles goed beleyd,
Besaghen sy de Stadt en haer ghelegentheyd.
Toe-brengende' alle daegh op 't loffelijxt haer tijden,
Met hare Borhery te oeffenen in 't strijden,
205 Om wel met haer geweer te leeren om te gaen,
Om wel het stellen en 't herstellen te verstaen,
En wat tot krijghsgebruyck meer mocht van noden wesen,
Om minder inde nood haer vyanden te vresen.
Waerin de Borgery so toenam, dagh op dagh,
210 Dat elck verwonderd was, die hare kloeckheyd sagh,
En haer gewilligheyd in alles aen te vaten,
Als Burgers inde schijn, maer inder daet soldaten.
Het welck de Spaensche macht so heeft te rugh gesteld,
Dat hy sijn list noch kracht noyt heeft op haer geveld,
215 Maer in sijn sterckten bleef, met sijn verwoede gasten,
Versoeckende niet eens ons Steden aen te tasten.

---

r. 193 *voortaen*: *voort.* r. 203 *Toe-brengende*: *doorbrengende.*

r. 216 *Versoeckende*: thans verouderd voor *beproevende* (men herinnere zich echter de *verzoeking* in de woestijn.)

O Gulden Eendracht! die u macht so blijcken laet!
Als 't Land gevaer lijdt, is elck Burger een Soldaet.

Prins MAURITS midlertijd, met alle sijn Krijghshelden,
220 Geeft tegen al de macht der Spangiaerts zich te velde,
En jaeght hem niet alleen van Bergen op den Zoom,
Ontsettende de Stadt, bevrijdende de stroom,
Maer teenemael uyt 't veld; terwijl der Burgers scharen
De Steden door haer macht eendrachtelijck bewaren.
225 So dat die snorcker, die sich selfs had ingebeeld,
Ons meester al te zijn en 't land al had gedeeld,
Met sijn geheele macht, drie legers te gelijcke,
Heeft, sonder ééne voet te winnen, moeten wijcken;
En onsen Prince keerd, door hulpe vanden Heer,
230 Verwinner wederom, tot onser aller eer.
Is hier des Spangiaerts macht niet dapper te verwonderen,
Die endicht met een veest 't geen hy begind met dond'ren!
Ey, siet JOOST LIPSIUS en ERYCH PUTEAEN
Nu ginder in den hoeck met lange neusen staen! —
235 Doen nu de vyand van ons bodem was gevloden,
Wierd onse Borgery weêr in haer Stadt ontboden.
Daer, op den vollen Dam, een yeder blijcken deed,
Hoe treflijck en hoe wel hy had sijn tijd besteed;
Want yeder Borger in sijn wapens was ervaren,
240 Als of hy voor Soldaet gediend had twintigh jaren.
Waer heen, o Spangiaert! dan? Tracht niet na 't Nederland,

---

r. 221 *Bergen op den Zoom*: zie het volgende gedicht.
r. 231 *dapper*: *sterk*. *Te verw.*: *moet men niet bewonderen*, enz.
r. 232 *Die*, enz.: minder kiesch, dan krachtig en aanschouwlijk uitgedrukt.

Of ghy tracht naer ons lof, en naer u eygen schand.
Ons Eendracht is ons Macht, ons Eendracht sijn ons wallen,
Die door geweld noch list van u zijn t' overvallen;
245 Dies sullen wy voortaen de twist, gelijck een pest,
Vermijden, en ons oogh slaen op 't gemeene best.
Want een Tyran kan sich gheen wegh tot voorspoed banen,
Als door de tweedracht en de twist der onderdanen;
En eermen u een wegh sou banen, om ons Staet
250 Te buyghen onder u of uwen wreeden Raedt,
Of stenen onder 't jock der Spaensche slavernyen,
Sal elck doen wat hy kan, en lijden alle lyen:
Eerst geven als ons goed, jae, so het is van noô,
Verkopen onse bedd' en slapen op het stroo;
255 En soo het ons daer naer aen Crijghsvolck soud' onbreken,
Om ons Voor-ouders dood en ongelijck te wreken,
Sal yeder Batavier, hy zy dan rijck of arm,
Een schild voor sijn verderf gaen gaspen om sijn arm,
En voor het Vaderland des Vryheyds krans verwerven,
260 En leven sonder vrees, of in de wille sterven.
Dit is ons vast besluyt, en wacht u voor de daedt!
Als 't land ghevaer lijdt, is elck Burger een Soldaet.

r. 251 *stenen: zuchten.*

r. 259 *voor: tegen.*

r. 260 *in de wille: willens, gewillig.*

GHEDICHT,

OVER

'T ONTSET VAN BERGHEN OP DEN ZOOM,

gheschiet den derden October Anno 1622.

Des Vyands machtigh Heyr, sijn macht, sijn trots, sijn room,
Verneêrd, vernield, verjaeghd voor Bergen op den Zoom.

Waerheen, o Spaensche Vos! door hovaerdy verblind,
Van vele seer ghevreesd, van niemand recht bemind?
Meend ghy het moedigh hooft der vrye Batavieren
(Dat sy staegh zijn ghewoon met Lauw'ren te vercieren)
5 Te drucken met het jock van uwe dienstbaerheyd,
Dat ghy soo menigh hebt Tyrannigh op-geleyd?
Soo zijt ghy wel verdoold. Laet, Koningh der Maranen,
De Roomsche Nederlaegh tot af-stant u vermanen,
Dien d' oude Bataviers (hoe wreed oock Nero knarst)
10 De Vryheyd hebben met hun Wapens af-gheparst.
Civilis was den Held, veer boven al te loven,
Die eerst het Roomsche Jock heeft van sijn hals gheschoven,
En al sijn Landsluy tot de wapenen vermaend,
Waer door hy hun de wegh tot vryheyd heeft gebaend,

---

r. 1 van 't motto: *room*: rijmshalve voor *roem*.

r. 7 *Maranen*: schimpnaam door de Nederlanders aan de Spanjaarts, maar oorspronkelijk door dezen zelf aan de bekeerde Mooren gegeven.

r. 12 *Roomsche*: voor *Romeinsche*.

15 Den hooghmoed en de macht der machtighe Romeynen,
Monarchen van de werld, soo dapper doen verkleynen,
Dat sy hun (nae 't verlies van mennigh Millioen
Ervaren Krijghs-luy, in 't ghewapent Legioen,
Door soo veel Oversten soo mennigh jaer bestreden)
20 Gelaten hebben by haer eerste vryigheden.
Dit heeft na haren tijd soo mennigh Vorst, bestuerd,
Door hooghmoed (als ghy zijt), verwaendelijck vervuerd,
En 't sal u oock soo gaen: Ghy mooght en sult haer Landen
Bespringen tot haer eer, maer ruymen tot u schanden.
25 Gelijck als XERXES het vermaerde Griecken deê,
Die door sijn Schepen scheen te decken d' heele Zee,
En nauwelijcks zijn dood, met beven en met suchten,
In een kleyn Visschers Schuyt in 't ende kond ontvluchten.
Dat is u oock geschied: leyd u noch in 't ghedacht
30 De Vloot soo toe-gerust, in 't Jaer van tachtigh acht,
Waer meed ghy d' heele werlt schier meende te bedwingen,
En over steck en haegh van onse Thuyn te springen? —
Maer ghy kreeght naeuw'lijcx een daer van t' huys ongeschend,
Die u de tydinghe mocht brengen van haer end.
35 Dat selfde saeght ghy oock tot Turnhout en in Vlaend'ren,
Daer uwe stalen Heyr gehouden wierd aen spaend'ren;
En 't selfde sult ghy meer bevinden, by soo veer

---

r. 17 *mennigh*: gelijk nog wel in de volksspraak voor *menig*.

r. 22 *vervuerd*: gelijk reeds meer, voor *vervoerd*.

r. 24 *schanden*: thans *schande*, na wegslijting der verbuigings-*n*.

r. 30 *Vloot*: de zoogenoemde *Onoverwinnelijke*.

r. 35 *Turnhout*: bij 't zoogenoemde wintergevecht van Turnhout in 1597. *Vlaend'ren*: in den slag bij Nieuwpoort.

r. 36 *gehouden*: voor *gehouwen*.

Ghy onse vryheyd krenckt, of terght ons krachten weêr;
Want d' Hemel vecht voor ons, zijn macht u macht sal
keeren,
40 Als Godt ons Staet beschut, geen Vyand mach ons deeren.

Wanneer ghy, o MARAEN! door list, verradery,
Of door geweld kruypt in een nieuwe heerschappy,
Daer ghy u selven vindt by overwonnen lieden,
Die door geweld u macht niet machtigh zijn t' ontvlieden;
45 Daer gaet ghy dapper grof: wat NERO, PHALARIS
Voor wreetheyd oyt bedocht, gantsch niet by d' uwe is.
Dat kan soo menigh Land, dat konnen d' Indianen
Beseglen met haer dood, getuygen met haer tranen,
Dat weet soo menigh mensch in 't bondigh Nederland,
50 Tot Pylaers van ons eer, tot bakens van u schand,
Dat is 't, dat noch onlanghs den Palts so bitter smaeckte,
Daer ghy meer met verraed, als door geweld in raeckte,
En tegens eer en eed daer d' Heydelberghschen parst:
(Gaet, kruypt nu in haer Ton, en suypt daer dat ghy barst!)
55 Maer hier, hier vindt ghy volck, in 't krijgen op-getogen,
Wiens Veld-Heer ghy niet eens derft komen onder d' oogen;
Dat is der blooden aerd: te heerschen en te slaen
Die, die niet machtigh zijn haer macht te wederstaen:
Maer daer ghy Krijgsluy siet, weet ghy met schand te
wijcken,

---

r. 49 *bondigh*: voor *verbonden*.

r. 51 *Palts*: door Hertog MAX. VAN BEYEREN veroverd.

r. 53 *d' Heydelberghschen*: de stad werd den 20 September door TILLY ingenomen.

r. 54 *Ton*: het bekende Heidelberger *wijnvat*.

r. 55 *op-getogen*: *opgeleid*, *opgevoed*.

60 O, rechte Hasekop! daer laet ghy d' hielen kijcken,
Veel slimmer als een Hond of Boere-rekel vlucht,
Die snaeut, die bast, die bijt; ghy maeckt niet eens gerucht,
Maer sluypt sluigh-startigh heen. Dies roep ick, tot Gods
eere:
Als God ons Staet beschut, geen Vyand mach ons deeren.

65 Nu ghy in Duytsland siet u saken wel gelocken,
Meend ghy ons insgelijcx al t' samen op te slocken.
't Verwinnen maeckt u trots, de trots u soo ontroert,
Dat ghy niet eens gedenckt hoe ghy hier eertijds voert,
Doen ghy: Of nu of noyt, in d' eerste winst dorst schrijven,
70 Maer schreeft: Noch nu noch noyt, doen ghy niet kondt
bedrijven,
O, schrijft dat vry weèrom! u eer heeft nu een kreuck,
Die on-uyt-wischbaer is; blijft by u leste Spreuck.
Ghy spand u krachten in; al wat de Indianen,
Wat Spanjen, Portugal, Siciliën, Milanen,
75 Wat Romen, Polen, en wat and're Landen meer,
Die ick niet noemen wil, om haerder Princen eer,
Wat Paus, wat Knunninc, Non, wat Jesuwijt, wat Papen
Door 't uytterst van haer macht te samen konden schrapen,
Dat brenghtmen nu te Veld. De bergen swellen op,
80 Wat komter voor den dagh? een Muys, een Hasekop.

---

r. 60 *Hasekop*: hier even ongelukkig voor *hazenhart*, als omgekeerd *ezelsziel* het voor *ezelskop* zou wezen.

r. 61 *Boere-rekel*: *boeren-wachthond.*

r. 63 *sluyp-startigh*: Friesch voor *druipstaartend.*

r. 65 *in Duytsland*: verg. boven, r. 53—56.

r. 67 *ontroert*: voor *verwart*, *ontzint*, *buiten u zelf doet zijn*.

r. 71 *weêrom*: *nogmaals.* r. 77 *Knunninc*: voor *kanonnik.*

O, aldergrootste hoon, die yemand oyt vertelde!
Vier Legers te gelijck brenght de MARAEN te Velde,
Waer mede hy sich roemt, te willen 't gantsche Land
Bedwingen binnen 't jaer; en, is 't geen bitt're schand!
85 Hy heeft tot noch toe staegh het honde-pad genomen,
En moet het gat weêr uyt, daer hy is ingekomen.
Gelijck het wel voor Sluys, Cadsand, en Vriesland bleeck,
Daer hy met sulck verlies van Volck en Wapens weeck,
En doet soo met zijn schaed en schand ons lof vermeeren;
90 Als God ons Staet beschut, gheen Vyand mach ons deeren.

Maer nu, nu sweert hy by sijn Coninghlijcke Croon,
Dat hy ons dier genoegh vergelden wil den hoon
Die wy in 't voor-jaer hem, met blakeren en branden,
In Brabant deden aen; vernielende zijn Landen,
95 Bedwingende sijn volck te staen tot ons bevel,
In 't aensien des Marquis, jae, selfs van ISABEL.
Die schande denckt hy weêr op Vriesland te verhalen,
Hy send zijn Krijgers heen, om buyt daer uyt te halen:
Maer och! men geeftse niet als slagen tot een buyt,
100 En sendse 't honde-pad, als jongens, daer weêr uyt,
Met stockjes inde hand, elck moet sijn wapens laten,
En geven noch rantsoen tot nut van ons Soldaten.
Maer Bergen op den Zoom (dat PARMA had soo vast
Voor vier-en-dertigh Jaer beleghd en aengetast
105 Om al de schande, by de groote Vloot gheleden,

r. 85 *honde-pad:* verg. boven, r. 66.

r. 96 *Marquis:* De Spaansche Veldheer AMBROSIUS SPINOLA. *Isabel*: ISABELLA, CLARA, EUGENIA, de Spaansche landvoogdes.

r. 104 *beleghd*: gelijk meer voor *belegerd*, dat er de verlengde en durings-vorm van is.

In 't selfde Jaer te Land te sien weêr uyt te smeden;
Hoewel 't al Kreefte-winst was, die te rugge vliet,
Want hy dat stracx met schand en groote schaed verliet),
Dat wil hy wederom beleggen en bestrijden,
110 Dan soud' het Land Ter Goes en van Tertolen glijden.
Wie sou dit richten uyt? maer SPINOLA, dien Held,
Die Duytsland in 't bedwangh des Keysers had gesteld,
Dien niemand weêr kon staen; die beyd door gras en koren
Gingh, en die tot gheluck en winnen scheen geboren,
115 Dat was de rechte Man. Die heeft sijn gantsche macht
Voor Bergen op den Zoom gelijckelijck ghebracht,
De Stadt met loutre kracht beklommen en bestreden,
Gelijckmen seyd, dat eens de Reusen d' Hemel deden.
Hy recht oock bergen op, maer 't dondren uyt ons Stadt
120 Verbrieselt al sijn macht, en schiet sijn wercken plat.
Gelijck als Aetna spuwt sijn vlocken vyers om hooge,
Heeft ons geschut op hem haer vlammen uytgespogen.
Hy hiet ons insgelijcx gestadigh wederom
Met schieten, sonder rust, en vyer-werck wellekom;
125 Maer wat vervordert hy? wat wint hy? wind en veêren.
Als God ons Staet beschut, gheen Vyand mach ons deeren.

Nu tracht hy ons by daegh, dan soeckt hy ons by nacht
Te krencken door sijn list, te buyghen door sijn macht,
Hy doet by duysenden sijn Krijghsluy op ons jaghen,
130 En krijght by duysenden die wederom verslaghen;
Maer noch en rust hy niet, hy woelt, hy graeft, hy wroet,
Hy schiet, hy vecht, hy stormt; al wint hy niet een voet,

r. 111 *maer*: *wel.*

r. 113 *weêr kon staen*: voor *kon weêrstaan.*

r. 120 *Verbrieselt*: thans *verbrijzelt.* r. 123 *hiet*: voor *heet.*

Noch doet hy tot de strijd met kracht sijn Krijgsluy dwingen,
En stelt sijn mynen toe, die meest al vruchtloos springen,
135 Jae, barsten achter uyt (door wille vanden Heer)
En vellen duysent van sijn eygen volck ter neêr.
G'lijck by de Machabeên de wreede Oliphanten,
Die PHILOPATER had doen op de Joden kanten,
Hun selven keerden om, en met hun beenen grof
140 Self PHILOPATERS volck verpletterden tot stof.
Het welck een straffe Gods was, waerdigh aen te mercken,
En machtigh om berou in eenigh Turck te wercken:
Dewijl 't een teycken was, waer uyt men voor gewis
Kan speuren, dat den Heer staegh by de synen is.
145 Die Heyden, door dees straf, liet sijnen toren drijven:
Maer dit tyrannigh volck wil noch hartneckigh blijven,
En soecken met bedroch van Godsdienst door het vuyr,
Sijn Krijghsluy half gebraên te drijven op ons muyr;
Hun sweerend, dat elck sal, ghelijck de Martelaren,
150 Het Vagevuur voorby, recht nae den Hemel varen,
En sterven salighlijck; het welck des Paus Legaet
Hun daetlijck, in den naem des Paus, toe-seggen gaet.
Dit geeft hun dappren moed, sy komen aengedreven,
Verheught in hare ziel, niet achtende haer leven.
155 Maer 't helpt al min als niet, sy springen in de Lucht,
Of vallen in de gracht, of stellen 't op de vlucht.
Wat meught ghy, o MARAEN! u langer noch verweeren?
Als Godt ons Staet beschut, geen Vyand mach ons deeren.

Maer dat bespott'lijckst is, Prins MAURITS van Nassouw,
160 Verselschapt met een Heyr van Helden kloeck en trouw,

---

r. 138 en 140 *Philopáter :* met verkeerden klemtoon voor *Philópater.*

Begeeft hem te Breda by d' andere Krijghs-scharen,
Die daer van langer hand met vlijt vergaderd waren,
Om in sijn eygen nest dees Snorcker, stijf-gekaeckt,
Te komen vinden, en besien wat dat hy maeckt;
165 Maer doen hy dat verstond (door spyen uytgesonden),
Was den vertsaeghden haes gheen kar aen 't gat ghebonden,
Hy vlucht gelijck een Uyl, in 't midden vande nacht,
Bevreesd voor d' heele val van hem en al sijn Jacht,
Nalatende veel buyt, maer noch veel meerder schande:
170 Sijn Tenten in het vuyr, sijn siecken in het branden,
Volkomen wapenen, voor ruym drie duysent man,
En hondert dinghen meer, die ick niet noemen kan,
En vlucht, beanghst, bevreesd, met suchten, 'tjancken, weenen,
Gelijck een rekel met de start tusschen de beenen,
175 Gelijck een schuwen Uyl, gelijck een blooden Haes.
Waer bleef doen al sijn macht, sijn snorken en geraes?
Juyst dien dagh, doen met schand Baldeus vlood van Leyden,
Moet Spinola nu weèr met schand van Bergen scheyden.
Morgan was Gouverneur, doen Parma Bergen liet;
180 Morgan is Colonel, nu hy van Bergen vliet.
Waer toe dan al sijn roem? 't is kenlick dat hy merckte

r. 162 *van langer hand*: *sedert geruimen tijd*

r. 163 *stijf-gekaeckt*: met stijf-gespannen, opgeblazen kaken.

r. 165 *spyën:* thans veelal verfranscht tot *spionnen.*

r. 166 *gat*: een woord, dat thans al ligt te plat zou schijnen, maar, van een haas gesproken, toch zoo ongepast niet was.

r. 177 *Baldeus*: voor *Baldez* of *Valdez;* bij Leidens ontzet in 1574.

Dat in end' om Breda ons Krijghs-volck sich versterckte,
Hy kon wel dencken, dat sy dochten hem te slaen;
Nu, had hy macht gehadt om haer te wederstaen,
185 Hy hadde tijds genoegh om die by een te brenghen,
Ghelijck hy CORDUA deed met sijn Krijghs-volck menghen.
Maer 't is maer snorckery; der Papen-kist is leêgh,
Sijn Krijghs-volck blijft verswackt, sijn Wissel achter-
weegh,
God wil, tot onse troost, sijn prachtigh hart verneêren,
190 Als Godt ons Staet beschut, geen Vyand kan ons deeren.

Soo het hem niet ontbrack aen Krijghs-luy en aen geld,
Waerom doch ruymden hy soo schandelick het veld?
Waerom ontloopen hem by duysenden Soldaten,
Die hun soo elders als te Gennip vinden laten,
195 Bereyd om dadelick te soecken op sijn Land
Al hun betalinghen, met rooven en met brand?
Verfoeyende den dagh, vervloeckende de tijden,
Wanneer sy gingen met die wreede Wolf te strijden,
Die haer als honden op de vleys-banck heeft ghesteld,
200 En laet haer nu, half dood, versmachten op het veld,
By duysende gequetst, verlamd, vol sware qualen,
Alleenigh om dat hy haer dienst niet sou betalen.
O wreede Tyranny! wat mensch sou hem gesond
Begeven in de dienst van sulcken wreeden hond?
205 Gaet Koopman, geeft u weêr tot uwe koopmanschappen:
U eer is nu gheweest op d' alderhooghste trappen;

---

r. 186 *Cordua*: de Spaansche veldoverste Don GONZALEZ DE CORDOVA, kort te voren uit den Palts naar Brabant gekomen.

r. 189 *prachtigh*: *trotsch* ('t geen men vroeger *verweend* plag te noemen).

En ghy, o CROESUS, rijck! o Koningh, grootsch en groot!
Roemt oock u selven niet gheluckigh voor u doot;
Denckt doch om Solon eens! daer kan een CYRUS komen,
210 Waer door u moed en goed, jae, 't leven werd benomen;
O, steygert niet te hoogh! 't gheluck is als een bal,
Hoe hooger op den bergh, hoe vreesselijcker val;
Set verder niet u stock, als ghy vermooght te springhen:
Ghy meend als een Monarch de wereld te bedwinghen,
215 En nu en kond ghy niet, met al u groote schat
Noch machtige geweld, verwinnen eene Stadt.
Ghelijck als GIDEON verjoegh de Midianiten
Met lampen in sijn hand, met blasen en met kryten;
Ghelijck den Assyrier, door syne Veld-Heers dood,
220 Bethulia verliet, en gantsch verslagen vlood;
Soo sietmen nu u Heyr (alleenigh door 't geruchte
Van onses Princes komst) van onse bodem vluchten;
Wat is dit anders, als Gods hand die u verflaeuwt,
Die u hovaerdigh hart met anghst en vrees benaeuwt?
225 JEHOVA vecht voor ons: want wy al ons betrouwen
Niet op ons eygen macht, maer op de syne bouwen.
Hem komt alleen de eer, de glory vande strijt,
Hy werckt door onse Prins, en zegent zynen vlijt;
Dies wild ons ondergangh soo lichtlijck niet weêr sweeren!
230 Als Godt ons Staet beschut, geen Vyand kan ons deeren.

---

r. 218 *kryten*: *schreeuwen.*

r. 223 *verflaeuwt* met dichterlijke vrijheid voor *doet verflaauwen.*

LOF-SANGH

VAN SIJN PRINCELIJCKE EXCELL.

MAURITS VAN NASSOU.

Stem: *Kits Alemande.*

Weest nu, o Bataviêrs! niet slof
In 't singhen van u Veld-Heers lof;
Want ghy (naest God) u hoop meught bouwen
Op de vlijt van de Prins van Nassouwen,
5 Die u eert, die u hoed, die u helpt, die u diend,
Die u toeft, die u troost, die u mind, die u miend,
Die u schut, die u stut, die u vrijd,
Inde strijd, inde storm, vande list, vande macht,
Vande roem, vande roep, vande trots, vande pracht,
10 Vande vrees, vande spot, vande spijt,
Dien u uw' Vyand wreed
Hooghmoedigh eertijds deed,
Daer hy nu met smaed, met schemp, met schande,
Moet ontruymen uwe Landen.

15 Ghy siet, door Godes groote gonst,
En door sijn moed, sijn vlijt, sijn konst,
Sijn naerstigheyd by nacht, by daghen
Uwe Vyand met schande verjaghen,
Dien hy noopt, dien hy pranght, dien hy parst, dien hy quelt,
20 Dien hy schrickt, dien hy stuyt, dien hy treft, dien hy velt,

---

Stem: verg. boven, bladz. 160: *O eenigh voetsel*, enz.

Dien hy terght, dien hy wacht, dien hy daeght,
Dien hy klopt, dien hy kleunt, dien hy plaeght, dien hy weert,
Dien hy toomt, dien hy temt, dien hy dwinght, dien hy keert,
Dien hy krenckt, dien hy licht, dien hy jaeght,
25 (Tot u geluck en eer)
Van uwen bodem veer,
Om u landt in weelde te doen bloeyen,
En in alle voorspoed groeyen.

U Vyand komt hooghmoedigh aen,
30 En doet sijn Legher neder-slaen,
Beset een van u beste Steden,
Daer hy al sijn gheweld op dede,
En hy delft, en hy mijnt, en hy stormt, en hy raest,
En hy drieght, en hy vloeckt, en hy pocht, en hy blaest,
35 En hy snorckt, en hy snuyft, en hy schroeft:
Maer hy vlucht, en hy loopt as een Hart, as een Hind,
Als een Uyl, as een Haes, as een Wicht, as een Kind,
As een Schaep, as een Kreeft, en hy toeft
In 't alderminste niet
40 Tot hy de Prince siet:
Maer hy vlied soo haest hy had vernomen,
Dat de Prins begon te komen.

r. 22 *kleunt*: thans verouderd, maar ook bij VONDEL nog voor *duchtig toetakelen* (eig. *stooten*, *stompen*) gebruikelijk.

r. 35 *schroeft*: *snijdt op*, *overdrijft* (gelijk men nog wel van *iets opschroeven* spreekt).

Daerom, Neêrlanders! weest verheught,
En roemt u Veld-Heers groote deught,
45 Wiens vlijt u rust, wiens strijd u vrede
Baerd vol alle voorspoedigheden.
Dat hy is niet te straf, niet te strengh, niet te wreet,
Niet te flaeuw, niet te stout, niet te koel, niet te heet,
Maer wel vroom, loos, kloeck ende trouw,
50 Baerd u vreughd, uwe rust, uwe heyl, u gheluck,
En u Vyand de spot, schand, schaed, pijn ende druck,
Angst, vrees, ramp, leet ende rouw.
Daerom danckt Godt alsins,
Die u met sulcken Prins
55 Heeft voorsien in u benaude dagen,
Om voor u sorgh te dragen.

Die loflijck, in al wat hy doet,
Voor u, niet tot sijn voordeel wroet;
Want God heeft hem genoegh gegeven
60 Om heel Princelijck van te leven;
Maer hy wenscht, en hy hoopt, en hy soeckt, en hy tracht,
Dat de rust, dat de vreed, dat de schat, dat de macht
Van 't Land voorspoedigh blijft;
En hy let, en hy siet, en hy merckt, en hy acht,
65 Dat geen list, dat geen macht, door verraed of quâ wacht,
Haer voorspoed weêr verdrijft.
Daerom bidt God den Heer,
Dat sijn gheluck vermeer,
Ende roept, tot ondergangh van Spangiën:
70 „Langh leve de Prins van Orangiën!"

PRINCE-LIEDEREN.

I.

Stemme: *Gesegend zijn mijns Liefs bruyn ooghen*, enz.

Vive le Prince de Orange!
Viv' ons Bescherm-Heer tegen Spange.
Vive ons Vryheyds vaste Borgh.
Vive de Baeck daer wy na zeylen.
5 Vive de Loots-man van ons peylen
Vive ons alderhooghste Sorgh!

Vive den Oorsprong van ons blyheyd.
Vive d' Handhaver van ons Vryheyd.
Vive die schrijft: „Je Maintiendray."
10 Vive die onse saeck houd staende.
Vive die onse weeld houd gaende.
Vive dat groene Pluym-geway!

Vive de Vorste van Nassouwen.
Vive den Held daer wy op bouwen.
15 Vive naest God ons Toeverlaet.
Vive den Geessel der Vyanden.
Vive den Troost der Nederlanden.
Vive den Stuurman van ons Staet!

Vive ons Roem in kloecke Daden.
20 Vive ons Sorgh in wyse Raden.
Vive de Waker voor ons Rust.
Vive ons Hoop in bange tijden.
Vive de Leydsman van ons strijden.
Vive de Vinder van ons lust!

25 Vive de Spiegel aller deughden.
Vive de Schild van onse Vreughden.
Vive daer elck voor sterven sou.
Vive de Veld-Heer inde Velden.
Vive, o Roem van alle Helden,
30 Vive MAURICE de Nassou!

II.

Stemme: *Jo canto, jo sono, jo ballo.*

O Heer! de Prince d' Orange,
Dien wijd-vermaerden Held,
Die ons van 't Juck van Spange
Heeft los en vry gesteld,
5 Wilt gheven, te leven
Ghestadigh, ons ghenadigh,
En de banden
T' houden vande
Vereende Nederlanden;
10 Vereende Nederlanden.

---

r. 26 *de Schild*: thans *het schild*, door verscherping der *d* voor de *s*.

Op dat wy mogen tuyghen,
Dat ghy, door zynen hand,
Wild Spangiëns hooghmoed buyghen,
Verlossen 't Vaderland
15 Van lasten, die tasten
In goeden en gemoeden
Vande Vromen,
Die volkomen
Nu den Tyran niet schromen;
20 Nu den Tyran niet schromen.

Dus laet elck trou-gesworen
Van onsen Vryen staet,
Zijn vreughd nu laten hooren,
Die hem ter harten gaet,
25 En vieren en cieren
En eeren d' Edel Heere,
Wiens kloeckheden
Land en Steden
Stelden in vryicheden;
30 Stelden in vryicheden.

En d' een soo wel als d' ander
Van blijdschap varen uyt,
En segghen met malkander
Jae, singhen overluyt:
35 „Wy menschen, wy wenschen
Te duyren t' aller uyren,

---

r. 21 *elck trou-gesworen*: *elk die trouw gezworen heeft, in trouw verbonden is.*

Spijt van Spangiën,
Spijt van Spangiën,
't Langh leven van Orangiën;
40 't Langh leven van Orangiën.

Een yeder aen zijn mond leyd
Een glaesjen voor den dorst,
Wy drincken de gesontheyd
Vanden Nassouschen Vorst,
45 En schreeuwen, als Leeuwen,
Getrouwe voor Nassouwe,
Spijt van Spangiën,
Spijt van Spangiën,
Vive le Prince d'Orange!
50 Vive le Prince d'Orange!

TOEGIFT.

Ghelijcken als malkander
Dees klare druppels Wijn,
Den eenen nae den ander,
Alhier ghevolget zijn;
55 Wy hopen, sal lopen
Geduerigh, nimmer truerigh,
Spijt van Spangiën,
Spijt van Spangiën,
't Langh leven van Orangiën!
't Langh leven van Orangiën!

---

r. 37 *Spijt van Sp.*: *in spijt van* of *spijt Sp.*
r. 55 *sal*: versta *dat sal.*

III.

DRINCK-LIEDEKEN,

om op de gesontheyd der Princen in geselschappen rondom te drincken.

Stemme: *Balletti Espagnole.*

KONINGH VAN BOHEMEN.

Vive le Roy de Bohemen
Met sijn ELISABETH,
Die nimmer wou vervremen
Van Godt noch Godes Wet;
5 Godt sal sijn macht doen blijken,
Ter eeren van sijn Naem,
En helpen in hun Rijcken
Haer beyde weêr te saem!

PRINS VAN ORANGE.

Vive le Prince d'Orange,
10 De Vorst in onse Staet,
De vyand van Hispange,
Wiens gesondheyd nu omgaet;
Den Hemel wil hem geven
Geluck in sijn beleyd,
15 Een langh, voorspoedigh leven,
Tot onse vrolijckheyd!

Koningh van Bohemen. De zoogenoemde Winterkoning, FREDERIK V, omtrent wien echter 's dichters welmeenende voorspelling (gelijk men weet) niet vervuld werd.

Prins van Orange. MAURITS.

PRINS HENDRICK.

Vive le Prince HENDRIGO!
Tot wraeck van 's Vaders moort,
Hispangiëns Enemigo,
20 Voert hem sijn yver voort;
Laet hem, tot Hollands eere,
(Als een recht Hollandsch kind)
Gantsch Neêrlands lof vermeeren,
Want deught in 't end verwind.

GRAEF ERNST.

25 Vive le Conte ERNESTIS!
Graef JAN's manhafte Zoon,
Die van die stam de lest is,
Doch van die krans de croon;
Die sijn manhafte daden,
30 Tot voorspoed van ons staet,
Tot 's vyands schand en schaden,
Soo Ernstigh blijcken laet.

D' HERTOGH VAN BRUNSWIJCK.

Vive den Held Vorst CHRISTIAEN!
Sijn moed, sijn bloed is warm,
35 Hy wil revengië halen gaen
Van sijn verloren arm;

Prins Hendrick. HENDRIK FREDERIK (of FREDERIK HENDRIK, gelijk het later heette. r. 19 *Enemigo*: Spaansch voor *vijand.*

Ernst. Graaf ERNST CASIMIR van Nassau, WILLEM LODEWIJK's opvolger als Stadhouder van Friesland.

D'Hertogh. KRISTIAAN VAN BRUNSWIJK, de zoogenoemde „dolle hertog," die, 28 Aug. 1622, in het gevecht tegen de Spanjaarts bij Fleury, zijn arm verloren had.

Laet hem geluckigh strijden
Voor God und Coningin;
Sijn lof, tot allen tijden,
40 Vermeeren nae sijn sin!

GRAEF VAN MANSFELD.

Vive le Cont DE MANSFELD!
Die wijd-vermaerden Held,
Die sijn volck in geen Schans steld
Noch Stad, maer 't vlacke veld;
45 Laet hem, tot druck van Spaengiën,
Tot vreught van FREDERIJCK,
Tot vryheyd van Almangiën,
Hem helpen in sijn rijck!

LES BONS ESPRITS.

Vive geswinde Geesten!
50 Tot ondergangh en spijt
Van breyne-loose beesten,
En yeder die benijdt;
Dat haer geluck mach groeyen
Tot steyg'ring van haer vreught;
55 Laet hare voorspoed bloeyen,
Beyd' in geneught en deught!

Graef (Ernst) van Mansfeld. Onechte zoon van den vroegeren Luxemburgschen Stadhouder, die, even als Hertog KRISTIAAN, den Winterkoning als Veldoverste gediend had, en in wiens dienst de dichter vervolgens naar Duitschland trok, zijn *Heldendaden* berijmde, en in druk gaf; zie beneden, bl. 383 en vv.

r 49 *geswinde: vlugge, levendige.*

TRIUMPH-WAGEN,

UYTBEELDENDE DE VOORTREFFELIJCKE DEUGHDEN

VANDEN

DOORLUCHTIGHEN, HOOGH-WEL-GEBOREN HEERE, HOOGH-LOFFELIJCKER MEMORIE,

WILHELMUS,

Prince van Orangiën, Grave tot Nassau, enz. Heer en Baroen van Breda, enz.
In sijn tijd Gouverneur en Capiteyn-Generael der Vereenighde Nederlanden. Bewijsende, hoe dapper de Nederlanders in 't seer Edel huys van Nassau gehouden zijn.

Ghy, groote Keysers en Monarchen van de Wereld,
Die, by u leven selfs, u grootsche roem bepereld
Hebt met Pronck-wagens trots; waer door u ruyme weeld
En hoogh-gheschroefde gheest te hoogh wierd afgebeeld;
5 Staet wat op eene zijd'; hier komt een kleynder Waghen,
Doch daer op word een Prins van grooter roem gedraghen
Als Tyber ofte Nijl, ja, d' al-besiende Son,
Van 's Werelds schepping af tot nu, beoogen kon.
Ghy, die u waerd gewoon, als Goden op der aerden,

Opschrift. *Triumph-wagen*: De oorspronkelijke uitgave is (even als boven, bl. 331, de *Wt-treckinge der Borgery*) het eigendom van den heer Fred. Muller, en behoort (naar zijn schrijven) „waarschijnlijk tot de uitmuntende plaat, in vijf bladen, van Buytenwegh naar Kittenstein in 1624; gedrukt te Amsterdam, bij Cl. Jsz. Visscher, in 1626." Hij vergunde ons welwillend van beiden afschrift te laten nemen; — trouwens, alleen een Eekhoff zou 't in zijn hersens kunnen krijgen, zoo iets te weigeren.

Dapper gehouden zijn in: *veel verplicht zijn aan.*

10 Met Olyphanten groot, met Leeuwen, Tygers, Paerden,
Te laten voeren Nijl en Tyber beyd voorby,
Deed alles wat ghy deed alleen uyt hoovaerdy,
Om uwe heerlijcheyd so prachtigh te vergrooten,
Dat het der Heeren Heer in d' Hemel heeft verdroten.
15 Dat wierd des Keysers kop (daer op de tegel viel,
Die uyt sijn lichaem dreef sijn opgeblasen ziel)
In den Triumph gewaer; waer door de pronck-cieraden
Des volckx veranderden in droeve rouw-gewaden;
Maer dees volmaeckte Prins was van een ander stof:
20 De Wereld was te kleyn tot herbergh van sijn lof.
't Gerucht had (so het scheen) de monden aller menschen
Geleend, op dat sy mocht, volkomen na haer wenschen,
Verbreyden synen roem. Noch was sy niet vernoeght,
So had sich alle deught in hem by een gevoeght.
25 En noch heeft niemand hem (die so veel eer was waerdigh)
Eergierigh oyt gesien, of op het minst hoovaerdigh;
Maer als hy voor het land yet treffelijckx bedreef,
Hy God, en geensins hem, daer van de eer toe-schreef.
Noyt trachten hy na pracht, noyt heeft hy by sijn leven
30 Sich selfs in een Triumph vermetelijck verheven;
Maer als hy, tot sijn eer, in 't veld geluckigh streed,
Hy God in sijn gebed danck-offerhanden deed
Voor d' overhand, die hy uyt gonst hem had gegeven,
En dat is al de pracht dien hy oyt heeft bedreven.
35 Maer nu de bleecke dood dien Held, tot onse rouw,
Geruckt heeft uyt het aerdsch na 't Hemelsche gebouw,
En wy sijn vrome deught uyt ons gedachtenissen,
Door 't lang verloop des tijds, noyt willen laten wissen;

---

r. 26 *op*: voor *in*. r. 28 *hem*: thans *zich*.
r. 32 *offerhanden*: voor *offerande* ('t Fransche *offrande*).

So komt de danckbaerheyd van 't Nederlandsch gemoed,
40 Die na sijn dood hem dees Pronck-waghen rechten doet,
Uytbeeldende daer meê een schaduw vande gaven,
Waer van het wesen was in sijn gemoed begraven;
Want het Penceel noch Pen is doenlijck, eenighsins
Te beelden 't wesen af van so volmaeckten Prins,
45 So ned'righ van gemoed, en weêr so groot van wercken,
Dat al de Princen op sijn voorbeeld mogen mercken,
Maer, om te thoonen, naer het uyterst' van ons macht,
Hoe dapper Nederland sich selfs gehouden acht
In 't Edel Huys Nassau, dat, beyd', met goed en leven,
50 Ons eerst heeft uyt den poel van Spangiëns jock geheven,
So geven wy aen elck te oord'len die dit leest,
Hoe hoogh de Prince staet verheven in ons geest,
En of wy oock sijn deughd, naer eysch van rijpe reden,
Erkennen in ons hart met ware danckbaerheden.
55 Nu, Herault! dien ick sie met 's Princes wapen staen,
Seght ons d' uytbeeldsels van de beelden die daer gaen.

HERAULT.

Vóór al de deughden, die een Christen Prins vereeren,
Treed d'alderhooghste deughd, dat is: De vrees des Heeren,
't Beginsel en de grond van wijsheyd en verstand,
60 Daer op gebouwd moet zijn de welvaerd van het land.
In dees verheven deughd was hy so opgetoghen,

---

r. 40 *rechten*: *oprichten*, *wijden*.
r. 42 *begraven*: gelijk reeds herhaaldelijk voor *gelegd*, of derg.
r. 48 *dapper*: *zeer*.
r. 51 *oord'len*: verkorting met dichterlijke vrijheid, voor *oordeelen*.
r. 61 *opgetoghen*: *opgeleid*, *ontwikkeld*.

Dat hy die stadigh had geschildert voor sijn ooghen;
Want hy de Gods-dienst en Gods-vruchtigheden hiel
Altijd in achtbaerheyd en waerden, als sijn ziel.
65 Waerom hy oock, wanneer hy uyt des Konings monde
Van Vranckrijck (daer hy als Gesante was) verstonde,
Dat Vranckrijck vastlijck nam met Spangiën een besluyt,
Om onse Gods-dienst tot de grond te roeyen uyt,
Het selfd met goed en bloed gesocht heeft te beletten,
70 En sich met Godes hulp daer teghen aen te setten.
God was sijn burgh, sijn troost, wat ramp hem over quam,
't Vertrouwen op sijn God de wan-hoop hem benam;
Dat heeft hy duydelijck de gantsche wer'ld doen weten,
Want of schoon Spangiën, die so op hem was gebeten,
75 Hem had, so wel als ons, ten uytersten benauwd,
Noyt was hy eenighsins in sijn gemoed verflauwd;
God was sijn troost, hoe slim het met hem scheen ge-
schoren,
Doen yeder alle moed gaf met sijn goed verloren,
En dat, mids Haerlem wierd gewonnen en vernield,
80 So menigh duysend mensch daer deerlijck in ontsield;
Doen het gemeene volck so dapper was verslaghen,
Dat niemand haer vermocht een hart in 't lijf te jaghen,
En dat de Ridderschap beweeghlijck hem ontbood,
So hy geen vorder raed noch middel inde nood
85 Wist tot bescherminge van 't land te openbaren,
Dat sy, met wijf en kind en al hun vrienden, waren

---

r. 65 *Konings:* Hendrik II.

r. 77 *slim*: voor *slecht.* *Scheen gesch.*: wanluidende bijeenstelling van twee *sch*, voor *stond gesch.*

r. 79 *mids*: *door dien.* r. 81 *dapper*: voor *zeer*, zie vroeger.

r. 83 *beweeghlijck*: *deerniswekkend.*

Gesinnight, eenigh pad te schepe in te slaen,
Om d' harde slaverny van Spangiën eens t' ontgaen.
Doen schreef hy wederom: „Ick hebbe my verlaten
90 Op d' hooghste Potentaet, den God der Potentaten,
En eer ick immer u beschermingh onderstond,
Heb ick met hem gemaeckt so bondigen verbond,
Dat ick versekert ben, so veer ghy u betrouwen,
So vast gelijck als ick, op syne macht wild bouwen,
95 Dat hy beyd', u en my, sal helpen metter tijd,
Ons vrienden tot een vreughd, ons vyanden tot spijt;
En mid'ler tijd sal ick (om Spangiën te beletten)
Mijn bloed en goed'ren niet alleen by 't land opsetten,
Maer mijnder vrienden oock, en wat ick vorders tot
100 U troost verrechten kan; betrouwt u maer op Godt!"
O, troostelijcke brief! met troostelijcker daden
Gevolght, tot ons geluck; doch hem en sijns tot schaden.
Want die den Yver van die Prince wil aensien,
Sal nimmer na verdienst hem eere konnen biên:
105 't En was hem niet genoegh, in so veel bitterheden,
Sijn goed en bloed in dienst der landen te besteden;
Maer hy voerd' noch daer by sijn vier gebroeders aen,
Om met hem mannelijck hand aende ploegh te slaen.
Sy komen met hem af, om haer by hem te wagen,
110 En om gelijckerhand de last van 't land te dragen.
Elck steld' sijn macht, sijn geest, sijn wetenschap te weer,
Niet vreesende de dood, betrachtende sijn eer.
Graef Adolph blijft daer in; dan doch de Spaensche hoopen,

---

r. 87 *Gesinnight*: voor *gezind*.

r. 102 *sijns*: gelijk reeds meer voor *de zijnen* (verg. boven, bl. 161, op r. 32).

r. 113 *Graef Adolph*: „Graef Adolf is *gebleven* In Friesland in den slag." (bij *Heiligerlee*, 23 Mei 1568).

Die mosten dier genoegh sijn Graeflijck bloed verkoopen.
115 Dat Vriesland dat betuygh, ter eeren van Nassouw,
Tot Neêrlands groote vreughd, en Spangiëns groote rouw.
Tuyght dat, o ARENBERGH! Stadtholder van de Friesen,
Die daer u leven en u schatten most verliesen,
Met mennigh Capiteyn, veel stucken kleyn en groot,
120 En mennigh trots soldaet verselschapt in u doot.
HENDRICK en LODEWIJCK daer na, ses volle jaren,
Den Spaenschen noch haer macht kloeckmoedigh openbaren,
Tot dat sy endelijck, beyd' op één droeve dagh,
Zijn op de Moker-Heyd' verslagen in een slagh.
125 Graef JAN, zijn vierde broêr (na dat hy dese landen
Veel diensten had gedaen, beschermd van haer vyanden)
Vertrock naer Duytsland toe, genoodsaeckt, sijn beleyd
Te toonen in sijn land en eygen Graeflickheyd;
Maer niet-te-min, op dat hy mocht den landen toonen,
130 Dat hy haer (als sijn broêr) woud' met sijn gonst bywoonen,
Doen hy niet langer met sijn lijf kon blijven hier,
Liet hy tot onse dienst sijn sonen alle vier:
Graef WILHELM, LODEWIJCK, ERNST, PHILIPS, die haer leven
Oock hebben voor het land geofferd en gegeven;
135 So datter noch maer één (dat is Graef ERNST) leeft,
Die daeg'lijckx noch sijn lijf voor 't land ten besten geeft.

---

r. 123 *één droeve dagh*: 14 April 1574.

r. 133 Over WILL. zie boven, bl. 179 en vlgg.; LOD. stierf in 't beleg van Sluis, Aug. 1604; FILIPS sneuvelde bij dat van Grol, in Aug. 1595; ERNST (CASIMIR), die zijn broeder als stadhouder was opgevolgd, leefde tot in Juny 1632, toen hij in de loopgraven voor Roermonde viel.

O yverige Prins! o Graven van Nassouwen!
Wat zijn wy al in u en u Geslacht gehouwen!
God geef, dat hem de tong in syne mond besterft,
140 Die tot u achterdeel die immer reppen derft!

Om dan weêr tot de Prins en syne deughd te komen,
Van wien wy hebben hier te spreken voorgenomen,
Wat volght sijn yver na? 't is Lijdsaemheyd, Geduld,
Langmoedigheyd, tot God heeft sijne wil vervuld.
145 Hoe dapper dese Prins daer in heeft uytgesteken,
Heeft loflijck, tot sijn lof en Spangiëns schand, gebleken.
Die bittere Tyran maeckt (na de wreede wijs
Van sijne Tyranny) al sijne goed'ren prijs,
Vervoerd sijn oudste Soon, sijn alderhooghste blyheyd
150 (Niet achtend' op sijn eed, noch Academijs vryheyd),
Gevangen uyt het land, van daer hy schoole lagh,
So dat hy na die tijd hem noyt met oogen sagh.
Dat meer is, hy belooft dien gene te beloonen,
Met vijf en twintigh duyst gemunte goude kroonen,
155 Die self de Prince sou vermoorden, en daer naer
Te maken Edelman, so hy niet Edel waer.
Noch swom hy gantsch gerust door dese wreede baren,
Verwachtende van God, wat hem sou weder-varen,

---

r. 140 *achterdeel*: *nadeel.*

r. 143 *volght—na: valt er te vermelden na.*

r. 145 *uytgesteken*: anders *uitgeblonken*, *uitgemund.*

r. 147 *Tyran*: nam. de koning van Spanje.

r. 149 *Soon:* FILIPS WILLEM, door ALVA uit Leuven opgelicht, en naar Spanje ingescheept.

r. 154 *duyst:* naar de gewone zamentrekking, voor *duizend.*

r. 157 *Noch*: *nochtans*, *desniettegenstaande.*

En heeft sich midler tijd in 't hart gerust gesteld,
160 Niet schreumende 't gevaer, al wast in 't vlacke veld.
Ja, doen de Staten hem uyt hare Ruyteryen
Een vaendel boden aen, om aen sijn zijd' te ryen,
Op dat hy veyligh mocht voor alderley verraed
Bevrijd zijn op de wegh, in 't veld, en op de straet,
165 Sloegh hy dat gantschlijck af, en seyd: „als God den Heere
Mijn leven sparen wil, geen vyand mach my deeren;
En wil 't sijn Godheyd niet, hoe nauw ghy my oock wacht,
U macht en heeft tot mijn bescherminge geen macht."
O Christelijcke deughd! Wel hem, die sijn betrouwen
170 So vast en so gerust op sijnen God kan bouwen,
En stadigh daer by blijft, gelijck als dese Prins,
Die weeck, van 't eerste tot het laetste toe, geensins;
Maer sijn Getrouwigheyd en sijn Stantvastigheden
(Begonnen en vol-bouwd op wel-gegronde reden)
175 Sijn onveranderlijck, van 't eerste tot het laetst,
Gebleven, selfs doen 't land het had op 't alderquaetst;
Want alhoewel hy met sijn oogen most aenschouwen,
Hoe dat in Vlaenderen, Artoys, in Henegouwen
En Brabant, van het land veel Heeren weken of,
180 Ten tyden doen Don Jan en doen ons Parma trof; —
Noyt heeft hy op het minst daerom het land besweken,
Noch van flaumoedigheyd bewesen 't minste teken,
Maer toond' in druck en schrift sijn reden, als een Baeck
Van de rechtvaerdigheyd van sijn en onse saeck.

---

r. 161 en 180 *doen*: *toen*.

r. 167 *En wil 't—niet*: thans *en zoo 't niet wil*. *Wacht*: *bewaakt*.

r. 169 *Wel hem*: klankspeling, naar den smaak der eeuw, op 's Prinsen naam.

r. 181 *besweken*: *afgevallen*, *afgedeinsd*.

185 Handhavende daer by het geen hy had begonnen,
Van d' aenvangh tot den draed zijns levens was vol-
sponnen,
Met naerstigheyd en vlijt, so wel by nacht als dagh,
Besorgend 't geen het land tot voordeel dienen magh.
In alles Onbeveynsd, beminnende de klaerheyd
190 En d' heerelijcke glans van d' onbevleckte Waerheyd;
Behoudende, soo wel in weeld' als teghenspoed,
In hem een suyver hart, een onbeveynsd gemoed.
Maer daerby was hy Wijs, Voorsichtigh en veersiende,
't Onnoodige gevaer bequamelijck ontvliënde.
195 Och! had sich Egmont doch na sijn voorsichtigheyd
Gerecht, hy had de wegh niet tot sijn dood bereyd,
Maer tijdlijck met de Prins ontsprongen Spangiëns lagen,
Het welck hy (doch te laet) most naderhand beklagen.
De Prince midler tijd, door zijn versmetst verstand
200 Bevordert Spangiëns schaed' en 't voordeel van het land,
En treckt tot onse hulp verscheyden Potentaten,
Die in ons hooghsten nood ons hebben noyt verlaten:
Maer bystand beyd met volck en geld so lang gedaen,
Dat wy de slaverny van Spangiën zijn ontgaen.
205 Nu, om de grootste deughd dan van de Prins te prysen,
Moet ick sijn Liefde tot het Vaderland bewysen:
O! dat, al wat natuur begaeft heeft met de spraeck,

---

r. 192 *hem*: thans *zich*.
r. 194 *bequamelijck*: voor *wijselijk*.
r. 195 *na*: thans *naar*.
r. 196 *Gerecht*: *gericht*.
r. 197 *tijdlijck*: voor *in tijds*.
r. 199 *versmetst*: Germanisme voor *schrander*, verg. reeds vroeger.
r. 201 *onbepaelde*: *onbegrensde*.

My doch te hulpe kom in dese groote saeck!
Want ick ben veel te swack, helaes! — dat al mijn hayren
210 Verdubbelden, en dan ghesneden pennen waren,
Dat d' onbepaelde Zee, elck stromende Revier,
Veranderden in inckt, al 't Aerdrijck in papier,
En al de schepsels, so in Velden als in Vijvers,
Tot op de Muggen toe, veranderden in schrijvers,
215 Noch waren sy al t' saem niet machtigh, om den lof,
Dien hy daer in verdient, volmaeckt te beelden of.
Hy is daer in gheweest een Phoenix vander aerden,
Wiens tweede de Natuur noyt vóór sijn tijden baerden.
Laet yeder Neêrlandsch hert en tongh daer van, met mijn,
220 Op 't danckbaerlijckst de tolck en de ghetuyghe sijn,
Aen wien zijn trouwe gonst so dapper heeft ghebleken,
Dien hy van 't eerste tot het laetst noyt heeft besweken;
Hoe vorderlijcken staet hem wierd gheboden aen,
Hy woud' om eyghen nut de Landen niet afgaen,
225 Maer met het Vaderland de voorspoed of d' elenden
Verwachten, dien haer God ghelieven sou te senden.
Hoe menigh mael heeft hem de Koningh wel ghesmeeckt!
Maer 't was al t' samen voor een doof-mans deur gepreêckt.
Veel liever als tot schaed' van 't land een staet te kiesen,
230 Woud' hy sijn eygen staet en bloed voor 't Land verliesen.
Het welck hy klaerlijck heeft tot stervens toe betoond,
Van 't eerst, dat hy het Land met hulp heeft bygewoond,

---

r. 216 *of*: hier rijmshalven voor *af*.
r. 219 *mijn*: gelijk reeds herhaaldelijk voor *my*.
r. 222 *besweken*: *is ontvallen;* zie boven.
r. 223 *vorderlijcken*: *voordeeligen.*
r. 226 *haer*: gelijk steeds voor *hun* of *hen*.
r. 232 *bygewoond*: rijmshalve voor *ter zij gestaan*, of derg.

Tot op het laetste toe. Noyt wijckende van 't gene
Hy eens begonnen had, hoe suur 't oock heeft geschenen.
235 Eerst set hy daer by op sijn goed'ren in 't gemeen,
En wat hy noch daer by te schrapen weet by een
Van sijne vrienden en voortreffelijcke magen,
Om d' over-groote last van 't land te helpen dragen.
Daer na sijn eigen bloed, ontsiende geen gevaer,
240 Als 't voordeel van het land daer aen gelegen waer'.
Hoe menighmael is hy gequetst, gewond, geschoten!
Hoe menighmael heeft hy sijn Prinslijck bloed vergoten!
Hoe socht de Koning hem te helpen aen een kant,
Alleen om dat hy so ons saeck nam by der handt!
245 Wat macht, list, en verraed! wat schrickelijcke vonden!
Wat moordenaers heeft hy daer over uytgesonden!
Die dickwils, met verlies van haer en 's Princen bloed,
Kenteyckens bleven van 't moordadigh Spaensch gemoed.
Noch waggelden hy noyt, noyt heeft hy 't land begeven,
250 Tot dat hy endelijck gaf voor het Land sijn leven.
Ha, Sonne! deckt u glans, ick krimp dat ick het schrijf,
Mijn handen trillen, 't bloed dat stremt my in het lijf!
Een God-vergeten schelm (van 't rot der Jesuwiten,
Die princen-moordenaers, die valsche Hypocriten!
255 En van een Spaenschen Rey bloed-honden uytgemaeckt)
Met loosheyd in het Hof van d' Ed'le Prince raeckt:

---

r. 236 *schrapen: met moeite bijeengaren*, maar hier natuurlijk in goeden zin.

r. 243 *aen een kant*: anders *van kant.*

r 246 *over:* gelijk steeds in vroeger dagen; thans *voor.*

r. 247 *haer: hun.*

r. 255 *uytgemaeckt*: rijmshalve, maar anders minder gelukkig, voor *uitgezonden*, of iets derg.

Daer hy met een pistool, geladen met drie loden,
(Drie loden, so ick acht, selfs uyt de Hel ontboden,
En van drie Furiën gegoten voor die Fielt)
260 Den Prins heeft in sijn Hof doorschoten en ontsielt.
O jammerlijcke scheut, volbrocht door een verrader!
Waer door het land berooft wierd van so trouwe Vader,
Die door sijn sorgh haer staet tot Vryheyd had gebrocht,
En niets ter werld so seer als hare welvaert socht.
265 Dat bleeck: want doen de dood bestormden al sijn leden,
In 't midden van sijn pijn en bange flauwigheden,
Blonck noch de liefde, dien hy tot de Landen droegh,
Het welck sijn laetste reên uytdruckten klaer genoegh:
„Och!" seyd' hy (doen de scheut gedaen was so moor-
dadigh),
270 „Heer! wees mijn Siele, en dit arme Volck genadigh!"
Waer uyt genoeghsaem bleeck, dat hy de Landen hiel
Tot op het laetst in één waerdye met sijn siel.
O prijsselijcke Prins! Ghy, vrye Batavieren!
Waer meê sult ghy het hoofd van sulcken Heer vercieren?
275 Die 't Packhuys is geweest, waer in de deughd (soo 't
scheen)
Haer schatten al te saem vergaderd had by een:
Ootmoedigh, Vriendelijck, Barmhertigh, en Rechtvaer-
digh,
Goedwillich, Arbeydsaem, Sachtmoedigh en Goed-aerdigh,

---

r. 257—260 *Daer hy—ontsielt:* verg. het aangehaalde uit de *Historie van* Balth. Gerards, in de *Ned. Geschiedzangen*, II. bl. 284.

r. 261 *scheut:* voor *schoot* (gelijk *meulen* voor *molen*, *veulen* voor *volen*, enz.). *Volbrocht:* voor *volbracht* (gelijk *of* voor *af*, *vond* voor 't oude *vand*, *won* voor *wan*, enz.)

r. 275 *Packhuys:* verg. de aanteekening boven, bl. 184, op r. 12.

Manhaftigh, Vroom en Kloeck, Grootmoedigh, Onver-
tsaeght,
280 Ervaren in al 't geen een dapper Prins bejaeght.
Waerom dees Deughden (nu hy is van ons gescheyden)
Den Waghen van sijn lof dus cierelijck geleyden:
Uytbeeldende de roem, waer door hy word verklaerd
Met recht geweest te zijn een Phoenix op der aerd.
285 En g' lijck een Phoenix niet en kan in sijne tijden
Een Phoenix neffens hem op dese Wereld lijden;
Maer wel, wanneer hy sterft, uyt sijn verstorven gloet
En asschen, wederom een Phoenix rijsen doet;
So had oock dese Prins geen Prince sijns gelijcken,
290 In tal van deughden most een yeder voor hem wijcken;
Maer na sijn dood rijst weêr een Princelijck gewas
Uyt sijne lenden, als een Phoenix uyt het as.
In wien men heerelijck al d' heerelijcke gaven
Siet leven wederom, die immer sijn begraven
295 Geweest in het gemoed van d' eêlste Phoenix, dien
Oyt eenigh sterflijck oogh op aerden heeft gesien.
Die hem (dien wy so seer verbonden sijn te loven)
In alles is gelijck, in velen gaet te boven.
Tuyght dat, o Nederland! met ware danckbaerheyd,
300 Die soo veel vruchten hebt gesien van sijn beleyd,
Selfs in sijn teêre Jeught, doen hy de Nederlanden
(Omcingeld met een ring van schricklijcke vyanden,

---

r. 279 *Vroom*: *wakker*. r. 282 *geleyden*: op de prent namelijk.

r. 286 *lijden*: hier minder in den zin van *dulden* of *verdragen*, dan wel *vinden*, of iets dergelijks.

r. 292 *het as*: voor *de asch*.

r. 294 *begraven*: verg. boven, op r. 42 en vroeger.

r. 298 *In alles—boven*: een weinig houdbare stelling, STARTER voor den levenden, tegenover den dooden, Prins uit de pen gevloeid.

Van macht en midd'len kleyn, van lasten swaer en groot)
Beschermd heeft en beschut na sijn Heer Vaders doodt.
305 En hoe hy heeft vergroot de palen van haer machten,
Den moedigen Monarch verswackt in sijne krachten,
Laet dat ons Vyanden verhalen tot haer druck,
Tot MAURITS' groote lof en Nederlands geluck;
Dat Turnhouts wreede slagh (al waer de Spaensche brachten
310 Met opgeblasentheyd haer schrickelijcke machten,
Dien hy daer, in zijn jeught, met sulken voordeel trof,
En so manhaftigh sloegh, daer zijn een spiegel of.
Laet daer de groote slagh, in Vlaenderen geslagen,
(Daer hy so grooten roem en lof heeft van gedragen,
315 Als eenigh Veldheer, van des werelts schepping aen,
Oyt by Romeynen of by Grieken heeft ghedaen)
Voor al de werelt van zijn moedigheyd getuygen,
Daer hy de trotsche macht des Vyands so deed buygen,
Dat d' Hertogh selfs het noch ter nauwer nood ontquam,
320 Die met zijn groote macht de vlucht so schandlijck nam.
Laet sulken groot getal van overwonnen Steden
De Pyramiden zijn van zijne dapperheden,
En al d' aenslagen, door zijn treffelijck beleyd
Te Zee, te Land gedaen, zijn groot' Ervarentheyd
325 Doen klincken over al! Laet SPIGNOLA met suchten

---

r. 309 *Turnhouts*, enz.: Het ruitergevecht bij Turnhout, zie boven, bl. 342, r. 35.

r. 312 *of*: voor *van*.

r. 313 *slagh, in Vlaanderen:* die bij Nieuwpoort.

r. 319 *d' Hertogh:* de Aartshertog ALBERT.

r. 322 *Pyramiden:* voor *gedenkteekenen*, in toenemend hooge mate.

r. 325 *Spignola:* De Spaansche veldheer AMBROSIUS SPINOLA.

(Dien hy met al zijn macht van Bergen dede vluchten)
Uytschreuwen zijnen roem, uytstenen d' hoge-stof
Van zijn Ervarendtheyd, en singen sijnen lof.
Waer door het land door hem, en zijn manhafte daden,
330 En hy weêr door het land en hare wijse Raden,
So dapper is gesien, soo heerlijck is vermaerd,
Dat het een wonder schijnt te wesen vander aerd.
Laet self de Groote Turk dat al de werld doen blijcken,
Laet so veel Koningen, de Princen, Republijcken,
335 Die onse vriendschap, gonst, en trouwheyd soecken aen,
Om eeuwighlijck met ons in een Verbond te staen,
Daer van getuygen zijn, tot Spangiëns groote schanden,
Tot Godes groote lof, tot vreughd der Nederlanden,
En tot een stalen roem van den Nassauschen Stam,
340 Waer uyt (naest God) ons heyl haer eersten oorsprong nam,
En dagelijckx aenwast. O, Heere der Heyrscharen!
Wilt lang in voorspoed doch dat Edel huys bewaren,
Besonder d' Ed'le Prins Mauritius, dien Held,
Die ons bevrijd heeft en bevrijdt voor al 't geweld,
345 Dat Spangiën op ons schiet, en dus lang heeft geschoten,
So dat hy meer verlies als voordeels heeft genoten.
Lang moet hy leven in voorspoedigheyd en rust,
Den boosen tot een schrick, den goeden tot een lust!
En d' onversaeghden Held, Prins Hendrick, die zijn Vader,
350 Dien loffelijcken Prins, komt alle dagen nader

---

r. 326 *Bergen*: verg. boven, bl. 341 en vv.
r. 327 *uytstenen*: voor *zuchtend uitbrengen.*
r. 330 *hare*: voor *zijne.*
r. 335 *trouwheyd*: hier voor *vertrouwelijk, vriendschappelijk verkeer.*
r. 339 *stalen*: voor *ijzervasten, onvergankelijken.*
r. 349 *Prins Hendrick*: Frederik Hendrik.

In moedigheyd, beleyd, ervarentheyd, in geest,
En alles daer hy oyt med' is begaeft geweest;
Waer van wy nu so lang, so mennighmael, met vreughden,
De groote vruchten van zijn mannelijcke deughden
355 Hier hebben aengesien, tot welvaert van het land,
Tot zijn onsterflijck lof, tot 's vyands schaed en schand;
Laet zijne moedigheyd opwassen met zijn jaren
En zijn vermaertheyd tot des werelts enden varen,
Bevrijd van alle ramp, U name tot een eer,
360 Op dat, door zijn geluck, 't geluck van 't land vermeer!
Den wel-vermaerden Heer, Graef Ernst van Nassouwen,
Op wiens ervarentheyd de vrye Vriesen bouwen
De welvaert van haer Staet; die, door sijn dapperheyd,
So treffelijcken lof heeft heerlick ingeleyd,
365 Dat men, so lang de Son sal geven eenigh teken,
Sal ernstigh van sijn roem tot sijnder eeren spreken;
O, Heere! insgelijckx voor all' onheyl beschut,
Op dat hy lange leef tot deser Landen nut,
Ter eeren van sijn Stam, tot sekerheyd der Vriesen,
370 Op dat wy niet te vroegh sijn kloeck beleyd verliesen!

O! siet, met wat een vreughd d' Hoogh-Mogend' Heeren Staten
(Op wiens getrouwen Raed de Landen haer verlaten,
Door wiens voorsichtigheyd en dapper kloeck beleyd,
De wegh tot ons geluck voorneemlijck werd bereyd)
375 Dees Heerelijcke Rey, dees Triumphante Wagen,
Den Heerelijcken Prins so Heerelijck sien dragen,

---

r. 361 *Graef Ernst*: de Friesche Stadhouder; verg. bov., op r. 134.
r. 364 *ingeleyd*: *ingelegd*, *geoogst*.
r. 366 *sijnder eeren*: thans *zijn eer*. r. 372 *haer*: voor *zich*.

Gevolght van d'Ed'le Stam van 't wijd-vermaerd Nassouw,
Die helden voor het Land so moedigh en getrouw!
Sy wenschen haer, met ons, dat dagelijckx, in eeren
380 En alderley geluck, haer Stamme mach vermeeren,
Op dat het Land veel dienst door hare dienst geniet;
Gunt doch, o groote God! dat so haer wensch geschiedt!
En midler tijd, op dat de gantsche werld mach weten,
Dat wy de Deughden niet ondanckbaerlijck vergeten,
385 Die het vermaerde Huys van Nassauw ons bewees,
In onsen hooghsten nood en alder-grootste vrees,
Sal yeder vroom gemoed, in onse Nederlanden,
Dees Wagen in sijn huys doen hangen aen de wanden,
Tot een gedachtenis, hoe dier 't Nassauwen kost,
390 Dat het ons van het Jock van Spangiën heeft verlost;
En vloecken op die geen, die yet daer tegen spreken,
En, met verraed of list, of onder schijn van wreken,
Den oorsprong van ons Heyl, die so veel doet voor 't Land,
Ontrooven sijnen lof, of spreken tot sijn schand:
395 Ja, hem (die goed en bloed so willigh is te geven
Ten besten voor het land) benijden sijne leven,
Als schelmen in haer hart, als fielten, die de aerd
(Door haer ondanckbaerheyd) in 't minste niet zijn waerd;
En wenschen Nassauws Stam, met groote danckbaer-
heden,
400 Geluck, Voorspoed en Heyl! — En daer besluit ick 't mede.

De vryheyt, dier gekocht, o grootste van Orangiën!
U deughden lof en eer, tot trots van 't moedig Spangiën,
Verbreydt de gulde Faem; de Nijt gaf u de schoot;
Maer die so sterft voor 't Landt, leeft eeuwigh na sijn doodt.

ΑΜΝΗΣΤΙΑ

OFTE

VERGETELHEYD;

Vermanende d' inwoners der Vereenighde Nederlanden tot Eendracht ende vergetelheyd van al de bitterheden, die, onder de naem van Remonstranten, Arminianen, etc. in hare harten gheherberght zijn geweest ende noch souden moghen wesen.

O, dat doch God ons Staet dat groot gheluck verleenden,
Dat Zijne dienaers haer in Zijnen dienst vereenden,
En dat Voorsichtigheyd ons Eendracht had bereyd,
Om, met Godvruchticheyd en waer' Oprechticheyd,
5 Al 't Twistgheschrift in 't vuyr der Liefden te verbrande!
Wat sou dat ons een nut, God zijn een offerhande!
De liefd' des Vaderlands sou Tweedracht, Haet, en Nijd,
En Staetsucht tegen Staet verdrijven metter tijd;
Dan sou de Wackerheyd sich by den Oorlogh paren,
10 Om de gelegentheyd te grijpen by de haren,
En voeren ons door haer, met een manhafte lust,
Eerst na Victory toe, daer nae tot Vreed' en Rust.
Vereend' dan, 't is hoogh tijd, en laet u twisten varen,
Om sulcken voorspoed voor het Vaderland te baren!

Opschrift: *ΑΜΝΗΣΤΙΑ*: Naar den oorspronkelijken druk, als bijschrift onder eene toepasselijke prent; het eigendom van den heer FRED. MULLER.; *t' Utrecht, gedruct by* JAN AMELISZ. *boeckvercoper in 't vergulden* A. B. C. 1623. *Met Privilegie.*

r. 6 *offerhande*: verkeerdelijk voor *offerande* ('t Fransche *offrande*).

r. 13 *Vereend'* thans *vereenigt u*.

15 Meermalen heb ick u, o vrome Batavieren!
Vermaend, de Griecken nae te volgen in manieren;
Nu bid ick meer als oyt, want nu is 't meer als tijdt,
Dat ghy voor alle dingh doch dit ghedachtich sijt:
Doen CALLICRADITAS nae CYRUM werd ghesonden
20 (Daer Grieckenland sich had, door armoed', aen verbonden),
Om van den rijcken Vorst te eyschen 't nodigh goud,
Dat voor de Griecksche krijgh moest sijn het onderhoud,
En CYRUS sich daerin betoonden wat afkeerich,
Niet helpende den Grieck, gelijck hy was begeerich,
25 Wat sey den wysen held? — „Ick sweer u, CYRUS heer!
Wanneer ick vruchteloos van u nae Sparta keer,
Dat ick de Grieken sal, door wel gegronde reden,
Vermanen tot de vreed' en tot eendrachticheden,
Op dat sy haet en nijd en onderlinghe twist
30 (Daer mennigh vreemde Prins sijn voordeel nu uyt vist)
Gansch stellen aen een zijd, waerdoor sy sullen wesen
Meer als de Barbaren, dit wreede volck, te vresen,
En de uytheemsche macht, de hulp, de gonst geensins
Van noden sijn van u noch eenigh vreemde Prins;"
35 Daermede willende betonen, by so verde
De Griecken onder sich eendrachtich konden werde,
Dat dan haer moghentheyd so soude wassen aen,
Dats' alle volckeren te boven souden gaen.
Dies hielden sy daernae een loffelijcke wijse,
40 Die boven allen lof is loffelijck te prijsen,
En die haer mennighmael, in haren hooghsten nood,
Verlost heeft uyt de druck, bevrijd heeft van de dood.
Te weten, als haer twist gaf hoop aen haer vyanden,

---

r. 19 *Callicraditas*: *Lees* CALLICRATIDAS; bij den Peloponesischen oorlog. r. 35 *by so verre*: *voor zoo verre*.

Om tot den ondergang te raken van haer landen,
45 Daerom sy onverhoeds haer parsten tot de strijd,
Dat sy dan alle twist stracx stelden aen een zijd,
En swoeren aen malkaer (hoe seer elck was ghebeten)
Een Amnestiam, dat is: alles te vergheten;
Toerustende terstond haer macht gelijckerhand,
50 Verlossend' uyt de nood haer lieve Vaderland.
De welstand van u Staet, manhafte Nederlanders!
In desen waren nood, vereyscht nu oock niet anders,
Dan dat ghy alle twist uyt u gemoeden weerd,
En d' een den anderen een Amnestiam sweerd.
55 Het is nu meer als tijd de tweedracht te vergeten,
Die meer als al te lang u harten heeft beseten;
Men heeft meer als te veel malcanders nut ontruct,
Gekeven en getwist, geschreven en gedruct,
Gelastert en geschempt, het vuyr der bitterheden
60 Doen branden, tot ghevaer van landen ende steden;
't Is tijd, dat yeder nae 't gemeenebest om siet,
En 't gansche land te niet raeckt om een dingh van niet.
Wat is 't doch als een vuyr, gestoockt van grootsche menschen,
Alleen om op den top te raken van haer wenschen?
65 Waervan men d' uytkomst, tot ons algemeen gevaer
En algemeene rou, gesien heeft al te klaer.
O, dat men nu voortaen de bitterheyd laet blijven,
En niemant meer tot twist aenhitse door het schrijven
Van boeckjes, vol van gal, en prenten, die, als roedt,
70 De bitterheyd en haet doen prenten in 't gemoedt;
Maer dat men 't helder vuyr der liefden doe ontsteken,

---

r. 57 en 63 *als*: thans *dan*.

r. 63 *grootsche*: gelijk nog in de spreektaalvoor *hoogmoedige*.

En, tot vergetinge van yeder eens gebreken,
Al 't lastertuygh, dat men, van 't eerst tot desen dagh,
In boeckjes of in prent in Neêrland veylen sagh,
75 Daer blydelijck in werp', tot asschen laet verbranden,
Ons selven tot een rust, God tot een offerhande;
En 'k acht, datmen den Heer, van ABELS tijden af,
Noyt aengenamer reuck noch offerhande gaf,
Als dat hem soude sijn; waerom hy oock den regen
80 Sou storten over ons van zijnen milden zeghen,
En vordren, dagh op dagh, den voorspoed van ons Land,
Wiens macht alleen bestaet in Eendrachts vasten band.
Veel nutter, om van ons ons vyanden te weeren,
Als 't steunen op de gonst en hulp van vreemde Heeren;
85 Want 's Lands voornaemste macht en haer voorspoedicheyd
In burgers Eendracht meer als vaste vesten leyd.
Doen XERXES synen heyr te samen had doen spannen,
Seer wel gewapent van veel hondert duysent mannen,
Om Grieckenland daermeê te roeyen uyt de grond,
90 So dat men nau sou sien, waer huys of toren stond,
En so de vleugels van sijn grote macht uytstrecte,
Dat hy het Land met volck, de Zee met schepen decte;
Wat deed THEMISTOCLES, om hem te tegenstaen?
Hy socht gheen vreemden Prins om hulp noch bystand aen;
95 Maer hy vermaend' alleen de Griecken met malcander,
Eendrachtelijck getrouw te wesen d' een den ander,
En heeft de gansche macht van 't Land byeen gelicht,
En treckt den trotschen Pars kloeckmoedigh in 't gesicht.
Wat isser op gevolght? — Hy, die haer quam bespringen,

---

r. 82 *Wiens*: thans *welks*.
r. 93 *tegenstaen*: hier min gelukkig voor *wederstaan*.
r. 98 *Pars*: *Pers*, *Perzer*.

100 En die de gantsche wer'lt scheen met sijn macht te dwingen,
Nam in een visschersschuyt, met kleyn of geen gherucht,
Verslagen en verbaest, uyt Grieckenland de vlucht. —
So veel vermach d' Eendracht tot heyl der onderdanen,
Om haer, in tijd van nood, een wegh tot rust te banen!
105 Tracht, Nederlanders! dan tot Eendracht nu ter tijd,
Steld alle haet en nijd en twist aen eene zijd'.
U machtighe vyand is kort op uwe hielen,
Die u so garen sou uytroeyen en vernielen,
En daertoe geld noch goed noch list noch macht en spaerd;
110 Siet, dat ghy nu u land eendrachtelijck bewaerd,
En wilt niet, om een deel twistgierighe gesellen,
U selven, wijf en kind, en al in sorghe stellen,
Maer leeft in Godes vrees, in Eenigheyd en Vreed';
Gelijck ghy, midden in den fellen oorlogh deed,
115 Doen men Arminiaen noch Remonstrant en kende,
Maer yeder sijnen oogh nae 's landschaps voordeel wende,
En pleeghden wel gerust sijn Godsdienst, nae sijn geest
En innerlijck gemoed geneghen is gheweest;
So sal den Heer by u met sijn genade wonen,
120 En sijn hulpsamen hand u, in u nood, betonen,
Doen bloeyen in geluck en voorspoed al u land;
Want daer de Vrede is, is God en Godes hand!

God geef, dat dit gedicht de menschen sticht' in 't leven,
So heb ick nutter dicht mijn daghen niet gheschreven.

---

r. 117 *nae*: thans *naar*, *dat*.

DE VOORLOPER [1])

VANDE

MANSFELDISCHE HELDENDADEN.

IN 'T KORT HET LEVEN VAN SIJN EX.

ERNST, PRINCE ENDE GRAVE VAN MANSFELT, ETC.
Generael, etc. de werelt voor ooghen stellende, de Duitsche Vorsten tot handhavinghe vande Ghemene sake opweckende, ende den yver van dien prijswardigen krijgsheld klaerlijck verthonende.

Sijn hooghgemelden Ex. als een kleyne schaduwe van sijne grote Heldendaden, tot een **NIEUW-JAER** *vereerd. Anno* M. DC. XXVI.

DOOR SIJNE EX. ONDERDANIGHSTE DIENAER ENDE HISTORICO

J. STARTER.

Tot de Lesers.

Gelijck men gemeenlick inde Oorloghen altijd een deel lichte Ruytery, ofte voetvolck (om met de vyand te schermutseren) voor uyt send, om also sijnen aerd ende sterckte te leren kennen, eermen sijn volle Heyrleger verthoont, ende de slagoorden desselfs ontdect ofte den vyand voor oogen stelt; also heb ick desen kleynen voorloper (wesende een kort begryp, een staeltje ofte monstertje der grote Heldendaden vanden onverwonnenen ende noyt-volpresenen Crijchsheld, Ernst, Prince en Grave van Mansfeld, etc.) [2])

1) Naar het eenige tot dusver bekende exemplaar, mij, door tusschenkomst der Landsregeering, welwillend verstrekt van de boekerij te Wolfenbuttel.

2) *Mansfeld, etc.*: zie boven, bladz. 359.

willen vooruyt senden, om uwe gemoederen ende harten te kennen ende als met een praeparatorium te bereyden, aleer ick het groote werk, dat ick onder handen hebbe (genaemt: De 12 boecken MANSFELDIADOS) [1]) hebbe willen uyt geven, waerin de onvergelijckbare Heldendaden des Hooghgemelden Princes, tot een schrick ende verwonderinge van die tegenwoordigh leven, ende een euwighe gedachtenisse der nacomelinghen, de gantsche Werelt in 't langhe sullen werden verthoond; om also de monden te stoppen der genen, die met ongebondene tonghen haer niet ontsien dien prijswaerdighen Prince te lasteren, ende te seggen: „wat heeft de Mansfelder in sijn leven lofwaerdighs uytgerecht? wat heeft hy doch gedaen, als landen en luyden verdurven?" in haer meninghe gestijft sijnde, dordien noyt door sijn Vrienden ofte onpartydighen yets tot sijnen lof, maer door sijn vyanden een ontalliken hope logen geschreven sijn [2]), die alle ongeregeltheden, onkuyscheden, verkrachtingen, plundringen, roveryen, brandschattingen, verwoestingen, ende andre elenden, die de wreede krijgh met sich gewoon is te slepen, ende mischien door eenighe sijner soldaten, buyten sijne kennisse, sullen gepleeght sijn, breed afschilderen, ende dien deughdelijken Prince op de halse werpen, als of hy de vinder, toestemder,

---

1) 12 *boecken Mansfeldiados*: door den weldra gevolgden dood van den held, waarschijnlijk achterwegen gebleven.

2) *geschreven sijn*: met name in de *Acta Mansfeldica*, of *Relation derer Geschichten*, *ritterlichen Thaten*, u. s. w. 1622, 4⁰., door Dr. O. KLOPP, in zijne *Ostfries. Geschichte* s. 623, verkeerdelijk voor MANSFELDS' „eigene Apologie" gesleten. Zie MÖHLMANNS' oordeelkundige *Kritik der Friesischen Geschichtschreibung*, u. s. w. (Emden, 1863) s. 204.

handhaver, aenleyder, jae selfs de wercker ende volvoerder van alle de voorgenoemde boosheden ende ongeregeltheden waere. Daer het nochtans kennelijck is, dat deselve (wanneer sy tot sijn kennisse comen) by hem so strengelick, als by eenigh Prince inde werelt (nae gelegentheit des tijdts) gestraft worden. Het welck de Jesuwijdschgesinden met lange ende schoon opgeproncte redenen den gemenen man, die niet beter weet, voor oghen dragen, latende midlertijd alle sijne loflijke daden, die sy, tot hare schade, alderbest kennen ende gevoelt hebben, met een stilzwijgen vorby gaen ende te rugghe blijven, om also dien loflijken Prince voor alde werelt hatelick te maken, op dat sy daerdoor haer personagië te beter spelen, de Prince voordacht [1]) maken, ende de vrome (die sijn hulpe van doen hebben) onderdrucken moghen; maer als door Godes hulpe dese 12 boeken MANSFELDIADOS sullen voor den dagh comen, waerin de waerheit naectelick verklaerd, ende het loflijck leven van dien onvergelickbaeren Held, als in een Spiegel, sal verthoond worden, sullen niet alleen sy, maer de geheele werelt met my, moeten bekennen, dat in dien Prince alleen te vinden sijn: het edel hart ende het groot gemoet van ALEXANDER, de voortvarendheit ende wackerheit van JULIUS CAESAR, de kloecke geest en treffelick beleyd van PYRRHUS en SCIPIO, de stouticheit van HECTOR, de vroomheit van ACHILLES, de langmoedigheit van POMPEJUS, d' ervarentheit van HANIBAL, de ingetogenheit ende stantvasticheit van CATO, de liefde tot sijn Vaderland van CURTIUS, SCAEVOLA en andre, de rijpe ende gesonde raedslagen van SOLON, EPAMINONDAS, SCILURUS, de vlijt ende naersticheit van THEMISTOCLES, de krijghstucht ende goede orde van ALCIDES,

1) Versta: *verdacht*.

de arbeidsaemheit van HERCULES, 't opclimmen ende door eigen vroomheit grootwordinge van TAMBERLAN. Jae, in 't kort dat alle deughden, die Helden, Keyseren, Koningen, Princen ende Wijsen in 't besonder sijn toegeschreven, in hem alleen ten deele, so niet volcomen, vergaert sijn. Het welcke ick met warachtige exempelen, Historiën, ende varsche geschiedenissen so levendigh sal bewijsen, dat alle die gene, die met eenigh ordeel of verstant begaeft sijn, noodwendigh sullen moeten bekennen, dat noyt diens Princes gelijcke onder de kappe des hemels geleeft, ofte op de rugge des aerdbodems gewandelt heeft [1]); het welck de enighe oorsake is, dat alle dappere Helden ende versochte [2]) Crijchslieden, die nae eere trachten, ende het geluck hebben dien Prince te kennen, hem (in maniere van spreken) liever sonder gelt, als de grootste Potentaet met geld ende groote besoldinghe volgen; seker sijnde, dat sy door sijn ervarentheit ende treffelijck beleyd, in sodanige diensten sullen gebruyckt worden, daer sy niet alleen rijckdom, maer onsterfelicke eer sullen behalen. Ontfangt dan, goet-gunstige lesers, dit kleyn Voorlopertje als een staeltje ende kort begrip van 't groot werek, dat volgen sal; 't welk, so ick bevind, u aengenaem te sijn, ick met dies te meerder lust, moed en couragie, my sal pogen te haesten, om het beloofde Poëma aen den dagh te geven. Vaert ondertusschen wel, en oordeelt niet, eer ghy de uytkomste sult gesien hebben.

1) *vergaert zijn.* Men ziet, dat de wereld bij 't staken van STARTERS arbeid niet veel verloren heeft. Zijn boek ware een ijdele opsnijding en eenzijdige opschroeving geweest, meer om de goede gunst van den wakkeren Graaf en om den broode, dan uit liefde voor de waarheid en geschiedstudie ondernomen.

2) *versochte*: *beproefde*.

NIEUW-JAERS GELUCKWENSCHINGE.

O wijd-beroemde Prins, van d' eene werelts end
Tot aenden and'ren door u moedigheyt bekend!
Van daer de gulde Son des morghens sijne stralen
Verheft, tot daer by die des Avondts weêr laet dalen
5 Geacht, gevreest, ontsien, en op het hooghst vermaerd
In wel-verdienden lof, verwurven door het swaerd.
Ghy laet wel gaeren toe dat Princen, Vorsten, Graven,
Ende and're Heeren meer haer naem met hun begraven,
Die achten, dat sy sijn genoegh gekommen op
10 De Bergen van Geluck, des eeres hooghste top,
Om dat sy sien haer selfs te wesen ed'le Loten,
Van eenen hoghen Stam en ed'len boom gesproten,
En blijven daerom t' huys, gelijck de vuyle slack,
En smooren in haer dreck, bevreest voor ongemack.

15 Maer Heer! u hoogh gemoed kan sich so leegh niet voeghen,
Noch met so slechten Lof u edel hart vernoeghen.
Ten is u niet genoegh, te sijn van d' ed'le Stam
(Daer noyt yet anders als een manlijck hart af quam)
Van Mansfeld afgedaeld, wiens naem, door d' hele werelt,
20 Met kransen vande krijgh, is loffelijck beperelt;
Noch dat u vader (wiens gedachtnis is so vars)
Geacht wierd en vermaerd vor eenen and'ren Mars.
Dien lof laet ghy u Stam; maer ghy wilt hogher stijghen
Met selfs u self een lof dor vroomheit te verkrijgen,

---

r. 15 *leegh*: gelijk reeds meer voor *laag*.
r. 16 *slechten*: *onbeduidenden*. r. 22, 24 *vor*, *dor*: *voor*, *door*.
r. 24 *vroomheit*: thans *dapperheid*, *kloekheid*.

25 En of schoon inde werlt noyt MANSFELD waer geweest,
De Naem van MANSFELD doen bekend sijn en gevreest.
Al soud ghy dagh en nacht, als and're Vorsten slapen,
Beschrijden uwen Ros, bekloncken in het wapen,
Omcingeld met gevaer, met yser, lood, en stael,
30 Met vlammen, vlocken vuyrs, gedreyght in uwe sael.
Daer springt u edel hart, daer dansen uwe sinnen,
Daer streeft u hoghe geest om lof en eer te winnen,
Daer 't schut op 't grofste brult, de kogels gaen taf, taf,
Daer voert ghy krijchsluy aen, en leydse selfs weêr af;
35 Daer moedight ghy u Volck, daer rijdt ghy heen en weder
En heft haer herten op, so veer sy sincken neder,
En baert so door beleyd, u moedigheyt, u vlijt,
Voor haer (naest Godt) alleen verwinning inde strijd.
Dit is u tijdverdrijf, dit is u grootste luste,
40 U hooghgeboren hart laet u niet toe te rusten,
Ghy kruyst de dulle zee, daer banck, of strand, of klip
Doet barsten, als een riet, u sterck gebouwde schip,
En vaert noch moedigh voort, daer gh' and're Potentaten
De Coninghen, die stil in rust en vrede saten,
45 Beweeght door u vernuft, hand aende ploegh te slaen,
En met u inde krijgh haer macht te laten gaen,
U selfs alleen tot lof en eer, en al de reste
Tot dienst van FREDERICK en het gemeene beste.
O treffelicke daet! O eerelick gemoed!
50 O teycken, onvervalscht van 't edel Duytsche bloed!

---

r. 30 *sael*: *zadel.*

r. 33 *schut*: voor *geschut.*

r. 36 *so veer*: *voor zoo ver, indien.*

r. 41 *dulle*: *dolle, woeste.*

r. 48 *Frederick*: de ongelukkige (Winter-)koning van Bohemen.

Waer door u hoghe lof onsterfelijck sal blijven,
So langh den Hemel sal op sijnen Polen drijven.
Het welck ick, voor mijn deel, so veer ick STARTER ben,
Sal brommen door de Werlt door 't vloeyen van mijn pen,
55 Op dat, so lang de lucht voert eenigh Star of teken,
Of dat de werelt staet, men magh van MANSFELT spreken,
Wiens lof, met d' Hooghstes hulp, noch hoger klimmen sal
Als ALEXANDER deed, of d' and're Helden al.
De Godtsdienst tot een stut (die nu half inde ly leyt)
60 Gansch Duytschland tot een rust en lang gewenschte vryheit.
O, wenscht dat doch met my, ghy Helden allegaêr!
Den Grooten MANSFELT toe tot eenen Nieuwe-Jaer.

My dunckt in mijnen geest, en die sal selden liegen,
Dat ick het snel Gerucht al sie door Duytschland vlieghen,
65 Die, als veel honderden Trompetten op een trop,
De Duytsche Vorsten en de Stenden wecket op,
En dat sy heeft geleend de monden aller menschen,
Die Duytschland lieven, tot volvoeren van haer wenschen,
En spreect de Vorsten toe: „Ha Duytschen! nu ist tijd;
70 Of nu, of nimmermeer, bereyd u tot de strijd!
Gedenct eens wie ghy sijt, en wie ghy waert voor desen,
Ghy die de stoutste der Romeynen eens deed vresen
En schricken voor u naem, die naemaels als haer vriend,
Wt lust en vrye wil, haer weder hebt gediend,
75 En, door u moedigheid en ongehoorde krachten,
So dapper hebt vergroot de palen van haer machten,
Dat ghy haer even als Monarchen hebt gestelt

---

r. 65 *trop*: voor *troep* ('t Fransche *troupe*).

Van 't aldergrootste deel vande gehele Welt;
Jae, endelick verplaetst het Keyserrijck van Romen,
80 En in u Vaderland, in Duytschland hebt doen komen.
Siet, hoe u Vryheyt nu word onder voet gedruckt,
En door uytheemsche macht, door Spangiën u ontruckt,
De Godts-dienst langs hoe meer verpletterd en vertreden,
U Burgeren verjaeghd uyt Landen ende Steden,
85 So dat het Godt den Heer in d' Hemel selffs verdriet,
Die u gebeden hoort en u ellenden siet.
Hy, die haer noyt verlaet, die hun op hem betrouwen,
Heeft voor u opgewect, en tot u troost behouwen
Een tweden Gidion, een Jephtah, sulcken Held,
90 Die Mansfelt is in naem, in daed een Man in 't Veld;
Wiens moedigheit, wiens geest, wiens grot' ervarentheden
En treffelick beleyd ('t sy dat hy uyt de Steden
U vyanden verjaeght, of inde velden slaet)
Ghy dikwijls hebt gesien, tot dienste van u staet.
95 Laet dat de sterckste Stadt, laet Pilsen dat getuyghen,
Daer hy den hoogmoed van den vyand dede buygen,
Het welck hy met gewelt, al stormende, nam in
En hiel noch so in dwang sijn Krijghsluy niettemin,
Dat buyten synen will daer niet in wierd geplonderd;
100 Een saeck, daer al de Werlt magh wesen in verwonderd.
Laet Pisegk insgelijks en Elleboghen, weèr
Door hem genomen in, getuyghen van sijn eer,
En 't moedigh Ladenburgh, daer hy is ingekomen
Op sijn bereden henxt, geteugeld met de tomen,
105 Dwars door de bresche heen, gemaect door sijn geschut,
Tot lof sijns moedigheyts verstrecken eene stutt.
Laet so veel Steden inder Elsas ingenomen

r. 78 *Welt*: rijmshalve voor *werlt* of *wereld*.

Sijn vlijt, voort-varentheit, en sijne vroomheit roemen,
En om den vyand uyt sijn vaste legerplaets
110 Te jaghen met veel moedts en niet veel minder raedts.
Laet die oyt Hagenau of Manheim sagh ontsetten,
Den lof van sijnen vlijt en braef beleyd trompetten,
Of dat men Franckendal veel eer de eer toe schreef,
Daer hy den Vyand af, nae sijnen neêrlagh, dreef.
115 Maer so ick openslae het boeck van sijne listen,
Als hy den Vyand doet sijn tijd onnut verquisten,
En midlertijd sijn macht op 't nieuw by een vergaert,
Daer door des Vyands val word op een nieuw gebaerd,
Waer sal dan Pyrrhus, waer sal Scipio dan blijven,
120 Daer de Poëten so veel wonders van beschrijven?
Heeft hy niet door sijn list, doen sijn macht was te swack
En yeder vluchten woud, met schut, met pack en sack,
Den trotschen Tilly, die sich selven niet vertrouwden,
Den wijsen Beyer-vorst so langhe opgehouden,
125 Als 't selfs hem heeft geliefd, en 't minder quaed gedaen
(In schijn van handeling) om 't meerder quaed t' ontgaen?
Den Keyser sijnen siel doen op een Waghen ryen,
Op hope dat hy hem soud aen sijn syde vlyen,
Die hondert duysenden van schatten hem belooft,
130 En voor een Vorst des Rijcks te hulden sijnen hooft.
Hy hoort het alles aen, en geeft oock antwoord weder,
Maer heft het nu eens op, en werpt het dan weêr neder,
Tot dat hy endelick sijn kans eens open siet,
Dan acht hy Vorstendom, noch grote schatten niet,
135 Maer toont weêr wie hy is: voor 't Vaderland getrouwe
En die het tot op 't lest voor Frederick sal houwen.

r. 127 *siel*: voor *persoon.*
r. 130 *hulden*: voor *huldigen.*

Dan dit was lose list; maer list, die met een gloed
Verwarmd word van een hart, en mannelijck gemoed.
Den vyand inde val te locken door het wijcken,
140 En hem sijn volck te slaen, den krans van 't hooft te strijcken,
Is vry wat anders; daer blijckt eerst, en blinct de geest
Vernuftigh inde nood, in 't Oorlog onbevreest.
Laet daer de groote slagh, in corten tijd geslagen
Te Mingelsem, sijn lof van door de Werelt dragen,
145 Daer Tilly met sijn macht hooghmoedigh op hem quam,
Daer Mansfelt (so het scheen) voor hem de vluchte nam,
Het dorp, sijn leger plaets, door 't vuyr in brand deed steken
(Van sijn verslagentheit quansuys een seeker teeken),
En daer een Regiment sijns Volcks in d' hooghste nood,
150 Gelijck verslagen Volck, voor haren vyand vlood;
Dies Tilly haer vervolght met alle sijn heyrkrachten,
Om haer, als beesten, sonder tegenweêr, te slachten.
Sijn hooghmoed klom om hoogh; maer doen hy op den grond
Quam, daer het Mansfeltsch Heyr gelijck een muyre stond,
155 Gewapent, wel gemoed, gantsch vaerdigh om te vechten,
Daer viel hy inde val met al sijn trotsche knechten.
Het Mansfeltsche geschut stond daer geplant rondom,
Hoe blies dat bossekruyt dien Duyvel wederom!
Hoe keerde daer de kans! die joegh, begint te vlieden,
160 En die te wijcken scheen, hem sterck het hooft te bieden,
So dat in korten tijd, een uyrtje van den dagh,
Men 't veld vol duysenden van 's vyands doden sagh,
Den Tilly op de vlucht, Mansfelt verwinner blijven;
In wat Historiën sagh yemand sulcx beschrijven?

165 Maer dit is noch al niet, hoe wel het dient geroemt,
So veer men menschen kent en kloecke daden noemt,
By 't geen ick seggen wil; het pocchen en het blasen,
Daer de Poëten so van donderen en rasen,
Komt hier eerst voor den dagh: hoe één man in 't gevecht
170 Veel duysenden verslaet, en alle dingh verrecht!
Dat Ariosto met d'Orlando Furiose
Sich in sijn dulheyt koel' en sijnen breyn verpose,
En dat Homerus met sijn Hector, sijn Achill,
Een schrick voor Troyen maeck, segh wat hy seggen wil;
175 Maer hier, in mijne rijm, valt niet als 't geen dat waer is,
En dat voor al de Werlt beyd kennelick en klaer is,
Doen dicht by Darmstad heen, op de Lamperder heyde
De schalcken Tilly weêr Prins Mansfelt netten breyde,
En dacht sijn treckend Heyr (voorwaer een kleyne hoop
180 Niet half so groot als 't sijns) te drijven op de loop,
Of gansch tot niet te slaen, te scheuren en te breken,
Dat niemand wederom van Mansfelt mochte spreken;
Dien onversaegden held, die voor geen vrese schrict,
Dien 't dond'ren van 't geschut sijn hart en siel verquict,
185 Die altijd wacker was, een Vyand van het slapen,
Als tijd en nood sijn sorgh deed roepen inde wapen,
Lagh nu in sijne koets, verlamt in sijne leên,
Twe voeten en een hand met Podagra bestreên,
Vol yselicke pijn, niet machtich sich te roeren,
190 Noch om sijn Volck den Vyand af of aen te voeren.
Dien slagh nam Tilly waer: hy set sijn Krijchsluy voort
En valt de schapen sonder harder aenden boort.
Sijn kloecke Oversten en sijn getrouwste Helden
Sich tegens Tillis macht voor eerst te weere stelden;

---

r. 172 *koel'*: *bekoele.*

195 Maer wat mocht 't helpen? den beleyder vande strijd,
Den Stuerman van 't gevecht was 't flauwe leger quijdt.
Doen CYCLOPS sijnen oogh eens had uyt steken laten,
Wat kond hem doe de kracht van sijne leden baten?
Hoe grooter van begryp, hoe meerder ongevals,
200 Doen 't oogh niet stuyren kon, viel hy, en brack den hals.
So oock dit leger, doen het oogh het niet en stuerde,
En met een goedt beleyd op haeren vordeel vuerde,
Was selfs sich inde weegh, en vluchten, als gereed
Te breken haren hals, eer het den Vyand deed.
205 Maer doen het alles scheen verlopen en verslagen,
En niemand 't vluchtigh heyr een hart in 't lijf kon jagen,
Doen quam de tijdingh tot dien machtelosen Held,
Hoe dat sijn Volck verjaeght wierd en in 't veld geveld.
„Ha, set my op mijn paerd!" sprack hy, „so sal ick rijden
210 En sterven, of mijn Volck doen keeren tot het strijden."
Het woord was nauw geseyd, men hulp den Held te paerd,
Doe blonck sijn edel hart en onver'tsaeghden aerd,
Sijn voeten in een scharp, in plaets van stegelrepen
Den toom in sijnen mond, in d'hand 't geweer gegrepen,
215 En post so nae sijn heyr, dat half de vluchte nam,
Waer van de Ruytery verbaest hem tegen quam.
„O Krijchsluy!" sprack de Held, „waerhenen wilt ghy vlieden?
Sal MANSFELT desen dagh de oneer dan geschieden,
Dat hy voor TILLY vlucht? wat maect ghy voor getier?
220 Hoe! loopt ghy van my wegh, en laet u Veldheer hier?

---

r. 197 *Cyclops*: de eenoogige Polyfeem, Odysseïscher gedachtenis.
r. 211 *hulp*: voor *hielp*.
r. 213 *scharp*: *sjerp* ('t Fransche *écharpe*).
r. 215 *post*: *snelt*, *ijlt*.

Waer heb ick meê verdiend, dat ghy my so soud haten,
Dat ghy my int gevecht alleene soud verlaten?
Blijft daer ick blijven wil; mijn leven my gewis
So aengenaem als een van uwer allen is:
225 Maer schand'lick, door de vlucht, het leven te verwerven,
Ick sou veel liever thien, ja, duysent doden sterven."
Een banghe Overste, riep: „o mijn waerde Heer!
Het is onmogelick, dat ick het Krijchsvolck keer;
Sy vluchten al te saêm, de Vyand is te machtich,
230 Hy prangt ons al te sterck, en jaeght ons al te jachtich!"
„Keert ghy maer," sprack den Held, eer ick u selfs verslae,
De schapen volgen wel haer kloecken harder nae."
Daer hadmen moghen sien, hoe haest de kans verkeerde,
Hoe eene man alleen veel duysenden afweerde,
235 Hy stelt sijn leger strax in order, en besluyt
Den Vyand als en muyr, daer sijne macht op stuyt,
Terwijl den eenen Rij (gantsch dicht by een gesloten)
Vuyr op den vyand geeft met wel-beleide schoten,
Trect d' ander weêr te rug, en als die weêr leyd aen,
240 Bereyd sy weêr een pad voor d' ander om te gaen;
En so de Vyand parst, so staen sy te gelijken
En setten op hem aen, en doen hem selven wijcken
So dapper, dat hy selfs sich wijsmaeckt een gerucht,
Dat MANSFELDS volck vermeert; jae, trect half op de vlucht
245 Met sijn grootmachtich Heyr, en moet noodwendigh lyen,
Dat MANSFELD Manheim, spijt sijn tanden, gaet bevryen.
Hier bleeck het, dat een man veel duysenden verjoegh,
En meer door sijn beleyd, als kracht van Volck versloech;
Want waer hy niet geweest, het Volck was al verslagen

---

r. 224 *uwer*: voor *u*.
r. 233 *moghen*: *kunnen*.

250 En niemand had het lijf oyt van de plaets gedraghen;
So dapper helpt het oog des Veldheers, en 't beleyd,
Wanneer het word verseld met waere moedigheid.
Dus heeft dien cloecken Vorst sich selfs altijd gequeten,
En noyt sijn eed, sijn trouw, noch vroom gemoed vergeten;
255 Waer heeft de vyand oyt gesien een blijden dagh,
Wanneer hy met dien Held gewaeght heeft eene slagh?
Te meer sijn voordeel was, hoe grooter sijn Armade,
Te meerder was sijn schand, te grooter sijne schade.
Dat bleeck wel inde slagh, dien hy, van 's morgens vroegh
260 Tot op den avond toe, dicht by Weydhausen sloegh,
Daer TILLY met sijn mach had vastlijck voorgenomen
Te slaen sijn Hindertocht; doch hoe ist hem bekomen?
De trotse Generael, die niet dan waken deed,
Die maecten hem vroegh op eer TILLY was gereed,
265 En is hem in sijn heyr kloeckmoedigh selfs gevallen,
Ontsiende wagenburgh noch opgeworpen wallen;
Jae, sloech door sijn beleyd sijn trotsche Ruytery
En, eer den avond quam, sijn voetvolck noch daerby,
Tot dat beyd bergh en dal, de Hecken en de Haghen,
270 De wegen, velden, al vol dode menschen lagen;
En den MANSFELDschen Held was doe niet stercker, dan
Een vijftien honderd peerd, te voet vier duysent man,
Daer TILLY met een recht Hooftleger was gelegen;
So vordert het beleyd, so helpt des Heeren zeghen.
275 Maer wie heeft oyt gesien, of oyt te sien gedocht,
Van ADAMS tijden af, een diergelijcken Tocht,
Als hy van Duytschland deed, door d'Elsas, so veel mylen
Door Vranckrijck, om so voort nae Brabant toe te ylen,

r 262 *Hindertocht*: *achterhoede.*
r. 264 *maeckten hem*: thans *maakte zich.*

Dwars door des Vyands land, daer yeder hem bestreed,
280 Daer hy met al sijn volck so bitt'ren honger leed,
Als oyt is van gehoord, so dat de meeste hopen
In oproer sijn geraeckt en wilden het verlopen;
Dan hy, door sijn beleyd, wel-sprekentheit, geduld,
Heeft alles weêr gestild en sijne reys vervuld,
285 Tot dat hy by Flery is endelick gecomen,
Daer Cordua hem had te stutten voorgenomen,
Daer Brabant was in roer, daer Spagniën sijne macht,
So veer hy 't strecken mocht, had varsch by een gebracht.

Sijn afgesloofden hoop was daerom niet verlegen,
290 Maer, als haer Veldheer was, meest tot de strijd geneghen;
Een nieuwe moedigheit vervarschten elck een strack,
So haest haer Veldheer hun een hart in 't lichaem sprack.
Hy stelt sijn leger toe, hy plant sijn grove stucken,
Daer hy den Vyand best mocht op sijn vordeel drucken,
295 Hy spreect sijn Krijghsluy aen; een yeder antwoord geeft,
Dat hy wel is bereyd te leven daer hy leeft,
Te sterven daer hy sterft, te volgen hem kloeckaerdigh;
Elck wenscht maer nae de strijd, en elck is even vaerdigh.
Daer gaet den Oorlogh aen; het dondert inde lucht,
300 Des Vyands ruytery raect eerst'lick inde vlucht,
Het Voetvolck insgelijx moet end'lijck Mansfeld wijcken
En, deysende te rugh, de zeylen voor hem strijcken,
Jae, laeten tot haer spijt (nae dat den meesten hoop

---

r. 285 *Flery*: *Fleury*, zie boven, bl. 359.

r. 286 *Cordua*: De Spaansche veldoverste Don Gonzales de Cordova, in 1622, tijdens 't beleg van Bergen. *Stutten*: lees *stuiten*.

r. 297 *kloeckaerdigh*: rijmshalve voor *kloekhartig* of *kloekmoedig*.

r. 300 *eerst'lick*: voor *het eerste*.

Haers volcks verslagen was of vluchtigh op de loop)
305 Den dapp'ren Krijchsheld met sijn loflijck leger trecken,
Daer hy haer grooter schaed soud' op een nieuw verwecken,
Selfs daer hy wesen woud, en daer hy wesen most,
En daer hy dese tocht had eerstlijck om begost,
Alwaer hy met den Held, den Prince van Orangiën,
310 Tot onvergetelijken spot en spijt van Spagniën,
Heeft Bergen op den Zoom ontlegerd en ontset,
En SPIGNOLA sijn hoop en hoghe moed belet.
O prijselijcke daet! dat CURTIUS, of een ander,
De tochten roeme van den groten ALEXANDER,
315 Maer dit is vry wat meer en braver uytgerecht,
En endelick bekroond met winnen van 't gevecht,
Doch hierop wou den Held in 't minste noch niet rusten,
Noch hoger was sijn wensch en varder sijne lusten;
Hy wil den groten Held, dien Engeland bekroond,
320 Die hem op hoop van vreed uyt Duytschland had getroond,
Beweghen tot de strijd; dien so veel brave quanten
So wijs geleerde liên, so treflijke Gesanten
In so veel jaeren, noch om dochter, noch om soon,
Al baden die so droeff, en spraken noch so schoon,
325 Noyt konden wecken op, noch locken tot het strijden.
Want hoe? hy mocht daer van noyt geen vermanen lijden,
Hoe? sou die wijse man, die vijftich jaren langh
Sijn Landen had bestierd, gehouden inden dwangh

r. 311 *ontset*: zie boven, bladz. 341.

r. 313 *Curtius*: ALEXANDER DE GROOTE's levensbeschrijver.

r. 319 *bekroond*: koning JACOB I van Groot-Brittanje.

r. 323 *dochter*: ELISABETH van Engeland, koning FREDERIK's echtgenoote.

En noyt geen krijgh gesien van binnen noch van buyten
330 (Door dien hy het met vreed wist altijd te besluyten),
Nu smetten sijnen roem, waer door hy wierd geacht
Het grootste wonder, dat Natuer had voortgebracht?
Men sou de bergen eer van haere plaets verplaetsen,
Jae, eer den donder met de hand te rugge kaetsen;
335 En desen kloecken Held, die voor geen saken suft,
Die brenght het evenwel te weegh door sijn vernuft;
Dien wijsen Coning, die met sijn veersiende ooghen,
Verstand, en achterdocht, had alles overwoghen,
Geeft hy so grondelick bescheyd op wat hy vraeght,
340 En wat hy niet en weet, hy hem te voren draeght,
Tot dat hy hem in als vernoeghde so volkomen,
Dat hy een vast besluyt heeft tot de krijgh genomen.
Maer noch wast niet gedaen, noch was den Held niet moê,
Hy treckt van Engeland noch weêr nae Vranckrijck toe,
345 Daer hy door sijn beleyd en wel-gesoute reden,
Die hy so aerdigh wist en wijslick te bekleden,
De gonste insgelijcx dies Coninghs heeft gevat,
Die hem tot hulp belooft sijn Crijchsluy en sijn schat,
Doen gingh sijn sake vast; maer daer was noch gebleven,
350 Dat hy den Spaigniart most vol wercks sijn handen geven,
Op dat hy niet weêrom, als hy voor desen deed,
Den trouwen Duytschen staet met Volck en geld bestreed,
En maeckten door sijn goud, die billick Duytslands vaders
En voêsters souden sijn, versworen Lantverraders;
355 Daer moest den Held voor sien, sijn macht dient opgeschort,
Sijn vleugels, alte breed, sijn nodigh eerst gekort;

---

r. 336 *brenght— te weegh*: verg. beneden, op r. 368.

r. 354 *versworen*: Germanisme voor *gezworen*, *zaâmgezworen*.

Hy sent sijn Afgesant nae d' Hertogh van Savoyen,
Om hem oock tot de Krijgh rechtvaerdigh op te roeyen,
Om nu, door vyer en swaerd, om d' Heerschappy Milaen
360 Den Spaigniart op sijn swackst met kracht te spreken aen;
Hy selver midlertijd, om hem voorts moed te maeken,
Weet 't machtich England op, en hitst hem tot de wraken
Van Spagniëns valschen list, en vanden snoden hoon
So onlanx noch geleên van dochter ende soon.
365 Wie had het oyt gelooft? door Godes groote gonste,
Sijn vlijt, sijn wackerheit, en sijnder tongen konste,
Weet hy, als uyt den slaep, den Coningh en sijn Aerd,
En Spangiën wordt recht uyt voor vyand daer verklaerd;
Nae 't segghen volght de daed, men rust de grootste vlote,
370 Die oyt uyt Engeland voor desen is gestote,
Met alle oorloghs-tuygh en Helden wel gemand,
Om Spagniën op het lijf, te Water en te Land,
Te jaghen met geweld een koorts, vol duysent vreesen,
Terwijlen MANSFELD sou in Duytsland besigh wesen;
375 Dat heb ick op die tijd, met mijne Faem-trompet,
Geblasen door de Werelt, op 't schoonste voort geset.

Den onversaeghden Held, de Coningh van de Deenen
Weet oock de reden op, om Duytschland hulp te leenen,
Als Engeland begint den Oorlogh aen te gaen;
380 Sijn swaerd moet uyt de scheed, hy kan niet stille staen,

---

r. 363 *hoon*: door 't afslaan van Prins KAREL's voorgenomen huwelijk met de Infante; inderdaad deed dit den koning tot ondersteuning van zijn rampspoedigen schoonzoon besluiten. Het onderhoud met MANSFELD (April 1624) volgde echter eerst, nadat dezen 's konings veranderde zienswijs was kenbaar geworden.

r. 375 *ick:* namelijk de nog altijd sprekende Faam.

Sijn Edel hoogh gemoed (den Oorlogh toegenegen,
Besonder als die is in recht en reên gelegen,
Besonder als 't geschiet tot dienste sijnes Godts,
Daer sijne swaerd moet sijn d' hanthaver sijns Gebodts,
385 En daermeê moet om 't recht van Duytschlants vryheit vechten,
Daer hem de Nabuerschap en maeghschap aen doen hechten); —
Kan geensins lijden, dat hy sou gantsch tegen lust,
Als all' de Werelt woelt, sich houden stil in rust,
En sien den vryen krans der Duytsche Heerlickheden
390 (Als hy 't beletten kon) verpletten en vertreden;
Dies comt hy in persoon, o treffelick gemoed!
Hooghduytschland, u tot hulp, met lijff, met goed en bloed.

Sijn weeligh, machtigh Rijck, daerop hy mach betrouwen,
Daer op hy sijn geluck (naest Godt) alleen mach bouwen,
395 De last van dat gebied so seer hem niet belast,
Dat hy, o Duytschland! niet op uwe vryheit past.
Sijn grijsen ouderdom (de teugel aller lusten
Eens hooghgeboren harts) en kan hem niet doen rusten.

't Verburgen groot gevaer, dat men gemeenlick seyt,
400 Dat inden uytkomst beyd van krijgh en Oorlogh leyt,
En houd hem niet te rugh, noch kan hem so doen vresen,
Of hy wil selfs de voorst' in u Verlossing wesen.

Des Keysers donder, noch het wrede dreygement
Dat hy door Vorsten en Gesanten aen hem sendt,
405 Kan hem sijn seylen niet door flauwicheyd doen strijken
Noch van sijn opset, eens-genomen, af doen wijken;
Hy toont, als hy de hand eens aen de ploegh wil slaen,

Dat hy niet wederom te rugge denckt te gaen;
Standvastigh is sijn siel, sijn swaerd is uyt de schede,
410 Nu weet hy van gheen rust en luystert na gheen vrede,
Tot dat hy FREDERYCK siet weder inden Staet,
Daer hy gekoren was, en sijn Palatinaet;
Tot dat hy Duytschland siet in haer voorgaende blyheyt,
De Godtsdienst in haer stand en onbepaelde vryheit,
415 Den goeden tot een troost, den bosen tot een schrick; —
O Hoop van Duytschland! o Pilaer van FREDERYCK!

En Sweden volght hem na, meed in 't verbond getrocken,
Om Duytschland wt den last van Spagniëns juck te rocken.

De wijdberoemden Held, Vorst CHRISTIAN, wiens geest
420 Nau voor den donder noch den blixem is bevreest;
Dien 't buldren van 't Canon, het roeren vande trommen,
Het steken van 't Trompet lust in zijn siel doen kommen,
Die in sijn jonghe tijd heeft moedigh opgeset,
Tot dienst van FREDERYCK en sijn ELIZABET,
425 Sijn goedren niet alleen, maer zijn gesonde leden,
Doen hy, o Duytschland! voor u vryheid heeft gestreden,
Die is weêr op de been; in spijt van tegenspoed,
Doet hy erst blincken recht en blijcken sijn gemoed;
Of hem schoon het Geluck niet alte seer geneghen
430 Voor desen is geweest, maer dickwijls wreed en teghen,
Noch blijckt zijn goede wil, noch hoopt hy sal het sijn:
Nae 't suyre volght het soet, nae reghen sonneschijn.

---

r. 412 *Palatinaet*: *de Palts.*

r. 418 *rocken*: voor *rukken.*

r. 419 *Christian*: Hertog CHRISTIAEN van Brunswijk; vergelijk boven, bladz. 359.

Hy heeft een machtigh Heyr, vol moedighe soldaten,
Die door een flauwe vrees sich noyt verschricken laten,
435 Die tot den laetsten toe haer goed, haer bloed, haer kop,
Tot dienste van haer Vorst graegh willen setten op,
Met vlijt byeen vergaerd; daertoe hy dapp're Helden
Tot Oversten van haer in 't alder eerste stelden;
Een saeck daer aldermeest met vlijt dient opgelet,
440 So veer men inde krijgh sich naer verwinning set;
En d' Hemel heeft alreets sijn Vyand willen leren,
Dat sich 't Geluck nu eens wil aen sijn zijde keren.

O Vorsten dan, wel op! óf nu, óf nimmermeer
Behartight u geluck, u vryheit en u eer!
445 Europa's hoogste macht, de grootste Potentaten
Die willen u geensins in uwen nood verlaten,
Maer comen u tot hulp, met Krijchsluy en met geld;
Weest ghy maer selfs gereed en tot de krijgh gesteld,
Roert trommen en trompet, bereyd u tot de wapen;
450 Al lang genoegh gerust, al langh genoegh geslapen,
De man, de Man in 't Veld, Prins Mansfelt, die komt aen;
Bereydt u om met hem ten Oorlog toe te gaen!"
My dunckt, o groote Vorst! o Held van alle Helden!
Dat ick het leger sie der Duytschen inde Velden:
455 Den eenen van sijn Landt, den ander van sijn Huys,
Die dus langh hebben droef geseten onder 't kruys,
En onder 't Spaensche juck noyt hebben derven spreken
Nu comen tot u af om haeren leed te wreken,
Den eenen om sich selfs, den tweden om sijn broêr,
460 Den derden om sijn Wijf, sijn Vader, of sijn Moêr
Te stellen eenmael vry, als opgehitste leuwen,
En dat sy te gelijck met volle stemmen schreuwen:

„Ernst, prIns VnD graVe Von MansVeLt, Vns generaeL,
SteLt VVeêr het DVItse rIIk In VrIIheIt teene MaeL;"
465 Op dat wy uwen hooft met tacken van Laurieren,
Tot uwen stalen lof, bekransen en vercieren,
Op dat u groote Naem, u Daden hoogh van stof
In Duytschland euwigh blijf onsterfelijk van lof.
Dat dit geschieden mach, dat hoor ick weder wenschen,
470 Elck die Hooghduytschland lieft, en alle vrome menschen,
Die met een vry gemoed graech dienen haren Godt
En vreesen sijnen naem, en eeren sijn gebodt.
Dit wenschen onvervalscht al d' onversaeghde mannen,
. . . . samen spannen
475 . . . . , goed en bloed
. . . . gemoed,
. . . . van u dienaren
. . . . gheit sal paren
. . . . in al 't gevaer,
480 Tot een geluckig en voorspoedigh Nieuwe Jaer.

---

r. 463 *Ernst—MaeL*: in deze beide regels geeft Starter, in Latijnsche cijferletters, de jaren 1626 en 1627 aan. De vervulling van den geuiten wensch werd echter door 's Graven dood, na weinige maanden, jammerlijk belet.

r. 474—480 Het hier ontbrekende is in 't gebruikte exemplaar door 't vuur verteerd.



By ruymt van spijs en dranck, toont eerbare geneughd,
Weest droevigh als het past, maer vrolijck by de vreughd!

't Word beyd voor wijsheyd en voor aerdigheyd gehouwen,
Datmen somtijds de geck laet springen uyt de mouwen.

BOERTIGHEDEN.

KLUCHTIGH TAFEL-SPEL

VAN

MELIS TIJSSEN,

een half-backen Vryer, gaende van d' eene Vrijster nae d' ander te vryen.

Heer, wat is hier al mooy goedje by mekaêr!
't Segen lagh kijere, hoorje niet? hey! genavond alle-gaêr.
Wel, hoe mach dit verweende goed dus op mijn kijcken?
Ja, sy deyncken: „wat moyer Vryer komt hier anstrijcken!
5 Al sen klieren bennen op sen nieuwe snofs emaeckt,
Hy moet hier vryen willen!" ja, dats waer, dats recht op sen kop eraeckt:
Want goê mannen, as 't oock al is eseyd:
Ick word een groot knecht, ick moet haest uytsien om een Meyd,
En dat ick een mooye Vryer ben dat weet ick wel van buyten;
10 Dus wil ick het hylicken eyntlick in men hart gaen besluyten.
En of ick ien sinlicke Vryer ben, behoefje niet te vragen,

Opschrift. *Tafelspel:* bij een of ander feestmaal.
r. 2 *'t Segen lagh:* verkort voor *gezegend gelag.* *Kijere:* *kinderen.*
r. 3 *verweende:* *vertroetelde, fijne.*
r. 8 *groot knecht:* *volwassen kerel.*
r. 11 *sinlicke:* *nette, keurige.*

Kijck, kynd! dat hemd heb ick al volle drie weken edragen,
En kijck ereys allegaer, hoe kraftige wit
Is 't, of icket van daegh ierst an etrocken had, en dit
15 Is al om dat ick sulck helder blancker vleysjen ongder
Mijn klieren heb, en daerom geeft het my oock gien wongder,
Dat de Meysjes garen met my wegh willen, wangt sy souwen garen wat blanx trouwen;
Is 't niet soo, kynd? of sou jy mier van wat lanx houwen?
Maer wat dunckje van ien Vryer, die het dus euvelijcke net klaerd?
20 Om de waerheyd te seggen, souje niet willen datje ien reys by hem te bed waerd?
Nou, Meisjes! bekijckme te degen, ben ick niet een mooye Vryer?
Wat dunckje van mijn broeck? dientse wel een hayrtje wyer?
En wordje noch niet op me verlieft? weetje mijn niet te helpen aen een wijf?
Kijck, wat ben ick kostelijck over men hiele lijf!
25 Wat heb ick daer ien fijn ferwielen kin!
Wat ben ick ien reyn postuur van een mens as ick begin!
Wat heb ick daer een sijd satynen neus, die ick fraytjes weet te schicken!
Neen, kijeren! ick ben sinlick, ick pas wel op mijn sticken,
Mijn aesingt en mijn mongt staen altijd even net,
30 Besongder as ickse so een reys inde pruym heb geset.

---

r. 13 *kraftige*: op zijn Friesch, voor *helder*, *blinkend*.

r. 19 *euvelijcke*: bij wijze van versterking, als bijv. *duivelsch* of *drommelsch*.

r. 25 *ferwielen*: voor *fluweelen*, *zachten*.

r. 29 *aesinght*: voor *aangezicht*.

r. 30 *inde pruym*: *in orde*, *op zijn fijnst*.

En kijck ereys, hoe het glimt! niet waer? aers noch aers
Of het eblancket waer; bekijck het ereys te degen by de kaers!
En daerom en geeft het my oock gien wongder, dat ongse Lijsje Flebkous soo geweldigh was op mijn verliefd,
Wangt sy hetme wel (onger ongs eseyd) altemets met een nachjen geriefd,
35 En dan heb ick dickwils ehoord, datse dus pratende in heur slaep gaet:
„Waer mach onse Melis wesen? o Heer! hy is al langh veur de Duyvel om raepsaet.
Maer, wat wast een mooye knecht! Heer, wat wast een goê sul!
Wat had hy blancker vleys! ja maer, wat had hy een lieve krul
Veur sijn veurhooft! as icker noch om deinck, o lijden!
40 De lieffelijcke langst, ick wod dat hy mijn noch een poos vrijden!"
En dit Lijsje, datje 't wel verstaet, was al ien van de mooyste Meysjes van 't hiele Langt.
Maer nu, nu ben ick een aêr giest eworden, ick vry nou met een aêr verstangt;
't Is met my sint verkierd, dat het niet en lijckt,
Sint ben ick, ja, wie weet hoe veel wel verrijckt,
45 En daerom benne sulcke slechte Heyligen voor my al bedurven;
Sints is mijn groote Broêr, Jochum Tijssen esturven,
Die hiel al selver huys; 't was al ien rijcke Focker datje dat mient,

r. 34 *onger*: voor *onder*.
r. 40 *langst*: voor *lansknecht*, *kerel*. *wod*: voor *woude*, *woû*.

En van hem heb ick e-erft een gouwe ring met een eél
kastient,
Drie broecken, vier wambessen, en thien nieuwe kragen;
50 Wat dunckt jou, susje! sou sucken Vryer gien Vrijster
behagen?
Noch kreegh ick drie oorkussens, die waren estickt en
enaeyt,
Met spaensjes, met soomtjes, vol strickjes deur malkaer
edraeyt,
Met vijf steken in ien, dubbelde roosjes, stickseltjes en
daer peerltjes boven op, kijnd!
Daer leyd MELIS nou so macklijck in, dat hy wel een ker-
mis-pop schijnd;
55 Jy soud jou verwongderen, datje de frayigheyd saeght van
jou imboelen,
Want ick heb wel ses banckwercks kussen, en seven
Spaensche stoelen,
Noch veel potten, pannen, ketels, kannen, en allerley
huysraet,
Die ick, as ick dus uyt vryen gae, al puntighjes t'huys laet.
En nou ick so versien ben van klieren en reyner huysraetje,
60 Nou geef ick LIJSJE de sack, ick tap het nou uyt een aêr
vaetje;
Wangt sint ick mijn parmantigh aesingt begon te steken
onger de groote Moncksieurs,
Kreegh ick van puyck van Meysjes niet dan al te veel keurs.

---

r. 48 *kastient*: voor *gesteent.*

r. 52 *spaensjes*: *kantwerk* (zoogenaamde *point d'Espagne.*)

r. 55 *imboelen*: voor *inboel*, door werking der lipletter *b*; verg. des belust mijn *Spraakwording*, enz., bl. 67 en 68, aant. 1.

r. 56 *banckwercks*: *geweven.* *kusses*: voor *kussens.*

Nou dunckme dat Lijsje slim enoegh te geef is;
My docht ierst datse mooy was, maer nou dunckme dattet
een leelicke teef is.
65 Sy het een kamelotte aesingt, met een neus die t' overdadige net is,
Wangtse rondom met robynen, diamanten, en puystige
peerlen beset is.
Sy het ien paer fursette wangen, jy soudter jou tavongd
wel meê lijen,
Met een paer lippen, men souwer een hutspot af snijen;
Haer kin trouwens is profijtlick in de slachttijd, om kalfsklauwen op of te lappen,
70 En haer rugh is mooy rongd om pensen op te schrappen.
En noch duysend angdere frayigheden meer, die ick niet
en kan afmalen,
Sou men uyt haer genuchelijck aesingt konen halen,
En daerom geef ickse de sack, en ick wil weêr gaen sien
nae een aêr. —
Allesien moêr, ick heb vry wat beter sin in jou as in haer;
75 Laet ereys kijcken: wel hey! jae wel, ick segh dat ick
volkomen mis,
Indien ghy de rib niet bent die uyt mijn lijf enomen is,
Jae wel, weest ghegroet! weest ghegroet, jy, daer mijn
hart en mijn siel nae haeckt!
Benje daer? och moêr! ons gebenedyde Hylick is in 't
Paradijs emaeckt;
Jy bent die geen, dien ick staegh trou en vroom bedien,

r. 63 *slim: slecht.*
r. 65 *kamelotte:* voor *van bokkevel.*
r. 67 *fursette: met kuiltjens* ('t Fransche *fossette*).
r. 74 *Allesien*: voor *al gezien.*

80 Och! jou aesingt heb ick te nacht in 't hartje van mijn droom esien,
En doen worden my gereveleerd, datje soud worden mijn Wijf,
En nou ick jou sie, nou lacht mijn hart, mijn siel, en al 't goetjen an mijn lijf;
Mijn lief, mijn suycker, mijn heunigh, mijn pap, mijn bry,
Mijn murgh uyt mijn gebient, ick moet een beetje by-
85 Schicken; wel, hoe dus weersoordigh? hebje gien sin in mijn, kynd?
Ick ben Melis Tijssen, die ghy al vry wat selden inde wijn vynd,
Ick ben spil-penning noch quistgoed, ick hou het al suynighjes by malkaer; —
Wel, hoeje wilt moêr? ick sal al weêr gaen sien na een aer.
Genavond jonge Dochter! „genavond Vaêr!"
90 Moet jy dan seggen; maer, ick ben een Jongman, op 't beste van mijn leven,
En daerom sou ick mijn garen in d' Huwelyke Staet gaen begeven,
Ick ken fraey lesen en schryven, ick ken veelderley Talen,
Gelijck (laetme sien) Duyts ken ick altijd veur ierst, en Franx daer souwje mijn miester niet in kennen halen;
Noch ken ick Engels, Iteljaens, en 't Latijn gaet mijn of, jy weet niet hoe soet,
95 Gelijck by exempel: „Ego non possum parum", Heer ick en mach geen koe-voet;
En wat leden aengaet, souje in hiel Europe,
Geloof ick vastlijck, mijns gelijx niet konen belopen,

---

r. 85 *weersoordigh*: *afkantig*, *afkeerig*, *warsch*.

Wangt ick ben van passe dick, van passe dun, van passe lang, van passe kort,
Ick ben geen schereminckel, noch geen dick-pens, wat my schort,
100 Ick heb een putjen in mijn wang, een kloofjen in mijn kin,
En een beetje sproeten, dat 's vande negen schoonheden as ick mijn wel versin,
Twee oogen die so bruyn as ien git in mijn hooft staen,
Met een hals, niet waer? soo blanck als een swaen;
Ick hou al mijn tuyghje reyn, fix en vaerdigh.
105 En wat dunckt jou, ben ick niet een mooye Meysje waerdigh?
Och, datje mijn wijf waert! ick sou jou so gedienstigh wesen,
Ick sou jou water halen, ick sou jou pietercely helpen lesen,
Ick sou jou daer houwen sitten op ien stoel met ien kussen altoos,
En komen altemets vraghen: hoe vaerje, Schaepje? hoe vaerje, mijn soete Butter-doos?
110 Jy soud niet mier doen as jy selven wod, en slapen so lang as 't jou lusten,
En wie weet hoe dickwils dat ick jou op eene nacht wel kusten;
Ick sou jou al wel besorgen, kynd! ick heb self een groot stuck langd,
En daer van kryge wy soo veel turf as men in een hiele jaer verbrangd,

---

r. 99 *schereminckel*: eig. *sim-* of *schimminkel*, *sim* of *aap*, met dubbele verkleining; verg. TE WINKEL, in den *Taalgids*, IV, 3.

r. 104 *fix en vaerdigh*: Germ. (*fix und fertig*) voor *kant en klaar*.

En daer souwe wy by 't vyer sitten met ien volle kan,
115 En ick sou seggen: „avous wijf!" en jy soud seggen: „ick bedanckje man";
Ick sou jou smorgens rygen, kliên, en op-proncken wel te degen,
Ja, jou klieren met een schoone scheuyer reyntjes of vegen,
Ick sou jou schoenen swarten, jou schorteldoeck bynen, en dienen jou al den dagh;
O Moêr! ick ben al wat een man met eeren wesen mach.
120 Ick sou jou kousjes warmen, eer jyse aen jou gebenedyde voetjes
Gingt trecken, ick sou, 's morgens hiel vroegh, soetjes
Opstaen, en 't huys uyt vegen, en 't as op rapen,
En dan sou ick seggen: „gemargen wijfjen, hebje al wel te nacht eslapen?"
Somma, ick sou jou so koestren, knoff'len, en behagen,
125 Datje jou in 't minsten over mijn niet soud' hebben te beklagen.
En wilje 't noch niet doen? soo sal ick hier gien Vryster krygen na mijn wens,
So mach ick dit glas wijns gaen lappen uyt een Duyts hart in mijn pens.
Nou ick mach gaen, kijeren! dat heb ick al in mijn vleys,
En hebje mijn nu langh ghenoegh van veuren besien, besieme van afteren oock een reys.

r. 115 *avous*: 't Fransche *à vous* (*daar ga-je*).
r. 116 *kliên*: voor *kleeden*.
r. 118 *bynen*: voor *binden*.
r. 123 *gemargen: goê morgen*.
r. 127 *duyts*: *drinkebroêrs*.

KLUCHT

VAN

JAN SOETEKAUW.

NEEL SNAVERSNEL, JAN SOETEKAUW.

NEEL.

Sulje gaen of niet? siet, ick begeer het nou.

JAN.

Ja, ja Moèr! ja, ick sel uyt vryen gaen, dat sweer ick jou.

NEEL.

Speel op een reys, Sinjeur! hoe ist hier, Jan Soetekauw!
Steekt jou de slaep noch in d'ooghen? my dunkt je siet nau;
5 So mijn Vryer! wat? dats een langst, reckt jou nou noch een rijfjen uyt.

JAN.

Ackermenten, hoe word ick hier van een oud Wijf ebruyt!

NEEL.

Nou hoor hier, mijn Heer van Geen-land, Drost tot Nergens-huyse!
Hoe na mien jy metter tijd soo al mijn moy goetje te pluysen?
Soo wat by den haerd te zitten, ien appeltje te braên?

Opschrift. *Klucht*, enz.: oorspronkelijk als *Tusschenspel* van *Daraïde;* verg. boven, bladz. 323.

r. 5 *langst*: *lansknecht*, zie vroeger. *Rijfjen*: anders *reefjen*.

r. 8 *Hoe na*: verouderd voor *wat* of derg.

10 De straten met aersbillen te stroyen, soo wat op en neêr te gaen?
En ick sou jou besorghen met jou leghe lijf?
Neen vaêr, dat gat en boorje niet; gaetme uytsien om ien wijf,
Die jou de kost te veuren wint; wat? deuse drooghe kluyver!

JAN.

Ja Moêr, ick wou wel dat icker ien had, om ien stuyver.

NEEL.

15 Gaet uyt vryen, Kijnt! so krijgh jy er wel ien metter haest.

JAN.

Maer t' isser soo niet in te werpen, als ien bal en ien venster, dat ist quaetst;
De Meysjes benne nou soo keurigh, en soo licht als Hop,
Ick hebber ien reys ien evrijd, dat speult my noch om in mijn kop.
Ick had de Meyd soo lief (Moêrtje, gy meught my wel geloven!)
20 Dattet niet te segghen en is, mijn hart branden in my as ien oven,
En dat mier is, haer speulnoot sey: „slaet die knecht voor al niet of!
Jy siet hem maer van buyten an, hy is van gien gemiene stof,
Hy kan leven na sijn wil, het is ien man die over al as ien borst leeft,
En 't is aen sijn neus wel te sien dat hy een excelente worst heeft."

r. 10 *aersbillen*: *achter-billen*, *billen*. *De—stroyen*: *bij den weg te slenteren.*

r. 13 *te veuren*: *voor* (versta *voor jou*).

r. 23 *borst*: 't Hoogd. *bursche* en ons adel-*borst*.

25 Ommers, Moêrtje! de Meyd mocht my op 't lest te elementigh lyen:
En doen ick dat sagh, begon ick haer met woortjes uyt de Byenkorf te vryen:
Mijn suyckertje, seyd ick, mijn stroop, mijn heuning, mijn rijsenbry,
Hoe tommelt my mijn hart, as ick jou sta en vry!
Nu, kiest my tot jou lief, jy sult sien dat ick jou altijd op jou gemack dien;
30 Wat staeje, soetertje! spreeckt een hard woord, en seght backstien.
Ommers, Moêrtje! 't hoog woort quammer opt lest uyt, sy nam 't an,
Dat sy mijn wijf wesen sou, en ick haer wettelijcke trouwde man:
Daer gafse my de hand op, maer nu ick haer liefde gheplaetst heb in mijn hart,
Brengtse my de Trouw weêr, en ick heb een glad ael by de start;
35 En daerom wil ick niet meer uyt vryen, nou ick die valsheyt merck,
Trouwen in't hoy is moy, maer inde kerck is eeuwigh werck.
Sy sullen aen mijn anghel niet meer komen bijten,
Hebbense die knepen in heur gat, sy mogense wel uytschijten.

NEEL.

Wel wat dunckje van dat Meysje, dat heur altemets int Venster vlijt?

---

r. 27 *rijsenbry*: thans *rijstenbrij*, sedert zich *rijs* (*oriza*) door een *t* verscherpend afsloot.

JAN.

40 Wt mijn schuyt, jy bederft mijn vracht, dat 's al meê een veugel die de korf an stucken bijt,
Die gaet zoo dray-eersen, besietse eens te deghen:
Hadse een beusem in 't gat, sy sou de straet wel veghen.

NEEL.

Jy begeerd al te veul keurs; my dunckt, JAN, datje te nauw siet.

JAN.

Neen, Moêr! de keurs most uyt, of ick en wilse niet.

NEEL.

45 Wat dunckt jou van TRIJN APPELMONGTS, jou Nichts Susters after-susterling?

JAN.

Ja, kon ick die krijghen! dat was noch een ander ding,
Maer die is te kostelijck, te rijck, te moy int habijt,
Of ick daerom loop of niet, dat acht ick niet een mijt,
Want de Meysjes zijn huydendaeghs soo op het goet versot,
50 Dat, al is de Vryer geck, broets, wurmstekig, ja half verrot,
Droncken, onguer, of meer een grijns ghelijck als een mensch,
Het hy maer goet, hy sal een Vryster krijghen na sijn wensch.

NEEL.

Jy vindt oock Vryers van een aêr natuer, se binnen allegaer niet gelijck;
Ga jy om dat Meysjen uyt, al benje juyst niet soo rijck,

---

r. 45 *after-susterling*: *achterzusterskind*, *achternicht*.
r. 48 *mijt*: *kleinste munt*, *halve penning*.
r. 51 *grijns*: anders *mombakhuis*.
r. 52 *Het*: verbasterd voor *heeft*.

55 Jy bent een fray Jongman, treed ien reys lustigh over jou koten,
Wat, soo! schijt, niet een ey, an jou goed selse heur niet stoten;
De meysjes willen doch bedrogen wesen, al schijnese wat schrander,
En als het doch moet wesen, alsoo goedt dat jyse bedrieght als ien ander.

JAN.

Dat 's verseker, ick bender oock niet ien hayr te goet toe,
60 Kon icker aêrs toe komen, maer raed my wat ick doe.

NEEL.

Hier op moetjy letten, de Meysjes benne seer garen ghepresen,
Daerom moet jy in dat stuck voor al niet suymigh wesen;
Seght, datse schoonder als schoon is, en dat jy uyt haer deughd,
Van dat jy haer eerst kondt, gheschept hebt al jou vreughd.
65 Al is heur hayr bruyn, segh jy dat het gheel is.
En dat gien instrument te ghelijcken by 't geluyd van haer keel is.
Prijst haer manieren, haer wesen, en haer bruyne ooghen;
De meysjes hooren 't garen, al is het half gheloghen.

JAN.

Maer souse niet verstaen, dat ick met haer quam gecken?

NEEL.

70 O neen, sy sel die snaer noch wel een toontjen hooger trecken,

---

r. 62 *suymigh: onachtsaam, slof.*
r. 64 *kondt*: naar de plat-Hollandsche wanspraak, verkeerdelijk voor *kendet*. r. 65 *gheel*: voor *goudgeel, blond.*

En deyncken: ben ick soo schoon niet, dit is niet te min
Een teycken van groote liefde, dat ick so schoon ben in
sijn sin,
Want men sagh noyt lief leelick, so 't oude spreeckwoord
(seyd.

JAN.

Wel seker, Moêr! dat hebje al wel over eleyd,
75 Jy bint voor gien ien gat evangen, heb ick nu wel vernomen,
S' is een oud Soldaet, kijeren! s' is met de Prins over de
Maes ekomen.
Maer, Moêrtje! hoe ken jy 't alle-gaer versinnen?

NEEL.

Daer hoord noch al mier toe, ick sal noch ierst beginnen:
Jy moetje ierst hiel stemmigh en wijslijck houwen,
80 En alle malle praet en wufte grillen schouwen,
So lang tot sy gelooft, dat jy so deughd'lijck als de deughd
self bent;
En dan daer na, as jy heur liefde bekend
Voor goed, vast, bondigh, en oprecht,
Dan kan 't niet schaên, dat jy 't met malligheyd oock eens
aenlegt;
85 So salse deyncken: dat's een man, trots yemand inde Stadt,
Hy kan leven so hy wil, 't is ien Giest in sijn gat.

JAN.

Dat 's oock gien valsche raed, die sal ick al meê volghen
moeten,

NEEL.

Laet ick nu een reys sien, hoe jy de Meyd kond groeten,
Of jy al meê Bese-los-manos kond maken op sen Spaens.

---

r. 76 *over de Maes:* toespeling op Prins WILLEMS overtocht over de Maas, in Oct. 1568. r. 86 *Giest*: *geest.*

r. 89 *Bese-los-manos*: Spaansche groet (*ik kus u de hand*).

JAN.

90 Dat kan ick uyt een eeckje, dat doe ick doorgaens.

NEEL.

Nou laet ien reys kijcken! moy, recht op jou lijf as een man,
Ghenomen dat ick de Vrijster was, nu kom ereys an.

JAN.

Bonjour, Juffrouw TRIJN APPELMONGTS! hoe ist met u gelegen?
Voorwaer, mijn hart dat springht van vreughd, om dat ick jou bejeghen,
95 Och! seght, mijn Engheltje! mijn struyf, mijn pap, mijn bry!
Sal 't noch niet haest wesen? hebje gien sin in my?

NEEL.

Wel, wel, JAN SOETEKAUW! dat heb ick noyt aen u bevonden.

JAN.

Ja, ja, Moêr! stille waters hebben diepe gronden.
Ick weet met de Meysjes om te gaen, as een Krijghsman met sijn Deghen,
100 Het moet al wat stuers wesen, dat ick met mijn schoonheyd of mijn welsprekendheyd, niet kan beweghen.

NEEL.

Trouwen, jy keund het net, 't is wongder hoe jy 't versierd,
Heb jy ten Hove geweest, datje dus Hoflick bent gemanierd?
Jy bent een aertigh baesjen, jy bent ien giestigh gasje,
Jy keunt met jou backes speelen, as een Guychelaer met sijn tasje!

---

r. 90 *uyt een eeckje: keurig, op een prik* (zoo veel als *in den haak;* verg. 't Lat. *equare* en ons *ijken*).

r. 101 *versierd: verzint, bedenkt.*

105 Jy hoord uytschilderd te wesen, al soume jou in ien pottaerd afdrucken.

JAN.

Praet jy wat heen, Moer! het sal met my noch wel lucken.

NEEL.

Wel nou, mijn vaêr! siet, datje alle dingen wel uytrecht,
En gaet uyt vryen, selje? so moytjes as ien knecht;
Ick ga na huys toe, daer ick jou komst verwacht.

JAN.

110 En ick ga uyt vryen; wel, adieu Moêr! goeden nacht. —
Die besuckte oude teef het heur so lang met praten vergheten,
Dat ick gien tijd ehad heb, om mijn koeck voort op te eten;
Kijck, broêrs! om so ien koeck tien twintig t' eten steekt my niet nauw,
En daerom hiet ick onder de miente-man JAN SOETEKAUW,
115 Doch hier is noch ien soetert (soo ick hoor inde stadt),
Wist ick waer hy was, ick ging by hem, en dielden hem oock wat,
't Is ien man as murgh, die met ien Ciceronische welsprekendheyt,
En een trony van twaelf schellinghen al sijn saken beleydt,
Het moet een kynts kynt van Teuthobocus sijn, loof ick voorwaer,
120 Want het iene ooghe staet hem veel hoogher as 't aêr.
Nou, ick sou mijn tijd wel verpraten, en ick moet gaen na de Meyd,
Die mien ick het noch tavond te setten op haer ziel en saligheyd.

---

r. 111 *besuckte*: verwensching (eig. *met ziekte* (*zucht*) *geplaagde*).
r. 114 *miente-man*: *gemeente*, *gemeene man*.

JAN SOETEKAUW; TRIJN APPELMONGTS; GRIET HANG-LIP.

JAN.

Ick wensch jou allegaer bescheyelijck genavend;
Jy weet mijn boodschap wel, deynck ick, ick sel uyt vryen gaen tavend
125 Na die moye, dicke, vette, bolle, gryse, grawe, bonte, blawe meyd,
Daer mijn Moêr my huyen ochtend van het eseyd;
Ick heb mijn paeske pronck aen etrocken, met ien rampuyt an mijn sleuyer,
Ja wel, wat dunckt jou kyere? hoe sel ickt aenlegghen as icker heen kuyer?
Sel ick oock (om ien malbade te maken) ienige Speulluy meê dragen,
130 Neen, daer mocht d' een lijmstang of d' aêr komen, die my met ien pistool wod wegh jaghen,
Gelijckt dees daeghs mijn buervryer beurd is, quam dat niet schoon?
Dan doch de Meyd was sukken loflijcken eer niet gewoon,
Soo quam 't by, o bloet van gangsen! hoe sel ick het maken?
Mocht ick mijn eygen sin volgen, ick sou het vryen staken,

---

r. 123 *genavend*: *goeden avond.*

r. 127 *paeske pronck*: *pronkpak van Paschen. Rampuyt*: waarschijnlijk verbasterde uitspraak voor *rapier* (gelijk *pampier* voor *papier*, enz.) *Sleuyer*: *draagband.*

r. 129 *malbade*: voor *al*.d. i. *au-bade*, *morgengroet* (gelijk *serenade* voor *avondgroet*).

r. 130 *lijmstang*: *dwaas* (eig. een kind dat met de lijmstang loopt).

r. 131 *beurd*: *gebeurd.*

r. 133 *bloet van gangsen*: bastervloek voor *Gans* d. i. *Gods bloed* evenzoo wat lager, *beget* voor *by God.*

135 Maer mijn Moêr leyd my alle daegh aent hooft te lellen en te hassebassen:
„Heer! je word sukken grooten knecht!" seydse, „en jou baerd begint so te wassen!
En mien jy my altijd op de asse te sitte? ick selje dat wel aêrs brouwen;
Jy selt beget uyt vryen gaen, of de Duyvel sel de kaers houwen."
Ja wel, wat sal ick doen? ick kan haer 't spreken niet beletten,
140 En moet ikker an, en sel ikker an, so mag ikker mijn lijf na setten:
Wat dunckje van mijn kraegh, isse niet moy geset op sen spaens?
Ha! dats de nieuwe mode, soo gaen de vryers nu deurgaens;
Mijn koussebangden lang, en daer ien korte mangtel by,
As ick die beschyte sou, dat deed ick van loutre schelmery;
145 Ick bin al moytjes uyt edost, nu ick magh gaen by er,
Wie weet ofse nou niet veur deur staet te wachten na ien vryer.

Hy gaet na de Vrysters deur, die gesloten is.

Al weêr de Deur toe, daer het suck moyer weêr is,
Ja wel, ick segh waraftigh, dat dit wel ien spytige Meer is,
Ist van al sijn leven wel eschied? het Maentje schijnd,
150 De lucht is klaer, 't is het moyste weêrtje datmen vijnd,
De straten binnen soo glad as ien Elpenbien,
En deuse lieffelijcke Truy komt noch niet iens uytsien!
Wat magh het doch wesen, datse dus binnen blijft?

---

r. 148 *Meer*: anders *maar*, *paard;* verg. ons *merrie.*
r. 150 *vijnd*: voor *vindt.*

Ick loof ommers niet, datse nou zit heur Tin en vrijft,
155 Op ien goê Sundag; neen, dat 's Vrydaeghs werckje staegh,
En (om de waerheyd te seggen) 't schuren is voor al ien sterke plaeg,
Wat magh er dan wesen? offer oock een Vryer by haer is
Die haer in huys wat vrijd? neen, dat deynck ick niet dat waer is,
En isser dan gien Vryer by, en sose van 't wercken leêgh is,
160 Slapen doetse niet, wat plaegh offer dan inde weegh is?
Ha! nu deynck ick watter schuylt; dìt sullen wis de reên zijn:
De verbrangste Meysjes willen altijd soo besuckt ghebeên zijn,
En 't magh niet door de beugel, so qualick als ick dat doen kan,
Want ick ben gantsch niet ter tael, en met woorden moet mese voên, man!
165 Wat raet gaet me dan an? so SOETEKAU nochtans gien wijf krijgt,
Ier ien half jaer ten eynde gaet, de ziel wel hiel uyt sijn lijf stijght;
Nu, het beste moetmen evenwel hopen! ja wel, dat ick
Noch ien reys an klopten, souse wel open doen schat ik?
Bah, ja, waerom souse niet? wangt siet,
170 Om de waerheyd te seggen, ick ben sucken leelijcken Vryer niet,
En waerom souse dan gien sin in my hebben? — wel hey!

---

r. 154 *zit—vrijft*: naar de gewone woordvoeging der eeuw, *haar tin zit te wrijven.* Even zoo beneden *as ick jou sta en vry.*

r. 162 *verbrangste*: anders *verbruide;* verg. voorts DE VRIES op HOOFTS *Warenar*, bl. 175.

Wy benne noch jonghe luytjes allebey,
En hebben noch veur hangden het pit van onse krachten;
Neen, neen! sy sel al luyseleegh na my staen wachten,
175 Ja wel, ick sel 't bylo waghen, al souwer ien kijnd van komen,
Dat koster na toe, wat staen ick hier noch lang te dromen?
Wie weet of ick daer binnen gien open hof vijnd?
Dats ien soete Vryers klopje, dats vande nieuwe snof, kijnd!
Soo verbranxst as ick hoven kan, wie sou mijn daer veur an sien,
180 Maer datje nou iens saegt hoe ickse genavend kan biên,
Jy soudje verwongd'ren soo fray as dat toegaet;
Wel, ofse noch niet komen wil, deynck ick? ick bin dit wachten schier moe, maet!
Ien mensch isser seper wel qualick an, die gien Wijf het!
Veel houwen van 't vryen, maer my duynckt dat het niet veel om 't lijf het,
185 Dus te lopen dwarlen langs de straet, en dan noch ien spijtig angtwoord
Te krijgen; neen, kijnd! dat diend my niet; ien yeder ga daer meê nae zijn verstangt voort,
Maer ick scheyer uyt.

De Vryster kijckt uyt het veinster.

Ha! daer isse, mijn eyghen Sangt!
Mijn hart, mijn troost, mijn lijf, mijn ziel, mijn ingewangt!
Hoe staet het leven al, mijn engeltje, mijn eygen schaepje?

---

r. 174 *luyseleegh*: waarschijnlijk (min of meer moedwillig en wansmakelijk) verbasterd uit *lyselick*, d. i. *stilletjens* (verg. vroeger). Met *luyse* daarentegen, waartoe Oudemans het in zijn Woordenboek op Breêro brengt, heeft het alleen den klank gemeen.

r. 187 *Sangt*: *heiliye.*

TRIJN.

190 Wel wat rijdme dese brief, wat, dit verbrangste aepje!
Reutelt jou de Key? (deynck ick) wat, hoe staet deuse geck
Dus te ratelen voor de deur? en laet sijn beck
Gaen, ghelijck een Tellenaer sijn aersgat,
Wel wat mien jy wel? me dunckt dat jy terstond al waers schat,
195 Asmen jou ien reys lieflijc aensiet; neen kijnd! dat gat en boorje niet,
Al jou smeken en al jou vlayen magh my bekoren niet,
Gaet vry voor ien aêr deur, daer geeftmen twie sticken.

JAN.

Wel hoe, hartje? hoe liefje? hoe sel hum dit schicken?
Ick spreeck jou immers soo lieflijck toe as ick kan,
200 En wilje dat noch niet nemen voor vol an?
Hoe sal ick het dan maken? seght, mijn Vriendelijckheyd?
Ick hebje soo verbranxst lief, en geefje my dan sulck (bescheyd,
Dat 's ommers gien roy.

TRIJN.

Hoe sou ick aêrs segghen?
Wat deuse melck-muyl hier, jy meught wel gaen legghen
205 Slapen, verstaeje dat wel, dat 's ruym soo goet,
As datje hier komt de vlag voeren, gelijckje doet,
En scheerd de gheck met de Meysjes;
Maer ick loof jou dat, kom jy noch ien reysjes,
Ick sel jou ien worst braên, of wat aêrs lieren, gelooft dat vry.

---

r. 190 *rijdt: maalt. Brief: windbuil;* verg. over deze beteekenis van 't woord Oudemans Woordenboek op Breêro, bl. 71.

r. 193 *Tellenaer: telganger, paard.*

r. 197 *sticken: stukken.*

r. 203 *gien roy: ongepast, buiten den regel.*

JAN.

210 Ey niet, mijn hartje! weest doch met my te ly;
Hoe benje dus kraftigh quaed? men moet ommers wel
ien beetjen vryen.

TRIJN.

Vrijd waerje wilt, maer jy meught mijn huys wel myen,
Want ick sieje veel liever gaen as komen,
En (om de waerheyd te seggen) wist ick, dat ick te
nacht van jou sou dromen,
215 Ick sou niet iens te bedde gaen; is dat gien groote liefde?

JAN.

Seght dat niet, mijn beckje! datje my iens gheriefde
En deed de deur op, ick wist jou al mijn leven danck.

TRIJN.

Al jou leven? knecht! dat 's vry al wat lanck;
Maer wat benje voor ien langst, die dus uyt vryen gaet,
220 Jy bent seper niet waerd datmen jou in lyen laet;
Hoe hietje, Prins, Keuningh, Kayser, Graef, Ruyter,
Lanxst, Kaer?
Hoe hietje, man? Ick begin vry wat te verlieven
Op ien moy asicht, nou, misschien of ick jou ging ghe-
Segh op as ien man. (rieven,

JAN.

'tIs Jan Soetekauw, jou eyghen Sint Jan,
225 Die jou soo besuckt lief het, dat hy niet dueren en kan,
Ey, mijn hartjen! doet de deur op, laet mijn iens kijcken
Jou versulverd aesingt, dat men by de Maen wel magh
gelijcken;
Och! datje wist, hoe diep datje in mijn hart staet,

---

r. 210 *weest—te ly*: *neem het wat laag*, *wat zachtjens op*

r. 121 *Kaer:* zooveel als *vriendlief* ('t Latijnsche *cara*, *carus*).

Jy soud seggen: „ick doe qualick, dat ick de knecht in deuse smart laet,
230 Ick magh my over die goè Slocker ontfarmen,
En 't lieve blancke lijf eens lieffelijck omarmen."

TRIJN.

Wel ick loof ommers niet, dat jy JAN SOETEKAUW bind,
Die daer op 't Kamper-hoofd woond, TRIJN ARYAENS kind
Meen ick, dat moye mannetje met sijn kruyft haer.

JAN.

235 Ja, die man ben ick selfs.

TRIJN.

Wel, JAN SOETEKAUW! wel vaêr!
Ben jy dat, ick kon jou by mijn keel schier niet,
Wel, hoe man! dat 's ommers jou manier niet,
Dus laet op straet te gaen, en dat in de nacht,
Als alle luy te bedde zijn; wat, ick en acht
240 Ommers niet dat ghy alriets gaet vryen!

JAN.

O bloemerharten, ick kan my niet langher lyen,
Ick segh jou dat, TRIJNTJE! ick word altemets nuwelijck
Voor mijn veurhooft, 't is seper al te gruwelijck
As my de buyen an komen,

TRIJN.

Wat ja, dat kan ick wel dencken,
245 Jy selter jou jonge sinnen noch ien reys om krencken,
Niet waer Vaêr?

JAN.

Nou, alle ghecken lâ varen,
En kom ereys of, wy selle jou dat wel aêrs klaren.

---

r. 234 *kruyft: gekruld, kroes-.*
r. 242 *nuwelijck: vreemd, wonderlijk.* r. 246 *lâ*: voor *laat.*

TRIJN.

Ja wel, dat ick nou soo gheck was, dat ick of quam,
Wat sou 't dan wesen, segh Jan Achterlam?

JAN.

250 O, wy souwe soo soet vryen, quam jy maer inde poort.

TRIJN.

Ja wel, ick segh waraftigh, wat ien mensch oock niet en hoort,
Dit hippe-klinckje, dat ierst uyt den dop komt ghekropen,
Wil al meê beginnen na ien Vrijster te lopen!
Ist van al sen leven wel eschied? wil jy al meê na ien Meyd sien?

JAN.

255 Ja, waerom niet? hoe na mien jy, dat ickse gien bescheyd biên
Sou konnen, soo wel as ien aêr! wat sou my deeren doch?

TRIJN.

Datje te jong bend, en datje soud moeten leeren noch.

JAN.

Te jong! niet ien haer, kynd! datje dat miend;
Kuycken vleys smaeckt soet, en dat is 't geen de Meysjes diend,
260 En dat ist noch alleen niet, jonge luy meugen lang gesond leven,
As d' oude luy jou aêrs niet as ien diel gerochels uyt de mond geven,
En zitten te kuchen by den haert; dan hebbense hier en daer de gicht,
Dan pijn inde Lenden, dan ghebreck int ghesicht,

---

r. 250 *poort:* gelijk reeds herhaaldelijk voor *deur.*

r. 252 *hippe-klinckje: wippertjen.*

Altijd schorter wat an, maer sucke jonghe liermaets
265 As ick en mijns ghelijck, die weten vry wat mier raedts,
Die springen over ien heck, die hebben 't pit van heur krachten
En tbeste van heur tijd noch ierst te verwachten,
Die benne graegh om wat te winnen, en swarigheyt te verbijten,
En mijn jonge jeughd meugh jy by jou levendige lijf niet verslijten;
270 Hoe wilje doch beter? en sucke jonghe baesjes,
Die bennen aêrs noch aêrs as nieu ghemaeckte Kaesjes,
Want se benne goê koop, en se moghen langh duren,
Se benne soet van smaeck, en bedrijven jou seldsame kuren,
Houme dat ten besten; maer daerentegen d' oude Kaes
275 Is gheweldigh duur, en sy word haest der wormen aes,
Soo ist met d' oude Vryers oock, wangtse niet wel
Goê koop te krygen zijn, vermidts sy al te fel
Achterwaerts deyncken, wat daer na volgen mocht,
En (om de waerheyt te seggen) daer heb ick noch niet iens op edocht.

TRIJN.

280 Jy keund praten as Brugman, trouwen jy wetet uyt te leggen,
Maer al wistje woorden as backstienen, balcken an twie te seggen,
Soo selje niet kallen, datje my sult aêrs doen ghelooven
Dan dat het Hylicken ien Meyd van al haer vreughd sou berooven;

---

r. 264 *liermaets*: *leerknapen.*

r. 278 *Achterwaerts*: *na-.*

Ick weet wel hoe ick het heb, maer niet hoe ick het sel krijghen:
285 Als ick ehylickt ben, moet ick na mijn Mans hooft nijghen,
En dat en diend me niet, ick hebber soo veel ekend
Die, doese Vrysters waren, tot alle vreughd waren ewend,
En mit datse hylickt waren, wierdet radt weêrom ewonnen,
En sy hebben niet dan droefheyd in plaets van vreughden evonnen,
290 Daerom hou icker mijn gheck meê, en ick deynck: ongebonden best.

JAN.

Of het ien al qualijck gaet, volght dat juyst al de rest?
As de mannen dood zijn, twaer de weeutjes leet, datse niet souwen,
Eer 't half Jaer om is, weêr een ander trouwen.
Het is ien soete neringh; wat meugh jy doch veel grollen,
295 De Hongden bijtender malkanderen om, datse inde geut rollen.
Was 't ongesongd, de Doctoren in de Medecynen souwen met hoopen,
(Of sy een been om ien duyt koften) soo niet om een wijf lopen;
En wast songde (deynckt dat vry), de Pastoren en Papen
Bleven wel onghehylickt, daerse nou niet garen alleen en slapen.

TRIJN.

300 Jy praet malle-Mans praet, my dunckt dat Soetekau wel groen is.

---

r. 288, 289 *ewonnen* en *evonnen*: voor *gewonden* en *gevonden*.

JAN.

Ist anders niet, malloot! jy weet noch niet hoe te doen is.
Jy bint te geck om inde Werelt te wesen; sou ien Meyd asse jong is
Leven as ien Totebel, niet weten wat ien sprong is,
Poep! dat ick ien Meyd was, ick most ien Karel altemet in de nood gherijven,
305 Met ien dingh, je weet wel wat, jy saeghter jou leven niemand van dood blijven.
Men kan alle dagen gien honsvot wesen (sey de man), en hy wierp ien duyt te grabbel.

GRIET.

Wel ist noch niet lang enoegh? wat hebje daer voor gherabbel?
Ick seghje: kom af! of ick haelje met ien eynd houds.

TRIJN.

Wel ick koom, Moêrtje! Gort segen ons, hoe raesje dus ouds?
310 Genacht, Jan Soetekauw! ick beveel jou den Heer.

JAN.

Genacht, mijn Engeltje! wanneer sien ick jou weêr?
Maer, morgen avond selje mijn hier veur deur vijnen.

TRIJN.

Wel ick belooft jou, ick sel altijd hier verschijnen.

JAN.

Slaept gerustlijck, en droomd genuglijck, selje? droomd van ien vryer,
315 En so ick van ien vrijster droom, word ick noch de helft te blyer.

---

r. 306 *honsvot: losbol.*

r. 309 *Gort*: voor *God.*

Wel, wat duncktje, volckje! had ick 't daer niet lustigh op de gangh,
Ick wou dat het morgen avond was, de tijd valt my te besuct langh;
Krijgh ickse allien, ick gis dat de luy my wel kennen,
Ien quâ steeck is haest te weeg ebracht, asser gien scheyers bennen.
320 Het Meysjen ist beget waerdigh, 't is ien dier oft uyt Albaster edrayt was,
Ick wou niet veul, maer ick wou dat ick mit heur in ien Hoppesack enayt was.
Nou, ick magh mijn Moêr gaen vertellen, hoe ick al bin evaren,
Die selme wel raên, hoe ick de saeck op sen elf-en-dartigst sel klaren.

JAN SOETEKAUW, NEEL SNAVERSNEL, TRIJN APPELMONGT.

JAN.

Wel wat dunckt jou, Moêrtje! heb ick dat niet op sen ellif-en-dertighst eklaerd?
325 Ick ging uyt vryen, ick krulde mijn kneveltjes, ick streeck mijn baerd,
En ick deed mijn woord met sucken sonderlingen freyigheyd,
Dat de Meyd stong en lilde, soo fexeerden heur de weyigheyd,

---

r. 327 *stong en lilde*: *stond te beven.* *Weyigheid*: *dartelheid, wulpsche lust.*

Sy sprack ierst spytig; maer doen sy sagh, dat ick so jong en so schoon was,
Doe klom al heur bloed in heur hoofd, dat in heur kleyne toon was:
330 Ben jy 't, JAN SOETEKAU? seyse, hoe komje hier? en dat met sucken gegluyr?
Moêrtje! hadjet esien, se glom van minne, as ien kat van Hels vuyr.

NEEL.

Maer, kakelde jy al lustigh, doen jy heur in die com- (plexy had?

JAN.

Ja, had ick so dicwils ien ey eleyd, ick was de beste leg-hen in stad;
Sy kost me niet ontwynen; wist sy ien gaetje, ick wist daer strax ien spijckertje toe.
335 Alle ding is nu fijn fluweel, ick ga so glad jy en weet niet hoe,
Ommers, 't is so veer ekomen, datse my hier tavond heeft bescheyen;
Maer segt my, hoe ick vrye sel, ick moet hier toch ien (weynig beyen.

NEEL.

Jy moet liegen as ien Quacksalver, of jy keunt niet bedyen,
Want daer is gien leugenachtiger nering in de werld as het vryen;
340 Na dattet wast of daelt, daer na opent jou sluysen.

JAN.

Ygut Moêr! jy hebt drollige invallen, jy slacht de ouwe kackhuysen,
Maer sou sy heur an mijn pockdalen niet storen? jy weet dat het sucken netten Dier is!

---

r. 334 *ontwijnen*: *klaarkrijgen*. r. 340 *Na*: thans *naar*.

NEEL.

O neen, as de Koe tochtigh is, sietse niet om, van wat
hayr dat de Stier is.
Nou, JAN ruym in 't wambes! hoe loop jy dus of en an?
345 Luystert na mijn woorden, soo moytjes as ien man:
Jy moet de Meyd veul te veuren kallen van jou winst,
die jy hebt ewonnen,
En datje nou een groot miester bent, al hebjet met ien
kleyntjen begonnen,
Wangt alle Vryers zijn rijck, en alle gevangens arm;
En geeft het ienige gelegentheyd, dat jyse krijght inden
arm,
350 Schreumt voor al niet, wangt daer komt niet goeds van
langh te wachten.

JAN.

O ho! ick heb goedjen an mijn lijf, 't is lichter as ien
pluym, 't kan rijsen van ghedachten,
Sie ick aêrs ien open meulen, ick wed ick soo lang niet
wacht
As de knecht die de meid inde kelder had, en dat na de
midder-nacht;
En om sijn eerbaerheyt quansuys, doen sy hem de trou
al had toe-eslagen,
355 Liet hy het daer by steken, en dorst de rest niet wagen.
O slocker! docht de Meyd, weetje niet, datmen 't yser
smeên moet wijl het hiet is,
't Sel van sijn leven niet schiên, nu 't van avongd niet
eschied is!

---

r. 344 *Jan ruym in 't wambes*: Een der vele toenamen, waarmeê de Hollandsche volkstaal dien breedgerugden zondebok aller wanhebbelijkheden bedacht heeft; eenige anderen, zie in mijn aant. op *Marieken van Nijmegen* (Den Haag, 1854) bl. 53.

Gelijck het oock beurde, wangt de Meyd kreegh daer na Belyberou,
En nou wil hyse met geweld hebben, ja, hy pleyt om heur trou.
360 Maer ick segh jou dàt, Moêrtjen! ier ick ien Vryster wou halen met de pleyt-sack,
Ick wod liever datter, ick weet niet wat, inde besuckte meyd stack.

NEEL.

Wel, kijnd! neemt daer ien exempel an, en toont jou wat blyer,
Wangt ien bleu Vryer en word sijn leven gien bedyer.
Nu, my dunckt dat ick daer al gerucht hoor, de Meyd is op hangden;
365 Genacht Vaêr! maeckter wat van. —

JAN.

Ygut! hoe wateren mijn tangden!
Maer wat ist ien vreughd, kijere, asmen geluckigh vrijt!
't Is rechtevoort aêrs noch aêrs of mijn ziel op ien kruywagen rijdt.
Dat loof ick wel, volckje! sucken treuseltje! sucken moyen Meyd!
Sucken soeten saeck! sucken Heuning-bietje! sucken vriendelickheyd,
370 Datter de groote Keyser van Æthiopiën, Asiën, en Afrijcken
Maer iens tyng van had, hy quam in Hollangd, om heur te bekijcken;
S' is te kraftige net! saegh jy wel, hoe giestig dat heur de kap zat?

r. 358 *Belyberou: onschuldige spijt.* r. 361 *wod: woude, woû.*
r. 371 *tyng*: voor *tying*, *tijding*, *naricht.*

Ick seg jou, dat het is het moyste Meysje, dat sen leven
oyt pap at;
Sy is te biestige sinlijck, heur nette suyverheyd ver-
quickt ien,
375 Sy gaet sinlijck NEELTJE veèr te boven, en die schuerde
heur gat noch met bickstien,
Jae, wat mier is, as sy iens pist (wie hoorde oyt van
sucke nette Vrouwen?)
So leyd sy ien besem tusschen haer bienen, om dat haer
kousjes niet bespatten souwen.
Ygut! ick, wod ick ien conterfeytsel van heur had, ick
sou 't dragen op mijn borst,
In steê van ien Medaly; 't sou sucken verquicking wesen
voor mijn worst!
380 Holla! daer komt sy aen, ick moet hier ien beetje gaen
staen in 't duysteren,
Om ien reys na de woorden, die sy in heur ienigheyd
spreeckt, te luysteren.

TRIJN.

De tijd is al verschenen, dat ick JAN SOETEKAU hier heb
bescheyen;
Waer mag den dreutelaer blyven (deynck ick), waer na
mag hy beyen?
Het moeyt my al ien beetjen, dat ick hem gisteren avond
so heb deur ehaeld,
385 Ick hebber te nacht niet af kunnen slapen, soo hettet
my inde kop om emaeld;
Wangt het is ien moy Jongman, 't is ien Vryer as ien kruyd,
Ick seg jou dat: komt hy weêr, hy is de Bruygom en
icke de Bruyd,

---

r. 374 *ien : iemand, een mensch.*

Mijn Peetjen, LIJSBET JANS, is nou al ien Vrijster van sestigh jaer,
Maer sy seyd: „dat ick jou veur edaen heb, kijnd! doet my dat jou leven niet naer.
390 Immers, jonge jeugd! doen ick noch fris en schoon was,
Wierdet my van ien Vryer iens evraegd, die braef van persoon was,
Maer ick seyde: ick wil niet hylicken, Vaêr! dat heb ick vast veur enomen;
Patiency, seyd hy, en hy ging deur; ick docht: hy sel wel weêr komen,
Maer ick heb vast ewacht tot het eynde van mijn dagen,
395 En daer is na die tijd moêr noch mensch na my komen vraghen;
Dan, nou geef icket op, hoe wel icket wel angders wensch,
Wangt ongder ien ouwe-meyds pels kom Gord noch goed mensch,
Daerom raed ick alle Vrysters, as het yet by de wegh magh gaen,
Word het heur van ien Vrijer evraegd, datse hem niet lichtlijck of slaen."
400 Wel docht ik: hy spiegelt hem sachtlijck, die hem spiegelt an ien aêr,
Daerom, komt JAN SOETEKAU weêr, ick seg jou, dat het hylic is klaer;
Ick sel hem niet laten lopen, ick sel mijn peetjes woorden betrachten.

JAN.

Dat troost al; ygut! hoe weyffelen de meysjes met heur gedachten!

---

r. 391 *braef*: *kloek*, *flink*. r. 397 *Gord*: ontzagshalve voor *God*.
r. 398 *as—gaen: als het er maar eenigsins door kan.*

Nu, ick magh iens by haer gaen treden, en sien iens hoe ick met heur vaer:
405 Wel, lievertje, soetertje, troostertje, hartje! heb ick jou daer?

TRIJN.

Wel vryertje, stryertje, vleyertje, smekertje, stekertje! waer komje van daen?
Ick sou haest weêr na bed ekuyerd hebben, om dat ick sag, datje hier niet stongd.

JAN.

O neen, mijn hongderd duysend suykertjes! ick pas op jou as ien schiethongd;
O lijden! hoe heb ic verlangd na dese gebenedyde nacht!
410 Ick heb de uren, de half uren, de kartieren eteld, aêrs noch aêrs as ien schildwacht,
Cupido zit my in 't lijf; Heer! hy hetter sucken spul, jy soudt het niet vertrouwen,
Ick loof warentigh aêrs niet, of hy het te nacht dans-school in mijn buyck ehouwen,
Sucken kitteling, sucken prickeling, sucken swaying, sucken draying heb ick daer omtrent evoeld,
't Was of ick inde liefde swom, al mijn goedje worden overend espoeld.

TRIJN.

415 Ja wel, ja wel, wordje niet uyt jou sinnen?
Ygut, knecht! wat blaesje al roock uyt, brand jy oock van binnen?

JAN.

Nou, dat over eslagen, mijn beckje, jy weet wel waer-om dat ickje vry,

---

r. 408 *schiethongd*: *jachthond*. r. 411 *hetter*: *heeft er*.

En hoe kraftige lief dat ick jou heb! waerom laetje my noch langer inde ly,
Ick dienje, ick mienje, ick kusje, ick stroockje, ick spreeckje,
420 Ick streelje, ick vlayje, ick lockje, ick lonckje, ick smeeckje,
Ick volghje, ick bidje, ick eerje, ick vierje, ick achtje,
En waerom laetje my dan noch dus loopen, mijn Engeltje? — waer na wachtje?
Spreeckt doch een troostlijck woordje, en seg ien reys om de nuwigheyd ja;
't Sal aêrs noch aêrs wesen, of ick met koussen en schoenen in den Hemel ga;
425 Ick sal jou soo gedienstigh wesen, jy sult by my hebben sucken leckre daeghjes,
Jy selt niet begeeren, of jy sult het daetlijck hebben, al waerje noch soo graeghjes;
's Nachts sel ick droomen wat jou daeghs soet sel maken;
O Trijntjen! jy sult dan ierst in ien nieuwen Hemel raken.

TRIJN.

Ja, Jan! de woorden zijn goet, maer d' Eenden leggen de Eyeren.

JAN.

430 O malle geckje! hoe meugh jy my dus an 't hooft legghen beyeren,
Ick sweer 't jou by mijn Jan-oom; dat is ommers veul eseyd?

TRIJN.

Ja, wel seker, jy keund jou woordt doen met een Quacksalvers wel-sprekendheyd,
En jou oogjes drijven jou soo soetjes in jou hooftje,

---

r. 429 *d' Eenden*: met klankspeling voor *ende*, *einde*.

Hoe soumen jou weigeren konen? siet daer, mallert! ick beloofje.

JAN.

435 Wat, mijn soete struyfmongt! wat, mijn eygen Albastert beeltje!

TRIJN.

Maer jy moster gien woorden van maecken, sweert my dat by jou keeltje.

JAN.

Sie daer, by mijn keel, duymtjen op, so waer as ick leef!

TRIJN.

Maer dat ick niemand as jou trouwen sel so lang as ick leef.

JAN.

Dat 's ien woortjen uyt de heuning-tong, daer smaect ien soen op.

TRIJN.

440 Wel, hoe ist hier, Mieuwis mal-mongd! komt jou het groen op,

Nou, Murruwert, nou! hoe hebje dusken mallen gelaet?

JAN.

Ick weet van vreuchde nau waer ick ben, 't is of mijn ziel om ien luchjen gaet.

TRIJN.

Nou, nou, JAN SOETEKAU! 't wordt laet, 't is tijd dat ick keuyer,

Ick moet het moytjes overleggen, en sien hoe ick 't met mijn moêrtje meuyer.

---

r. 437 *duymtjen op*: de vinger in de hoogte (bij wijze van eedzwering).

r. 439 *heuning-tong*: *honingvat.*

r. 444 *meuyer*: *modder*, *schik.*

JAN.

445 Neen kynd! ick sel jou thuys brenghen, wy kennen so
niet scheyen.

TRIJN.

Ick sel ierst sien, of mijn Moêrtjen slaept; jy moet soo
lang een beetjen beyen,
En so haest as jy mijn bremmen hoord, komt dan vry
binnen.

JAN.

Wel mijn hartje, wel mijn beckje!

TRIJN.

Dats jou veur, om tijd te winnen.

JAN.

Ygut, kijeren! hier willet op ien schaeps-scheren gaen,
al houd sy heur wat mal,
450 Ick wet sy beget kryten sal as ien dief in ien paerde-stal;
Ick selder wel op loeren, en krijgh ickse byget inde kamer,
O ackermenten! hoe wil icker op kloppen met mijn
veur-hamer!
Ho, ho! sy bremt al, ick magh my op de bien maken.
Kijeren! ick bedingh datje swygen sult, so veer jy wat
hoort kraken.

---

r. 445 *kennen*: voor *kunnen*.

r. 447 *bremmen*: anders *hemmen*, *geluid geven*.

VERMAECKLIJCKE SOTTE-CLUCHT

VAN

EEN ADVOCAET ENDE EEN BOER,

Op 't plat Friesch. 1)

Waerschouwinge tot den leser:

So hier Doctoor 2) of Boer u raeckt, denckt (zijt ghy schrander):
Daer meent hy my niet met, dat schiet hy op een ander.

1e Wtcomst.

ROEMER WARNAR, Doctoor. SJOUCK SIPKES, Boer.

SJOUCK.

3) Het wylde boole meyer te dwaan wessen! mijn wijf het my oontimne, dattir joed yen *Trouchjer* wessen is to mijn

1) Als Tusschenspel bij den Timbre de Cardone, Leeuwarden 1618, uitgegeven.

2) *Doctoor*: in de Rechten namelijk, verg. vroeger.

3) Gemakshalve brengen wij de gansche plat-Friesche redeneering maar in 't Hollandsch over: „Wat drommel, mag er te doen zijn! Mijn vrouw heeft me gezegd, dat er van daag een deurwaarder in mijn huis geweest is, om mij te *sommeeren*, naar het vonnis dat er gegeven is, en ik weet zeker, dat het proces nog niet *gefurneerd* was, en, wat het meest is, daar was nog in de zaak niet *geconcludeerd*, en nu heb ik de *sommatie* niet willen afwachten; daarom denk ik den deurwaarder in zake van *injurie* aan te spreken, want hij heeft *defamatie* gedaan op mijn persoon, en ik wil op mijn persoon geen *defamatie* hebben; nu

hous, om my te *slommerjen* fen de *schententie* dyer gen is, en ick wijt fersijcker, dat het Proces jytte noet *finere* wier, en dat jytte allermaast is, dir wier jytte yne saeck naet

moet ik een *consult* nemen met een degelijken Doctoor, hoe ik mijn *comparitiën* goed aanleggen zal; want ik weet voorzeker, dat zijn *besogniës absurd* zijn. Daarom denk ik, eer de *vacantie* uit is, mijn advokaat een degelijke *procuratie* te geven, om mijn partij van ter zij een *citatie* te zenden, die *excellent* is; want hij zal zich met een eed van de *calumnie* zuiveren, die hij op mijn persoon gedaan heeft, of daar zal meer dan één Duivel meê spelen; dit moet ik in mijn *memorie* ter degen *observeeren*. De Drommel nog toe! waar mag hier ergens een degelijke Doctor wonen? ik ben al bij twee notarissen-*publick* geweest, die bij den Hove *geadmitteerd* waren, doch zij wisten geen degelijken raad voor me; maar ze verwezen mij op een *postuleerenden procureur*, die kon van scheepsbrieven, *prorogatiën*, en den Duivel met zijn moêr vertellen, daar niets uit vergeten werd als galg en rad, gelijk bijv. van scheepsbrieven schreef hij altemet ontmasten, ontsprieten, ontzeilen, ontvlieten, ontwortelen, ontvroeden, ontboomen, ontkloeten; hij bracht mij 't hoofd gaauw op hol, wat woeste Drommel weet ik er meer van! de Duivel, had hij 't bij dertig gelaten! een groot boek (was er) van vol; hij noemde het zoo grappig, laat zien, ja, ja: een *protocol;* ik zal 't jeluî niet zeggen, wie dat het was, maar aan zijn doen merk je 't gaauw, het is een man van aanzien, de heele wereld wil met hem te doen hebben. Maar hij wees mij nog op een anderen drommel; die Duivel wist mij raad te geven en mijn les te schandeeren, of hij ze uit een rol gelezen had, en toen ik hem zeî van dien anderen Pilatus Procureur, zeî hij: „*mundus vult decipi*," ik weet voor den drommel niet, wat dat zeggen wil, maar ik denk: „wijze luî hebben groote baarden om den mond," dat het dàt zeggen wil; maar zeî hij: „ik heb daar nog een groot boek, dat *corpus juris* heet, wil je er twee Vlaamschjens met een boddrager (?) aan wagen, zoo wil ik mijn advies geven en je pleidooyen in *conscriptie* stellen.

quincladerre, en nu heb ick de *slommatie* niet *acspetterre* wolle; dirom tins ick de *Trouchjeièr* in *cas fen luriaen* oon te sprecke, den hy het *deflamatie* dien op mijn persoon, en ick wol op mijn persoon nin *dominatie* hebben; nu moet ick yen *constultatie* nimme mey yen tijghe Doctoor, hoe ick mijn *compliciën* riucht oonlissen sel, den ick wijt fersijcker, dat sijn *basuinen labsurd* binnen. Dirom tins ick so yer de *ficcantie* ten eynd is, mijn *abbecaet* yen tijge *purgatie* to saan, om mijn party ourdwers yen schitatie te seynen, die *eloquent* is; den hy sel my *loormenten* fen die *clommen* dwaen, die hy op mijn persoon dien het, of dir sil meer as yen Deel mey spylje; dit moot ick in mijn *bemorie* tijge *lobserverjcn*. Het wylde wyrum! wyr mey hier oornse yen tyge Doctoor wenje? ick bin al by twa *pugelijcke snottarissen* wessen, die by den Hove *lammenterre* wieren, den jo wiste my nin tyge rie, maer jo wysse my by yen *pistleerende prokroor;*

Die koe ven schipsbriewen, quinckernellen,
En de Deel mey sijn moêr, fertellen;
Dir naet out fergetten wier als galg en ret,
Lijck as by estempel fen schipsbriuwen schriuwer al te met
Ontmestje, ontspietje, ontseylje, ontflietje,
Ontwortelje, ontvroetje, ontboomje, ontkloetje;
Hy macke my de holle corts op de rin,
Het wylde Sarle wyt icker meer fin!
De Deel hyer by trittich lyten, yen graet boeck fen fol
Hy naemde het so tjoed, lyt sieën: ja, ja, yen *brecol;*
Ick wol 't jymme naet sysse wa dat het wier,
Den oon sijn dwaen merck jymme 't schier,
Het is yen man ven oons jaen, alle wraad wol mey him
habbe te dwaan.

Maer hy wysse my jytte by yen oor wyrum; die Deel wist my ried te jaan en mijn *lectiën* te *schanderre*, of hy se wt yen rol hie lessen; en doe ick hem sey fen die oor *Pilatus prookroor*, seyer: *mondus volt beschiti;* ick wijt naet het wyrum het te sisser is, den ick tins: wyse ljoe habbe omme moule graete birden, dat het dat te sissen is; den seyer, ick hab jytte yen groet boeck dir *Porcus luris* hiet, wustu dir twaa fleamske mey yen buttergone oon weye, so wol ick dy mijn *lavijs* tijge jaan, en dijn *claddoyen in conscripsis* stellen.

ROEMER. (*Met een folio-boeck in de hand.*)

O, *corpus juris! quot sunt in te* fraye dinghen!

SJOUCK.

Dit is versijcker de Porcus luris dir ick so folle van haerd hab. 1)

ROEMER.

Quid non tentavi? — 'k heb weest in alle hooge scholen,
Ita, ut demum nil voor my meer is verholen;
In Spagniën, Vranckrijck, Rostockus, Bremen en Hamburgh,
Daer heb ick, door mijn const en seer geswint verstant,
De wijsheyt van mijn kop gantsch braef gemaeckt becant:
Cum ego, tot Orliens, my laest mael liet *promoveeren*,
Tum spraken de Doctoors: „ghy sout Cicero *supereeren*,
Cum tua welsprekentheyt, *denckemus singulis* uris
Aen dijne gheleertheyt, *devorasti corpora juris.*"

SJOUCK.

Het Deel is dit? Troenen of Tauren? 2)

---

1) Dit is voorzeker dat *corpus juris*, daar ik zoo veel van gehoord heb.

2) Wat Duivel is dat, tooveren of donderen?

ROEMER.

Ingenio felix es! wech met die dorpere sullen,
Qui om gheschenken vaeck *krigunt* treflijcke bullen,
Et comen wt Vranckrijck, *Doctores ibi* geworden
Door Fransche croonen; *sed quid?* sy blijven de Jorden.
Maer doen ick, ick thuys quam, en dat *cum summa gloria*
Sprack yeder die my con: „*tu felix es memoria*,
Bartolus *es alter*, ghy schijnt Baldum te beschamen!
Has lucubrationes, dese overtreflijcke namen,
Heb ick gheschreven, so men in *millesimo* blat siet."

SJOUCK.

Dit mot forsijcker een tyge Doctoor wesse, die wijt so folle *negaten* in 't riucht, en so folle cromme darmen hyer dir by, die mot ick mijn hiele *spesifiscaetie* dwaan. Nu, ick mot hem reys oonsprecken: *Domme Doctoor solvijst* eens! [1])

ROEMER.

Wel, huysman! wat is jou begeeren?

SJONCK.

Maer, ick hab hier yen *Ravactie*, die soud ick jou *deklinere.* [2])

ROEMER.

Wel, laet een reys hooren.

---

1) Dit moet voorzeker een degelijke Doctoor wezen; die kent zooveel *legaten* in 't recht, en zooveel schuinsche termen waren daarbij, dien moet ik mijn gansche *specificatie* doen. Nu, ik moet hem 'res aanspreken: *Domine Doctor*, wees gegroet!

2) Wel, ik heb hier eene *actie*, die woû ik je declareren.

SJOUCK.

Maer heb y al hette verstân fen 't riucht?
Ick was op steê by yen bierstanck, die schrieuw my al te sliucht. [1])

ROEMER.

Verstant? Is dat een vraegh! *Tu, rustice quadrate,* [2])
Hoe, slaet ghy buyten, dat ghy so begint te praten?
Ick woû wel yemant sien, die my, my supereert:
Mijn kop is door en door met verstant ghelardeert,
Ghelijck een haes met speck.

SJOUCK.

Het Deel is dit for yen geck? [3])

ROEMER.

Mea eloquentia sou de Goden selfs *moveeren*,
En 't onderst opwaerts en het opwaerts onder keeren;
Ick sal u redden, man! dat mooghdy dencken vry,
So veer u questie in dit *corpus juris* sy.

SJONCK.

Ben y dan yen abbecaet? [4])

ROEMER.

Advocaet? dat souden wel hondert luy segghen,
In Vrieslant mijns ghelijck niet; de rest mogen haer broeck daerby legghen;
Veel sware saken sou ick weten door te drijven,
Daer duysent andre wel in steken zouden blijven.

---

1) Maar heb je wel een goed verstand van 't recht? Ik was op steê bij een bierbank, die schreef mij al te slecht.

2) *Jij, vierkante boer.*

3) Wat Duivel is dat voor een gek?

4) Ben jij dan een advokaat?

SJOUCK.

Y hier sucken netten bird, en sucken lange mantel om, ick tocht wol, dat y yen tyghe Doctoor wieren. [1])

ROEMER.

Nu, wat's u questie? Com, ick moet u *depecheeren*,
Ick can niet langer staen, ick heb te *besoigneeren*.

SJOUCK.

Maer, dir wier yen Trouchjeier to mijn hous, die hie het ven yen *slommatie* ven mijn party ouwrdwers, en ick wijt forsijcker dattir jytte nim *quinclusie* in 't *posses* mecke wier, folle min datter yen *schententie* tjen my *plonseerre* wier; en nu tins ick yen *rebel* tjen him ouwr te jaan, en him in *cas* ven *luriaen* oon te sprecken; den hy caam meer om sijn palsier, ende om hem op mijn ponge te ferlusterjen, as om my te *slommeerjen*, en hy handelt so *strixis luris* mey my, dat het naet te sissen is; nu woe ick wijtte, hoe ick my *cactie* tyge *insteren* suid, en hoe ick mijn compahitiën riucht oonlissen soe. [2])

---

1) „Je hadt zulken mooyen baard, en zulken langen mantel om; ik dacht wel, dat je een flinke Dr. waart."

2) „Wel, daar was een deurwaarder in mijn huis, die had het over een *sommatie* van mijn weêrpartij, en ik weet voorzeker, dat er nog geen *conclusie* in 't *proces* gemaakt, veel min dat er een *sententie* tegen mij *gepronuntieerd* was; en nu denk ik een *libel* tegen hem over te geven, en hem in *cas* van *injurie* aan te spreken, daar hij meer kwam om zich op mijn kosten vrolijk te maken, dan om mij te sommeeren; en hij handelt zoo *stricto jure* met mij, dat het niet te zeggen is. Nu woû ik weten, hoe ik mijn *actie* tegen hem *institueeren* zou, en hoe ik mijn *comparitie* goed zou aanleggen."

ROEMER.

Ick most weten, hoe de saeck van u *querel* ghelegen is.

SJOUCK.

Nu hartse tijghe to, Domme Doctoor! dits de knerel: mijn kaeel het ons bourman TJEPKE LUBBES steck tobijtten en 't warmus opijten; nu woe ick *dispenterje*, of ick betelje soe hetghien mijn kaeel *corpumrere* hie, en mey al sijn *combustiën* en *rupturen* ferdoorn hie. [1])

ROEMER.

Daer leyt een seker regel van in *cerebro ingenii mei* [2]) begraven, *ex scrinio pectoris mei* [3]) moet ick dat *expostuleeren.*

SJOUCK.

Mey oorlof, domme Doctor! dat boeck dat y dir haade, is dat aeck *corpus luris*, dir ick so folle ven haerd hab? [4])

ROEMER.

Jae, dat is *corpus juris cum glossis.* [5])

SJOUCK.

Maer die *knerelje* van 't kaeel,
Stiet dy dir aeck in al heel? [6])

---

1) Nu, hoor ter dege, *Domine* Dr., dit 's de *querelle:* mijn kalf heeft ons buurmans TJEPKE LUBBES het stuk gebeten, en de groente opgegeten, nu woû ik *disputeeren*, of ik betalen zou, wat mijn kalf bedorven heeft, en met zijn *combustie* en *ruptuur* verdorven heeft.

2) *In 't brein van mijn verstand.*

3) *Uit het binnenst van mijn borst.*

4) Met verlof, D. Dr., dat boek dat je daar hadt, is dat ook het *corpus juris*, daar ik zoo veel van gehoord heb?

5) *Met de verklaringen.*

6) Maar dat twistgeding van 't kalf, staat dàt daar ook heel in?

ROEMER.

Ick moet een reys toesien en de bladeren *pervolveeren;* maer waer sal ick 't boeck opleggen? had ick yen *pulpitum* [1])

SJOUCK.

Com hern, domme Doctor! com hern; ick meyts mijn rugh reys crom, en keer jo mijn aerskern to, so ken y 't boeck dir oplissen, en mey yen jou *lectiën* aeck tijghe oplissen. [2]) (*Boer bockt, Doctor legt 't boeck op sijn rugh.*)

ROEMER.

Nu, dat legt fraey, dat legt schoon.

SJOUCK.

Hab y 't jytte naet von? Mijn baelgh waeckst my kort al heel ron. [3])

ROEMER.

Hola!

SJOUCK.

Dir comt het oon, nu meyts 't cort en scherp. [4])

ROEMER.

Si quadrupes pauperiem fecisse dicatur, ha! daer hebbe wy de tytel, nu zijn wy claer.

SJOUCK.

Dat 's yen Deel! dat 's yen oor clanck,
As op steen kaam van die fylippighe bierstanck. [5])

---

1) *lessenaar.*

2) Kom hier, D. Dr., kom hier; ik maak mijn rug eens krom, en keer je mijn aars-karn (of -molen, d. i. mijn achterste) toe, zoo kun je 't boek er op leggen, en met een je les ter deeg opzeggen.

3) Heb je 't nog niet gevonden? mijn balg groeit mij haast heelendal rond.

4) Daar komt het aan, maak het nu kort en bondig.

5) Voor den Duivel, dat is een andere klank, dan er op steê kwam van dien ellendigen bierbank (*beunhaas?*).

ROEMER.

Jae broêr, ick can het met een half ooghjen ofsien,
Mijns gelijcken van verstant vint ghy in 't gansche hof gien.
Nu, ick heb niet lang tijt, wilt ghy met in mijn studoor?
Daer sal ick u artikelen schrijven.

SJOUCK.

Ick ben to freed. 1)

ROEMER.

Wel, dat 's u voor.

2e Wtkomst.

SJOUCK.

Het Wyrum mey 't wesse, dat ick die Deaels Abbecaet naet ken komme sprecke! Den is die oonbring goet, jo wijtte de haan wol wt te stecken:

Ick wijtter naet fen, sy binne te Deaelsche sliuch
Jo scherre de schaep (tins ick) ney jo sen ruich.
Cum curis, cum bellis, efter die doore giet da treppen op.
Ick siuch wol het tit is, t' is com joud, com moorn,
My aenget, die Deael het mijn *blasoenjen* al verdoorn.
Dir comter oon, ick moot hier yne herne hette lisse,
En herkje reys to, hetter fen mijn saeck sel sissen. 2)

---

1) *Ik heb er vrede meê.*

2) De Drommel mag 't weten, dat ik dien Duivelschen advocaat niet kan te spreken komen! maar is de aanvoer goed, je weet de hand wel uit te steken! Ik weet er niet van, ze zijn te Duivelsche loos, en scheren de schapen (denk ik) dicht op hun rug, *cum curis*, *cum bellis*, achter de deur gaat de trap op;

ROEMER.

De boer meent, dat ick hem niet sie, maer hy malt;
Nu moet ick eens van de saeck swetsen, dat het hem wel gevalt:
Daer heb ick op de rol de saeck gedebatteerd
Van ons SJOUCK SIPKES, en ick wed, hy triumpheert;
Cum ego met *mea eloquentia* slechts voor den dag quam,
Tunc eloquentissimus flucx op mijne woorden goed acht nam,
Ick heb so dapper vor des boeren eer gestreden,
Dat yder sich verbaest hiel in mijne wijse reden.

SJOUCK.

Ick hie het naet tocht, dat de Doctoor so tyghe wesse hie; nu, ick moot hem reis oonsprecke: ho! Domme Doctoor, *bomel sluris!* hab y de *constructie* al wey, hoe stiet het mey mijn stoocken? [1])

ROEMER.

Jae, daer is groote swaricheyt in; meent ghy, dat het so te *debatteren* is, sulcken sware questie?

SJOUCK.

Hy mient, dat ick hem naet sjoen hab, nu woller mey my gecken; den ick siet hier njuncke yne herne, ick haerd him heel wol sprecken. Nu, ick mot him luckel reys riucht to kaetje: Het Deael mien y dir mey, Domme Doctor? dat yen ezel my op yen jyrmercke schijten het, of dat

---

ik zie wel, wat het is: 't is kom van daag, kom morgen. Ik ben bang, dat de Duivel mijn *besoignes* al bedorven heeft. Daar komt hij aan; ik moet hier in den hoek wat leggen en hooren eens toe, wat hij van mijn zaak zal zeggen.

1) Ik had het niet gedacht, dat de Dr. zoo flink geweest was; nu, ik moet hem eens aanspreken: ho! *Domine* Dr., *bonjour!* hebje de *constructie* al klaar? hoe staat het met mijn stukken?

ick wt yen gous-ay bin wtbret? Dou, Deael! behofste foor my naet to hinckjen, ick hab in die croupel-striete schoele gien, hab dit verstaan, yt het my meer cost, as: com haas, lick my de poot! *Prattica est pluris quam tota schentia luris.* Dus moot y my tyghe sisse in *qualigis derminis* mijne saecke *finderre* is, so wol ick jo jon schillaris jaan, en spylje *pone wuxta;* dir lisse de kaetten, en dir is naet meer fen. [1])

ROEMER.

Cum ego quadratis de saeck sal recht *proponeren,*
O, vrient SJOUCK SIPKES! ghy sult in 't eynd *triumpheren;*
Och, *quantum habui*, mijn vrient, *molestiae tecum!*
D' uyr was geluckigh, doe ghy quaemt *consulere mecum.*

SJOUCK.

Het Deael is dat te sissen? tins ick;
Dits yen Wirum, die Deael is nin minschslijck [2])

ROEMER.

Wel, hebt ghy 't verstant niet? u saeck is schier gewonnen.

---

1) Hij meent, dat ik hem niet gezien heb, nu wil hij met mij gekken, maar ik zat hier neffens in den hoek, ik hoorde hem heel wel spreken. Nu, ik moet hem gaauw eens toekallen: wat Duivel! meen je daar meê, *domine* Dr.? dat een ezel mij op een jaarmarkt gescheten heeft, of dat ik uit een ganzenei uitgebroeid ben? jij, Duivel! behoeft voor mij niet te hinken; ik heb in de kreupelstraat school gegaan, versta me wel, het heeft mij meer gekost dan: kom, haas! lik mij de poot; *practica est pluris quam tota scientia juris.* Dus moet je mij terdegen zeggen *qualibus terminis* mijn zaak *gefundeerd* is, zoo zal ik je je salaris geven, en spelen *pone juxta;* daar leggen de koten, en daarmeê uit.

2) Wat Duivel is dat te zeggen? denk ik; dat 's een draak! de Duivel is geen mensch gelijk.

SJOUCK.

Is het sijcker waer? dir, Domme Doctor! dir, dat jon ick jo op recknungh; loock reys to, of ick het aeck tijghe mecke hab! [1])

ROEMER.

Ha! daer crijch ick eerst voel [2]) van de saeck;
Dat zijn klinckende redenen, dat 's een goede spraeck!

SJOUCK.

Nu, Domme Doctor! nu lijt ick de heele *contentiën* op jo staen, en siuch wol to, dat de susantie fen 't hof in sijn *leffect* bliuwt, en dat de *trouchjeier* mey sijn *labstentem* my naet comt te *folesterren.* [3])

ROEMER.

Dat sal ick wel *caveeren.*

SJOUCK.

Nu, Domme Doctor! ick lijt de saeck op jo staen, en ick wins jo genioun; as ick weêr kom, tjaen tocommende snioun, bringh ick jo mey yen tijge snies grienschyde aynayren mey yen fette gous, en jytte yen kan tijghe schiepe brocke voor yon wijf en bern; help my slechts fen die Droes. [4])

---

1) Is dat zeker waar? daar, D. Dr.! dat geef ik je op rekening; kijk 'res toe, of ik het ook goed gemaakt heb.

2) *besef.*

3) Nu, D. Dr.! nu laat ik de gansche strijd op jou aankomen, en zie wel toe, dat de *surchéance* van 't hof in werking blijft, en dat de deurwaarder met zijn *assistenten* mij niet komt te molesteeren.

4) Nu, D. Dr.! ik geef de zaak aan jou over, en ik wensch je genavond; als ik weêr kom tegen aanstaande Saturdag, breng ik

ROEMER.

Heb daer geen sorch voor; siet daer, daer is mijn hant.

SJOUCK.

Meyts het tijghe; nu genjoun, ick ja weêr ney mijn lan. [1])

ROEMER.

O knecht, hoe sweet ghy! leert eerst de manier wat!
Ghy zijt nu so wel verwaert [2]), of gy met beyd' u voeten in 't vier sat.
't Gelt brant de boeren in de beurs, is dit niet vrij wat gecx?
Want heur gelt te crijgen is gheen const; *practica est multiplex:*
Als 't crijgh is, wort het heur met gewelt ontnomen van de soldaten,
En nu 't vreed is, brengen sy 't van selfs by ons advocaten,
De soldaten dwingen haer met gewelt af, haer bier en haer schincken,
En wy crijghen 't met een praetjen, en wijn toe te drincken.
Ick sal oock dese boer so weten te stellen,
Dat de Droes met sijn moêr 't my niet nae sal vertellen;
Want het heeft met sulcken advocaet niet een ey te beduyen, man!
Dien [3]) een boer op sijn Schots niet excellent.....uyen can.

---

je een deugdelijke snees groenschillige eenden-eyeren met een vette gans, en ook een kan degelijke schapenmelk voor je vrouw en kinderen meê; help mij slechts van dien Droes!

1) Maak het goed; nu, gemorgen; ik ga weêr naar mijn land.

2) *Bezorgd*, *geborgen*.

3) Thans *die*.

3e Wtcomst.

SJOUCK SIPKES, de Boer.

'T Is nu wol mecke mey die Trouchjeier, Prokroor,
Mey die Abbecaet, mey die yne Deael, mey d' oor,
Hier selle de podden om handbackje, de frosken om gousje,
De katten om slingerfestje, en die Deael siller sijn pies om kaerdje.

Dir comt die Deaels Trouchjeier oon, en beschriuwt my al mijn *nobele* goederen! dat hem de Wyrum op het reg stuck fier! het bruyt dat Deaels 't jijtte so *strixis luris* mey my te haandeljen? den ick siuch wol hetter fen is: 't is die Deaels Abbecaet sijn haandlung; die Wyrum het my jyld nooch koste! 't wijr aerst: kom joud, kom moorn; hy het my wol laad om oore ljoe dooren, eer oppe treppen, dir ney dir ouwer, fen dir ney die cronje, dir ney ynne klocken, in 't fet, ynnet ting as yn helm, yne gouden hous, yne slingorie, fen die aade tot de nye inventem, in 't lest, ick wijt naet, ja, ja, in tousin middelin, en ick most al betelje. Aerst hie icker yn, die koe ick mey wip, fijne snaren, en Hollants bjaer op het heechst oof sette, dat wijr jytte notich; maer 't is mey disse Deael, moorns fen *balsem wijnen*, Meniste borstlappen, *Pier Symons wijnen*, *Mallejeyen*, *wijntinteler*, *Nypetas;* dir op smecket den yen oonbijten fen *hoesten*, *kackers*, *hollelijven*, *lamhoenen*, en oor 't jijtte; ick koe dir naet yn tout fol fen ytte; dir mey op yen dey so rinsk op mijn pong, fen Francker wijnen, fen Spanjaerts wijnen, en hie jymme die Deael sjoun flammen op Rinscher wijnen! yne wraad sou men sucken strou-yter naet fijnen, en jouns, wier het fen

slurfen, mey ayen, mey boetter, mey *kenelis*, mey suker, mey *muskletten* en *Gengelare ferre*, men souwer die Deael en sijn moêr yn ferterre; dit wier ytte naet nooch, dir ney kaamer jytte mey vijn *crulle* oon, en dat dure faak tot alve, toolef, jae twae, trye ouren yne nacht, en so habbe jo 't jylt al out mijn ponge bracht. Nu, ick silder jytte reverencie fen hebbe, in dy Dael siller hier litte; al souwer alle wraad fen te sissen wijtte, hie ick hem reys op ons fenne herne, ick sou him mey so yen kaad limmen sitte ney sijn kerne. Nu, *pestilentie!* wy sprecke elkoor wol reys yne aade of nye wijcke; den ick wol hier no yen spilt by stijcke. [1])

---

1) 't Is nu wel af met dien deurwaarder, procureur, met dien advocaat, met dien eenen Duivel en d' ander; hier zullen de padden om handjeplak spelen, de kikkers om gonzen, de katten om slingerstaarten, en de Duivel zal er zijn staart om krabben. — Daar komt de Duivels deurwaarder aan, en schrijft al mijn roerend goed op! dat hem de Droes op het ruggestuk voer; wat hoefde dat Duivels kind zoo *stricto jure* met mij te handelen! maar ik zie wel wat er van is: het is die Duivels advokaat zijn doen; die Satan heeft me geld genoeg gekost; 't was eerst: kom van daag, kom morgen; hij heeft me wel langs anderer luî deuren geléid, eerst op de trappen, daarna daarover, van daar naar de kroon, daarna in de klok, in 't vat, in het ding als een helm, in 't gouden huis, in de slingerij, van de oude naar de nieuwe inventie(?), op 't laatst, ik weet niet, ja, ja, in duizend dingen, en ik moest alles betalen. Eerst had ik er een, die kon ik met kleinigheden, fijne snorren(?), en Hollandsch bier op het hoogst afzetten, en dat was ook nuttig; maar 't is met dezen Duivel morgens van bitterwijn, mennisten borstlappen, Pieter Semeyns wijnen, malvezij, wijntinctuur, hypocras; daarop smaakt dan een ontbijt van oesters, kappers, olijven, limoenen, en derg. meer! Ik kon

er geen mond vol van eten; daarmeê, op een keer, zoo ruim op mijn beurs van Fransche wijnen, Spaansche wijnen, en had jeluî dien Duivel zien vlammen op Rijnsche wijnen! in de (heele) wereld is zoo'n struif-eter niet te vinden; en jongens! was dat een slorpen met eyeren, met boter, met kaneel, met suiker, met notenmuskaat en gember, men zou er den Duivel en zijn moêr in verteren! Dat was niet genoeg; daarna kwam hij nog met fijne prullen aan, en dat duurde vaak tot elf, twaalf, ja twee, drie uren in den nacht; en zoo hebben ze al 't geld uit mijn beurs gehaald. Nu, ik zal er nog *revanche* van hebben, en dien Duivel zal hij hier laten, al zou er de heele wereld van te spreken weten; had ik hem 'res in onze veenhoek, ik zou hem met zoo'n koud lemmet op zijn achterst' zitten! Nu, *patiëntie!* we spreken mekaâr wel eens in de ouwe of de nieuwe week; want ik wil hier nu een speld bij steken.



Tracht niet arghlistelijck een Maeghd van 't pad der eeren
Te leyden door den dronck, wilt ghy haer min begeeren;

De straffe volgt de sond, dus wilt de sonde vliên:
Want die een anders schand soeckt, sal sijn eigen sien.

KLUCHTIGH T'SAMEN-GESANG

VAN DRY PERSONAGIËN

KNELIS JOOSTEN, een half-backen Vryer.
LIJSJEN FLEPKOUS, sijn Vrijster, een deurtrapt Meysje.
GRIET KAECKS, een Waerdinne.

Stemme: *Pekelharing.* Ofte: *Post hondert tausent Slapperment.*

KNELIS.

Iae wel, het moet sint Felten doen, dat ick niet aen de Meyd
Ken raecken, daer mijn hart, mijn sin, mijn siel, mijn lijf op leyd!
Ick hebse nu gevrijd wel thien of twalef dagen,
En sy en wil geen ja noch seggen op mijn vragen.

5 En is dat niet de plaegh? Ick vraeght jou allegaer,
Wy gingen gister avongd uyt-kuyeren met malkaer,
Ick vraeghden, of sy wou my tot haer man verkiesen?
„Neen," sey sy, „Vaêr! ick sou daer aen te veul verliesen;

Dus meugh jy na een aêre Meyd (verstaeje dat wel) gaen,
10 Want siet, ick seg jou eens voor al, jy staet my gans niet aen,
Jy bent een kalen Duyvel, jou goed is door de billen,
Dus, al wou ick jou schoon, mijn Moêr en sou niet willen."

---

r. 2 *ken*: voor *kan. Leyd*: *legt*, *ligt.*
r. 5 *plaegh*: *pest*, *ziekte*, *ongeluk.*
r. 8 *veul*: *veel.*
r. 11 *door de billen*: *doorgebracht.*

„Wel (seyden ick) mijn soete kijnd! hoe spreeck jy doch dus fel?
Een duysend gulden, of een ding, sal my geworden wel,
15 Wanneer ick maer een reys aen 't Hylicken kan komen:
Dus, o mijn soete schaep! wilt daer niet eens van dromen."

Jae wel, summi summarum, jy gafler al niet om,
En nochtans moet ick maken, dat ick weêr by haer kom,
En of ick dan al schoon by haer eens kom te raken,
20 So seyd sy: „wegh, Jan Hen! jy meught my niet vermaken.'

Jae wel, wat dunckt jou, kijeren! en soumen niet wel sot
Haest worden, alsmen so van 't Meysken wordt bespot?
En siet, ick kan 't niet laten, ick moetse nochtans vryen,
Al sou ick schoon om haer thien duysend dooden lyen.

25 Want s' is so kraftigh moy, so moy, dat 't niet en lijckt,
O kijeren! saegh jy eens hoe dat haer backus prijckt!
En gaet sy over straet, haer lieve leden trillen,
Och! denck ick dan, maer moêr! wat hebje een moye — elle-boogh!

En dan begin ick my inwendigh te verblyen,
30 En denck: hoe sullen wy noch eens te samen vlyen!

(LIJSJEN uyt.)

Wat staen ick lang te praten? ick wil voort nae haer gaen;
Maer beyd, wat hoor ick ginder? beget, daer komt sy aen.

---

r. 25 *niet en lijckt*: *nergens naar lijkt.*
r 20 *meught*: *kunt.*
r. 29 *verblyen*: anders *verknijpen* of dergelijke.
r. 32 *beyd*: *wacht.* *Beget*: verbasterd uit *bij God.*

Hoe siet sy dus bedroeft? wat of haer vreughd bedwingt?
Ick wed, sy ons terstond een treurigh Liedtjen singt;
35 Ick wil my hier so lang wat voegen gaen in 't duyster,
En singt sy dan wat aerdigs, ick wed ick dat beluyster.

Stem: *Courante Serbande.*

LIJSJEN.

Geen liefde, geen trouwe, geen deughde nochte eer,
Vindmen nu by de loose Jongmans meer;
Sy seggen veel wonders, sy klagen van groote smart,
40 Sy noemen ons Meesterssen van haer hart,
Sy noemen ons al haer geneughd,
Jae, de Voedsterssen van haer Jeughd,
Sy noemen ons haer leven; maer,
Och, och! sy dencken 't niet een hayr.

45 Sy prysen, sy loven ons tot den Hemel toe,
Wy sijn so schoon, sy weten 't selfs nau hoe:
Ons oogen sijn helder, ons voorhoofd hoogh en wit,
Ons hayr is geel, al is 't so swart als git,
Sy noemen ons al te gelijck
50 Gratieus, eerbaer, en deughden-rijck,
Jae, duysend dingen meer daer by,
Maer ach! 't is al flickfloyery.

Ick heb een Vryer die Knelis Joosten hiet,
Hy vrijd my vaeck so hittigh, dat hy swiet;
55 Het is een Jongman, soo treftigh van gelaet,
Dat hy de rest al veêr te boven gaet:

---

r. 42 *Voedsterssen:* maatshalve voor *voedsters.*
r. 48 *geel:* voor *blond.* r. 54 *hettigh:* *innig.*

Sijn wesen staet soo stemmigh staegh,
Gelijck een Dorp-sot alle daegh,
Het vryen weet hy op sijn duym,
60 En hy sou niet lachen om een pruym.

Hy sal hier wel komen, dewijl ick noch wander hier,
Want het plach soo te wesen sijn manier:
Hy schijnt my te minnen, maer ick acht hy met my spot,
En ach, ick ben al heel op hem versot!
65 Sijn bruyn oogen, sijn mooye mond
Heeft mijn jonck hart al heel doorwond.
O Knelis Joosten, lieve Vaêr!
Had ick jou in mijn armen maer.

Stemme: *Post honderd tausent slapperment.*

KNELIS.

Hoe nu, mijn soete Suyckermond! hoe benje dus bedruckt?

LIJSJEN.

70 Om dat mijn saeck in 't minste my niet nae mijn sin geluckt.

KNELIS.

Tut, tut! nu, laet jou schreyen! kom, kom mijn soete dier!
Laet ons eens gaen nae buyten; wat doen wy langer hier?

Daer sulle wy om soete melck, en room met suycker dincken,
En daer de klare koele wijn uyt groote roemers drincken.
75 Ha, ha! wat dunckt u daer af? dat sal verseker wesen
Sock in jou lieve borsten, en dat sal jou genesen.

---

r. 58 *Dorp-sot: boerenkinkel.*
r. 61 *wander*: gelijk meer, voor *wandel.*
r. 76 *Sock: zog, krachtig voedsel.*

LIJSJEN.

Hoe soud' ick met u uytgaen, ick ben doch niet gekleed?
Ick heb geen kraegh, geen schorteldoeck, geen huyf,
noch niet een beet;
En sagen dat de Meysjes, sy souwen met my gecken,
80 Maer wilje na mijn wachten, ick salse aen gaen trecken.

KNELIS.

Och ja, mijn eygen hartjen! al duerden 't noch so lang.

LIJSJEN.

Wel aen dan, Knelis Joosten! siet daer, mijn Vaêr!
(dat 's gang.

KNELIS.

Neen, neen mijn lief! also niet, wy moesten so niet scheyen.

LIJSJEN.

Wat wilje van mijn hebben?

KNELIS.

Een kus most jou geleyen.

LIJSJEN.

85 Een kus, dat 's een kleyn principael, al waerter acht of thien.

KNELIS.

Wel aen, mijn hart, mijn ingewant, mijn lief! het sal
geschiên.
Och, och! hoe smaeckt my dat, och! ick moet noch een reys.

LIJSJEN.

Nu, mallert! nu, adieu, adieu!

Lijsjen in, doch blijft after de deur staen luysteren.

KNELIS.

Wat het sy blancker vleys!

---

r. 78 *niet een beet*: *niemendal.*

r. 82 *dat's gang*: *dat gaat er op los.*

r. 85 *kleyn principael*: *van luttel beteekenis.* r. 88 *het*: voor *heeft.*

Hoe sal ick (hoop ick) daer noch eens op sitten pruyssen!
90 Maer beyd, hoe sal ick dat doch met een abelheytjen kuyssen?
Ick moet my eens bedencken: ha! ick heb my al bedacht,
Wy gane flus na buyten toe, dan is sy in mijn macht.

Daer sal ick dan een kanne wijn met suycker doen bereyen,
En dan sal ick haer na de mond soo soet weten te vleyen,
95 Dat sy my sal bescheyd doen op 't geen ick haer toe drinck,
Ick wed sy krijght haer korntje vol, al eer sy daer op dinckt.

Stemme: *D'Engelsche fa la la, la la la*, enz.

Want suykerde wijn loopt soetjes in,
Fa la la, la la, la la la leyne,
En dat is de Meysjes recht na haer sin,
100 Fa la la, la la, la la la leyne.

LIJSJEN singt, achter de deur staende.

LIJSJEN.

Hy meend my te loeren met de wijn,
Fa la la, etc.
Maer ick wed hy sal self eerst droncken sijn,
Fa la la, etc.

105 Die andere jaeghd, staet selve niet stil,
Fa la la, etc.
Dat sal hy bemercken, doch niet met sijn wil,

LIJSJEN uyt.

Fa la la, etc.

---

r. 89 *pruyssen*: *trotsen.*
r. 90 *abelheytjen*: *loosheidjen. Kuyssen*: *in orde brengen, klaar spelen*
r. 96 *korntje*: *lijfjen* (zaamgetrokken uit het aan 't Fransch ontleende *karonje*). r. 101 *loeren*: *leuren*, *foppen.*

Stemme: *Ick ben tot Amsterdam gewesen, hu, hu.*

KNELIS.

Wel, soete hartje! benje daer weêrom?
110 Laet ons gaen kuyeren met malkaêr, kom, kom!
Ick sal u brengen op een goeden oort,
Daer wy vrolick sinne.

LIJSJEN.

Wel aen, mijn Vaêr! kom, gane wy dan voort!

KNELIS.

Hier woont de Waerdinne.

115 Hou, hou, GRIET KAECKS! komt voort hier veuren, doet op.

GRIET.

Wel, wie raest so voor mijn deuren?

KNELIS.

Ick klop!

GRIET.

Neen, ick most jou naem eerst weten
Eer ick u laet inne.

KNELIS.

KNELIS JOOSTEN ben ick geheeten.
120 'k Wed, wy komen binne.

GRIET.

Wel, KNELIS JOOSTEN! benje daer? welkom!
Wat hadje garen, lieve vaêr?

KNELIS. Goê Mom!

---

r. 111 *oort*: *plaats* (eigenlijk *kant*).
r. 112 *sinne:* naar de volksspraak voor *zijn.*
r. 122 *Mom: moei.*

Suykerde wijn en leckere bancketten,
 Fa la la, etc.

GRIET in.

125 Wel, ick sal 't hier datelijck gaen setten,
 Fa la la, etc.

LIJSJEN.

Nu, KNELIS! maeckt het niet te grof, stil, stil!

KNELIS.

Hoe? macher niet een soentjen of met wil?
O, jy bent sucken soeten, soeten sackje!
130 Fa la la, etc.

LIJSJEN.

KNELIS! my dunckt, jou schort maer een quackje,
 Fa la la, etc.

GRIET.

KNELIS JOOSTEN! als 't jou gelieft, sit an,
Ick heb jou nou na lust gerieft.

KNELIS. Wel dan,

135 Hartje Barents, soete Butterdoosje!
 Fa la la, etc.
Sit wat by, komt eet en drinckt een poosje,
 Fa la la, etc.

Stem: *La Picarde*, enz.

KNELIS.

Mijn toeverlaet, mijn vreughd,
140 Mijn troost en mijn geneughd,

---

r. 131 *quackje: beuzeling* (ironisch voor *vrij wat*, als zeî ze: *Knelis, je lijkt wel mal*).

Die alleen my helpen meught:
    Toont u wat bly,
    Dit breng ick dy
Tot aenden grond,
145 Met een kusjen voor u mond.

LIJSJEN.

Om u te doen bescheyd
Met alle billickheyd,
Daer toe ben ick wel bereyd;
    Keert het maer om,
150 't Sal wellekom
My wesen weêr.

KNELIS.

Wel siet daer, wat wilje meer?

LIJSJEN.

So ghy mijn wil en wensch
Voldoen wilt, lieve mensch!
155 Lapt het noch eens in jou pens.

KNELIS.

    Twee tegen een,
    Dat 's tegen reên;
Maer, Liefste! siet,
Ick sal het doen, wijl ghy 't gebiedt.

160 Dat 's uyt; komt hier, Waerdin!
En schenckter weêr wat in,
So 't geweest is, meer noch min;
    Drollige meyd!
    Doet my bescheyd,
165 En drinckt het uyt;
Lapt het schoontjes in jou huyt.

LIJSJEN.

O Vrijer! dit 's te veel,
En meerder als mijn deel,
't Moet nochtans al door de keel;
170 Dan sult ghy
Twee glasen my
Bescheyd doen weêr.

KNELIS.

Jae, by Gort! al waer het meer.

LIJSJEN.

Het valt my veel te bang.

KNELIS.

175 Ghy leppert al te lang;
Wat, sa lustigh! gaet u gang,
Drinckt het leegh
Met een veegh.
Wat, dat is wel.

LIJSJEN.

180 Doet my twee bescheyd.

KNELIS.

Ick sel.

O Lief! al waerter thien,
Als icker dy meê dien,
So sal 't dadelijck geschiên;
Dit gelter nae toe,
185 Siet, wat ick doe.

LIJSJEN.

Wel, gaet dan voort,
Drinckt, so doet ghy als ghy hoort.

---

r. 173 *Gort*: verbasterd voor *God*. r. 187 *hoort*: *behoort*.

KNELIS droncken sijnde, singt uyt het Vleysboeck,

Op de wijse: *Als ghy dan komt inden Hage*, enz.

KNELIS.

Meysje, met jou blancke billen
En jou blond gekruyfde hayr,
190 Sou jy niet een reysje willen
Met een lantsknecht, hier of daer,
Tirittum fa sol la? Tirittum fa sol la?

LIJSJEN.

Wel, hoe spreeckt ghy doch dus paerdigh,
KNELIS JOOSTEN? lieve man!
195 Soud' ick stracx so wesen vaerdigh,
Als ghy maer gaet singen van
Tirittum fa sol la? etc.

Nu, nu! dat mach ick niet velen,
Tierd jou wijslick, houd u stil;
200 Meent ghy so terstond te spelen
Met my, naer u wensch en wil,
Tirittum fa sol la? etc.

KNELIS.

Hebt ghy 't wel oyt ondervonden?
't Is een soete nering, kom;
205 Lieve Lam! de domme honden
Bijten vaeck malkand'ren, om
Tirittum fa sol la, etc.

---

r. 193 *paerdigh*: *wild.*

r. 199 *Tiert*: *gedraagt, houdt.*

LIJSJEN.

Wat? die woorden sijn te glandigh!
Benje dol? of benje mal?
210 Drinckt die glaesjens uyt knaphandigh
Wie weet, of ick dan niet sal
Tirittum fa sol la, etc.

KNELIS.

Als ick jou daer meê kan dienen,
Kom, ick lapse in mijn gat!

LIJSJEN.

215 So, so, nu heeft hy stroo-bienen,
Hy is wel te degen sat!
Tirittum fa sol la, etc.

Stemme: *Post honderd tausend slapperment.*

LIJSJEN.

Kom, lust jou wat te slapen, so leght u hier wat neêr.

KNELIS.

Ja, een kleyn hallef uerken, het hooft doet my so seer,
220 Mijn suyckertje, mijn waerde! ey, laet my met mijn hoot
Een weynigh rusten doch in u gebenedyde schoot.

LIJSJEN.

Kom, kom, mijn Knelis Joosten! mijn eygen soete Vaêr!
Leght hier jou hooft in mijnen schoot en leght jou lichaem daer,

---

r. 208 *glandigh*: nog steeds in Friesland gebruikelijk voor *gloeyend, vurig.*

r. 215 *stroo-bienen*: waarop hij namelijk niet staan kan.

r. 220 *hoot*: zaamgetrokken voor *hoofd.*

En slaept dat het jou gaet aen 't hart, so soetjes as jy meught,
225 Wie weet, hoe dat dy noch verslaet dijn voorgenomen vreughd!

Waerdinneken! so 't u gelieft, haelt my een weinigh hier
Een tinne schuttel, en daer by een rauw ey drie of vier,
Ick sal u moeyten wel seer eerelijck betalen.

GRIET.

Wel, blijft een weynigh hier, ick sal 't jou stracx gaen halen.

LIJSJEN.

230 Wel nu, leght daer en slaept, ghy rechte droncken snuyt!
Ick wed, ick sal u nu wel lustigh strijcken uyt,
Tot spiegel van all' andere Jongmans, die garen souwen
Bedriegen dus, met list, die eerbare Juffrouwen.

GRIET.

Daer sijn de rauwe eyeren, en 't schuttelken daer by.

LIJSJEN.

235 Hier sal ick nu gaen maken een excellente bry.
Wilt ghy dan ondertusschen het tafel-goed wegh dragen?
Nu, nu, my dunckt de eyers sijn bekans genoegh geslagen.

Sy giet hem d' Eyers in de boxen.

Nu, dat dan in sijn boxen behendighlijck gesmeten,
So meent hy, als hy wacker word, dat hy hem heeft bescheten.
240 Siet so, leght daer, mijn soete man! so moeten sy al varen,
Die Dochters met bedriegery tot oneer brochten garen.

(LIJSJEN in.)

---

r. 238 *boxen*: naar de volkstaal voor *broek*.

Daer word gespeeld terwijl hy slaept; ten lesten wacker sijnde, singht hy:

KNELIS.

Daer heb ick nu een soete slaep in mijn Liefs schoot gehadt.
Ja wel, wat Droes is dit? hoe ben ick hier so nat?
Wat toovery is hier? ick kan 't by Gort niet weten!
245 Maer, nae dat ick hier voelen kan, my dunckt, ick ben bescheten.

De pocken hael de Meyd, dat haer sint Felten schenn'!
Nu merck ick eerst te recht, dat ick verraden ben;
Want, hoe ick 't meer en meer beruyck, so merck ick, lieve keyeren!
Dat ick my niet bescheten heb, maer dit sijn rauwe eyeren,

250 Die my die loose hoer heeft in de broeck gegoten;
Daer voor sal haer de Droes het lijf aen stucken stoten.
Ick wil de Droes besweeren, dat hy haer brengt by my,
Ick wed, moêr! ick vergeld dy noch dijn loose boevery!

Hy maeckt een Cirkel met eenige Characteren, ende singht op de wijse vande Engelsche fa la la; doch die fa la la zijn hier met woorden uitgedrukt:

Nu, Duyvel! siet, ick besweere dy voort,
255 By Starren, by Locht, by Hemel, by Aerd,
By Zee, by Hel, by Zuyd en by Noord,
Dat ghy u hier met de Meyd openbaerd!

De loose Hoer heeft my bedrogen,
Daerom besweer ick dy thienmaal meer;
260 Kom, brengtse hier datelijck voor mijn oogen,
Ick sal het haer wel vergelden weêr.

---

r. 246 *pocken*: *het booze zeer.*

r. 248 *keyeren*: naar de volkstaal voor *kinderen.*

Sy hanght een clap-busse met nat bosse-kruyt aen sijn aers, en steeckt dat in brand, hy verbaest sijnde, singt al loopende

op de wijse: *Wy twee sijn hier alleen*, enz.

Wat Drommel! voel ick hier?
My dunckt ick ben vol vyer,
O mijn aers is in brand!
265 O mijn aers is in brand!
O mijn aers is in brand!
O mijn aers! o mijn aers!
Gort schenn' de Duyvel en die loose flaers!

(KNELIS in.)

LIJSJEN alleen uyt, singt
op de wijse: *De Mey die ons de groente geeft*, enz.

Ghy Jongmans, die uyt vryen gaet,
270 De eere houd voor oogen;
Want quaed beloond sijn heer met quaed,
In 't end word ghy bedrogen.

Die door des droncks arglistigheyd,
Of and're lapperyen,
275 Een Maeghd van 't padt der eeren leyd,
Sal nimmermeer bedyen.

So ghy een dochter eerlijck mind,
Laet haer dat eerlijck weten;
Maer soo ghy sulcx schandlijck begind,
280 In 't end word ghy — bescheten.

Want: soo ghy doet, sal u geschiên;
Dat spreeckwoord kan niet liegen.
Dus, wilt dit als een spiegel sien,
En wacht u voor 't bedriegen!

---

r. 268 *flaers*: anders *flodder*. r. 281 *soo ghy*: *gelijk gij*.

JOOSJEN.

Stem: *'t Schaep dat voer naer Alleckmaer.*

Flus was ongse Truy so mooy,
Sy setten heur mongtjen inde plooy,
En dat bekoorden Joosjen:
„Och!" docht hy, „had ick jou nou int hooy,
5 Ick soende jou wel een poosjen."

Joosjen teegh sijn Moêrtjen aen:
„Mijn pols," seyd hy, „begind te slaen;
Och, och! het is te bijster!
Ick moet terstond uyt vryen gaen,
10 En soecken my een Vrijster.

Dus, Moêrtjen! geeft my doch een wijf,
Of neemt de broeck stracx van mijn lijf,
En brengtse by de snijer;
Want siet, mijn leden worden stijf,
15 Dus moet de broeck wat wijer.

Maer, dat ick 'reys nae Truytjen teegh,
Ick wed, ick kreegse met een veegh,
En maeckten haer mijn Bruydtjen!"
„Doet so," seyd' sy, „dat is te deegh;
20 Loopt al jou best na Truytjen!"

Hy ging jou duwen aen de wijnd:
„Och, Truytjen!" seyd' hy, „lieve kijnd!
  Wat benje een mooye Meysje!
Ick wed, m' in al de Stad niet vijnd
25 Suck eêler blancker vleysje."

„Jy bent waert e-eert, e-groet,
Want siet, jy bent soo suyckrigh soet,
  Ick sou jou wel schier likken."
„Staet stil," seyd sy, „jy malle bloed!
30 Of ick sla jou kop an sticken."

„Hoe nu? mijn soete butterdoos!
Hoe benje doch soo kraftigh boos,
  Dat jy mijn vel wild touwen?
Jy weet wel dat ick jou verkoos
35 Veer boven and're Vrouwen."

„En weyger jy my noch een soen?
Wie sou toch dat van jou vermoên?
  Ick meende dat jy mijn lief hadt."
„Neen, neen! 'k heb met jou niet te doen,
40 Want ick jou voor een brief schat."

„Dus pack jou hier terstond van daen,
Of 'k sal jou de kop aen flarden slaen,
  En dat met dese schoenen."
„Neen, neen! so wil ick liever gaen;
45 Wegh met die harde soenen!"

---

r. 21 *duwen aen de wijnd*: anders *windbreken*, *opsnijden*
r. 33 *touwen*: *slaan*. r. 40 *brief*: *grootspreker* (zie vroeger.)

JASPERS MINNEPIJN.

Stemme: *'t Engelsch schoenlapperken*, enz.

O elementen! wat ick hoor!
Wat, duysent Fransche blancken!
't Is 't ouwe deuntje nae as voor;
Sijn dit geen loose rancken?
5 Mijn lief begind te wenden weêr,
En meerdert mijn elenden seer,
    God schenn' de Meer!
Houd sy my voor een Door?

Doen ick nochtans ierst by heur quam,
10 Sy sey: „och, JASPAR JANSEN!
Jou liefd' ick soo ter harten nam,
Dat 'k wel met jou sou dansen,
Op 't soet geluyd van 't minne-spel,
't Welck mijn gemoed, mijn sinnen sel
15   Van binnen wel
Verheugen, eêlen stam!"

---

r. 4 *rancken*: *streken.*

r. 7 *Meer*: eig. *paard* (verg. *merrie*), maar gewone schimpnaam (verg. nog ons *nacht-merrie*).

r. 8 *Door*: verouderd voor *dwaas* (verg. nog 't Hoogd. *Thor*).

r. 14 *sel*: voor *zal*; verg. boven, bl. 470, r. 180.

„Jou aesingt is soo bijster braef,
Het heeft schier nergens lijck naer;
't Waer nut, men jou een Vryster gaef,
20 Die duysend gulden rijck waer.
Och! 'k heb jou so beseten lief,
En dat om jou secreten dief,
Die t' eten hief
Uyt 't kousje van ons Aef."

25 Mits klouden sy my in mijn baerd
En gingh pal as een Vorst staen.
Ick docht: „o bloed! dit het een aerd,
Hier sal ick nu een worst braên."
Maer doen ick quam met duwen by,
30 Sy sey: „Vaêr! laet dit stuwen vry,
De duwery
Word hier soo niet eklaerd."

„Wel, hoe sal ick het brouwen dan?
Ick kan 't niet anders klaren."
35 Sy sey: „jy most mijn trouwen man,
Eer jy so voort woud varen."
Ick sprack: „om ongeval te vliên,
'k Meen jou mijn trou voor al te biên,
En 't sal geschiên
40 So haest als 't wesen kan."

Dit wierd besloten, maar noch kost
My 't loose hoertje plagen;

---

r. 17 *aesingt*: *aangezicht. Braef: knap*, *mooi.*
r. 23 en 27 *hief* en *het*: beiden voor *heeft.*

Sy seyd': „'k en derf niet, of ick most
Het ierst mijn moêrtje vragen."
45 Ick docht: „hier speelt sint Felten meê!"
Doch 'k veynsde mijn al wel te vreê
Gesteld, en leê
Om haest te sijn verlost.

Dit duerde so jaer uyt, jaer in,
50 't Was: „wilt jou hoop niet laten,
Al is 't mijn Moêr noch niet van sin,
Ick salse wel bepraten."
Maer 't was al 't ouwe deuntje weêr;
Dies sal Jasper Jans seuntje seer
55 Nu Teuntje meer
Niet bidden om haer min.

Sy weet haer mongt so pruyts, so scheets
Nu in de pruym te vlyen,
Bah! ja, s' is waerd datmen veel leets
60 Om harent wil sou lyen.
Sou sy geen roosjes kacken? hoe!
Haer lieve naersje, swack noch moê,
Staet vlack daer toe;
Sy 'is geweldigh steets.

---

r. 57 *pruyts: preutsch. Scheets: smalend.*
r. 58 *in de pruym te vlijen: spijtig te zetten.*
r. 64 *steets: stadsch, hoofsch, trotsch.*

SOLDATEN MINNE- EN DRINCK-LIED.

Stemme: *Maeyken, mijn Lief! wat sullen wy maken?* enz.

SPANGIAERTS.

Bese los manos, mijn soete schelmtje!
Mijn lieve Liefken, *como le va?*
Het is nu tijd dat ick mijn helmtje,
Mijn kruyd, mijn lood weêr halen ga.
5 Alarm, alarm! tsa, Boeren, tsa!
De kans is nu eens weêr verkeerd,
Bevamos Vino, laet druck verdwyne,
Los Espagnoles sijn weêr begeerd.

ITALIANEN.

O bella figlia, o amor mia!
10 Mijn hoop, mijn troost, mijn Koningin!
Wilt u met mijn, u Lief! verblyen;
A poco, poco, recht naer mijn sin,
Neemt nu de krijgh weêr een begin.
Beviamo bene koele vocht,
15 Laet ons bedryven, by Boere wyven,
De oude Italiaensche nocht.

---

r. 1 *Beso*, enz.: *ik kus u de hand.* r. 2 *como*, enz.: *hoe gaat het.*
r. 3 en 13 *nu*: nam. na 't Bestand.
r. 7 *Bevam.*, enz.: *laat ons wijn drinken.*
r. 8 *Los Espagnoles*: *de Spanjaarts.*
r. 9 *O bella*, enz: *o schoone maagd, o, mijne liefde!*
r. 12 *A poco poco*: *zoetjens aan.* r. 14 *Beviamo*, enz.: *laten wij drinken.*
r. 16 *nocht*: Friesch voor *geneucht, pret.*

FRANÇOISEN.

Tire le Vin! tsa, spoelt de glasen!
Faictes grande chere, laet droefheyd staen;
En laet ons roepen, tieren, rasen:
20 *Vive la guerre*, de krijgh gaet aen,
Tsa, lustigh, tsa! laet 't glas omgaen,
Ick moet nu pooyen; want ick sal weêr
De Boeren plagen; 't kan nu niet dragen,
Of ick een daeldertje meer verteer.

ENGELSCHEN.

25 Ey, ghy *o Nobel English Souldiers*,
Die garen siet een *pretty wench;*
O *Gentelman!* wiens stercke schouders
Het Nederland diend voor een *trench.*
Set nou your sweethart uppon a bench,
30 *And kiss her*, *kiss her* vry, dagh en nacht;
Laet nu jou pijcken niet slaplijck wijcken,
Want de krijgh is op de jacht.

HOOGDUYTSCHE.

Meyn liebste Schätseleyn, last ons nich trauren,
Dan der krieg fangt wieder ohn,
35 Hael mich ter Teubel, die loose Bauren
Wil ich ytsunder fexieren thun,

---

r. 22 *pooyen: leppen, drinken.*
r. 26 *pretty wench: aardig wicht.*
r. 28 *diend voor een trench: tot een wal strekken.*
r. 29 *Set nou*, enz.: *zet nu uw hartelief op een bank.*
r. 36 *ytsunder fexieren thun: thans gaan kwellen.*

Bis ich bekom eyn guten lohn,
Dan die Fried hat yts ein loch;
Nun last ons laufen, fressen und sauffen,
40 Die Bauren mussens betzalen doch!

NEDERLANDERS.

Ghy, Nederlandsche Bootsgesellen,
Geboren krijghs-luy te zee, te land!
Wilt u met ploegen niet langer quellen,
Maer neemt de wapenen by der hand;
45 Het vuyr des krijghs is inde brand,
Dies raed ick, dat ghy lustigh laet
De Spaensche boelen u handen voelen,
En weerd het heymelijck verraed.

FRIESEN.

Mijn leave Bauckje, mijn swiete Famke,
50 Het bruyt ons 't jylt, as ick 't fersin?
Het Deale! gabbe, barstu dus jamke?
Is dy de holle heel op de rin?
Ja, Bauckje liæf! ick sis, ick bin
So bly, dat ick korts riucht opsprong;
55 Het tusin kroone! de krieg gaet oone,
Dat mecket dat ick van freughde siong.

---

r. 38 *hat—loch: is thans uit.*

r. 47 *boelen*: voor *beulen.*

r. 49—56: „Mijn lieve Baukje, mijn zoete meisjen! Wat bruidt ons 't geld, als ik 't bedenk? Wat Duivel! lachebek, gaat gij zoo aan? Is u het hoofd heel op den hol? Ja, Baukje lief! ik zeg, ik ben Zoo blij, dat ik laatst recht op sprong; Wat duizend kronen! 't oorlog gaat aan; Dat maakt, dat ik van vreugde zing."

LATINISTEN.

Vos studiosi genaemt *Studenten*,
Die u geld vast hebt verteerd
Met danssen, springen, met batementen,
60 En niet een kruym daer voor geleerd;
Qui per plateas des nachts *grasseerd*,
Verkoopt u boecken, koopt goed geweer,
En wilt, met d' andre, nae 't oorlogh wandren,
De boeren quellen van boven neêr.

MINNELIED.

Stemme: *My Mistris sings no other song*, enz.

Ick weet niet wat mijn Vrijster schort,
Sy klaeght, dat ick haer eer verkort;
Maer 'k heb haer daerin noyt misdaen,
Want ick haer maer soende,
5 Niets schad'licks doende,
Want ick haer maer soende,
En liet haer gaen.

En of de soete bolle Meyd
Quansuys haer lieve schaê beschreyd,

---

r. 57 *Vos studiosi: gij studenten.*

r. 59 *batementen: komedie-spelen.*

r. 61 *Qui per plateas: die langs de straten. Grasseert: swiert.*

10 Al seyd sy: „'t is met my geschied;
Ick ben bedurven,
't Is al verkurven;
Ick ben bedurven!"
Gelooft haer niet.

15 „Maer, Lief! waerom is 't dat ghy treurd?
Heb ick in 't kussen yet verbeurd?
Ick sal 't verbet'ren, kom, kom by my.
'k Sal jou geen seer doen
Als ick jou weêr soen;
20 'k Sal jou geen seer doen,
Gelooft het vry."

„En wilje worden voort mijn vrouw,
Siet hier, ick sweer u by mijn trouw,
En by mijn Jan-Oom, dat 's veel geseyd:
25 Ghy sult verwachten
Veel soete nachten;
Ghy sult verwachten
Veel vrolickheyd."

„Ghy sult al eten dat u lust,
30 Daeghs ende 's nachts worden gekust;
Met gecken, jocken en boertery,
Sult ghy vaeck voelen
Het lieflijck woelen;
Sult ghy vaeck voelen
35 Yet fraeys by my.

---

r. 16 *verbeurd: misdaan.*



Nae 't willen van u Lief wilt uwe wille voeghen :
Genoeght haer, so ghy wilt dat sy u sal genoeghen :

Schijnd dat ghy niet en zijt, soo doet sy dickwils meed',
En lijd noch wel op 't laetst dat dit Mennistje leed.

MENNISTE VRYAGIE.

Ick vrijden op een tijd een soet Menniste Susje,
Dien ick seer hoffelijk quam groeten met een kusje;
Maer, wat ick deed was wind, sy sey: „by jae en neen,
Dit vrijen krenckt mijn eer, ick bidje, gaet doch heen!
5 't Is onse Susters niet geoorloft, te verkeeren
Als by het fijnste volck, by broeders inden Heere."
Ick klaeghde van mijn brand, ick karmde van mijn smart
Ick swoer: haer liefde was gemetseld in mijn hart,
Maer wat ick deed of niet, ick kon haer niet bewegen;
10 Ick sprack nauw, of sy wist daer een Schriftuer-plaets tegen,
En daer meê dreef sy my ghelijck de wind de pluym,
Want ick wist daer niet af; sy kond 't al op haer duym;
S' had Moses in haer hoofd, s' had David opgegeten,
S' had in haer breyn geboud een klooster voor Propheten,
15 En al d' Apostelen die woonden in haer lijf.
Ick docht: „Sint Felten speelt met dit geleerde Wijf"
Sy sagh niet aen my, of het scheen haer te mishaghen,
Dan was mijn hayr te langh, dan al te wild mijn kragen,
Ponjetten al te weyts, het stijfsel al te blaeuw,

---

r. 17 *niet: niets.* r. 18 *kragen*: rijmshalve voor *kraag*.

r. 19 *Ponjetten*: of *puniëtten* ('t Fransche *poignets* d. i. *manchetten*); zoo leze men voor *Pouvretten*, dat slechts een drukfeil schijnt; het kwam mij althans slechts eens, in Costers klucht van Teeuwis *de boer*, onder 't oog: „'t Is met jou recht op sijn kalen adels: Buyten een *poveretjen*, een leurtjen, en onder 't hemd vol knopen," enz. waar het des noods voor *armoedjen* zou kunnen staan, en anders wellicht uit Starters gedicht zelf ontleend is. *Puniëtten* daarentegen zijn algemeen bekend, en komen ook in Starters inboedel (zie de Inleiding) bij dozijnen voor.

20 Dan was mijn broeck te wijd, dan 't wambas al te naeuw,
Elck kousse-band te langh, 'k had roosen op mijn schoenen,
In 't kort, sy maeckten sond, so werltschen man te soenen.
„Wel, goeden avond dan, Juffrou!" seyd ick; en sy:
„Gaet in des Heeren naem, Sijn wijsheyd blijf u by!"
25 't En was niet langh daer na, ick quam weêr by haer treden,
Verandert beyd in spraeck, in wesen en in kleden:
Mijn mantel was gantsch slecht en swart, mijn hayr gekort,
Mijn wit-gesteven kraegh soo plat gelijck een bort,
Op al mijn kleêren sat niet een uytwendigh koordje,
30 En daer quam uyt mijn mond niet een onheblijck woordje:
„Vrede zy desen huyse!" seyd ick, en ick sagh
Gelijk Sint Steven deed, doen d' Hemel open lagh
't Wit van mijn oogh om hoog; ick noemd' haer niet als Suster,
Doe stelden sy (soo 't scheen) haer hartje wat geruster.
35 Ick las haer altemets een schoon Capittel voor,
En lelden haer niet als van Gods-dienst aen het oor;
Dus kroop ick in haer gonst, sy toonden haer wat blyer,
En ick wierd metter tijdt wat stouter en wat vryer.
Eens nam icks' inden arm, en sey: „ick wil het doen
40 By jae en neen!" en gaf haer opsen Fries een soen;
Doen bloosde sy quansuys, en sey: „ey laet dat wesen,
Men moet het klappen van langh-tonghde menschen vresen!"
Ick swoer haer, dat ick wel soo heymlijck en secreet
Was als de nacht, en sey; „voorseker, datje 't weet
45 Ick wil de kaers uyt doen!" „o, sweert niet, seyse, trouwen
Doet uyt de kaers, op dat ghy uwen eedt mooght houwen."
Doen knoffeld' ick rondom in 't duyster, totter tijd

---

r. 45 *trouwen: intusschen.*

Dat ick een bedde vond; ick nam haer aen mijn zijd,
En zey: „voorwaer, mijn Lief! hier willen wy, met lusten
50 En vrolijcke geneught, van avond t' samen rusten."
„Sweert ghy, voorwaer, seyd sy, daer ick u soo vermaen?
O Broeder! had ghy niet dien swaren eed ghedaen,
Ick had om al de werld niet by u willen komen,
Maer uwe stoutheyd u ten quaetsten afghenomen."
55 „Soo komt ghy dan?" seyd ick. „Jae, seyse, al is 't my leedt,
Ick kom, omdat ghy niet soud breken uwen eedt."

AANNEEMLIJKE DOOD.

Stemme: *O doe not, doe not kil me yet, for I am not,* enz.

Doen Phoebus vertoogh, en Cynthiaes oogh
Aen 't Hemelsch ghebouw quam staen,
Nam ick in de sin (geprangt door de min),
Naer eenigh mooy Meyd te gaen;
5 Stracx hoord' icker een, die riep, soo het scheen,
Met bittere teghenheyd:
„O dood my, dood my, dood my niet, ick heb my noch niet bereyd!'

Ick gaf my terstond, so stil as ick kond',
Heel na by dit naer geklagh,
10 Doen merckt' ick een paer, want 't Maentje scheen klaer,
Dies naderden ick, en ick sagh
Een Man en een Meyd, te samen geleyd,

r. 1 *vertoogh* : *vertrok. Cynthiae's oogh* : *de Maan* (Cynthia noemde men Diana, naar den berg Cynthus, waarop zij geboren heette.)
r. 6 *teghenheid* : *weêrzin.*

En 't Maeghdeken riep vast: „Beyd,
Beyd, dood my, dood my, dood my niet, ick heb my noch niet bereyd!"

15 De jonghman, soo 't scheen, was stevig van leên,
Dies vorderden hy de strijd:
„Een knecht, die versaeght is, minden noyt maeght,
Die schoon was!" riep hy altijd;
Doen wierdse wat flauw; maer heeft even gauw
20 Al hijgende voort geseyd:
„O dood my, dood my, dood my niet, ick heb my noch niet bereyd!"

Dan, 't quam op het laetst, so 't scheen, over 't quaetst,
Het maeghdeke wierd gantsch stil;
De Jonghman ging voort, sy scheen half bekoort,
25 En, is 't niet een vreemde gril?
Doen riepse noch eens: „och! 't is eveleens,
Of mijn siel van 't lichaem scheyd!
Nu dood my, dood my, dood my vry; nu ben ick tot sterven bereyd!"

„Neen, seyd hy, adiu! ick sweer, dat ick u
30 Niet meer dooden sal te nacht;
Dus steld u te vreên, hier meê gae ick heen";
Dan, 't maeghdeke riep: „sacht, sacht!
Soo veer ghy een man zijt, komt noch eens an,
Toond nu u manhaftigheyd!
35 En dood my, dood my noch een reys; nu ben ick tot sterven bereyd!"

---

r. 13 *Beyd*: *toef*, *wacht.*

r. 17, 18: Het bekende Engelsche *faint heart never won fair lady.*

RONDOM LEELIJCK.

Stemme: *Si c'est pour mon pucellage.*

Wil dan niemand Rondom-leelijck
Eens uit-strijcken naer waerdy,
Soo moet icker aen; want sy
Is onreêlijck, leelijck, smeelijck,
5 Trots, begeerigh, smeerigh, vuyl,
Grof en ongeschickt van muyl.

Plomp en leelijck zijn haer zeden,
Leelijck is haer wreed gelaet,
Schricklijck leelijck is haer praet,
10 Dick en leelijck zijn haer leden;
Daerom, op het kortst geseyd:
Rondom-leelijck hiet de meyd.

Maer sy seyd: sy is weêr eerlijck;
't Welck sy in haer hart beklaeght,
15 Want het is haer noyt ghevraeght;
Anders was sy wel begeerlijck,
Hadse maer versoeck ghehadt,
Maer haer hooft beschermt haer gat.

---

r. 2 *uyt-strijcken: afschilderen.*
r. 13 *eerlijck: eerzaam, ongerept.*

Want ick segh u: 't is wat sonders,
20 't Schijnd een monster of gedroch,
Opgevoed met beyre-sogh:
Men behoord haer voor wat wonders,
Op de marckten, aen de liên,
In een kraem, te laten sien.

25 Want haer moêr had onvoorsichtigh
Rondom-leelijck op de schoot,
En doen trads' een padde doodt,
Daer 't fenijn uyt-schoot seer schichtigh
En bespatte gantsch haer borst;
30 Juyst had Rondom-leelijck dorst.

En sy heeft soo sterck ghesoghen
Al 't fenijn, al was sy jongh,
Dat, noch op dees uur, haer tongh
Met fenijn is overtogen;
35 Daerom mach oock geen fenijn
By haer tong geleken zijn.

Sy is soo gewoon te liegen,
Dat, als sy de waerheyd seyd,
Sulcx gantsch door onwetenheyd
40 Haer de monde uyt komt vliegen;
Want die eer noch goed en heeft
Acht niet, hoe godloos sy leeft.

---

r. 19 *sonders: bijzonders, zonderlings.*
r. 20 *gedroch*: rijmshalve voor *gedrocht.*
r. 28 *schichtigh: snel.*
r. 35 *mach*: *kan.*

Alle gasten te bekladden
Achter rugh, met logens sterck,
45 Is dees Woud-aeps daeghlijcks werck.
O fenijn en schuym der padden!
Maertenkaelgat, Baviaen!
Hoe sal u dit doch vergaen?

Men sal u noch soo af-malen,
50 Dat de kinders openbaer
U noch sullen roepen naer,
En u schand elck een verhalen,
Als u meester word beklaeght,
Dien ghy zijn profijt ontjaeght.

BRUYDT-LOFS-LIEDEKEN.

Stem: *Courante commune.*

Wegh duchtige suchtjes!
De kluchtighe kluchtjes,
D' oprechte vrolijckheyd
Word hier alleen verbeyd.
5 Die nu sijn ghepeynsen
Soeckt droevigh te veynsen,
Men noch voor geestigh schoud,
Noch open-hartigh houd.
Dus brenght in blijdschap door dees blijde nacht,
10 Die daer in meest betoond sijn geest,
Word meest van ons geacht.

---

r. 47 *Maertenkaelgat:* apen-schimpnaam.
r. 1 *duchtige*: hier voor *bange*. r. 7 *schoud*: *aanziet*, *beschouwt*.

Wy zijn doch ghekomen
Om slapen noch dromen,
Veel min om ongeneught;
15 Maer om, met ware vreught,
Aen elck te doen blijcken,
Dat wy, te gelijcke
Met Bruydegom en Bruyd,
Ons blijdschap roepen uyt,
20 Verheught, om dat den Heer soo soeten Paer,
Soo eens van sin, soo reyn van min,
Gevoeght heeft by malkaer.

God, wil doch haer beyden
Gheluckigh gheleyden
25 Naer d' onbeveynsde lust,
Naer d' onbesorghde rust,
Naer voorspoed en vreden,
Nae vrolijckheden,
En wat haer hart besind,
Of haer gemoed bemind.
Daerom sal dese Roemer gaen rondom
By onse Jeught, op d' heyl en vreught
Van Bruyd en Bruydegom.

Sy brengen 't by paren om.

Nu, vrolijcke meysje!
35 Dit geld u een reysje,
Neemt daer u Buyrtje toe,
Doet vry ghelijck ick doe;
Wy sullen ons garen

---

r. 13 *Om slapen*: thans *om te slapen.*

By paren gaen paren,
40 En maken 't glaesjen klaer,
Ter eeren van dit paer,
Dat God gepaerd heeft en nu soo ghevoeght,
Dat sy te saêm, als een lichaem,
Volkomen zijn vernoeght.

Uyt-gedroncken zijnde, keeren sy 't om.

45 Dus moeten haer lusjes,
Dus moeten haer kusjes,
Haer minnelijck ghelach,
Haer voorspoed dagh op dagh,
Van d' eene tot d' ander
50 Nae volghen malkander,
Ghelijck dees druppels wijn
Malkaer ghevolget zijn.
Dat is het geen dat elck van harten bidt,
En daer op kust elck een, met lust,
Die aen sijn sijde sit.

BOMMELALIRE.

Stemme: *Was Bommelalire so pretty a play*, enz.

Is Bommelalire soo groote geneught,
Dat het beyd Ouden en Jonghe verheughd,
Soo laet ons een quelen, en lieffelick spelen
Van Bommelalire bom, bom, Bommelalire bom ti bom
bom, bom ti bom, Bommelalire bom.

5 Geen Koningh soo grootsch in Hoflijcke weeld,
So prachtigh, so machtigh, so rijck, of hy speeld
Wel dickwils, uyt minne, met sijn Koninginne
Van Bommelalire bom, enz.

Geen Juffrouw so edel, so prachtigh van staet,
10 Hoe tenger sy schijnd, en hoe deftigh sy gaet,
Of sy sou, alle daghen, het spul wel verdraghen
Van Bommelalire bom, enz.

Geen Meyd inde keucken, hoe drock sy 't oock heeft,
Al koocktse, al smoocktse, die niet een reys weeft;
15 Al sietse wat smeerigh, noch isse begeerigh
Na Bommelalire bom, enz.

Daer 's niet een Capteyn, noch niet een Soldaet,
Hoe vreeslijck hy siet, en hoe dapper hy gaet,
Of hy loopt wel in 't Bosjen, en speeld met sijn Trosjen
20 Van Bommelalire bom, enz.

Daer 's niet een Professor, noch niet een Student,
Hoe vast hy de boecken in 't hooft heeft gheprent,
Die niet een reys geeren in 't Boeck sou studeeren
Van Bommelalire bom, enz.

25 Ick wed, men geen Advocaet vinden sol,
Al had hy 't schoon drocker als drock met sijn rol,
Of hy sou vaeck vaceeren, en gaen procedeeren
Van Bommelalire bom, enz.

---

r. 25 *sol*: rijmshalve voor *zoû*.

In 't Landt en is noch Rechter noch Schout,
30 Al is hy in vanghen wat wreed en wat stout,
Of hy sal sijn boeten wel laten versoeten
Met Bommelalire bom, enz.

Daer 's niet een Doctoor, noch niet een Barbier,
Of hy sal wel eens seggen tot een mooy Dier:
35 „Moêr! wilt u niet schamen; kom, laet ons te samen
Van Bommelalire bom," enz.

Geen Quacksalver klapt soo dapper van schat,
Van kruyden, van salven, van dit en van dat,
Of hy houd vehementen veel van de unguenten
40 Van Bommelalire bom, enz.

Daer 's niet een Speelman, hoe schoon hy oock queeld,
Hoewel hy op Velen en Cyters al speeld,
Die niet een reys garen meê speeld op de snaren
Van Bommelalire bom, enz.

45 Geen Drucker noch Setter, hoe nauwje 'm oock wacht,
Of hy neemter sijn tijd toe, by daegh of by nacht,
Om Letters te setten, en Vormtjes te netten
Van Bommelalire bom, enz.

Geen Schoemaker is er soo smeerigh gebeckt,
50 Of als hy een Vryster de schoenen aen-treckt,
Hy denckt: „mooye Meysje, mocht ick jou een reysje
Van Bommelalire bom, enz.

---

r. 37 *klapt*: *snapt*, *praat.*

r. 45 *wacht*. *nagaat.*

Daer en is niet een snijer, die 't laken af knipt,
Die niet een reys meê op de ketel en stipt,
55 Jae, dieder sijn partje niet speelt met sijn hartje
Van Bommelalire bom, enz.

In 't kort: daer is niemand soo oud of soo kranck,
't Sy doof, het sy blind, het sy kreupel, 't sy manck,
Al souwense hippelen, soo willense stippelen
60 Op Bommelalire bom, bom, bommelalire
Bom ti bom, bom ti bom, bommelalire bom.

De woorden van dit Lied geen suyv're ooren krencken,
Maer arch vaer heur in 't lijf, die 't arghste daer uyt dencken.

KRIJNTJEN EN JOOSJEN.

Stemme: *Jaques, Jaques.*

KRIJNTJE.

Lieve Joosje, soete Maetje,
Dien ick als mijn hart besin,
Benje niet mijn Kameraetje,
En de Blaes-balck van mijn min?
5 Joosje, troosje, soete Butterdoosje!
Joosje, ghy bent mijn Goddin.

---

r. 63 *arch: erg, kwaad.* 't Is, als had de argelooze dichter al de bekrompen ergernis van zijn vermeenden vriend, en uitgever Eeckhoff voorzien.

r. 2 *besin: bedenk.*

JOOSJE.

Lieve KRIJNTJE, waerom raesje?
Waerom klaeghje van u smart?
Ghy bent (suycker-soete Baesje!)
10 De treck-pleyster van mijn hart:
KRIJNTJE, kijntje! ick ben geen Bagijntje,
Mijn hart voel ick meê verwart.

KRIJNTJE.

JOOSJE! roosje, die in 't bloeyen
Zijt van u voor-somers jeught,
15 Laet u KRIJNTJE hem bemoeyen
Met het plucken van u vreught:
JOOSJE, troosje, soete Butterdoosje!
't Roosje baert al mijn geneught.

JOOSJE.

KRIJNTJE, dat ick u liet plucken
20 't Roosje, dat op 't steeltje staet,
't Sou my lichtelijck mis-lucken,
De gepluckte Roos vergaet;
KRIJNTJE, kijntje! ick ben geen Bagijntje,
Maer ick weet wel, wat my schaet.

KRIJNTJE.

25 Ick sal 't Roosje soo bedouwen
Met mijn soete Water-kruyk,
Dat ick het soo varsch sal houwen
Of het noch stond op de struyck;
JOOSJE, troosje, soete Butterdoosje!
30 Gund van 't Roosje my 't ghebruyck.

JOOSJE.

KRIJNTJE! wilje 't Roosje houwen?
Klamt het Roosje aen u steel,
Magh het Roosje daer op houwen,
't Roosje luystert nae 't gestreel.
35 KRIJNTJE, kijntje! ick ben geen Bagijntje,
Ick sal 't waghen voor mijn deel.

DELICE MOSCOVADO.

Schoone Son, die, met u stralen,
Maeckt de Druyven rijp,
En die doet dalen,
Daermen die mach halen
5 In een Fransche Pijp.

Als men laet het glas vol schencken,
Word ons gheest verheught,
Al 't droevigh dencken
Moet terstont verdrencken
10 In de soete vreught.

Want als dees kracht komt gheresen
Boven inde kop,
Wie kan droef wesen?
Soo het blijckt midts desen,
15 By de klare sop:

r. 5 *Pijp: wijn-vat.* r. 14 *Soo: gelijk.*

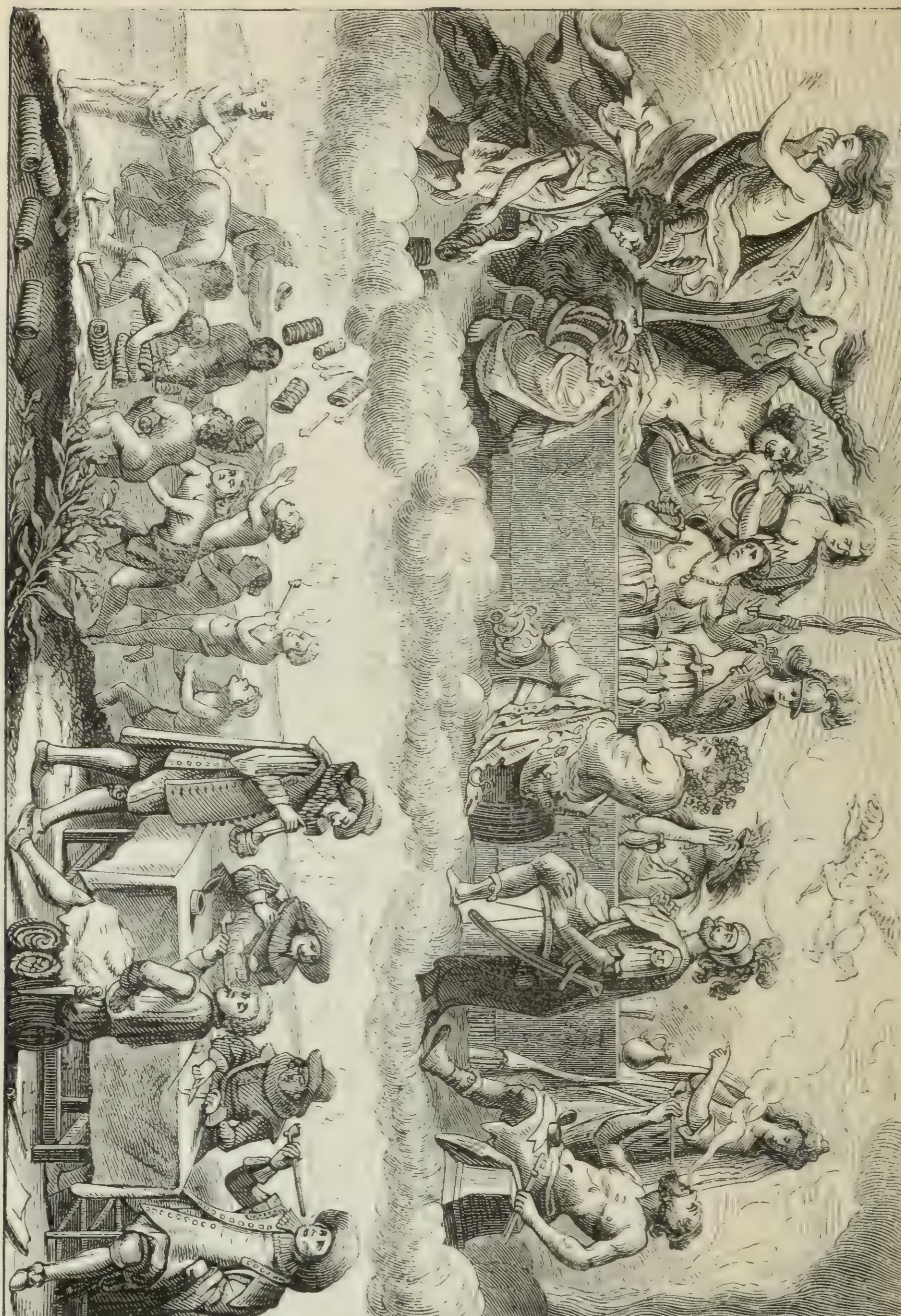
D' een sal dan aen 't mallen raken,
D' ander wordt versteurt;
Maer al ons haken
Streckt tot soet vermaken,
20 Datter niemant treurt.

't Most oock zijn een rechten Molick
Die dan droef sou zijn;
O! 't komt te olick,
Datmen niet is vrolick
25 By de koele Wijn.

Lust u dan niet aen dit aesje,
Daer ghy word versocht?
O soete Baesje!
Wacht doch eens een glaesje
30 Van die klare vocht.

---

r. 21 *Molick*: *bullebak*
r. 23 *olick: slecht.*
r. 26 *aesje: lekkernij.*
r. 29 *Wacht: proeft.*



DEN
OORSPRONG VAN TOBACK-DRINCKEN.

De groote Jupiter had op een tijd de Goden
Door zijn gewieckten bood' doen op een gastmael noden;
Want Ceres, op 't versoeck van Mars, van Hemelsch Mout
Had lecker Hemelsch Bier, Bredasche Vocht, ghebrout.
5 De Goden worden soet, de kelen raken open,
De kracht van 't Mout begint haer in het hooft te lopen;
Maer d' hinckende Vulcaen, de Godt van roock en vyer,
Most hebben smoock op 't werck, Toback by 't varsche Bier;
De Goden keken toe, hy haelden uyt sijn sackje
10 Sijn doosjen en sijn pijp, en dronck daer een Tobackje.

Opschrift. *Toback-drincken:* zoo zeî men, in de zestiende eeuw, doorgaans voor rooken, en schrijft bijv. de bekende Dr. VAN BEVERWIJCK, in zijn *Schat der Gesontheyt* (bl. 150[b]), van een stadgenoot „die alle daegh gewent was in de twintigh pijpen te *drincken*," 'tgeen hem ten slotte zeer slecht bekwam.

r. 2 *Gewieckten bood*: Mercurius, gelijk men weet.

r. 4 *Bredasche Vocht*: het Brabantsch bier is nog steeds vermaard.

r. 5 *soet*: *minzaam*, *meêdeelzaam.*

r. 8 *Toback—Bier*:

„ . . . tusschen elcken keer, dat sy met volle teugen,
Den toeback suygen in, met wonder groot verheugen,
Tot meerder leckerny en d' alderbeste cier,
Gaet met den toeback om een teugh van 't beste bier."

(W. VAN DER ELST, in SCHOTELS *Letterk. Bijdragen over den Tabak, de Koffij, en de Thee*, bl. 38.)

Den Hemel raeckt vol roocx, o wonderbare kruyt,
Den Goden onbekent! De starren dooven uyt,
De wolcken worden dick, de Maen begint te bruynen,
De roock benevelt al der Goden klare kruynen.
15 D' een kucht, de tweede niest, de derde die word beus,
En Venus krijght de snof op 't lest oock inde neus;
De roock viel op haer borst, dies borst sy uyt in 't rasen,
En sprack Vulcaen dus aen, in 't midden van sijn blasen:
„Foey, roockerige beest! wat leght ghy hier en stinckt?
20 En is het niet ghenoegh, o kreupel! dat ghy hinckt?
En dat ghy, klam van sweet, met u beroockte leden
Komt op het suyver bed aen mijne zijde treden?
Maer, wilt ghy nu daer toe, met een beroockten mondt,
Noch kussen mijne lippen? dat maeckt ghy al te bont,
25 Wien vande Goden of Godinnen sal het swoegen
En 't smoken, dat ghy doet, niet strecken tot misnoegen?
Ghy maeckt, dat Jupiter nau uyt sijn ooghen siet,
Waer henen hy den strael van sijnen blixem schiet,
En Juno is te trots dit stincken te ghedoghen,
30 Minerva is te wijs, het sou haer breyn verdroghen,
Saturnus kucht daer af, Apollo's klaer ghesicht
Bewolckt, en soo berooft ghy 't aerdrijck van sijn licht.
De roock, soo Ceres seyd, verdort, verdooft haer Coren,
En Flora's bloem-cieraed verwelckt en gaet verloren.
35 De dampige roock maeckt het wapen-tuygh verroest
Van d' ed'le Krijghs-Godt Mars, die van benautheyt hoest,
En Bacchus traen-ooght selfs; ey, siet wat roode ooghen
Krijght hy van dese smoock! wie sou het dulden moghen?
Hoe langh is 't doch geleên, dat ghy aen 't suygen quaemt?"
40 „Onlanghs" seyd hy, en heeft daer mede eens ge-aêmt,

---

r. 15 *beus: boos.* r. 39 *suygen: drinken, rooken.*

Dat al de Goden „foey!" en „fy!" half-stickend riepen,
En Venus uyt het oogh de bange tranen liepen:
„Foey (seyd sy) lieve Man! hoe komt ghy aen dit Kruyt?"
„Ick sal 't u seggen: juyst als ick mijn poort toe-sluyt,
45 Komt een jongh Duyvelken my uyt de Hel te moeten,
Die brenght my dit, en seght, dat Pluto my deed groeten,
Begeerende met my te drincken, overmits
Hy meê met vuyr omgingh, als ick doe by mijn smits;
Nu weet ghy immers wel, dat ick noyt pleegh te haken
50 Na wijn of drabbigh bier; 't en mach my niet vermaken;
Maer edel roock en vuyr dien drinck ick, soo ghy siet,
En soo dat Pluto past, misstaet het my oock niet;
Ick ben soo wel als hy een God van vuyr en smoken."
Daer op begon hy weêr den Hemel vol te roken.
55 „O ho! (sprack Jupiter) 't is wel, Vulcaen! 't is wel;
Maer maeckt een onderscheyt van Hemel en van Hel.
Soo veer ghy zijt belust Toback en roock te drincken,
Soo daeld na Pluto toe, gaet by de Duyvels stincken,
Maer boven by de Goôn, dat duld ick nimmermeer;
60 Dus, werpt Toback en pijp terstont van boven neêr,
Of 'k salse van u neus met mijnen blixem drijven."
Stracx hiel Vulcanus op, en liet het smoken blijven.
De kluchtige Mercur' die sagh, van stonden aen,
Beneden opter aerd veel Morianen gaen,
65 Daer wierp hy de Toback met al de pijpen onder,
Die grabbelden terstont, en achten 't voor een wonder:
Daer gingh het smoken aen, elck neus geleeck een schou,
Sy planten 't, om te sien of 't Kruyd oock wassen wou.
Het wies in overvloed; doen wou het niemant sparen,

---

r. 45 *te moeten*: *te ontmoeten.*

r. 67 *schou*: *schouw*, *schoorsteen*

70 Sy smoockten met malkaer, of 't jonghe Duyvels waren.
De swarte Spangiaert sagh dees Indiaensche roock,
Hy bootst het daedlijck na, sijn neus ontfonckten oock.
De Fransman komter by, de bolle Nederlander
Wil quijlen met de rest, en smoken als een ander;
75 Maer d'Engelsman verdiend op 't hooghst te zijn vermaerd,
Sijn neus sal smoken met de beste neus op d' aerd.

---

r. 75 *Engelsman*: zie de volgende aant. aan 't slot.

r. 76 *Sijn neus*: men plag den rook steeds door den neus te halen. „Er is," schrijft VAN METEREN, *Ned. Hist.*, 2e druk, VI. bl. 516, „uit West-Indiën gebracht een gedroogd kruid, dat men by ons Nicotiana" (naar den Franschen gezant in Portugal, NICOT) „en in Indiën Tabaco noemt; dit is nu in Europe eerst bekend geworden, binnen deze 20 of 25 jaaren, en komd in meenigerhande fatzoen opgewonden en gerold; dit gebruiken zy, wat gedroogd tot poeder met een zilver of steenen gebakken pijpjen van een vinger lang, en voorin een bakjen, een halve haselnoot groot, dat zy met het poeder vullen, en steken daar vuer in met een kool of kaers, en zuigen aen 't ander einde, door het hol pijpjen, den rook daarvan in mond en lijf, en, dien vol rook hebbende, *blazen dien weder de neusgaten uit*, en dat zo lang tot dat het alles uitgebrand is; en doen dat zo dikwijls hem goed dunckt, en dat noemen zy elkanderen eene pijp Tabak toedrinken, en hebben alom daartoe, *vooral in Engeland*, huizen en lieden, die leven alleen van Tabak-herberg te houden."

DE

LOF VAN DE TOBACK.

O edele Toback! veer boven alle kruyden
Te loven, die in 't Oost, in 't Noord, in 't West, in 't Zuyden,
De veel besiende sonn' doet springen uytter aerd;
Wat loff is uwe kracht, en uwe deught wel waerd!
5 Men komt met u ghewas, door d'onbesuysde baren,
Van d'eene hoeck des wer'lts tot aen den ander varen;
Waer door ghy duysenden van menschen te ghelijck
Doet winnen haere kost, maeckt vrolick ende rijck.
De princen van der aerd', de grootste Edel-lieden,
10 Mach men een pijp toback met aller eeren bieden,
't Welck danckbaerlyck van haer dick wort genomen aen,
Daer 't breyn-beroerend sop des druyfs moet blijven staen.
Ghy kond haer tot een lust en tijd-verdrijf verstrecken,
Jae, vrienden trecken 't saem, en nieuwe gonst verwecken,
15 Met veelderleye roock, een yder nae sijn smaeck,
Een yder nae sijn wensch, en elck nae sijn vermaeck,
't Sy dat hem Comena, Brasilis, of Burmoedis,
Of Sancto-Spirito, die lieflelyck en goet is,
Sancto Domingo, Sanct Philippo, Magrapaen,
20 Arnocus, Trinidad', of Craques best staet aen,
Of dat hy Amasoons, soet mondige Virginaes,
Of de wel-rieckende en krachtige Varinaes,
Voor sijne mond begeert; hoe trefflijcken Signeur,
Hy mach in de toback gaen treffelijck te keur.
25 O! 't is het nutste kruyd, van d' alder-veerste palen,

---

r. 11 *dick*: *vaak*.

Des werelts hier gebracht, om vrienden meê t'onthalen,
Dies houd' ick hem voor sot, die oyt daertegen sprack:
Daer wast gheen *eêlder* kruyd, als d' edele toback.
Wie sou haer nutticheyt volkomen prijsen mogen?
30 Sy suyvert het gesicht, veroorsaeckt klaere oogen;
Sy haelt de fluymen, door haer roock en nutte sop,
Van binnen uyt het breyn en boven uyt de kop.
D' onlijdelijcke pijn mach in geen tanden blijven,
Den roock van de toback doet daet'lijck die verdrijven:
35 De weedom in het hooft, daer menigh so van klaeght,
Werd door haer nutte kracht bequamelijck verjaeght:
Den honger word daerdoor vergeten en verdreven,
Men kan lang met toback en sonder eten leven:
D' hard-hoorende drijft sy katharrens van het oor,
40 En maeckt een opening, een ruymte voor 't ghehoor.
Jae, d' oly, uyt toback ghetrocken, sal quetsuyren
Ghenesen, in den tydt van vier-en-twintich uyren,
En duysent dingen meer, te lang om hier daervan
Te spreken, uyt toback men nut'lijck trecken kan;
45 O prijselijcke kruyd, in alder wijzen oordeel!
Want haere assche selfs veroorsaekt groote voordeel:
De swarte tanden maeckt sy suyver ende wit,
Het tandt-vleys heel ghesond, en krachtich het ghebit,
De scheurbuyck drijftse wegh, en veelderley ghebreken;
50 Waer vind men sulcken kruyd in hoven of Apteecken?
Laekt s' eenige Doctoor, dat doet hy dan ghewis,
Omdat sy sulcken dief in sijne neering is.
't Gheneest onkostelyck, men hoeft haer niet te halen,
Noch Doctor noch Barbier haer gangen te betalen;
55 Dies segh ick, spijt al die haer werpen op een lack,

---

r. 53 *haer*: *hen*. r. 55 *werpen op*: voor *opwerpen*, *aanwrijven*.

Daer 's gheen *ghesonder* kruyd, als d' edele toback.
 Komt, helpt my dan Toback haer loff en eere geven,
Ghy, die by de toback met voordeel weet te leven:
Ghy, schippers groot en kleyn, die, beyd' van na en veêr,
60 Scheept en ontscheept toback, gheeft de toback haer eer:
Wt-slijters en grossiers, factoren en kooplieden,
Die by den handel leeft, wilt haer haer eere bieden:
Jae, dat het gantsche landt met my haer loff afmaelt,
't Welck sulcken voordeel uyt convoy en impost haelt.
65 Waeg-meesters, dragers, en ghy, slepers, wilt haer prijsen!
Gy vult u beurs met geldt, u keuckens met goê spijsen,
Geel-gieters, blickslagers, tin-gieters daernae haeckt
Die doosjes voor toback en die drogisjes maekt.
Geel-gieters, nog een reys, doet haer haer eer genieten,
70 Die koop're vormen maeckt om pijpen in te gieten.
Toback-pijp-makers, die by 't pijpe-maken leeft,
Toback en haer ghewas doch alle eere gheeft!
Smits, die de schroeven maeckt om vormen t' saem te
schroeven
En 't ijsere-werck-tuygh, dat pijp-makers behoeven.
75 Pot-backers, die de pijpen backt, en die daertoe
U potten levert, prijst toback, ghelijck ick doe!
Maer, waerden bovenal! geeft de toback ver-eering,
Dien sy voornamelijck veroorsaeckt groote neering:
En brouwers, heft haer lof tot aen des hemels top,
80 Want s'is u grootste roem, daer smaekt een biertjen op!
In 't kort, al die u kond by de toback gheneeren,
Verbreydt haer groote deught, en doet haer lof vermeeren,
En seght: „toback baerd ons vreught, rijckdom, en gemack,
Daer is gheen *nutter* kruyd, als d' edele toback!"

DEN NIEUWEN KUYPER,

AFBEELDENDE DEN STAET VAN DEN TEGENWOORDIGHEN TIJD,

DOOR EENE **TSAMENSPREECKINGE** TUSSCHEN

EEN MONSIEUR ENDE EEN KUYPER.

De Monsieur beeldt af een Edelman, Doctor, Pastor, Politicus, Crijghsman,
De Kuyper beeldt af een, die sich selfs bequaem acht tot alle ampten, als hy daer maer toe can gheraken.

Door welcke tsamenspreeckinge de rechte middelen, waerdoor men hedensdaeghs, in de meeste ghedeelten, gemeenten, ofte Republijcken van Europe, aen hoge ampten gheraeckt, eygentlijck werden vertoont.

EDELMAN.

De diensten lang en trouw, de mannelijcke daden,
't Sorghvuldich opsicht, en de nutte wijse raden

Opschrift: „De cloecke ende vernuftige Poëet Jan Jansz. Starter" (zegt Baudartius, in zijn *Ghedenckweerdigste Geschiedenissen*, fol. 117) „aenziende ende belevende de verdorventheyt onzer eeuwe, heeft deze Satyram ofte Poëtische Gedicht te dezer tijdt (1621) ghemaeckt, ende aen den dagh uytghegeven, berispende daerin vrijmoedichlijck de hedendaeghsche ambitie, eergierigheyt, ende amptsuchicheyt veler menschen dezer landen; 't welcke hy, met een nieuwe maniere van spreecken, noemt *Kuyperye;* invoerende vijf personen, van verscheydene qualiteyten, te weten: „een edelman, een doctor, een pastor, een politicus, ende een krijghsman; dewelcke alle vijff van een Kuyper, aerdigh naer de kuypkunst, werden beantwoord." — Het Gedicht werd afzonderlijk (1621) uitgegeven met opschrift als boven, en met een fraai gesneden

Van mijn voor-ouders eêl, in deught, gheslacht, en aert,
Die hebben 't Vaderlandt de soete vreed ghebaert:
5 Hun onrust was haer rust, hun druck haer hooghste blyheyd,
Ja, door hun bloedt verwurf het land de eerste vryheyd.
Doch hier op roem ick niet: hoewel ick in de deughd
En loff van mijn gheslacht niet weynich ben verheugd.
Het is wel treffelijck te wesen welgheboren:
10 Maer, dat ick, van jonghs aen, te treden in de sporen
Van haer verheven deughd', heb vlijtichlijck ghetracht,
Is eerlijcker voor my, als d' eer van mijn gheslacht.
Dat men ghehaelt is van een vrome stam, dats heerlijck,
Maer datmen sich selfs vroom en wel draeght dat is eerlijck.
15 'k Acht oock gheen Edelman recht edel van ghemoet,
Ten zy hy, door sijn deughd, sijn adel blijcken doet:
Want, deught maeckt edel, en die dien in 't hert niet voeren,
Ontaerden van haer aert, en zijn maer rechte boeren,
Dit is het eenich wit, waer naer ick heb ghedoeld,
20 Waerom ick door de wer'lt met op-merck heb ghewoeld.
Veel talen vreemt geleert, veel treftighe manieren,
Die meer als al het gout een edelman vercieren,
Op dat ick strecken mocht mijn landtschap tot een licht,
In saecken van belangh, in raden van ghewicht,

---

prent, die (zonder het vers) in de verzameling van den heer FRED. MULLER voorkomt, en, in 1627, met een niet minder fraaye, naar P. FEDDES (van Harlingen) gesneden door G. v. S(CHIJNDEL) in dezelfde verzameling. Uit BAUDARTIUS werd het overgenomen in *de Politijcke Kuyper onzes tijds*, gedrukt te Leeuwarden, bij CLAUDE FONTAINE; 1647.

r. 6. *verwurf:* voor *verwierf.*

r. 12 *eerlijcker*: in zijn oorspronkelijke beteekenis, thans *eervoller.*

r. 13 *vrome*: *kloek*, *wakker.*

25 En dat alsoo, door mijn aensienlijckheyt, mocht wesen
Het vaderland door my, en ick door haer ghepresen.
Dus hoop ick, alsoo haest mijn lieve vaderlandt
Een in hun raedt ontbreeckt, dat ick door mijn verstandt,
Deught, aensien, en 't geslacht daer ick ben uyt-ghesproten
30 (Waer van het landt wel eer heeft soo veel dienst genoten)
Sal worden voor erweeld, tot mijn gheluck en eer,
Of ick schoon niet betoon dat ick het ampt begheer:
Het strijdt doch teghens reên, dat ick daerom sou lopen:
Want, goê waer prijst hem selfs, en doet hem wel verkoopen.

KUYPER.

35 Wat snorckt gy, joncker! doch veel van u oudt geslacht?
Geslacht, noch eer, noch deucht, wordt huydendaeghs geacht:
Maer die rijck zijn van goedt, en wel versien van vrienden,
Dat zijn die mannen die tot hooge ampten dienden:
Krijght boeren op u handt, en gheeft haer een ghelach,
40 't Welck u meer, als u deught, of adel, helpen mach.
Al zijt ghy niet bequaem, al zijt ghy niet bedreven,
Al weet gy met een mensch te spreecken noch te leven,
Dat doet ghelijcke veel, want sy zijn al te saêm,
Die u verkiesen, oock ghemeenlijck onbequaem:
45 Dus, soo ghy tot den top der eeren denckt te stijghen
Of eenigh ambt begheert, soo moet ghy vrienden krijghen.
Want, g'lijck een kuyper van veel staven tonnen maeckt,
Soo door veel stemmen men tot hooghe ampten raeckt,

r. 31 *erweeld*: gelijk steeds bij Starter voor *gekozen*.
r. 34 *hem* : *zich*.
r. 42 *ghelijcke veel:* thans *evenveel*.

En die dan heeft vergaêrt de voorghenoemde stemmen,
50 Die slae den hoep daer om, en doe de staven clemmen.
Maer tot de hoepen, daer ghy u meest op betrout,
Siet, dat ghy neemt vooral goet, vast, en buyghsaem hout;
Want, dat u de voor-naemste hoepen eens begaven,
Soo was u werck vergheefs, soo vielen al de staven,
55 Die ghy van langher handt te samen hadt vergaêrt,
En arbeydt, tijdt, noch kost hadt ymmer aen ghespaert.
Dus, by soo veer ghy wilt een treflijck ampt begheeren,
Stelt d' adel aen een zy, en wilt het kuypen leeren;
Want d' adel gelt hier niet! al zijt ghy een Monsieur,
60 De kuyper weet van 't schaep, die gaet met 't vercken deur:
En staet ghy na wat hooghs, begint dit vry wat tijdtelijck,
Is 't kuypen wat ghemeen, het is weêr heel profijtelijck.

DOCTOR. [1])

Tot dienste van mijn landt, tot eere van mijn stam,
Ick, door mijn ouders raedt, eerst by de schole quam;
65 [Op dat ick dienen sou tot d' eere van mijn landt,
Hebben mijn ouders my eerst in de school gheplant;]
Waer in ick my soo stil, soo deftich heb ghedraghen,
Dat ick ontcomen ben all' quae-gheselschaps laghen:
Gheen vuyle dronckenschap, noch geyle boertery,
70 Heeft tijdt, rust-plaets, noch lust ghevonden oyt in my;
Want ick geen tijdt-verdrijf heb oyt ghewenscht te soecken,
Als op mijn kamer steeds te lesen in mijn boecken,

1) *Doctor*. Namelijk in de Rechten, gelijk het vervolg uitwijst, en de gewoonte van den tijd meêbracht, waarin de genees-*kunst* nog minder als zelfstandige *kunde* of wetenschap gold.

Reg. 63—66 bevatten blijkbaar tweederlei lezing derzelfde gedachte, gelijk ook het staande eindrijm uitwijst. Kennelijk zijn de twee laatste uit 's dichters handschrift bij vergissing overgenomen.

Waerin ick dach en nacht met lust en arbeydt las,
Tot ick ervaren in de drie hoofttalen was.
75 Daer nae heb ick my tot een faculteit begheven,
Op dat ick naemaels mocht in alder eeren leven,
Waer in ick (soo door lust en arbeydt sonder endt,
Als door de costen, van mijn ouders aen-ghewent)
Ten langhen lesten heb soo dapper toe-ghenomen,
80 Dat ick de tytel van een Doctor heb becomen.
Dees tytel heb ick nu, hier in mijn vaders stadt,
Met eeren langh ghevoert, seer veel te doen ghehadt,
En menich mensch ghedient, in hoogh en leghe rechten,
Daer ick hun twisten steeds heb weten te beslechten;
85 Soo dat ick nu daer in soo dapper heb ghesweet,
Dat 'ck alle rechten ken, en alle wetten weet.
Dies hoop ick, als sich hier een treftigh ampt ontledight,
Ick d' eerste wesen sal die 't selvighe becledight,
Om mijn gheleertheydts wil; 't is noodtloos, dat ick my
90 Behelp met vrienden gonst, of list van kuypery,
Want yder weet, dat ick de rechten heb deur-cropen:
Goê ware prijst sich selfs, en doet sich wel vercoopen.

KUYPER.

De ampten, Doctor-Oom! (hoe sijt gy doch dus dom?)
Deeltmen meer na 't gheluck dan na de reden om;
95 En dat die ghene, die vaeck 't alder-minst verdienden,

---

r. 74 *de drie hooft talen*: waarschijnlijk *Grieksch*, *Latijn*, en *Hebreeuwsch*.

r. 76 *alder eeren*: thans *alle eer*.

r. 83 *leghe*: voor *lage*.

r. 87 *zich—ontledight*: *openkomt*.

r. 88 *becledight*: rijmshalve voor *bekleed*.

r. 93 *Doktor-Oom*: gelijk men thans zeggen zou *Heer Doctor*. *Oom* was vooral in Friesland een algemeene titel voor deftige luî.

Verkrijghen 't aldermeest, dat komt door gonst van vrienden;
En, wijl ghy dus gheleert zijt, als ghy u ghelaet,
Soo gheeft my wonder, dat ghy dit stuck niet verstaet.
Want, wil men heden-daeghs tot een hoogh ampt geraken,
100 Men moet door geldt en goedt eerst goede vrienden maken:
Soo nu een paus, een prins, of vorst wordt in-ghestelt,
Dat gaet door vrienden gonst, ja dickwils door ghewelt.
Gheleertheyt noch waerdy en heeft nu niet te maecken,
Want men alleen door gonst can aen een ampt gheraecken.
105 Men kiest nu niemand niet, hoe seer dat hy 't verdiend,
Maer yeder kiest hem self, en elck verheft sijn vriend.
Hoe wel ghy (soo ghy seght) weleer veel duysent croonen
U ouders hebt ghecost, ghelijck ghy cont betoonen;
Al zijt ghy soo geleert, dat gh' alle wetten weet,
110 Dat helpt u niet een boon, dat achtmen niet een beet.
Al ben ick schoon een boer, jae, een vierkante kinckel,
Die nau de lasten kan regieren van mijn winckel,
En ick de treken van de kuypery versta,
Soo gae 'k met d' ampten deur, en ghy kijckt droevigh na;
115 Dus houd ick my daer aen, en acht het niet seer spytelijck:
Is 't kuypen wat ghemeen, het is weêr heel profijtelijck.

PASTOOR. [1])

Nae dat ick, in mijn jeughd, in veel beroemde spraken
My had ghe-oeffent, om tot kennisse te raecken

---

r. 97 *ghelaet: houdt, gedraagt:* verg. boven, bladz. 247 op r. 5.

1) *Pastoor*: hier, naar Duitsch en gedeeltelijk ook Friesch gebruik (verg. 't vrouwelijke *pastoorske*), voor protestantsch *herder* en leeraar.

Van Godt, en Godes woordt, en dat ick had daerby
120 Beclommen d' hooge bergh van de philosophy,
Om dies te grondigher de Godheyd t' overweghen,
Tot welcke wetenschap ick dapper was gheneghen;
Heeft my den Heer begaeft met gaven van verstandt,
En wederom ghevoert in dit mijn vaderlandt,
125 Alwaer ick heb Sijn woordt, tot heden toe, vercondight,
Bestraft diegene, die sich teghen Hem besondight,
De swacke in 't geloof versterckt, vertroost, gheleert,
D' hardneckige vermurwt, d' affkeerighe bekeert.
Ick heb elckeen de vrucht doen smaecken van mijn gaven,
130 En niet onnut het pond mijns wetenschaps begraven.
Ick heb, tot heden toe, in eendracht, rust, en vreed
Ghehouden 't volck, dat my den Heer te hoeden deed,
Met Godt en Godes-dienst alleenich my becommert,
Maer noyt met wereldtsche regiering my beslommert:
135 Den Keyser gaf ick 't sijns; Godt wat Hem toe behoort,
Ghelijck ons Christus selfs leert duydlijck in sijn woordt;
Ick heb met kuypery my nimmer willen moeyen,
Noch (hoe men my oock bad) in 't minste willen roeyen,
Om yemandt in een ampt te dringhen, off daer uyt;
140 Want dat voor een pastoor in 't minste niet en sluyt:
Hoe schoon men 't volck verbloemt met Godt en Gods behagen,
En met de nutte sorgh voor sijn ghemeent te draghen,
De Ov'righeydt die heerscht in 't stuck van policy,
Wat buyten de kerck is, dat blijft oock buyten my.
145 Dus, wijl ick, soowel met mijn gaven als mijn leven,

r. 138 *roeyen*: in dergelijken figuurlijken zin, als *kuipen*, *zich onbehoorlijke moeite geven.* r. 140 *sluyt: past.*

Een yeder een mijn deughd te kennen heb ghegheven,
Wanneerder erghens een beroepingh in een stadt,
Die vruchtbaer is, vervalt, vertrouw ick vastlijck, dat
Men my die brenghen sal, of ick 't schoon niet beloope;
150 Want goê waer prijst hem selfs, en doet hem wel verkoopen.

KUYPER.

Ghy, Heeren allegaer! ey, staet wat aen een zy,
Maeckt plaets, want dees Pastoor die moet vooral daer by;
Meynt ghy met heyligheydt, en met een oprecht leven,
Om u gheleerdtheydts wil, te worden noch verheven,
155 Als ghy u houdt gherust? als ghy niet kuypt noch roeyt?
Als ghy niet woelt, noch u met alle ding bemoeyt?
Soo zijt ghy seer verdwaelt: gheleerdtheyt, heusche seden,
Wel-sprekentheyt, de gaeff van uyt-spraeck in de reden,
U stil gherust ghemoedt, oprechticheydt, u konst,
160 En helpen u gantsch niet, ontbreeckt u vrienden gonst;
Dus moet ghy die voor al u soecken te verwecken.
Wat d'heyligheyt belangt, die moet men nu wat recken,
En wilt ghy dat niet doen, soo blijft ghy onbekent;
Vernoeght u dan vry met het dorpjen, daer ghy bent.
165 Al ben ick schoon een bloedt, gantsch onversien van gaven,
Gheleertheyt, wetenschap, en ick maer weet te draven,
Nae groter vrienden gonst, my moey met alle ding,
En, of 't my roert of niet, my selven daer in dringh,
Met stemminge van dien, met stemminghe van desen,
170 Soo dat veel Heeren my en mynen ongunst vreesen,
Jae, soecken my voor al te hebben op haer handt,

---

r. 150 *hem:* thans *zich.* r. 159 *konst:* gelijk meer voor *kennis.*

Als sy versoecken yet (als hebbende verstandt
Van 's werelts policy, veel meer als van de Godtheydt,
Hoewel het maer voor Godt is een oprechte sotheyt);
175 Dat geldt al-lijcke veel; soo sal ick voor u gaen,
En ick sal in een stadt, ghy op een dorpjen staen;
Dus soo ghy yet begheert, kuypt daerom vry wat vlijtigh,
Is 't kuypen wat ghemeen, het is weêr heel profijtigh.

POLITICUS.

In 't spruyten van mijn jeugd, in 't bloeyen van mijn jaren,
180 Is my veel ongemacx en vreughd vaeck wedervaren,
Eerst in de hooghe school, en daer na buyten 's lands,
Op dat ick daeglijcks mocht verwerven meer verstandts;
Want doe ick alder eerst begost te ondersoecken
Het treffelijck vermaen der burgherlijcke boecken,
185 Van de regieringhen, die buyten 's landts gheschiên,
't Hart sprongh my in het lijf, ick moest het gaen besien;
Mijn ouders gunden 't my, sy dochten, 't kan niet schaden,
Al costen 't hun wat veel, het quam my weêr te staden,
Om (als ick weder quam) mijn lieve vaderlandt
190 Te dienen tot een hulp, en tot een raeds-verwandt.
Dit was mijn hert, mijn sin, dit hiel ick steeds voor ooghen,
En hier toe heb ick my gebruyckt nae mijn vermoghen;
In menigh Heeren hoff heb ick met lust verkeert,
En van een yder wat tot mijns landts dienst gheleert:
195 Ick heb met vlijt door-reyst de treffelijckste steden,
En daer wel-sprekentheyd gheleert, met goede zeden,
Gheen dingh en was soo groot, dat tot mijns landts nut dient,

r. 175 *allijcke veel*: thans *al evenveel.*

r. 190 *raedsverwant*: voor *raadsman.*

r. 192 *g bruyckt*: min gelukkig voor *beijverd* of derg.

Of 'k heb het al gheleert van d' een of d' ander vriendt.
T' huys zijnde, heb ick my soo deftigh weêr ghedraghen,
200 Dat yder uyt mijn dan schiep vreughd en wel-behaghen;
Dus hoef ick nu niet om een treflijck ampt te gaen,
Maer 't landschap (hoop ick) sal het my selfs dienen aen,
Als haer een man ontbreeckt of eenich plaets is open;
Want goê waer prijst hem selfs, en doet hem wel verkoopen.

KUYPER.

205 Politicus! 't is waer, dit leest gy in u boecken,
Maer die nu 't vuer ontbreeckt, moet het in d' asschen soecken;
Bruyckt ghy u anders niet, o lieve soete vaêr!
Ghy krijght geen treflijk ampt, al wacht ghy seven jaer.
Het gaet nu al door gonst, en hier op moet ghy mercken,
210 Die het gheluck dan heeft, die leydt de bruydt ter kercken,
Wijsheyt, welwetentheyt, brengt nu ter tijdt niet by,
Verwerft men nu wat hooghs, dat comt door Cuypery,
En wilt ghy oock alhier een treflijck ampt begheeren,
Soo wilt op dese wijs van my het kuypen leeren;
215 De staven krijght by een tot dienste van u ton
En schaeftse naer u sin, legt dan een hoep daerom;
Maer, zoo ghy d' hoepen niet wel naer u sin kont temmen,
Bestrijckt se met wat krijt, sy sullen dan wel klemmen;
En soo ghy zijt bezorght voor 't barsten van u vat,
220 Verwarmt het wat met vuyr, behoost het wat met nat;
Maer als 't vat vochtigh is, dan ist gheen tijdt van stilstaen,
Drijft dan de hoepen sterck, en doetse naer u wil gaen,
Want hierdoor is een priester eens soo veer gheraeckt,
Dat hy sich koningh heeft van 't rijck van Fees ghemaeckt;

---

r. 217 *temmen*: voor *buigen*.

225 Was dat niet wel ghekuypt? dus wilt ghy oock bedijen,
Ghy moet u nae de staet van deze tijden vlijen,
En crijcht een Jesuyt of een Pastoor te vriend,
Dat helpt besuckte veel; als die u trouwlijck mient,
Soo gaet ghy vast; want dat zijn borsten die wat weten,
230 Die d' eedle kuypery gantsch hebben opghegheten;
Die gheven eerst u saeck de glants en rechte kleur,
Dus kuypt niet sonder haer, of 't helpt u niet een leur,
Maer crijght, tot u voldoen, de gonst van een oft ytelijck:
Is 't kuypen wat ghemeen, het is weêr heel profytelijck

CRIJGHSMAN.

235 In alle strengheyt, die de dulle crijgh verlient,
Heb ick mijn vaderlandt nu dertich jaer ghedient;
Gheen tocht en viel soo swaer, ick heb my daer ghevonden,
Waer af de tuyghen zijn dees teeckens van mijn wonden.
De stormhoedt was mijn pot, de harde aerd mijn rust,
240 Het veld-gewas mijn spijs, en 't strijden al mijn lust.
Ten oorlogh heb ick steeds als nae een feest ghegangheu,
Noyt heeft de bloode angst mijn manlijck hart bevanghen:
Hoe dickmaels hadden my mijn vyanden beset,
Daer ick, met moedicheyt, my steeds heb uyt gheredt!
245 Vrees was my onbekent, maer onversaeght te strijden
Voor d' eere van mijn landt, dat was al mijn verblijden:
Geen goedt, geen bloedt en was my soo veel eere waerdt,
Dat ik het selfde had voor 't vaderlandt ghespaerdt.
Dus heb ick my ghehadt, dus heb ick my ghedraghen,

---

r. 228 *besuckte*: plat, gelijk *vervloekt*, *drommelsch* of derg.

r. 229 *borsten*: *knapen*, niet met ons *borst* te verwarren, maar als één met het Hoogd. *Bursche* te beschouwen, en ook in ons adel-borst (d. i. *Edelbursche*) herkenbaar.

r. 233 *ytelijk*: thans *ettelijk*. r. 236 *Waar af*: thans *waarvan*.

r. 241. *gheganghen*: *gegaan* (verg. nog ons *ging*).

250 En my.vast met de krijgh verbetert alle daghen.
Het vaendel heb ick langh ghevoerd met dese handt,
En nu ben ick, Godt lof! gheworden Luytenant;
Dus heb ick daghelijks in voorspoedt toe-ghenomen,
En ben, door trouwe dienst, met eeren op-ghekomen.
255 Nu is mijn Capiteyn ghestorven in den Heer,
Dies hoop ick in sijn plaets gestelt te worden weêr,
Om mijnder daden wil, 't welck ick volcomen hope;
Want goê waer prijst hem selfs, en doet hem wel ver-
koopen.

KUYPER.

Jae, Luytenant! ist waer? zijt ghy nu soo veel mans,
260 Dat men u soecken moet? wel blijf dan in u schans,
En rust op avontuyr. Ick sal terwijl niet swijghen,
Maer kuypen dagh en nacht, en vrienden sien te krijghen,
Al ben ick in de krijgh mijn leven niet gheweest,
En niet meer wetenschap heb als een botte beest,
265 Van 't drillen met de pieck, van 't handlen der musquetten,
Off van een compagny in ordere te setten,
Van 't keeren, openen, en sluyten der gheleên,
't Beschanssen in het veldt, 't bestormen van de steên,
Waer dat de vleugh'len aen een regiment behoorden,
270 Of uyt een veld-tocht sich te stellen in slagh-oorden,
Gheswindt na crijgs-gebruyck; al weet ick weynich raedts,
Om sentinellen of d' allarmes hare plaets
Te gheven na behoor, schermuts'len te belegghen,
Of van een aentocht of een aftocht yet te segghen,
275 Dat doet ghelijcke veel; heb ick maer vrienden gonst,
't Sal my meer helpen, als d'ervarentheydt en konst,
Dien ghy van langer handt geleert hebt door het strijden;
Jae (dat het spijtichst is), ghy sult noch moeten lijden,
Dat ick (hoewel ick niet een streeck des crijchs verstae)

280 U sal ghebieden, waer ghy sult u rechten na,
Al sou de compagny, die ick heb te bestuyren,
Tot haer en 's lantschaps schaed mijn botticheyt besuyren.
Maer segt my, Luytenant! wijl ghy verdrietich bent,
Om dat ick voort begin veel hoger als ghy endt,
285 En, om mijn jonckheidt my alleenich schijn te weeren,
Wat konnen d' oude doen? de jonghe konnen 't leeren.
Heeft niet een slecht soldaet, vaeck in sijn eerste tocht,
Verwurven soo veel eer, soo braven daedt ghewrocht,
Dat menich ander, die het oorloch al sijn leven
290 Gevolght is, noyt heeft soo roemwaerden stuck bedreven?
't Geld niet, hoe langhe, maer hoe wel en braef men crijght,
Dus als de Cuyper spreekt, o Luytenant! vry swijght;
Want 't cuypen is wat oudts. De moedighe Romeynen
(Gelijck LUCANUS schrijft), die achten 't gheen vercleynen,
295 Te cuypen om een ambt; want elck een doen verkocht
Sijn stemmen (zegt hy) duyr, aen yeder die 't versocht.
Hoe menig Keyser heeft, door geldt en gonst van vrienden,
Het Roomsche Rijck beheerscht, al eer sy 't oyt verdienden.
Dat oudt beroemde volck, heeft dat dan sulcks ghedaen,
300 Waerom en souden wy niet by die weghen gaen?
Derhalven segh ick noch, al acht ghy het verwijtelijck:
Is 't cuypen wat ghemeen, het is weêr heel profijtelijck.

Tot den goedt-gunstigen Leser:

Hier heb ick aff-ghebeeld den staet van desen tijdt,
En dat tot niemandts schaed, schand, oneer, schimp of spijt;

---

r. 287 *slecht*: *eenvoudig* of (als men ook thans nog zegt) *gemeen*.

305 Maer, om t' ontdecken, met bedeckt' en soete reden,
Den ramp van desen eeuw, en haer verdorven seden,
Daerin de botticheyt, waenwijsheydt, vrienden-gonst,
Gaet boven 't scherp vernuft, gheleerdtheydt, ende konst.
En wijlder hedensdaechs, om tot een ampt te raecken,
310 Gheen middel is, als door de cuypery, te maecken,
Jae, dat door stemminghen men tot de hoogheydt stijght,
Die men niet door waerdy, maer door de gonst vercrijght;
Wild ick de wijse liên (als uyt een slaep) op-wecken,
Om met de leecken aan het cuypen oock te trecken,
315 Opdat, door hare konst en treffelijck verstandt,
Mocht bloeyen, in voorspoedt en vreêd', ons vaderlandt,
De godts-dienst wel gepleecht, tot heyl der ondersaten,
En 't landt seer wel beschermt van moedighe soldaten.
't Welck van my is gheschiedt, uyt lust, tot 's landschaps voordeel,
320 Waer aen ick niet misdaen heb, dunct my, nae mijn oordeel;
Doch soo ick yemandt kom te raecken op het seer,
Die treck hem dat niet aen, maer denck: daer zijnder meer.
Ick spreeck het in 't gemeen, 'k roer niemand in 't besonder;
Al tuyl ick somtijds wat, dat loopter soo met onder.
325 Maer die het hem treckt aen, die acht ick broets en sot,
Die openbaerd sich selfs, tot aller menschen spot.
Dus seght vry allegaer, ghy, cuypers met malckander:
Daer meent hy my niet meê, dat schiet hy op een ander.

---

r. 324 *tuyl*: Friesch voor *speel*, *scherts* (verg. nog *bij tuiltjes* d. i. *speelsgewijs*)

UIT

HET „STEECKBOECXKEN"

OFTE

'T VERMAECK DER JEUGHDELIJCKER HERTEN,

Om daerdoor te weten Der Herten secreten;

DOOR

J. J. STARTER.

VOORREDEN.

Aen de vermaecksoeckende Nederlantsche jeught, vrolijcke jonghelinghen, ende vriendelijcke maeghdekens.

Ghy, die, met duysenderley geneuchjens en soeticheydjens, uwe geselschappen weet te verblyden, ick heb alhier een vermaeckelijck speeltje bereyd, dat u veel leerlijck vermaeck sal gheven, so ghy 't recht ende behoorlijck ghebruyckt; ende hier sullen u veel plaetsen toe bequaem sijn, meer als eenige andere spelen, als van de Kaert, 't Dambort, Gansebort, en meer andere, die ghy so niet by u kunt hebben, als dit vermaeckelijck boeckjen. Wilt het dan aldus gebruycken, als ick u hier vorder sal leeren:

Als ghy u sult vinden, ghy jonghelieden! in 't geselschap van ses of acht of meer, òf in eenige voorspelen, bruyloften, maeltyden òf buyten in 't groen, om te vermaecken, en meer andere gelegentheden, so sult ghy dit boeckjen nemen, ende seggen tegen malkanderen: laet ons eens sien, waer elk van ons zijn Hert meest toegenegen

is; en sult een spelde nemen, ende in het toegevouwen boeckjen steecken; en de plaetse, daer hy of zy de spelde gesteecken heeft, sal men open doen, en sien wat genegentheyt dat dat Hert heeft, dat op dat bladt staet; indien dat 't hem past, die gesteecken heeft ('t welck ghy, het schrift lesende, wel byna sult mercken), dat by de Herten geschreven staet, en oock letten op de steecker sijne genegentheyt, sal wel haest een heuchelijck lacchen onder u lieden ontstaen, dat het boeckjen soo kan waerheyt segghen, en boerten also met den steecker; maer indien dat het heel contrary valt, dat even sowel gebeuren kan, ende dat het hem past, als een tang op een vercken (so men seyt), so sal niet minder gelacchen worden, als mijn boecxken die t' onrecht beschuldigt, daer so weinich van aen is; en dit is voor eenen; so sult ghy allegader daerin steecken, die mede spelen wilt, hoe meerder in 't spel hoe beter, en leest ende streeft al ras voort, dat het ommegaet, dat elck eens steecken mach, en het sal u niet ontbreecken. By de Herten staet so wel schrift voor de dochters als voor de jonghmans; leest elck het sijn; is 't een jonghman, die gesteecken heeft, leest het bovenste versjen, ende is 't een dochter, die gesteecken heeft, leest het onderste. — Hier sijt ghy, vriendelijcke leser! genoegh onderrecht van het uyterlijck gebruyck des spels; ik meen u lieden het wel verstaen sullen, speelt maer lustigh.

Maer, mijn lieve leser! siet, dat ghy uyt dese Hertebloemkens eenige ziel-nodige leeringen kunt trecken; ghy weet, dat de bijtjens uyt allerley bloemkens haren soeten honigh en voedsel halen, ja, uyt distelen en doornen; wilt haer naervolgen, ende leeren, al spelende, dat ghy uwe herten aen de aerdsche ende verganckelijcke dingen niet en moet laten hangen, maer die, hoe langhs hoe meer,

leeren afsterven ende afwennen; al waer ghy sijt ende leeft, laet meest uwe hertjens haer hiertoe begeven, dat ghy alleen de deughd bemint, en bewaert uwen salighmaker JESUM CHRISTUM getrouwelijck in uwe herten, dat ghy oock op een plaet sult vinden, ende laet het boertige spel sonder goede bedenckingen niet en gebruyckt worden. De veersjens sijn so vremd niet, die by de herten staen, of der menschen herten zijn nog al meer bedorven ende tot quader genegen, ende die hem eeniger deser quader dingen bevindt, die dencke, dat hy vermaent wordt tot afstandt derselver, en poge naer beter, als ick boven geseyt hebbe.

Neemt dit, vriendelijcke leser! in danck; is er iet in, dat u mishaeght of niet wel gesteld en is, 't is ons ten minsten leet; die sijn best doet, is niet te verwijten; ick en hebbe deze dingen niet voor de hooggheleerden, maer voor de vermaeckelijcke jeughd by een gestelt, die ick hoop dattet heel aengenaem en behagelijck sal zijn, en bidde u, lieve jonckheyt! dat ghy u eerlijck draeght, en mijn boeckjen niet en misbruyckt, maer van alle laster beschermt en verdedight; ende gebruyckt het tot leerlijck vermaeck en vrolijckheyt. Dit doende, sal ick u, in korten tijt, met noch wat anders ende beters versien. Onder desen beveel ick u in de bescherminge des Almachtigen, die u in alles wil bewaren; zijt alle vriendelijck gegroet van

Den lesten Mey, 1624 [1]).

Uwen geheelen vriend ende dienaer,
J. Jsz. STARTER.

1) In de uitgave van 1727, de eenige, die mij (door de vriendelijkheid van den Heer G. P. Roos te Aardenburg) onder 't oog kwam, staat 1642; men zal echter wel als boven moeten lezen.

(*Wij laten hier een dozijn versjens tot een proeve volgen.*)

I.

(Voorstellende een hart, met een dartelend kalf.)

(JONGHMAN.)

Mijn hertjen haet de zedigheydt,
Mijn hertjen mint de wildigheydt;
Ick ley een leven wilt en woest,
De horens zijn my niet geboest [1]):
Ick dans, ick springh, ick mal, ick alf [2]),
Als of ick waer een nuchtren kalf.

(JONGHE DOCHTER.)

Al is 't schoon, dat mijn moêr my smeeckt,
En daeglijcx my tot stilheydt preêckt,
So haet ick nochtans, in mijn geest,
De zedigheden aldermeest,
Ja, wil gebruycken mijnen tijdt,
Terwijlen mijne jeughd het lijdt.

II.

(Een hart bij een trommel, fluit, en derg.)

(JONGHMAN.)

Mijn hert bemint het grof geluyt
Van trommel ende Duytsche fluit;
Wanneer ick maer mijn sterke handt,

---

1) *afgestooten*, *versleten.*

2) *Speel voor dwaas* (*alf* of *elf*, van waar nog het getal *elf* zijn spreekwoordelijken naam draagt); verg. *Het Ned. Kluchtspel* I. bl. 48.

Mach bruycken voor het vaderlandt,
Alsdan ben ick seer welgemoedt,
En soeck daerin mijn eer en goedt.

(JONGHE DOCHTER.)

Weg nu met deze wijse liên,
Die altijdt nae de wijsheyt sien,
Mijn hert bemint een brave heer,
En magh wel sien een blanck geweer;
Of iemant my den degen biedt,
Ick wancke noch en vluchte niet.

III.

(Een hart bij een kan en roemer, enz.)

(AEN DE JONGHMANS.)

Jou hert, mijn soete lieve man!
Bemint de roemer en de kan;
In Toeback en in Haerlemsch bier
Hebt ghy gestelt al jou playsier;
Den heelen dag, o grooten-dorst!
Bevochtight ghy u droghe borst.

(AEN DE DOCHTERS.)

Al wert jou, lieve soete meydt!
Van sommige wel nageseydt,
Dat ghy bemint het Engels bier,
En in Toeback hebt jou playsier,
En stoortje niet, 't is jou een kunst,
Waerdoor men wint der vryers gunst.

IV.

(Een hart bij een brandewijnflesch.)

(JONGHMAN.)

Mijn hertjen is seer wel te vreên,
Als ick, alleen of met mijn tweên,
Des morgens in de Brandewijn
Mach lustigh ende vrolijck sijn;
Daerop mach ick, den gantschen dach,
Vry soecken voort een goet gelach.

(DOCHTER.)

Ick schijn wel vies en veynse wat,
Als men my geeft 't gebrande nat;
En als ick weêr alleenich bin,
Het hembt sou ick er laten in;
Want 't hert dat snackt naer brandewijn,
Gelijck het kruydt [1]) naer sonneschijn.

V.

(Een hart in een deftige kap.)

(AEN DE JONGHMANS.)

Ofschoon dat ghy al, by de liên,
Kont heylich en devotich sien,
So schuylt er nochtans in u huyt
Een snoden en doortrapten guyt;
Treckt uyt de kap, ghy sult niet sijn
Diegeen, daervan ghy hebt den schijn.

---

1) *De plant* (verg. *kruidkunde* en *kruidtuin*).

(AEN DE DOCHTERS.)

Siet eens dees *devotaris* [1]) an,
Hoe heylich dat s' haer houden can!
Sy siet er uyt, als of sy waer'
Van d'order van Sint Truy of Klaer;
Maer als men haer ter deegh besiet,
Haer hertjen is so heylich niet.

VI.

(Een hart bij een wroetend zwijn.)

(JONGHMAN.)

Gelijck het vercken altijt wroet,
So doet mijn hert om 't aerdsche goedt;
Ick ben steeds besigh in mijn huys,
En kom niet eens in kerck of kluys;
Al heb ick 't goedt in overdaedt,
Mijn hert sich niet genoeghen laet.

(DOCHTER.)

Ick ben het vercken seer gelijck,
'k Wroet altijdt met de neus in 't slijck;
Mijn hert, dat snackt na 't wereltsch goedt,
Gelijck een visch na 't water doet;
En hoe ick loop, en hoe ick ren,
Ick nimmermeer versaedt en ben.

VII.

(Een hart bij een welgevulden disch.)

(JONGHMAN.)

Mijn hert, dat schept een groot geneught
En heeft een overgroote vreught,

---

1) *Stemmig* (of wil men *Mennisten*) *zusjen*.

Als ick genoodt werd tot banquet,
En hebben mach de volle pret;
Dan eet en drinck ick dapper an,
Ja, schier byna voor seven man.

(DOCHTER.)

Mijn hertjen wel te vreden is,
Als ick geset word aen den dis,
Daer lustigh wat te schransen staet
Van leckerny en wildgebraedt;
En daer dan by het Fransche nat [1]),
So raeckt mijn lijfjen [2]) vol en sat.

VIII.

(Een hert bij een tafel, waarop o. a. een haring.)

(JONGHMAN.)

Een pekelharingh wel geroost
Is 't gene, dat mijn hart vertroost;
Wanneer ick iemant, door den dranck,
Wil haestigh helpen van de banck,
Ick draegh het hoofjen in mijn tas,
En suygh daeraen, als 't comt te pas.

(DOCHTER.)

Van herten ben ick seer verblijdt,
Wanneer weêr komt de soete tijdt,
Dat 'k met mijn liefjen, in het groen,

---

1) *Brandewijn.*

2) Zoo lees ik voor *liefjen*, dat hier geen zin zou geven.

Een blancken haringh af mach doen;
Want, hoe het gaet, de staert is mijn,
En 't witte buyckje blijft voor sijn [1]).

IX.

(Een gevleugeld hart in de lucht.)

(JONGHMAN.)

Mijn hert, dat janckt na hooge staet,
En was seer garen in den raedt,
Doch, hoe het gaet of hoe het wil,
't Schijnt, dat het gansch niet lucken wil;
Al heeft mijn hert twee vleugels aen,
't Is evenwel met my gedaen.

(DOCHTER.)

Ick sou wel meê sien na een man,
Die my tot juffrouw maken can;
Maer 't is om niet; want of ick schoon
My by de grooten stel ten toon,
So sackt mijn hert doch na der aerdt [2])
En schijnt bijna geen vulsbeer [3]) waerdt.

X.

(Een hart bij een vermeenden held.)

(AEN DE JONGHMANS.)

Foey bloeyhert [4])! wilt ghy segghen wat?
Ghy bent veel blooyer als ons kat;

---

1) Plat Hollandsch voor *hem.*

2) *Ter aarde, naar den grond.*

3) *Vuilnisveger.* 4) *Bloôhart.*

So haest en hoorje spreken niet,
Of 't hert jou in de schoenen schiet;
Een blaes met boonen, arme bloedt!
Die maeckten jou genoechsaem voet [1].

(AEN DE DOCHTERS.)

Wie sou niet segghen, dat dees meyd
Soo haest sou wesen opghereyd [2]?
Wie sou niet segghen, dat haer mond
Tot stout gekijf steeds veerdigh stond?
Maer als men haer te recht besiet,
Sy heeft gheen hert, 't is bloye Griet! —

XI.

(Een hart bij een schaap.)

(AEN DE JONGHMANS.)

Wel, koster-oom! wel, soete man!
Hoe komje dus eenvoudigh an?
En schijnje maer van buyten slecht [3],
Of is jou hertjen oock oprecht? —
Maer, kael-oor! 'k weet wel voor gewis,
Dat het met jou maer veynsen is.

(AEN DE DOCHTERS.)

Menniste-Trijn, die is so fijn als 't fijnste ragh [4]),
Alleen maer in den naem, en van het grofste slagh;

---

1) Anders *beenen*

2) *Opgeruid, ontstoken.*

3) *Onnoozel, onschuldig.*

4) Verg. boven bl. 487 het Mennisten zusjen.

Al draeght se een slechte muts, een keelbant onder aen,
Men siet se lijckwel [1]) in d' Beniste bruyloft gaen,
Dat gaet er dan op aen, het schaepshert zietme [2]) blaken:
Wie weet, hoe Jan en Trijn dan t' samen niet al maken! —

XII.

(Een hart op een grafzerk in de kerk.)

(JONGHMAN.)

Van ganscher herten haet ick seer
Al 's werelts schat en prael en eer;
Het kruyse Christi is het geen,
Waerin ick my beroem alleen;
Al is 't dat my de wer'lt belacht,
Sy wert weêrom van my veracht.

(JONGHE DOCHTER.)

Al 's werelts pracht en ijdle prael
Haet ick van herten t' eenemael;
Ick draegh dengenen in mijn hert,
Waerdoor mijn sieltjen saligh wert;
Ick soeck alleen dat waerde goedt,
Waerdoor ick 't beste krijghen moet.

---

[1]) *evenwel.* [2]) *men.*

OPGEMERKTE DRUKFEILEN.

Bladz. 19 r. 43	*staat:*	sijn,	*lees:*	fijn.
〃 42 aant. r. 1	〃	*zy uit,*	〃	*rijmt.*
〃 49 〃 〃 2	〃	*zomerwagen,*	〃	*zonnewagen.*
〃 60 〃 〃 1	〃	*Don Timbro,*	〃	*Timbre.*
〃 227 〃 〃 3	〃	*lang-,*	〃	*land-.*
〃 313 〃 〃 1 v. o.	〃	gesproten,	〃	gesproken.
〃 342 〃 〃 3 〃 〃	〃	wintergevecht,	〃	ruitergevecht.
〃 422 〃 〃 6 〃 〃	〃	*al-* d. i. *au-bade,*	〃	*alb-* d. i. *aub-ade.*
〃 459 〃 〃 3 〃 〃	〃	lemmet,	〃	lemmer.

t' Utrecht

voor L. E. BOSCH ende Z^{n}., boeckdruckers.

MDCCCLXIV.